

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

محرمون منطق

از

اس کتاب میں مندرجہ ذیل بیس منطق کی کتابیں ہیں ۱۔ ضرورت کمال رابعہ ۲۔ شرح ضابطہ
الوافق ۳۔ شرح نظام الاما شیخ الاسلام ۴۔ صغریٰ ۵۔ حاشیہ ضابطہ ابی انبیر ۶۔ اوسط ۷۔ اوسط
۸۔ کبریٰ ۹۔ ایسا غوجی ۱۰۔ امراة المنطق ۱۱۔ میزان المنطق ۱۲۔ برج میزان ۱۳۔ تہذیب منطق
منظوم ۱۴۔ معرفۃ لیشیا ۱۵۔ صغریٰ ۱۶۔ بوجہ تہذیب ۱۷۔ مقولات ۱۸۔ متشکل رابع

مکتبہ شرکت علمیہ

بیرون پوسٹ مرگٹ ملتان

حسبنا الله ونعم الوكيل

مجموعه منطوق

اس کتاب میں مندرجہ ذیل میں منطوق لکھا ہے، اجزاء و ماہ کمال اربعہ، شرح ضابطہ
الایضاح، شرح ضابطہ عملاء، شرح الاسام، صغریٰ، حاشیہ ضابطہ الیاء الخ، ووسط
وہستہ، کبیرہ، وایسا لکھ، طرز آہ منطوق، درمیان المنطق، بیچ المیزان، جمعہ
مدین منطوق، دفتر المیزان، حرف المیزان، وشرح، الوجوه الخ، وقرآن عشر

مکتبہ نیشنل شریعت علمیہ پیران پور گریٹ ملتان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شرح الضابطة لمولانا أبي الفتح

قوله وضابطة شرائط الاربعة الخ تحريه هذه الضابطة ان قوله عموم موضوعية الاوسط مع ملاقاته الاصغر بالفعل اشارة الى الشرط الثلاثة للشكل الاول الثالث هو مع قوله وحمل على الاكبر اشارة الى الشق الاول من شرط الرابع وقوله اما من عموم موضوعية الاكبر مع الاختلاف في الكيف اشارة الى شرطي الشكل الثاني بحسب الكم والكيف هو مع ما قبله من قوله عموم موضوعية الاوسط اشارة الى الشق الثاني من شرط الرابع اي لا بد في الاول الثالث من عموم موضوعية الاوسط لشئ في الجملة فيلزم كلية الكبرى في الشكل الاول اذ لا موضوعية للاوسط فيه الا في الكبرى ويلزم كلية احدا المقدمتين في الثالث اذ الاوسط فيه موضوع فيهما معا ومن ملاقاته الاوسط للاصغر اي ايجابه له بالفعل فيلزم ايجاب لصغرى وفعاليتها فيهما معا ولا بد في الرابع من هذا اي من عموم موضوعية الاوسط لشئ فيلزم كلية صغراه ومن ملاقاته له فيلزم ايجاب صغراه ومن حمل عليه ايجابا فيلزم ايجاب كبراه او من عموم موضوعية الاكبر لشئ او عموم موضوعية الاوسط لشئ مع اختلاف المقدمتين في الكيف فيلزم كلية احدي مقدمتيه مع اختلافهما ايجابا وسلبا ولا بد في الثاني من عموم موضوعية الاكبر لشئ مع الاختلاف في الكيف فيلزم كلية كبراه مع اختلاف مقدمتيه ايجابا وسلبا هذا وفي مساعدة العبارة المذكورة لهذا المعنى نظر مع ان قوله وحمل على الاكبر ان كان معطوفا على ملاقاته لا يفهم منه ايجاب الصغرى مع كليتها في الشق الاول من شرط الرابع اصلا وان كان معطوفا على مقدار اي مع ملاقاته للاصغر بالفعل وحدها او مع حمل على الاكبر يفهم ذلك مع اشتراط فعلية الصغرى مع انها غير مذكورة ههنا في شرائطه ان كانت شرائطه في الواقع مع فعلية الكبرى وشرائط اخرى من حيث الجهة على ما بين في محله واما عطفه على الفعل في قوله بالفعل فكذلك جدا ثم في قوله مع منافاة نسبة وصف الاوسط اشارة الى شرط الشكل الثاني من حيث الجهة والمراد بنسبة

وصف الأكبر نسبة كبراه ونسبة وصف الاوسط الى ذات الاصغر نسبة صفراة وانما مر عن المنسوب اليه في الكبرى بوصف الأكبر لكونه محولا في المطلوب الا فالمنسوب اليه فيها ذات الأكبر كما ان المنسوب اليه في الصغرى ذات الاصغر الادمنافاة نسبة الكبرى نسبة الصغرى منافاتها لها لو فرضناها متقدمين في الاطراف سواء كانتا متناقضتين كما في الصغرى الممكنة العامة الجزئية مع الكبرى الضرورية الكلية وبالعكس الصغرى الدائمة الجزئية مع الكبرى المطلقة العامة الكلية وبالعكس وكانت كل احد منهما اخص من لقيض الاخرى كما في سائر الاختلافات والضروب المنتجة للصغرىين الدائميتين مع الكبرىين الدائميتين وذلك لاختلاف المقدمتين ههنا بالاجباب السلب قطعا ولا يذهب على من لا بد في تامل ان المنافاة المذكورة غير متحققة في كثير من الاختلاطات المنتجة من هذا الشكل كاختلاط الصغرى الممكنة العامة مع الكبرى المشروطة العامة او الخاصة و كاختلاط الصغرى المطلقة العامة مع الكبرى المشروطة العامة او الخاصة او العرفية العامة او الخاصة اللهم الا ان تعتبر المنافاة المذكورة اعم من ان يكون بين نفس النسبتين او نوعهما بان يبدل الضرورية الوصفية في احداهما بالضرورية الذاتية او الدوام الوصفي بالدوام الذاتي فيعتبر المنافاة بينهما فيحصل المنافاة بين المقدمتين في الصورة المذكورة قطعا لكن على هذا يوجد تلك المنافاة في الصور الغير المنتجة ايضا كعكس الاختلاطات المنتجة المذكورة اعني اختلاط الكبرى الممكنة العامة مع الصغرى المشروطة العامة او الخاصة واختلاط الكبرى المطلقة العامة مع الصغرى المشروطة العامة او الخاصة او العرفية العامة او الخاصة وايضا لا فرق بين الضرورية الوقتية والمنتشرة و بين الضرورية الوصفية والدوام الوصفي في كونهما احدي النسبتين منافية بنوعها لا مكان و الاطلاق العام وما هو اخص منها في النسبة الاخرى فيستلزم ان يوجد المنافاة المذكورة في الصغرى الممكنة العامة مع الكبرى الوقتية او المنتشرة وبالجمله الاختلاطات المنتجة من هذا الشكل اربعة وثمانون و غير المنتجة خمسة وثمانون فلو جمعت المنافاة المذكورة على ظاهرها لم تكن موجودة في كثير من الاختلاطات المنتجة وان عرفت عن ظاهرها على ما ذكرنا كانت موجودة في كثير من الاختلاطات الغير المنتجة ايضا فيجوز ان الضابطة المذكورة طردا وكسا وكولا يتعرض

بشرط هذا الشكل بحسب الجهة في الضابطة أو مطلقاً بل بشرط شيء من الأشكال بحسبها فيه أو مطلقاً وقال لا بد من عموم موضوعية الأوسط مع ملاقاته للأصغر وحدها أو مع حملها على الأكبر وعموم موضوعية الأكبر وعموم موضوعية الأوسط مع الاختلاف في الكيف أو ذلك للعموم معه كان ضابطاً واضحاً مختصراً مطرداً ومنعكساً فقط .

ترشرح الضابطة لمولانا أبي الفتح رح

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شرح الضابطة لمولانا شيخ الاسلام

وضابطة شرائط الأشكال الأربعة أي القانون الذي يعرف منه شرائطها بحسب أن لا بد في إنتاجها من أحد الأمرين أما من عموم موضوعية الأوسط أي استغراقه بان يكون جميع أفرادها محكومة عليها للأكبر وللأصغر مع ملاقاته أي الأوسط للأصغر بالفعل يعني مع حمل الأوسط على الأصغر أو وضعه له بالفعل كما في جميع ضروب الشكل الأول والثالث وبعض ضروب الرابع فإنه يشترط فيما سبق كون الأوسط محكوماً عليه بالأكبر حكماً كلياً في الكبرى جميع ضروب الأول مع حمل على الأصغر بالفعل واشتراط الكيفية في إحدى مقدمتي الشكل الثالث الذي موضوعه الأوسط مطلقاً مع الفعلية في صغراه فيلزم وضع الأوسط للأصغر بالفعل أو غير الكيفية في الضربين الأولين والرابع والسيابع من الشكل الرابع الذي موضوعية الأوسط في الصغرى مع وجوب الفعلية في مقدمتي الرابع مطلقاً لا بد من عموم موضوعية الأوسط مع حمل على الأكبر كما في الضرب الثالث والثامن للشكل الرابع فإن الأوسط يكون محكوماً عليه كلياً في صغراها محمولاً على الأكبر في الكبرى بالفعل وأما من عموم موضوعية الأكبر أي كون الأكبر محكوماً عليه حكماً كلياً بالأوسط مع الاختلاف أي اختلاف الصغرى والكبرى في الكيف اختلافاً مع منافية نسبة وصف الأوسط إلى وصف الأكبر للموضوع لنسبة أي نسبة وصف الأوسط إلى ذات الأصغر بان يكون كل من النسبتين موجبة بجهة ليستلزم صدق

كل منها كذب الاخرى عند اتحاد الموضوع والمحمول وينبغي ان يعلم ان عموم موضوعية الاكبر مع
الاختلاف ايجاباً وسلباً اشارة الى الضرب الخامس والسادس للشكل الرابع فان الاوسط في
كبرها محمول على جميع افراد الاكبر و اشارة ايضاً بحسب الكيفية والكمية الى ضروب الشكل
الثاني الذي الاوسط محمول في مقدمتيه مع كلية الكبرى واختلاف المقدمتين كيفية و
اما المناقاة بين نسبة الوصف الاوسط الى الاكبر وبين نسبتها الى الاصغر تلويح الى شرطيه
بحسب الجهة اعني كون الصغرى ضرورية او دائمة او كبرى من الدائمتين او العرفيتين
او المشروطتين وكون الصغرى ضرورية على تقدير كون الكبرى ممكنة وكون الكبرى ضرورية
او مشروطة عامة او خاصة على تقدير كون الصغرى ممكنة وذلك التلويح بالنظر
الى انه لو انتفى الشرط الأول بحسب الجهة كان نهاية حال الصغرى ان يحكم فيها
بالضرورة في جميع اوقات الوصف وغاية امر الكبرى ان يحكم فيها بالضرورة في وقت معين
اختلافهما بالايجاب والسلب لا يوجب تناقضاً في المطلوب لجواز صدق ضرورة الايجاب في جميع اوقات الوصف
ضرورية الوصف في وقت آخر بالقياس الى شئ واحد بالعكس كذا لو لم يكن الشرطية الثانية لم يوجد
ذلك التناقض من اختلاف الايجاب والسلب بالادام الوصف في جانب والا مكان في جانب كما لا
يجب فان قيل فلا يعجز اعتبار تلك المناقاة في اختلاط الممكنة الموجبة الصغرى مع المشروطة
العامة السالبة اذ لا تناقض بين امكان المحمول نظراً الى الذات وكون سلبه ضرورياً
بحسب الوصف وقد فهم من الكلام ان ذلك الاختلاط ينتج على هيئة الشكل الثاني قلنا قد اشار
فيه الى دفع ذلك بقوله وصف الاكبر وذلك لان المقصود في الشكل الثاني المناقاة
بين ذات الاصغر ووصف الاكبر لا ذاته ولا شك انه متنع بالنسبة الى ذات الموضوع في
الممكنة الموجبة مع وصف الموضوع في المشروطة السالبة ولعمري لقد احسن ما قال حيث اتى
بتنوع من الاعجاز في ايراد هذه الضابطة الموجزة غاية الاعجاز مع استعمالها على الاشارة الى جميع
شروط الاشكال الاربعة لكن على وجه الايهام والاحمال الا انه لم يتعرض لشروط الرابع بحسب

الجهته كالإتيان بها فيما قيل مخافة التطويل ولئلا يلزم منه مزية الإجمال على أن لو اعتبرت الإشارة إلى
شروطه بحسب الكمية والكيفية لزم تغير في عبارة فالأحسن أن يقال مع الاختلاف في الكيف فقط أدمع
منافاة نسبة أنه وأيضا الأولى أن يؤخر قوله بالفعل عن قوله حمل على الأكبر لأن ذلك معتبر في هذا
الحمل أيضا بل لو قال على الأكبر لكفران الملاقات مساوية للحمل كما للوضع على ما سبق تأمل !
ترشرح الضابطة لهولانا شيخ الإسلام رح

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حاشية الضابطة لهولانا أبي الخير قدس سره

قوله إلى وصف الأكبر قال بعض سادات المحققين وإنما عر عن المنسوب إليه في الكبرى بوصف
الأكبر لكونه محمولا في المطلوب ولا فالمنسوب إليه فيها ذات الأكبر كما أن المنسوب إليه في الصغرى ذات
الصغرى انتهى عبارته حاصلا أن المراد في هذه الضابطة هو ذات الأكبر وذكر الوصف ليس للدعاية التلكة المذكورة
وعلى هذا ينبغي ذلك البعض مقصود الضابطة فاعترض في آخر شرح الضابطة بقوله ولا يذهب على من له
أدنى تأمل أن المنافاة المذكورة غير متحققة في كثير من الاختلاطات المنتجة من هذا الشكل كاختلاط
الصغرى الممكنة العامة مع الكبرى المشروطة العامة أو الخاصة وكاختلاط الصغرى المطلقة العامة
مع الكبرى المشروطة العامة أو الخاصة أو العرفية العامة أو الخاصة اللهم إلا أن يعتبر المنافاة
المذكورة أعمر من أن يكون بين نفس النسبتين أو نوعهما بان يبدل الضرورة الوصفية في
أحدهما بالضرورة الذاتية أو الدوام الوصفي بالدوام الذاتي فيعتبر المنافاة بينهما فح يحصل
المنافاة بين المقدمتين في الصورة المذكورة قطعا لكن هذا توجد تلك المنافاة في الصور
الغير المنتجة أيضا كعكس الاختلاطات المنتجة المذكورة أعني اختلاط الكبرى الممكنة العامة مع
الصغرى المشروطة العامة أو الخاصة واختلاط الكبرى المطلقة العامة مع الصغرى المشروطة العامة
أو الخاصة أو العرفية العامة أو الخاصة ولا فرق بين الضرورة الوصفية والمنشقة وبين الضرورة الوصفية

الدوام الوصفى في كونها في احدى النسبتين منافية بنوعها للامكان العام والاطلاق العام وما هو اخص منهما في النسبة الاخرى فيلزم ان يوجد المناقاة المذكورة في الصغرى الممكنة العامة مع الكبرى الوقتية او المنتشرة وبالجمله الاختلاطات المنتجة من هذا الشكل اربعة وثمانون وغير المنتجة خمسة وثمانون فلو حملت المناقاة المذكورة على ظاهرها لم تكن موجودة في كثير من الاختلاطات المنتجة وان صرفت عن ظاهرها على ما ذكرنا من وجوده في كثير من الاختلاطات الغير المنتجة ايض فتختلف الضابطة طردا وعكسا الى ههنا تعولفظة وما ذكره السيد المحشى حق لا ريب فيه والمحتشى الفاضل اليزدي اراد ان يدفع الاعتراض المورد المذكور ورام التفصي عنه فذهب الى ان المراد هو وصف الاكبر وليس الوصف للنكته المذكورة بل هو المقصود ربني الكلام على هذا في شرح المناقاة واستدل على دوران الملاقاة وجودا وعدا على شرائط المجته في الشكل الثاني ونحن نقول لا يتم الدلائل المذكورة لانا نقول قوله واذا كان مسلوبا عن ذاته بالفعل كان مسلوبا عن وصفه بالفعل ممنوع فان يجوز في مثلنا هذا اكل كاتب ليس متحرك الاصابع بالفعل سلب تحريك الاصابع عن ذات الكاتب ولا يجوز سلب تحريك الاصابع عن وصف الكتابة وقوله وكذا اذا كانت الكبرى ممكنة والصغرى ضرورية بمثل ما مر ممنوع ايضاً فان المراد بمثل ما مر ان يكون نسبة وصف الاوسط الى ذات الاكبر بامكان الايجاب مثلاً واذا كان نسبة وصف الاوسط الى ذات الاكبر بالامكان كان النسبة الى وصف الاكبر ايضاً بالامكان ولا يخفى انه لا يلزم من امكان الايجاب بالنظر الى الذات امكان الايجاب بالنظر الى الوصف كما في مثلنا هذا اكل كاتب ساكن الاصابع بالامكان فان ثبوت سكون الاصابع لذات الكاتب بالامكان وليس ثبوت سكون الاصابع لوصف الكتابة بالامكان بل بالامتناع فلم يتم الدليل ولما يستقيم الضابطة وهذه شبهة عويصة لا يربحى دفعها فقط ۞

تَمَّتْ حَاشِيَةُ الضَّابِطَةِ لِمَوْلَانَا اَبِي الْخَيْرِ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى

رساله را عظیم الشان و مصداق ذی بال خیال کرده به تسمیه تفریح کرده و اعتبار دیگر این که رساله تصنیف اوست پس ناچیز است و مصداق ذی بال نیست پس منزل او را حجابی نیست
 لهذا ترک حمد و ثناء و در ابتدا کتاب انکسالات و افعال تعالی را از عاقلین و عابدی بی کماری در حق تعالی و در ضمن تسمیه مندرج رساله شریفانه و در
 شکر سادات رسول الله علیه و آله و سلم بجا می آید و در بیان بلا حمد و در ضمن تسمیه است فقط و آنکه گفته شد مراد و حدیث حمد با استقلال است دعوی بلا دلیل است بخلاف
 طبل این محقق کتاب حمد سادات خود ۱۲ صوی عیداً و غیره است بدانکه نزد حکم اطلاق کرده میشود بر چهار معانی اول آنکه سوره اخیر از تفسیر باشد ای نسبت نامخبر یا ساجده و سلیبه که گفته
 می شود و اول اصطلاح متاخرین که قابل به جزئیت نسبت تقدیریه

برای تقدیر اندر وقوع نسبت تقدیریه یا لا وقوع نسبت تقدیریه
 و ثانی محکوم به بر علیه محمول و ثالث نفس تقدیریه در حیثیت اشتغال
 آن تقدیریه بر آن چیز که آن محکم است حقیقتاً یعنی نسبت نامخبر
 که آن ربط دادن یک دو معنی را بدیگر یا سلب ربط است پس
 باشد محکوم مجاز و تقدیریه نام نهادن کل با هم جز در ابع اذمان به
 نسبت نامخبریه که آن تقدیریه است بر مذنب بعضی ای حکما که مکنی
 القول الفعیل بین المعنی و الی ایاط و این تصور است که تصور
 واحد بود و چنانچه شائش در کتاب مسطور است و گاهی متعدد
 می باشد با نسبت چون تصور انسان و کاتب یا نسبت غیر تقدیریه
 باشد چون انسان و نطق و غلام زید یا نامخبریه باشد مثل مغرب یا مغربیه
 بود که شک کرده شود در آن پس هر یک از اینها تصور باشد یا برای بودن
 اینها که محکوم برای شرطی نیست محکوم در آن گرفته پس دلگ
 آنها نسبت تقدیریه با فعل بقرینت قرین فعل کفایا و حاشی الله علی
 شرح التسمیه الله بیدی آن چیز است که موقوف نباشد حصول آن
 بر نظر و کسب دیدنی این معنی مراد است برای فردی که قابل نظری
 بود گاهی اطلاق کرده میشود بیدی بر مقدمات اولیه و مقدمات
 اولیه آن تقاضا باشد که محکم میکند بدل عقل بجز تصور مرد و طرف آنند
 نسبت چنانکه محکم باینکه اول نصف آئین است ۱۱ که گفتن قول بخت
 کورسالی تصور اظلم مرکب باشد برای اینکه در نام مرکب است یقیناً
 در نام ناقص گاهی مرکب باشد نزدیک آنکس که جانز داشته است حد
 ناقص بالفعل تنها گاهی مرکب بود در هم نام مرکب است قطعا و متمناقص
 گاهی مرکب بود نزدیک آن که گمانند الله است حد ناقص بجا
 تنها گاهی مرکب نبود قول مراد مرکب است و گفتن شایع با زبان
 است که در اصل الی تصور شرح میکند واضح می سازد و هیات شایع را
 پس اگر کسی که قولی شایع در اصل الی تصور میباشد بطریق نظر کند
 در لغت ۴۰۱ مرتب یاد کند پس چگونه مرکب بودن قول شایع

بسم الله الرحمن الرحيم

پیدا که هر چه در زمین و در آید اگر خالی از حکم باشد آن تصور خوانند چون تصور
 انسان مثلاً و اگر با حکم باشد آن تصدیق خوانند چنانکه زید نولینده است
 مثلاً و حکم نسبت امر نیست با امری بر وجه افعال و آن را ایجاب خوانند چون
 انسان کاتبی است یا بر وجه انتزاع و آن را سلب خوانند چون انسان کاتب
 نیست و هر یک از تصور و تصدیق که بیکدیگر حاصل شود آن ضروری و بدیهی
 خوانند چون تصور حرارت و بیروت و تصدیق با کما آتش گرم است و اگر تفکر
 حاصل شود آن نظری و کسی خوانند چون تصور روح و تصدیق با کما عالم حادث است
 و فکر آنست که در معلومات تصرف کند ترتیب بعضی یا بعضی بر وجهی او کند در فتن
 مجهول هر چه در وی فکر کنند و تصور بگیرد او کند آن معرف و قول شایع خوانند چنانکه
 معنی حیوان که جوهر جسم نامی حساس متحرک بالا رده است و معنی ناطق که دریا بنده
 در اصطلاح قالی ایجاب و در لغت ۱۲ حرکت کننده باره ۱۲

له جدا که معنی تمام خود را تسمیه تفریح نمود برای اتباع کام آلی و اعتدال محکم خیر الانام علیه الصلوة والسلام که از
 حدیث کل امری بال علم عباد الله هم الله فهو تسمیه است ای هر امر صاحب شان که تسمیه الله شروع نموده آید پس
 ناقص است لیکن جمله از کتاب ناخت حالاً آنکه باب حمد نیز حدیث دارد است کل امری بال علم عباد الله
 فترا قطع ای هر امر صاحب شان که بحد خدا تعالی ابتداء کرده شود پس ناقص غیر مقبول است زیرا که درین
 رساله و اعتبار است یکی اینکه رساله عظیم منقح است و آن علم عظیم الشان است نسبت معصفت پس معصفت خود را حقیر
 جانز بود و گویم آنچه از او است حد ناقص را به فعل تسمیه هم ناقص را بجا می آید در لغت و عرفان که آن تحصیل امر را ترتیب امور است بکنایه الحاشی الله لیتد التشریف علی مترجم التسمیه ۱۱ مع برین سوسه
 ذات حق و صفات اوست حادث است یعنی از عدم بوجود آمده و قدیم نیست انکس الامین علیه جوهر آن است که نام بالذات و موجود بود و خود باشد و جسم آن جوهر است که در طول عرض عمق بر سه
 باشد و نامی آن جسم است که بطریق خود بالذات و حس و دریا بنده محسوسات ۱۲ مولانا محمد بکت الله سلم علیه ای در اندازیک معلوم خواه به نظر فکر معلوم شده باشد یا با نظر و فکر ۱۲ است
 یک کردن چند امور است بدین طریقه هر چه تقدم خواهد مقدم سازند هر که تاخر خواهد تاخر سازند ۱۲ محمد بکت الله کهنوی فرنگی محلی ۱۲

له دلیل دلالت راه نمایند است و این مجموعه امور معلوم مرتبه راه نماید بجانب مجهول و مطلوب لهذا دلیل نامند ۱۲ مولانا محمد برکت الله **ع** قوله کی خوانند بدانکه کلی گاه باشد که متمتع می شود افراد چنانکه شریک باری نگاه باشد که ممکن شود افراد او اما یافته نشده چنانکه عقدا نگاه باشد که با وجود امکان غیر یک فرد یافته نشده چنانکه شمس نگاه باشد که بسبب متمتع شدن افرادش صرف یک فرد یافته شده چنانکه مفهوم باری نگاه باشد که کثیر مع التماهی یافته شده چنانکه گو کب السبعة الیساره نگاه باشد که بیشتر مع عدم التماهی یافته شده چنانکه معلومات باری و نفوس ناطقه نزد تاملین بقدم عالم ۲ مولوی محمد عبدالعلا سلمه الله **ع** قوله مفهوم هر چیز که مستفادی شود از لفظ پس با اعتبار آن چیز فهمیده شده از آن لفظ و را

مقولات مستتفرق تر معلوم باشد هر دو در مجموع کنی و گوی حیوان ناطق از اینها تصور از این حاصل است هر چه روی فکر کنند و تصدیق و آنگاه از دلیل و حجت خوانند چنانکه گوی عالم متغیر است هر چه متغیر است حادث است پس عالم حادث است فصل در بیان معرفت هر چه متصور شود اگر منع کن از شرکت بین کثیرین آن از اجزای حقیقی خوانند چون ذات زید و اگر منع نکن از آنرا کلی خوانند چون مفهوم انسان و آن کثیرین را از دو جزئیات اضافی وی خوانند چون زید و عمر و بکر و غیر آن چون کلی را نسبت کنی با فرد وی یا عین حقیقت افراد باشد چون انسان آنرا نوع خوانند با جزو حقیقت افراد باشد پس اگر تمام مشترک است میان حقیقت آن افراد است بجز چون حیوان که تمام مشترک است میان انسان و دیگر حیوانات آنرا جنس خوانند و اگر نه چنین باشد از افضل خوانند خواه مشترک نباشد چون ناطق و خواه مشترک و لکن تمام مشترک نباشد چون حساس و یا خارج از حقیقت افراد باشد اگر خاص بیک ماهیت باشد آنرا خاصه خوانند چون ضاحک و اگر خاص نباشد آنرا عرض عالم خوانند چون ماشی و جنس که تمام مشترک باشد به نسبت با هر مشارکات آنرا جنس قریب خوانند چون حیوان و اگر به نسبت با بعضی مشارکات تمام مشترک باشد فقط آنرا جنس بعید خوانند چون جوهر که مشترک است میان انسان و

مفهوم گویند و باعتبار آنکه آن چیز قصد کرده شده از آن لفظ از اراضی و مقصد نامند و با اعتبار آنکه لفظ دال است بر آن چیز بدلول می گویند ۱۱ محمد عبدالعلا سلمه الله **ع** قوله جزئیات اضافی ذی آه و جزئی اضافی گاهی جزئی حقیقی باشد چنانکه زید با نسبت الی الانسان و نگاه باشد که کلی باشد اما جزئی اضافی به نسبت کلی دیگر شود چنانکه انسان خود کلی است و لقیاس حیوان جزئی اضافی است ۱۲ مولوی محمد عبدالعلا سلمه الله **ع** برای اینکه وقتیکه سوال کرده شود از انسان و فرس و ماها جواب حیوان باشد و اگر تنها انسان سوال کرده آید ملاحظت ندارد برای جواب حیوان برای اینکه تمام ماهیت او حیوان ناطق است نه حیوان واقف قوم ترتیب داده اند که لکن مخصوص لانا انیکه آماده شود برای آنها تمیل بان کمیات بنا بر تسبیل تعلم مبتدی پس وضع کردند انسان را بعد آن حیوان بعد آن جسم نامی بعد آن جسم مطلق بعد آن جوهر پس انسان نعت چنانکه شناختی و حیوان جنس است برای او بنا بر اینکه او تمام جزو مشترک است در میان انسان و فرس و همچنین جسم نامی جنس است برای انسان چرا که او کمال جزو مشترک است در میان انسان و نباتات تا آنکه وقتیکه سوال کرده شود از انسان نباتات باشد جواب جسم نامی همچنین جسم جنس است بر علیه انسان برای اینکه او تمام جزو مشترک است در میان انسان و حجر و همچنین جوهر جنس است برای انسان بنا بر اینکه او تمام ماهیت مشترک است در میان انسان و عقل پس ظاهر شد ازین جواز اجناس مختلفه بعضی از آن فوق بعضی برای یک ماهیت و هر گاه دانستی تعدد تمام مشترک پس بدانکه جنس منحصر است در قریب و بعید بذاتی القبل ۱۲ **ع** قوله جنس قریب که این جواب است از سوال انسان و فرس همین جواب است از انسان و از جمیع انواع مشارک او. در جواب این ۱۲ **ع** جوهر که این بعید است زیرا که حیوان و جسم نامی و جسم سه جواب شدند و جوهر جواب رابع شد ۱۳ ای ترتیب که هر چه در تبار او مقدم است آن حیوان است چه عام است مقدم سازی و هر که در تبار او مؤخر است و آن ناطق است چه که خاص و مجیز است مؤخر سازی و گوی حیوان ناطق بتقدیم حیوان و تا نیز ناطق ۱۲ **ع** حوادث آنکه موجود بعد از عدم باشد ۱۳ **ع** که تمیز میدهد انسان را از مشارکات او در جسم نامی پس این فصل بعید بود انسان را چنانکه ناطق فضل انسان است ۱۲

در جواب رابع شد ۱۳ ای ترتیب که هر چه در تبار او مقدم است آن حیوان است چه عام است مقدم سازی و هر که در تبار او مؤخر است و آن ناطق است چه که خاص و مجیز است مؤخر سازی و گوی حیوان ناطق بتقدیم حیوان و تا نیز ناطق ۱۲ **ع** حوادث آنکه موجود بعد از عدم باشد ۱۳ **ع** که تمیز میدهد انسان را از مشارکات او در جسم نامی پس این فصل بعید بود انسان را چنانکه ناطق فضل انسان است ۱۲

در عدد اول اشهر یک حاشیه و اولست است و حاشیه دیگر اهر و نصف مجموع دو باشد و نیز مثل یک بلکه در صورت تعریف مذکور بر کسر مخلوط از کسر و صحیح صادق آید چنانچه مثلا نصف که حاشیه آن ربع است و حاشیه دیگر کسر ربع و مجموعش یک است نیمه اش نصف و علی هذا القیاس جمع کسرها مخلوط اما حق است که در سنجش واحد عدد نیست و اگر چه اعداد از وی مرکب شوند چنانچه مجموع هر دو یعنی جزو الاخری نزدیک حکمین که نسبت مجموع هر دو از مجموع نیست اگر چه اقسام از وی مرکب شوند که از انی الشرح المولای روشن علی الجوفدی علی خلاصه الحساب ۱۲

پس مایه تحقیق صادق است که اعداد حقیقیه با اعداد کذیب ایجاب مقتضی صدق مثبت است و کاذب خواهد آمد از نسبی که صادق است و ایجاب صادق است که کذب سلب است ضروریه و در حقیقه کاذب می آید از دو

اتصال چون لیس البتة از اکانت الشمس طلایة کان دلیل موجود و این را سالبه خوانند
سوم شرطیه منفصله آن مرکب باشد از دو قضیه که میان ایشان حکم کرده باشد با اتصال
بسیب انفصال و منفصله بر قسم است اول حقیقیه که در وی حکم کرده باشد با انفصال در
صدق و کذب هر دو چون بداند اولی و دوم را و این را مجموعیه حقیقیه گویند حکم
کرده باشد بر سلب این انفصال چون لیس البتة بداند اولی و دوم را و این را مجموعیه سلبیه و
این را سالبه حقیقیه خوانند و دوم البتة ایجاب که در وی حکم کرده باشد با انفصال در صدق
فقط یا بر سلب این انفصال چون بداند اشئی اما مجرد و یا مجرد لیس البتة بداند اشئی اما لا مجرد و اما
لا مجرد سوم البتة ایجاب که در وی حکم کرده باشد با انفصال در کذب فقط یا بر سلب این
چون بداند اشئی اما لا مجرد و یا لا مجرد لیس البتة بداند اشئی اما مجرد و یا لا مجرد و این را
صرف آنرا قیاس اتراتی خوانند و در وی چهار شکل منعقد گردود و بیان این معنی

صادق بنا بر اجتماع آن هر دو در صدق پس انفصال در دروغ
 منقسم است و این انفصال بین انخاص و العام است پس هر دو صحیح
 میشود **۱۲** و بداند که اصولی تصدیق منقسم میشود جانب
 قیاس و مستقرا و تمثیل و مکن عمدا و نیز ما مفید بر سلب علم بقیاس
 است پس باشد که در آن تصدیق قضی و مطلب علی درین فن قیاس
 جانب قیاس در اصولی التصدیق و قیاس جانب مایه در اصولی
 التصدیقات و اینها هر دو است استقر و تمثیل از این
 قیاس و توابع آن و در قیاس است که آن قولی و کلامی است از
 قضایا و تمسک تسلیم کرده شوند لازم آید از میان آنها تا قولی از هر
 العالم بتبیین و کتب غیر صادق است پس این قولی و کلامی است از دو قضیه
 و تمسک تسلیم کرده شوند آن هر دو لازم آید از میان آنها تا قولی
 از هر دو العالم صادق است و قیاس یا معقول است و آن مرکب
 از قضایای معقول و یا مغفول است و آن مرکب از قضایای مغفول و اول
 آن قیاس حقیقیه است و ثانی نه نام نهاده شد قیاس مرکب است که
 او بر اول و این حد که مذکور شد ممکن است اینها گردانیده شود و هر دو
 قیاس معقول از او کرده شود بقول و قضایای هر دو معقول و اگر گردانیده
 شود حد برای مجموع از او کرده شود باین امور مغفول و هر دو
 تقدیر از او کرده شود بقول **۱۳** که آن نیز است قول معقول برای اینکه

<p>مفید است از آن جهت که کذب است و اولی آن است که در تعریف حلاله چنین گویند که عدد کلمتی است که اطلاق کرده میشود بر واحد یا اجزای آن حاصل شود چنانچه یا مجرد و یا مجموع و بعضی همین گفته که عدد این است که تکریم مجموع درون درین و بالا این خود بود و شما چهار کلام بالا این پنج است و طرف در پیش سه مجموع هر دو مثبت و نیز اش جاست و علی هذا القیاس پس برین تعریف و اولی از عدد خارج میشود که بی طرف دارد که دست در طرف و دیگر ندارد و گاه تکلف کرده میشود در تعریف دوم برای داخل کردن واحد و عدد و بدین وجه که از لفظ هاشمیه معنی اعم که برین کلمات شود صحیح را در کسر مخلوط از صحیح و کسر پس درین صورت داهر معنی است از آن جهت که کذب است و اولی آن است که در تعریف حلاله چنین گویند که عدد کلمتی است که اطلاق کرده میشود بر واحد یا اجزای آن حاصل شود چنانچه یا مجرد و یا مجموع و بعضی همین گفته که عدد این است که تکریم مجموع درون درین و بالا این خود بود و شما چهار کلام بالا این پنج است و طرف در پیش سه مجموع هر دو مثبت و نیز اش جاست و علی هذا القیاس پس برین تعریف و اولی از عدد خارج میشود که بی طرف دارد که دست در طرف و دیگر ندارد و گاه تکلف کرده میشود در تعریف دوم برای داخل کردن واحد و عدد و بدین وجه که از لفظ هاشمیه معنی اعم که برین کلمات شود صحیح را در کسر مخلوط از صحیح و کسر پس درین صورت داهر</p>	<p>۱۲ حقیقیه این جهت که کذب است و اولی آن است که در تعریف حلاله چنین گویند که عدد کلمتی است که اطلاق کرده میشود بر واحد یا اجزای آن حاصل شود چنانچه یا مجرد و یا مجموع و بعضی همین گفته که عدد این است که تکریم مجموع درون درین و بالا این خود بود و شما چهار کلام بالا این پنج است و طرف در پیش سه مجموع هر دو مثبت و نیز اش جاست و علی هذا القیاس پس برین تعریف و اولی از عدد خارج میشود که بی طرف دارد که دست در طرف و دیگر ندارد و گاه تکلف کرده میشود در تعریف دوم برای داخل کردن واحد و عدد و بدین وجه که از لفظ هاشمیه معنی اعم که برین کلمات شود صحیح را در کسر مخلوط از صحیح و کسر پس درین صورت داهر</p>	<p>مفید است از آن جهت که کذب است و اولی آن است که در تعریف حلاله چنین گویند که عدد کلمتی است که اطلاق کرده میشود بر واحد یا اجزای آن حاصل شود چنانچه یا مجرد و یا مجموع و بعضی همین گفته که عدد این است که تکریم مجموع درون درین و بالا این خود بود و شما چهار کلام بالا این پنج است و طرف در پیش سه مجموع هر دو مثبت و نیز اش جاست و علی هذا القیاس پس برین تعریف و اولی از عدد خارج میشود که بی طرف دارد که دست در طرف و دیگر ندارد و گاه تکلف کرده میشود در تعریف دوم برای داخل کردن واحد و عدد و بدین وجه که از لفظ هاشمیه معنی اعم که برین کلمات شود صحیح را در کسر مخلوط از صحیح و کسر پس درین صورت داهر</p>
---	--	--

محمول آن در اغلب و اگر چه جائز است اینک باشد و برای محمول هم واضح است پس باشد اصغر و محمول مطلوب را که بر خوانند برای اینکه هر گاه باشد آن اعم
 پس بود اکثر از او و هر مشترک که میان اصغر و اکبر را گویند و عدد و مساحت و سطح و مساحت و آن مقدمه که در آن اصغر بود و صفی نامند بنا بر آنکه او صاحب
 اکبر است و اتران صفی با کبری و ایجاب و سلب و کلیت و جزئیت بر دو نام نهاده شود و درین و ضرب و همیت حاصله از اتران صفی و کبری نام نهاده شود شکل و آن چهار
 است بگذرانی شرح اشیه **۱۴** پس برین اتماد و فرود هر دو صادق می آید زیرا که عدد خاص چون در درج و فرود هر دو باشد و هر دو کاذب بنا بر آنکه عدد از اهر اللری
 خالی هم باشد **۱۵** برای نزدیکی عدد آن **۱۲**

بعد بجهت مخالفت این شکل اول را که قریب از طبع است و دور است در نظم طبی در دو مقدمه ۱۲ قیاس در صورتی که مین نتیجه یا تقیض نتیجه
 بالفعل در قیاس مذکور بود از اشتباهی گویند چون آن کان بنا جها فموتخیز لکن جسم پس نتیجه آن فموتخیز باشد آن بعینه در قیاس مذکور است یا لکن پس نتیجه پس
 نتیجه اول پس جسم باشد و تقیض آن از هم در قیاس مذکور است و اشتباهی از جهت اشتغال آن بر همه اشتباه که آن مکن است میگردند قطعی استثنائی مین مقدم

نتیج مین تالی است و الا فالفاکا و لازم آید
 از لزوم پس باطل شود لزوم ۱۲
 و اشتغالی تقیض تالی منتهی تقیض مقدم است
 و گرد لازم آید وجود لزوم بدین لازم پس
 باطل شود لزوم نیز در منتهی شود و اشتغالی مین
 تالی مین مقدم را در اشتغالی تقیض مقدم تقیض
 تالی را بر سر بیان نیکه باشد تالی هم از مقدم پس
 لازم آید از وجود لازم و لزوم و در مقدم
 لزوم هم لازم ۱۲ اشتغالی مین هرگز
 باشد نتیجت در منتهی تقیض نتیجه دیگر جهت
 اتساع جمع بنیاد اشتغالی تقیض هرگز نیکه باشد
 نتیجت مین آخر جهت اتساع طوایفها پس باشد
 برای منغصه حقیقیه جزا نتیجه دو با اشتغالی
 مین و با اشتغالی تقیض که ذاتی قطعی است
 و بدانکه اگر باشد منغصه ماله جمع پس
 اشتغالی مین هرگز نیکه باشد نتیجت دو با تقیض
 آخر جهت اتساع جمع مینها در نتیجت و با بود
 استثنائی تقیض که ام شی نامزد بود آن
 مین دیگر جهت جواز اتساع آن هر دو
 پس بحسب استثنائی مین و نتیجه ماله
 الجمع را بود چون اما بکون هذا الشی مجزأ جزا
 لکن شجر فموتخیز بجز لکن شجر فموتخیز
 ماله انحرولیس اشتغالی تقیض هرگز نیکه باشد
 نتیجت مین آخر جهت اتساع از اتساع آن
 هر دو پس بحسب استثنائی تقیض دو نتیجه
 ماله انحرول بود خواهان بکون هذا الشی

آن است که چون در قضیه حلیه نسبت محمول با موضوع محمول باشد احتیاج باشد
 متوسطی که او را هر یک از این موضوع و محمول قضیه مطلوبه نسبتی باشد تا
 بواسطه معرفت این هر دو نسبت محمول با موضوع که مطلوب است معلوم شود مثلا
 ای نسبت متوسط یا موضوع و محمول قضیه مطلوبه ۱۲
 نسبت صحیح که محمول است بآب که موضوع است چون محمول باشد متوسط شود پس
 اینجا سه چیز است اول موضوع قضیه مطلوبه دوم محمول قضیه مطلوبه سوم متوسط پس اگر متوسط
 محمول شود موضوع مطلوب و موضوع شود محمول مطلوب از شکل اول گویند چون کل
 ب آو کل آج فکل ب ج و اگر عکس این باشد شکل چهارم گویند و این بعد از
 طبع است چون کل آب و کل ج آف بعضی صحیح و اگر متوسط محمول شود در دو
 از شکل ثانی خوانند چون کل آب و اولاشی من ج آف اولاشی من ج و اگر
 هر دو موضوع شود از شکل ثالث گویند چون کل آب و کل ج فبعضی صحیح
 و لکن دلیل مرکب شود از متصل یا از منغصه از قیاس استثنائی خوانند مثال متصل
 چون کما کان هذا الشی انسانا کان حیوانا لکن انسان فموتخیز لکن حیوان
 فلیس بانسان مثال منغصه حقیقیه چون هذا العدم از زوج و اما فرد لکن زوج فلیس
 بفرد لکن فرد فلیس بزوج لکن لیس بزوج فموتخیز لکن لیس بفرد فموتخیز لکن لیس
 بافترا دلاجر لکن جمولا شجر کذا فی طبیعه برای اینکه اتساع آن بدیسی است اتساع
 اولی با شد سین در علم کذا فی شرح التندیب علم یعنی متوسط اگر موضوع باشد و صغری و محمول بود در کبره ۱۲ ای کل انسان هرگز
 لکن استراک او با شکل اول در اشرف هر دو مقدمه که آن صغری است ۱۲ ای لا شیه من الحیوان ۱۲ جهت احتمال
 بر کله استثنائی ۱۲

بافترا دلاجر لکن جمولا شجر کذا فی طبیعه برای اینکه اتساع آن بدیسی است اتساع
 اولی با شد سین در علم کذا فی شرح التندیب علم یعنی متوسط اگر موضوع باشد و صغری و محمول بود در کبره ۱۲ ای کل انسان هرگز
 لکن استراک او با شکل اول در اشرف هر دو مقدمه که آن صغری است ۱۲ ای لا شیه من الحیوان ۱۲ جهت احتمال
 بر کله استثنائی ۱۲

۱۲ قوله تصور بدانکه لابد است از بقید فقط یعنی سازج بجهت مستقیم شدن تقسیم زیرا که مطلق تصور شامل است
 من تصدیق را و تصدیق فحش است از پس اگر مقیت مذکوره شود لازم آید که قسم شمی قسم آن باشد و آن باطل است ۱۲ **۱۳** قوله طرفین تصور ترکیب مقلوب است یعنی بعد
 از تصور طرفین مختلف شده اند و حکم که عبارت است از نسبت امری بامری بعضی بر آنست که سبب تصدیق است و بعضی می گویند که جزو تصدیق است و منهم الامام الرضای و کربن
 قائل اند که شرط آنست که جزو ظاهر عبارت منصفه و ال است بر اول ۱۲ **۱۴** قوله لالت نکره آه و چون با وجود هر دو در بعضی دلالت بنا بر موقوف بودن افاده استفاده
 و استن معانی الفاظ مصطلحه فن منصفه از ان فرودگذاشت

که در پس می گویم که دلالت عبارت است از بودن شمی
 به حیثیتی که لازم آید از علم بوسه علم بشی و دیگر اگر لفظی است
 آن را لفظیه گویند و الا غیر لفظیه و پوشیده مانند کبریک
 از اینجا بسبب وضع و اتمخ خواهد شد یا باقتضای
 طبع یا عقل پس اقام دلالت شش شد مگر مقصود
 درین فن صرف لفظیه و ضمیر است و این اگر بر تمام با وضع
 را باشد از اصطلاحت گویند و اگر بر جزو باشد آنرا لفظیه گویند
 و اگر خارج را لازم باشد آنرا التزام نامند اما تعلیق الالبسط
 علی الالبسط از مولانا عبدالمجید بجا بگوید ۱۵ **۱۵** قوله
 مرکب پس ضرورت مرکب را چاره جز اول آنکه لفظ
 را جزو باشد و ثانی آن که برای معنی اسم جزو باشد
 و ثالث آنکه دلالت جزو لفظ بر معنی باشد و رابع
 آنکه آن دلالت مقصود باشد و ازین جا است که منقسم است
 بچهار قسم ۱۲ **۱۶** قوله جزئی آه و گاهی اخص از شئی را
 نیز جزئی گویند و با هم اضافی موصوف سازند چنانکه مقال را
 حقیقی نامند و آن عام است از حقیقی بنا بر بودن آن منطقی
 چون انسان ۱۲ **۱۷** قوله کلی لفظی آه بدانکه کلیت جزئیت
 حقیقته معتبر است در معنی و الفاظ را بالعرض تسمیه الدال
 با هم الممدول کلی جزئی می گویند و باید و الت که کلی
 منقسم در کلیات خمس است که افراد آن در نفس الامر موجود
 باشند بدین یا بجماع زیرا که در معرفت محدودات
 مثل کلیات فرضیه که لاشی و لا ممکن است کما فی نیست
 که عرض علمی بان متعلق باشد ۱۲ **۱۸** قوله جنس آه آن
 که در جواب از جمیع مشارکات آن جنس واقع شود
 آنرا جنس قریب گویند چون حیوان و در تعریف چون
 جسم نام ۱۲ **۱۹** قوله نوع آه هم نوع یا معنی

التالیق الالبسط علی الالبسط - الحمد لله و سلام علی عباده الذین مطقی اما بعد می گویند بنده میکنم بحمد الما بعد
 بجا بگوید که چون این سوری چند برای نفع بشریان در حل مطالب اوسط معنی بسبب استعمال با وجود تفاوت خاطر و
 بذل اوقات بیکدیگر و احتیاجت
 لفظ نظری است که در حیطه عقل
بسم الله الرحمن الرحیم
 و خطابتین در خطابتین باطنی غیر از ظاهر آید

۱۰ بدانکه علم بر دو نوع است یکی تصور و دوم تصدیق تصور در اکامیت را گویند تصدیق
 حکم را گویند بعد از طرفین تصور و حکم بر دو نوع است یکی ثبوتی چون زید
 عالم دوم سببی چون زید پس بعالم فصل لفظ بر دو نوع است مفرد و مرکب مفرد لفظی
 را گویند که جزو آن لفظ و لالت نکره بر جزو معنی چون رحل که لام را بر جزو معنی او
 و لالت نیت و مرکب لفظی را گویند که جزو آن لفظ و لالت نکره بر جزو معنی او
 چون عبد الله در حالت غیر علم فصل لفظ مفرد و نوع است کلی جزئی کلی لفظی را
 گویند که در معنی او شرکت باشد چون لفظ انسان و حیوان که افراد او در معنی
 او شریک اند و جزئی لفظی را گویند که در معنی او شرکت نباشد چون زید و عمر و
فصل کلی بر پنج نوع است جنس و نوع و فصل و عرض خاص و عرض عام

۱۱ قوله علم و آن دلالت بمعنی و استن و باصطلاح
 الصورة المحال من الشیء عند المدک است و قسم
 نزد بعضی مطلق علم است و بعضی تخصیص میکند بصورتی
 اما منغزالی نظری است و لیکن تصور بدانکه نزد هر دو معنی است
 بلکه نزد امام رازی محال است و جهود حکما قائل اند بر نظریت
 مع عدم تعریف تمدیدش صاحب سلم گفته کنن با این بر این است
 و شاید معنی نه خیال بعضی ازینها بغیر تعریف آن به تقییدش
 پرداخت ۱۲

دیگر است که در انواع اضافی گویند که جنس در جواب ماهو بروی و بر اهمیت دیگر گفته شود و آن گاهی بر نوع حقیقی صادق آید
 چون انسان ۱۲

۱۲ **له** قوله تمیز یک نوع آه و آنکه تمیز و هلاک از مشارکات جنس قریب از افضل قریب گویند چون ناطق و الا فصل بعید خوانند چون حساس ۱۲
 ۱۳ **له** قوله ذاتی آه پس خارج شد نزدیک معنی نوع از ذاتی زیرا که ذاتی عبارت شد نزدیک و از آن شئی که داخل ماهیت باشد چنانکه

در رساله که می گفته که آن که جزو حقیقت افراد خود باشد آن را ذاتی گویند و آن منحصرست در جنس و فصل انتهی و برناظر کلام مصنف در شرح ایضا توجیحی برشیده تا ندکه محصر کرده است ذاتی در نوع و جنس و فصل حیث قال قول الذاتی اما نوع او جنس او فصل او آنچه اول بذات انشای بین الکلامین فافهم ۱۲ **له** قوله در یک نوع آه آن را عامه النوع گویند و اگر کلی خاص در یک جنس بود آنرا خاصه الجنس گویند چنانکه ماشی که خاصه است حیوان را در مرکب ازین عامه عرض عام اگر متمنع شود الفکاک و از نایبیت آنرا عرض لایم گویند چون کتابت بالقوت برای انسان یا متمنع نشود چون کتابت بالفعل ای انسان را آنرا عرض مفادتی خوانند ۱۳ **له** قوله حد برود نوع است آه بدانکه چون مرئوس منقطع معلوم تصوری و معلوم تصدیقی است بختیبت ایصال هر دو جانب مطلوب تصوری و تصدیقی اولی را معرف و ثانی را حجت میگویند و هر شئی آنست که گفته شود برای فاده تصدیق آن نام بود ازین که حد باشد یا رسم شرعی نه که در مصنف

جنس آن کلی را گویند که داخل ماهیت باشد و بر مختلف الحقائق اطلاق توان کرد چنانکه حیوان که داخل ماهیت انسان است و بر آدمی واسپ و شتر اطلاق توان کرد و نوع کلی را گویند که تمام ماهیت باشد و بر مختلف العود اطلاق کنند چنانچه انسان که برزید و عمر و بکر اطلاق توان کرد و فصل کلی را گویند که داخل اصل ماهیت باشد و بدان تمیز یک نوع حاصل شود از انواع دیگر چنانچه ناطق که بدان تمیز انسان است از حیوانات دیگر و هر یک از جنس و فصل را ذاتی **له** گویند و عرض عام کلی را گویند که در دو نوع یا بیشتر موجود باشد چنانچه پیشی بر انسان و دیگر حیوانات موجودات و عرض خاص کلی را گویند که در یک نوع موجود باشد فحسب چنانچه ضحک که در انسان موجود است و در حیوانات دیگر نیست **له** فصل حد برود نوع است هذنا و هذناقص هذنا آن بود که مرکب باشد از جنس قریب و فصل قریب چنانکه گویی در هذنا انسان که حیوان ناطق حیوان جنس قریب است و ناطق فصل قریب هذنا ناقص حدی را گویند که مرکب باشد از جنس بعید و فصل قریب چنانکه گویی در هذنا انسان که جسم ناطق یا مرکب باشد از بعضی عوارض و فصل قریب چنانکه گویی ماش ناطق

در تقسیم هر دو وجه رعایت اختصارا کتفا بشرط بنا بر عادت خود درین کتاب بعضی پیر و اخت پس می گویم که حد و لغت بمنه منته است و اصطلاح قوی است بدانکه باشد بر ماهیت هشی و مرکب از جنس قریب و فصل قریب را هذنا برین جهت می گویند که او بود بودن متمثل بر ذاتیات منعی که در قول غیر در آن تمام از آن است که ذاتیات تمام در آن مذکور آید ۱۲ التعلیق الا بسط علی الاوسط

له قوله رسم بردن نوع است پوشیده نماند که چون رسم اثر را می گویند و این تعریف بخاصه لازم می شود و آن هم اثری است از آن است
پس گویا که تعریف بالا اثر باشد و اما نام پس بنا بر شباهت آن بجزء نام در یک جزء و ۱۲ له قوله قضیه آه هرگاه تمام کرد بیان معنی که آنرا
قوله شایع نیز گویند آفان کرد

یا مقتصر باشد بر فصل قریب چنانچه ناطق در رسم بردن نوع است کامل و ناقص رسم
کامل آنرا گویند که مرکب باشد از جنس و خاصه چنانچه گوئی در رسم انسان حیوان
ضاحک رسم ناقص آنرا گویند که مرکب باشد از جنس بعید و خاصه چنانچه گوئی
در رسم انسان که جسم ضاحک یا مقتصر باشد بر خاصه چنانچه در رسم
انسان ضاحک فصل قضیه بردن نوع است یکی قضیه حلیه و تم قضیه شرطیه
قضیه حلیه کسی را گویند که در وی حکم کند به ثبوت جز و دوم جز و اول یا بنفی
جز و دوم از جز و اول چنانچه گوئی زید عالم است یا عالم نیست جز و اول را
موضوع گویند و جز و دوم را محمول قضیه حلیه بر انواع است یکی شخصی
یعنی قضیه را گویند که موضوع او جزئی حقیقی باشد چون زید انسان و زید
لیس سحار و تم هله یعنی قضیه که موضوع او کلی باشد مجرد از لفظ حاضر چون
الانسان حیوان و الانسان لیس بحجر سوم محصوره یعنی قضیه که لفظ حاضر در
در آمده باشد و حاضر چهار لفظ است چون کل بعض ولا شئی و لیس بعض
چون کل انسان حیوان و بعض الحیوان انسان و لا شئی من الانسان بحجر و
بعض الحیوان لیس بالانسان و لیس بعض الحیوان بالانسان فصل قضیه حلیه

در جهت و چون دانستن آن
موقوف بود بر دانستن قضیه
که حادث است از قوله که
قائل آنرا صادق و کاذب ان
گفت شروع کرده در تقسیم
آن و بدانکه اطلاق قضیه
حقیقه بمعنای است و لفظ نظیر
تیسره الدال باسم الدلول قضیه
نامند و بعضی قضیه را خبر هم
گویند ۱۲ له قوله موضوع
آه زیرا که وضع کرده شده تا که
حکم کرده شده بر آن از شئی
و محمول از آن گویند که عمل کرده
می شود بر شئی نسبتی که رابطه باشد
محمول را موضوع آنرا نسبت
حلیه گویند و فرودی بود که
آن ۱۲ له قوله کلی باشد
آه ظاهر تعریف صادق است
بر همه متاخرین که ملازم می شود
جز زید را در همه معتقدین و بر
طبیعت وی توان گفت که
تعریف مولا متاخرین است
تقریب لفظ حاضر ۱۲ له قوله
چهار لفظ است بنا بر این نیست
مختصر چهار زیرا که لام استغراق
در وجه جز و اولی دلا داد و نوع

نکره تحت نفی در سالیه کلیه لیس کل بعض لیس در سالیه جزئیه هم سودا است بلکه محصوره البته مختصر در چهار است موجب که موجب
جزئیه سالیه کلیه سالیه جزئیه در علم کلیه همین محصوره معتبر است بنا بر هم بحث از شخصی و بدون محمول و قوت جزئیه ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

له قوله موجه برای اشتغال آن بجهت که عبارت است از انکه دال باشد بر کیفیات یعنی کیفیت نسبت محمول بموضوع فی نفس الامر در مشید نیست که نسبت در واقع یا واجب خواهد شد یا ممکن و موجه در با هم نیز مانند برای شمول آن بجز در این که آن جهت است ۱۲ له قوله سیزده آه ترک کرد

از بساط و قتیبه مطلقه و منشره مطلقه را در وجهی

معتبر ظاهر نیست و قتیبه و قتیبه مطلقه قتیبه را گویند که نسبت محمول بموضوع دال ضروری باشد در وقت معین چون کل قمر مخفف بالفرضه وقت حیلولة الارض بنیه و بین الشمس و منشره مطلقه قتیبه را گویند که حکم شود در آن بضروری بودن نسبت محمول بموضوع در وقت غیر معین چون کل انسان مخفف بالفرضه وقتا ما در تسمیه هر دو قتیبه و منشره ظاهر شده لیکن مطلقه پس جهت عدم قید به لا دوام ذاتی است ۱۲ التعلیق الابلط علی الاوسط ۳ له قوله بحسب عنوانی آه یعنی بحسب وصف تفسیری پس درین تفسیر ثبوت محمول برای موضوع ضروری خواهد شد تا وقتیکه وصفی که تعبیر کرده شده است بموضوع بآن ثابت باشد برای موضوع و از تحت او را مشروط گویند و اما عامه پس جهت عام شدن از مشروط خاصه ۱۳ له قوله عرفیه عامه آه برای آنکه اهل عرف وقت ترک به جهت آن معنی ۴ نمند عام است از عرفیه خاصه ۱۲ له قوله قتیبه بد آنکه قتیبه تفسیه و قتیبه مطلقه است تفسیه به لا دوام ذاتی و هم چنین منشره و

که و روی و بجل را بیان کنند از اوجه گویند و آن سیزده نوع است بدین تفصیل ضروری مطلقه مشروطه عامه مشروطه خاصه و ائمه مطلقه عرفیه عامه عرفیه خاصه و قتیبه منشره و وجودیه لا ضروریه و وجودیه لا دائمه مطلقه عامه ممکنه خاصه ممکنه عامه ضروریه تفسیه را گویند که محمول و ضروری باشد بحسب ذات موضوع چون کل انسان حیوان بالفرضه مشروطه عامه تفسیه را گویند که محمول و در موضوع را بحسب عنوانی ضروری باشد بحسب ذات موضوع چون بالفرضه کل کاتب متحرک الاصلح مادام کاتب لا دائمه مطلقه تفسیه را گویند که محمول و دائم باشد در موضوع را بحسب ذات موضوع چون کل جسم مولف و ائمه عرفیه عامه تفسیه را گویند که محمول او دائم باشد در موضوع را بحسب عنوانی موضوع آخر چون کل کاتب متحرک الاصلح مادام کاتب عرفیه خاصه تفسیه را گویند که محمول و در موضوع را دائم باشد بحسب وصف عنوانی موضوع نه دائم چون کل خمر مسکر لا دائم عرفیه تفسیه را گویند که محمول و در موضوع را ضروری باشد بحسب وقت معین نه و اما چون بالفرضه کل قمر مخفف لا دائم ابل وقت حیلولة الارض بنیه و بین الشمس

معنی لا دوام ذاتی آن است که نسبت در قتیبه تا وقتیکه ذات موجود باشد دائمی نباشد ۱۱ له قوله حیلولة آه زیرا که ثابت شده درین حدیث که نور کرم متعاقب زوایا پس ضرورت که وقت حاصل شدن ارض میان هر دو مظلم باشد ۱۲ التعلیق الابلط علی الاوسط ملولوی محمد بن محمد الماوردی الشافعی

بوقت ان اوقات پس وجودیه نام نهادند چون شتمل بود بهلا ضرورت ذاتیه نامیدند لا ضروریه اش که قول مطلقه عامه آه تفسیر آن بملقه یا ازین جهت است که وقت اطلاق تفسیه

ملکته قضیه را گویند که محمول و مرفوع را ضروری باشد نه و اما بل بحسب وقت لا معین چون بالضرورت کل انسان متنفس لا و اما بل بعض الاوقات وجودیه لا ضروریه قضیه را گویند که محمول و مرفوع را حاصل آید نه بطریق ضرورت چون کل انسان قائم بالفعل لا بالضرورت وجودیه لا و اما قضیه را گویند که محمول او مرفوع را حاصل باشد مطلقا چون کل انسان کاتب بالفعل لا و اما مطلقه عامه قضیه را گویند که محمول و مرفوع را حاصل باشد مطلقا بیان کیفیت حصول چون کل فرس صهال بالاطلاق العام ممکنه خاصه قضیه را گویند که هر طرف محمول و ضروری نباشد مرفوع را چون کل ذهیب ذائب بالا امکان النخاص یعنی ذوبان و عدم ذوبان هیچ یکی ضروری نیست مر ذهیب را ممکنه عامه قضیه را گویند که طرف مخالف محمول او ضروری نباشد چون کل ذهیب ذائب بالا امکان العام یعنی عدم ذوبان ضروری نیست مر ذهیب را قضیه شرطیه بر دو نوع است یکی شرطیه متصله و دم شرطیه منفصله شرطیه متصله قضیه را گویند که حکم در او معلق باشد چنانچه گوی آن کانت الشمس طالع فالتنار موجود و این قضیه را متصله

همین معنی مقصودست یا برای آن که مقید نیست بضرورت و او را هم در غیر آن از حیثات و لیکن طریقی برای عام بودن آن از وجودیه لا و اما وجودیه لا ضروریه ۱۲ که قول قضیه شرطیه آه هرگاه تمام ساخت بیان جمله شروع کرد در قضیه شرطیه و آن قضیه است که در آن حکم بر شجرت جزو دم برای جزو اول نه کنند ۱۱ که قول معلق باشد آه یعنی صدق تالی بر لقب بر صدق مقدم باشد و بدان که این صدق اگر بعینت باشد مثل علیه چون ان کانت الشمس طالع فالتنار موجود و کطلوع شمس علت برای وجود تنار است یا مثل معلولیه چون ان کان النار موجودا کانت الشمس طالع فالتنار معلول است برای طلوع شمس یا مثل تضایف چون ان کان ذیبا لا عمر و فخر و امینه آنرا لزومیه گویند و رنه اتفاقیه چون ان کان الانسان المظالم محال الا بلق زیرا که میان بالقیه انسان و تابعیت محارعه

نیست و مراد از علقه آن است که بر سبب آن مستلزم شود مقدم تالی را ۱۲ تعلیق الابطط على الابطط ۱۲

له قوله فانما الحج والخلو الا اذا احتقيه نيز گویند زیرا که در ان الفضال حقیقی است بنا بر بودن تناقض میان
هر دو جز در صدق و کذب بخلاف قسمین اخیرین ۱۲ له قوله اتحاد است آن بدان که هم چنین شرط است اتحاد

و اذانت

قوت فعل کل
در جز و در شرطین
جو هست شده
باختلاف یکی
از بیانات ناقص
منتق نشود
پس آن نظریه
گفته قطعه در
تناقض است
محدث شرط دان
و حدت موضوع
و محمول و مکان
و حدت شرط و
امانت جز
و کل قوت
فعل است حدت
زمان ۳
قوله اختلاف
است در جهت
آن بود که شرط
است در تناقض
یک موجه
باشد و دیگر
سالبه برای آنکه
گاه باشد که دو
موجه و همچنین

موجه خواهد بود اگر گوی لیس ان کانت الشمس طالعه فاللیل موجود و این
را متصله سالبه گویند و جز و اول را مقدم گویند و جز و دوم را تالی گویند و
شرطیه منفصله قضیه را گویند که حکم کنی بعناد در میان دو چیز چنانچه گوی
العدو اما زوج او فرد و این قضیه شرطیه منفصله بر سه نوع است یکی مالتعه
الجمع و الخلو یعنی قضیه که حکم کنی در دو با متنازع اجتماع و ارتفاع هر دو
چنانچه لفظش در عدد گفته شده مالتعه الجمع که حکم کنی در دو با متنازع اجتماع
نه امتناع ارتفاع چنانچه گوی هذا اللون الاسود و اما ایض سوم مالتعه الخلو
یعنی قضیه که حکم کنی در دو با متنازع ارتفاع نه امتناع اجتماع چنانچه گوی هذا
اما الا شجر و اما الا حجر فصل تناقض عبارت است از اختلاف دو قضیه در سلب
و ايجاب چنانچه گوی یکی صادق باشد و دوم کاذب و شرط تناقض اتحاد
است در موضوع و محمول و زمان و مکان چه اگر گوی زید عالم است و دیگری
زید عالم نیست و مراد ازین زید شخص آخر است تناقض نباشد و همچنین اگر
یک جا علم فقه مراد باشد و جاش دیگر علم منطق هم تناقض نباشد و دیگر
شرط تناقض اختلاف است در جهت حکم یعنی در ضروریه اگر قضیه محصوره باشد

دو سالبه مجتمع می شوند در صدق و کذب مطابق اگر هر دو قضیه محصوره شود و اختلاف حکم یعنی کلیت و جزئیت و اگر هر دو موجه
شود در جهت هم اختلاف واجب است زیرا که گاهی در ضروریه کاذب میشود مضافا ذکر صادق می شوند معا ۱۲

لش قولها یف و آن عبارت است از دو متقابلین که وجودی باشند و تعقل هر یک واحد از آن بقیاس آنها باشد ۱۲ البته قول تضاد و آن عبارت است از دو متقابلین که وجودی باشند مگر تعقل هر یک واحد از آن بقیاس دیگر نباشد ۱۳ البته قول تناقض و آنرا تقابل ایجاب سلب نیز گویند و آن عبارت است از دو متقابلین که یک وجودی و دیگری عینی باشد و عمل صلاحت و وجودی ندارد و پوشیده نماید که هر دو علم عقلی اند و اما اندر نسبت عقلیه و در نقاشی و جوی از آن نیست ۱۴ البته قول مکرر عدم و آن عبارت است از

دو متقابلین که یک عینی و دیگری وجودی باشد و لیکن محل عینی قابل وجودی باشد ۱۵ البته قول صدق یعنی اگر فرضی گوید شود صدق اصل لازم آید صدق آن صدق عکس نه آنکه صدق شود در واقع باشد و بقای صدق از بیخست است که عکس لازم است قضیه را صدق ملزم بدون صدق لازم محالست ۱۶ البته قول کذب ظاهر آنست که از قول نامحسوس است زیرا که جملی است که صادق لازم باشد کاذب را چون کل حیوان انسان کاذب است و عکس آن بعضی انسان حیوان صادق است و در مناقضه هر یک است در کلام مصنف که در شرح ایضا خوبی گفته و اما اشتراط بقا را کذب محال بقول بر حد آه ۱۷ التعلیق الابطال علی لا وسط ۱۸ که جمل احتمال عموم دارد و بعضی احتمال است که در قضیه محمول اعم باشد از موضوع چنان که کل انسان حیوان پس اگر عکس آن کلیه باشد چون کل حیوان انسان صدق اخص یعنی انسان بر جمیع افراد اعم یعنی حیوان خواهد شد و آن محال است ۱۹ البته قول عکس ندارد دای لزوما زیرا که حیانا صادق میشود کون بعضی الحی لیس بانسان و عکس آن بعضی الانسان لیس بحیوان صادق است ۱۲ البته قول عکس نقیض آه بدان که این طریق منتقدین است و لیکن نزد متأخرین

تقابل عبارات است از امتناع اجتماع میان دو چیز در یک محل و در یک زمان و در یک جهت و اقسام تقابل چهار است یکی را تضالیست گویند چون صالح و مصنوع و دوم را تضاد گویند چون سود و بیاض سوم را تناقض گویند چون وجود و عدم چهارم را ملکه و عدم گویند چون حرکت و سکون فصل عکس عبارت است از آنچه محکوم علیه را محکوم به کنند با بقای سلب ایجاب صدق و کذب عکس موجه کلیه و موجه جزئیه موجه آید چنانکه اگر گوئی این قضیه را کل انسان حیوان و یا بعضی العالم انسان در عکس چنین گوئی که بعضی الحيوان انسان و بعضی الانسان عالم زیرا که محمول قضیه احتمال عموم دارد پس جزو ثانی یقین باشد و عکس سالیه کلیه سالیه کلیه آید چنانچه این قضیه را گوئی لاشی من الانسان بحجر و لاشی من الحجر بانسان عکس باشد زیرا چه هر گاه که چنانچه جزو انسان بحجر نباشد یا بقطع هیچ جزو از حجر نیز انسان نباشد اما سالیه جزئیه عکس ندارد زیرا چه این قضیه صادق است که بعضی الحيوان لیس بانسان و عکس بعضی الانسان لیس بحیوان صادق نیست پس معلوم شد که عکس سالیه جزئیه یقین سالیه جزئیه نباشد فصل عکس

عکس نقیض آن است که نقیض جزو ثانی را اول کنی و معین اول را ثانی پس عکس هر طریق شان در قضیه کل انسان حیوان لاشی مالمیس بحیوان بانسان خواهد شد ۱۳

له قوله کذب این هم شاید از نظم ناسخ برآمده باشد و بدانکه بقای کیفیت هم مزوری است یعنی اگر اصل مزوری است عکس

نقیض هم مزوری

خواهد شد و اگر

سایه است

سایه خواهد شد

۱۲ له قوله

قیاس گویند

پس قیاس

عبارت شد

قول مرکب از

قضا یا کلام

آید که از وی

ندانند قول

دیگر است

قوله هر یک

آه یعنی استدلال

کردم از انسان

و به تمام هیولان

جزئیات

اندر حیوان

که کل ایشان

است ۱۳ له

قوله علم ظنی

است بنا بر آنکه

طریق ایصال

هر دو ظنی

ست و اگر چه

مرکب باشد از

نقیض عبارت است از آنچه که مقابل محکوم علیه المحکوم به نقیض کنی و محکوم به را
نقیض محکوم علیه کنی یا بقای صدق و کذب چنانچه اگر خواهی این قضیه را که
کل انسان حیوان باشد عکس نقیض کنی گویی کل للحيوان الانسان فصل بدانکه
در اصطلاح منطق اگر استدلال زعام بر خاص کنی آنرا قیاس گویند چنانچه گویی
کل انسان حیوان و کل حیوان حساس نتیجه آید کل انسان حساس و اگر از خاص بر
عام استدلال کنند آنرا استقرا گویند چنانچه هر یک حیوان را می بینیم که گاه
مصحف نک اسفل می جنباند و اگر از خاص بر خاص استدلال کنند آنرا تمثیل
گویند چنانچه گویی شجر حادث است زیرا که جسم است پس باید که فلک نیز حادث
باشد زیرا چه او نیز جسم است و استقرا تمثیل علم ظنی است نه قطعی فصل قیاس
بر دو نوع است یکی اقترانی دوم استثنائی اقترانی آنرا گویند که نتیجه آن قیاس
یا نقیض نتیجه در مقدمات آن قیاس مذکور نباشد چنانکه گویی کل انسان حیوان
و کل حیوان حساس یعنی کل انسان حساس در مقدمات قیاس مذکور نیست و
استثنائی قیاسی گویند که نتیجه یا نقیض نتیجه در مقدمات آن قیاس مذکور باشد
چنانچه گویی اگر این شخص انسان است او حیوان باشد لیکن انسان است پس او

مقدمات تطبیق معلوم شده عمده در باب تحصیل تصدیقات قیاس است بنا بر بودن آن مفید جرم و یقین ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

لح و در صغری زیرا که آن غالباً انحصاری باشد و ظاهر است که انحصار اول است از حیث افراد بلکه قوله کبری نیز که آن غالباً اعم میباشد و ظاهر است که هم اکثر است از حیث افراد بلکه قوله شکل است بدو که مراد از شکل در اینجا این است که حاصل شود از اقتران صغری به

کبری ۱۲ که قوله شکل اول بدانکه شرط اناجش ایجاب صغریه و کلیت کبری و هزوب نتیجه آن چهارم است ۱۲ که قوله شکل دوم شرط اناجش آن اطلاق هر دو مقدمه است و ایجاب و سلب و کلیت کبری و هزوب نتیجه آن چهارم است ۱۲ که قوله شکل سوم شرط اناجش کلیت یک از دو مقدمه و ایجاب صغری و هزوب نتیجه آن شش است ۱۱ که قوله شکل چهارم شرط اناجش یا اطلاق هر دو مقدمه و ایجاب و سلب و کلیت یک از آن بایجاب هر دو مقدمه و کلیت صغری و هزوب نتیجه آن هشت است و پوشیدگی نماید که قسمت عقلی متقنی است که هر شکل باشد از هزوب بیش از اطلاق الابطال علی الاوسط از مولانا عبدالماجد بجاکلی پوری ۱۲

حیوان باشد و یا تخمین گوئی لیکن حیوان نیست پس انسان نباشد اول مقدمه قیاس را صغری گویند و مقدمه دوم را کبری گویند و موضوع نتیجه را اصغر و محمول نتیجه را کبر و آن لفظ که در هر دو مقدمه مکرر باشد آنرا حد اوسط گویند چنانچه گوئی کل انسان حیوان و کل حیوان حساس فکل انسان حساس درین مثال انسان را اصغر گویند و حساس را کبر گویند و حیوان را حد اوسط گویند و آن مقدمه که در وی انسان است آنرا صغری گویند و آنکه در وی حساس است آنرا کبری گویند قیاس اقترانی ای چهار شکل است شکل اول آنکه اوسط محمول باشد و صغری و موضوع باشد و کبری چون کل انسان حیوان و کل حیوان حساس فکل انسان حساس شکل دوم آنکه اوسط محمول باشد و صغری و کبری هر دو چون کل انسان حیوان و لاشی من الجماد حیوان فلاشی من الانسان بجاد شکل سوم آنکه اوسط موضوع باشد و صغری و کبری چون کل انسان حیوان و کل انسان ناطق فبعض الحيوان ناطق شکل چهارم آنکه اوسط موضوع باشد و صغری و محمول باشد و کبری چون کل انسان حیوان و کل ناطق انسان فبعض الحيوان ناطق تمام شد رساله اوسط در منطق .

کبری ۱۲ که قوله شکل اول بدانکه شرط اناجش ایجاب صغریه و کلیت کبری و هزوب نتیجه آن چهارم است ۱۲ که قوله شکل دوم شرط اناجش آن اطلاق هر دو مقدمه است و ایجاب و سلب و کلیت کبری و هزوب نتیجه آن چهارم است ۱۲ که قوله شکل سوم شرط اناجش کلیت یک از دو مقدمه و ایجاب صغری و هزوب نتیجه آن شش است ۱۱ که قوله شکل چهارم شرط اناجش یا اطلاق هر دو مقدمه و ایجاب و سلب و کلیت یک از آن بایجاب هر دو مقدمه و کلیت صغری و هزوب نتیجه آن هشت است و پوشیدگی نماید که قسمت عقلی متقنی است که هر شکل باشد از هزوب بیش از اطلاق الابطال علی الاوسط از مولانا عبدالماجد بجاکلی پوری ۱۲

جهان پروردگار که درک اشیا و مطلقاً نفساً مطلقه است پس اگر در صورتی که ادراک علم عبادت از دست در حواس حاصل شود لازم آید که هر یک از ادراک علم هر دو قائم است مدبرک و عالم نباشند
 و امریکه ادراک و علم یا قائم نسبت مدبرک عالم باشد و این هر دو باطل است و مجبور بر آن رفته اند که صورت کلیات و جزئیات مجرده در نفس مطلقه حاصل است و صورت جزئیات جهانیه در حواس
 که آلات نفس مطلقه اند غیر از الواح در کمال افعال هذا افعالیه تا فی الشرح ۱۲ که مذهب مجبور نشان این است که حصول صورت در آئینه و عینی است و اخلاص است و در حقیقت مرتفی
 صورت خارجی است که مقابل آئینه است بواسطه انعکاس خط شعاع لصری از سطح آئینه لصری او و صورت خارجی ازان حقیقت که بر طبیعت عکس است و ازان حقیقت که صورت
 خارجی است صاحب عکس ۱۲ ش ۵ یعنی فی الجمله زیرا که غیر صورت مبصرات در آئینه منتسب الحصول است لیکن چون حال آئینه پیش مخاطب مبتدی ظاهر و مکتوف شود اعتقاد بر فهم او کرده

تعبیر مبصرات مجسوت که در آن آئینه میناید مطلقاً بوق یا کو هم
 صورت مجسوت و حصول و در جدول ۱۲ ش
 پس اگر در اول مبصرات گفته شود اقتضای آن میگردد
 در جدول نیز مبصرات گردیدیم میاشد که صورت حاصله در عقل منظر
 باشد و مقبول و مبصر ۱۲ که یعنی قوسه که پراکنده است
 و جمع جلبدین لیکن تفادیت چرا که این قوت در جدول دیگر
 کف اقوی است خصوصاً در جدول احوال به تشخیص یا نملر
 سایر ۱۲ ش ۵ یعنی بسبب استعانت بیکم ازین حواس
 پنجگانه ظاهری ۱۲ که یعنی اذنان ادبناشد که مدک شود
 تشخیصی که گذشت تواند بنفس عقل مدک شود با برافضت
 یکی از حواس باطنی ۱۲ که یعنی اگر تصور است تصدیق نیست
 و اگر تصدیق است تصور نیست و اگر تصور نیست تصدیق
 است و اگر تصدیق نیست تصور است چه انفعال حقیقی
 در اجزاء متصل لازم است و با اعتبار متخ جمع دو دو با اعتبار
 متخ ۱۲ ش ۵ یعنی باین طریق که آن صورت نسبت
 ایجاب یعنی ادراک و قور بر وجه اذعان و قبول ۱۲ ش
 ۱۲ یعنی باین طریق که آن صورت نسبت سلب باشد
 یعنی ادراک لا و قور بر وجه اذعان و قبول ۱۲ ش ۵ یعنی
 اگر نسبت حکمیه در میان دو تصویب یافته شود تصدیقش نماند
 زیرا که اثبات ایجاب یا سلب شی میکند ۱۲ ش ۵ که بعد
 صورت است نسبت و مراد تصور تصور سازج است چه تصور
 مطلق عین مقسم است و خلاصه دلیل سحر آن که صورت حاصله
 در ذهن اگر صورت و قور یا لا و قور است بر وجه اذعان
 و قبول آنرا تصدیق گویند اگر صورتی است غیر صورت قور
 و لا و قور بر وجه اذعان و قبول آنرا سازج خوانند خواه مثبت
 و خواه لا و قور باشد خواه صورت و قور و لا و قور بود بر وجه اذعان و قبول چنانچه در صورت شک و هم است ۱۲ ش ۵ الحاق تا برای تأیید است و آنچه
 برای مطابقت نمودن گفته صحیح نیست زیرا که این قاعده مخصوص بجهت عده مراد ادراک و ادک بالذات اگر مقصود تقریب محسوس بالذات باشد چنانچه
 ظاهر حالت ۱۲ است یعنی صورت نسبت به محکوم به محکوم علیه و مراد از نسبت خبریه است یعنی وقوع و لا و قور ۱۲

<p>۱۲ ش ۵ یعنی باین طریق که آن صورت نسبت سلب باشد یعنی ادراک لا و قور بر وجه اذعان و قبول ۱۲ ش ۵ یعنی اگر نسبت حکمیه در میان دو تصویب یافته شود تصدیقش نماند زیرا که اثبات ایجاب یا سلب شی میکند ۱۲ ش ۵ که بعد صورت است نسبت و مراد تصور تصور سازج است چه تصور مطلق عین مقسم است و خلاصه دلیل سحر آن که صورت حاصله در ذهن اگر صورت و قور یا لا و قور است بر وجه اذعان و قبول آنرا تصدیق گویند اگر صورتی است غیر صورت قور و لا و قور بر وجه اذعان و قبول آنرا سازج خوانند خواه مثبت و خواه لا و قور باشد خواه صورت و قور و لا و قور بود بر وجه اذعان و قبول چنانچه در صورت شک و هم است ۱۲ ش ۵ الحاق تا برای تأیید است و آنچه برای مطابقت نمودن گفته صحیح نیست زیرا که این قاعده مخصوص بجهت عده مراد ادراک و ادک بالذات اگر مقصود تقریب محسوس بالذات باشد چنانچه ظاهر حالت ۱۲ است یعنی صورت نسبت به محکوم به محکوم علیه و مراد از نسبت خبریه است یعنی وقوع و لا و قور ۱۲</p>	<p>۱۲ ش ۵ یعنی باین طریق که آن صورت نسبت سلب باشد یعنی ادراک لا و قور بر وجه اذعان و قبول ۱۲ ش ۵ یعنی اگر نسبت حکمیه در میان دو تصویب یافته شود تصدیقش نماند زیرا که اثبات ایجاب یا سلب شی میکند ۱۲ ش ۵ که بعد صورت است نسبت و مراد تصور تصور سازج است چه تصور مطلق عین مقسم است و خلاصه دلیل سحر آن که صورت حاصله در ذهن اگر صورت و قور یا لا و قور است بر وجه اذعان و قبول آنرا تصدیق گویند اگر صورتی است غیر صورت قور و لا و قور بر وجه اذعان و قبول آنرا سازج خوانند خواه مثبت و خواه لا و قور باشد خواه صورت و قور و لا و قور بود بر وجه اذعان و قبول چنانچه در صورت شک و هم است ۱۲ ش ۵ الحاق تا برای تأیید است و آنچه برای مطابقت نمودن گفته صحیح نیست زیرا که این قاعده مخصوص بجهت عده مراد ادراک و ادک بالذات اگر مقصود تقریب محسوس بالذات باشد چنانچه ظاهر حالت ۱۲ است یعنی صورت نسبت به محکوم به محکوم علیه و مراد از نسبت خبریه است یعنی وقوع و لا و قور ۱۲</p>
---	---

بسم الله الرحمن الرحيم

بدانکه آدمی را قوتی است در آنکه منتقش میگردد و در وی صور اشیا چنانکه
 در آئینه لیکن در آئینه حاصل نشود مگر صور محسوسات و در قوت مدبر که انسانی
 حاصل شود صور محسوسات معقولات و محسوسات است که یکی از حواس پنجگانه که آن
 با صره و سامعه و شامه و ذائقه و لامسه است مدک شود و معقول آنست که
 یا نبینا مدک نشود و هر صورتیکه در قوت مدبر که انسانی که آنرا ذهن خوانند حاصل
 شود یا تصور باشد یا تصدیق زیرا که آن صورت حاصله اگر صورت نسبت
 چیز نسبت بچیزی یا ایجاب چنانکه گوئی زید نویسنده است یا سلب چنانکه
 گوئی زید نویسنده نیست آن صورت را تصدیق خوانند و اگر آن صورت

و قور و لا و قور باشد خواه صورت و قور و لا و قور بود بر وجه اذعان و قبول چنانچه در صورت شک و هم است ۱۲ ش ۵ الحاق تا برای تأیید است و آنچه
 برای مطابقت نمودن گفته صحیح نیست زیرا که این قاعده مخصوص بجهت عده مراد ادراک و ادک بالذات اگر مقصود تقریب محسوس بالذات باشد چنانچه
 ظاهر حالت ۱۲ است یعنی صورت نسبت به محکوم به محکوم علیه و مراد از نسبت خبریه است یعنی وقوع و لا و قور ۱۲

علمه نگوئی که علم و ادراک علم است از صورت حاصل در وقت مدركه انسانی نه مجمل آن و اختصار خاص در اقسام مستلزم اختصار اعم در ان اقسام نسبت چرا که میگویم
 مراد علم و ادراک علم ادراک انسانی است نه مطلق علم و ادراک چنانچه کلام سابق مرید بدست ۱۲ اش علمه قوله این عدد یعنی امریکه اشیا با و با و غیره و او نصف
 مجموع حاشیتین تقریبین باشد و خواه حاشیتین بعدتین و تسادین در تعدد یعنی فرموده اند که عدد در نسبت منقسم بالذات که اشیا با و با و غیره و عدد و بهیچک ازین
 دو عدد متبادل واحد نیست بجمالی عدد معنی باید بود که متبادل واحد است ۱۲ اش علمه یعنی منقسم بالذات بدو قسم برابر اعم از آنکه هر یک از ان دو منقسم شود بدو قسم
 برابر و این را زوج و زوج گویند چون اربع یا منقسم نبود بدو

حاصلا غیر صورت نسبت مذکوره است آنرا تصور خوانند پس علمه که عبارت
 از ادراک است منحصر شد در تصور و تصدیق فصل بی ازین معلوم شود که
 نسبت چیزی با چیزی خواه با شیئی خواه بسبب سه وجه است یکی کلی چنانکه معلوم
 شد و دوم اتصالی چنانکه گوی اگر آفتاب برآمده باشد و زبا باشد یا گوی
 نسبت جنین که اگر آفتاب برآمده باشد شب باشد سوم انفصالی چنانکه گوی این
 عدد یا زوج باشد یا فرد یا گوی نسبت چنین که این شخص یا انسان باشد یا
 حیوان کس ادراک نسبت کلی و اتصالی و انفصالی با بیجا یا به سلب تصدیق
 باشد و آنرا حکم نیز خوانند و ادراک واری اینها تصور باشد چون تصدیق ادراک
 یعنی واری نسبت کلی و انفصالی و اتصالی با بیجا یا بسبب تصور باشد ۱۲
 نسبت چیزی است بحر می یا بیجا یا بسبب یا بیجا است او را از سه تصور یکی
 تصور بنسب الیه که آنرا محکوم علیه خوانند دوم تصور بنسب که آنرا محکوم به خوانند
 سوم تصور نسبت بین که آنرا نسبت حکمیه خوانند مثلا در تصدیق آنکه زید
 قائم است ناچار باشد از تصور زید که محکوم علیه است و از تصور قائم که محکوم به
 است و از تصور نسبت میان زید و قائم که نسبت حکمیه است تا بعد از ان ادراک
 آن نسبت بر وجه بیجا یا به سلب حاصل شود پیش هر تصدیق موقوف باشد بر تصور

فردیت عدد واحد است از نسبت زوجیت عدد در عالم
 تحقق و انتفاء ۱۲ اش علمه یعنی حیوانیت این شخص
 جدا نیست از نسبت انسانی با در عالم تحقق و انتفاء
 بلکه تحقق انسانی با مستلزم تحقق نسبت حیوانیت و
 مستلزم انتقای نسبت انسانی با است و مخفی نمانده که قسم
 نسبت کلی و اتصالی و انفصالی اگر نسبت خبری است کلام بظاهر
 خود محمول است احتیاج به تقدیر مضان نیست و اگر مقسم نسبت
 حکمیه است لابد است از تقدیر مضان یعنی ادراک متعلق کلی
 و اتصالی و انفصالی ۱۲ اش علمه جمله معتقد باشد گفته شود
 که حکم مذکور متفرع بر تقدیر اولی است و تقدیرش نظر نسبت محتاج
 باین مقدمه که هر ادراک نسبت چیزی بحر می یا بیجا یا بسبب
 را حکم نیز خوانند و تقدیر این مقدمه در عبارات معتبر است
 جدا زیرا که مقدمه تعلی است و ذهن با او اطلاق نمیشود
 و بعد از تقدیر این مقدمه تفریح حکم مذکور بر بیسی است زیرا که دلیل
 برین تقدیر شکل اول است آن بین الاتحاج است ۱۲ اش
 علمه در مطلق تقاضا یا در تقاضای کلی مروض خوانند و مقدم
 خوانند در تقاضای بی شرط یا بنسب اگر گفتن نیار آنکه نسبت
 داده شود بسوی او بنسب بر او اما محکوم علیه خوانند او را
 بر آن که حکم کرده شود بر وی محکوم به ۱۲ اش علمه در مطلق
 تقاضا یا محمول خوانند و تقاضا یا کلی حلیه و تالی خوانند و تقاضا
 یا بی شرط یا بنسب بر گفتن نیار آنکه نسبت داده شود و در
 بسوی بنسب الیه یا آنکه نسبت را در دفع گردانیده شده بسبب
 او ۱۲ اش علمه نسبت بین بین گفتن نیار آنکه در نسبت
 میان بنسب الیه و بنسب به و خصوصیت بهیچک ندارد و یا

نیار آنکه در نسبت میان وقوع و لا وقوع و متعلق بهر یک میتواند شد ۱۲ اش علمه اما حکم خواندن نیار آنکه بنسب است بحکم یعنی ادراک وقوع یا لا وقوع و یا معنی وقوع
 یا لا وقوع از تبیل نسبت متعلق بفتح لام متعلق بکسر لام یا نیار آنکه بنسب است بحکم معنی نسبت بین بین از تبیل نسبت فرد طبیعت یا نیار آنکه بنسب است بحکم معنی
 محمول از تبیل نسبت محقق بر فتح بمقتضی کسر
 است که لبط تقاضا است ۱۲ الله غلامه معنی عبارت است که در هر تصدیق ناچار است از تصور نیار آنکه حقیقت تصدیق ادراک نسبت چیزی است بحر می یا بیجا یا بسبب
 بیجا که در تصدیق خاص ناچار است از تصور نیار آنکه بنسب است بحکم معنی نسبت بین بین از تبیل نسبت فرد طبیعت یا نیار آنکه بنسب است بحکم معنی

له دقید ز اهل تحقیق قید فی مست نه مفید مست پس وارد نشود که از سابق مترجم شود جزویت تصورات مثلث از تصدیق نزد اهل تحقیق و تعبیر از حکما بابل تحقیق اشارة مست بر همان
مذهب حکما بر مذهب امام و مذهب سمرقند چنانکه فی الجمله اشارت باین دو سابق واقع شده ۱۱ اش که مخفی نماند که عدم احتیاج بر مصفت کمال مست هر چند مصفت در مرتبه احتیاج
در مصفت نقصان مست هر چند مصفت وجودیست لیکن کاسب و موقوفه فنیست و موقوفه بالذات بر فنیان احوال دست پس از اینجاست مست قدس سره رقم دوگی را تصدیق نموده فرمود
۱۲ اش که واضع آنست که در تصور آسانا تصور اشخاص آساناست که در ضمن احسان محس ظاهری حاصل شود ۱۳ اش که امام زوری خوانند بنا بر آنکه ناچار است از اهل نظر در تحصیل

نظرات بلکه ناچار است جمیع حیوانات را چه حیوان از دخیانی
تواند بود تا بدی خواندن بنا بر آنکه این قسم فی الجمله سبب است
که در لغت بعضی اول توجه است حاصل میشود ۱۴ اش که
قول ملک که حاصل است از تعریف او بحکم نوری که تشکیل میشود
باشکال مختلفه بمذهب جمود و متکلمین و ملکه نزد حکما از
جمله عقول و نفوس مجرده است ۱۵ اش که قولین که حاصل است از
تعریف او بحکم ناری که تشکیل بود باشکال مختلفه بمذهب جمود
متکلمین ۱۶ اش که حاصل است سجدت ذاتی یعنی محتاج
ست در وجود لفاعل یا سجدت زمانی یعنی سجدت مست
وجود او بدین مرتبه اول تعذیر کلیه است در تعذیر زمانی جزو
بماصل محکم ۱۷ اش فی یعنی ممکن است با مکان و قومی و نفس امری
اگر تعذیر مذکور جزو تعذیر باشد یا مکان ذاتی اگر تعذیر مذکور
حقیقی باشد و اول اولی است زیرا که مقصود اثبات احتیاج است
بر منطبق بالفعل اثبات امکان احتیاج چنانچه ظاهر است ۱۸ اش
بدان که تقسیم در لغت یعنی تحلیل تجزیه است و تقسیم کل یا جزو است
ازین معنی است از اصطلاح هم قبو و قبایسته یا متغایره است که تقسیم
کلی حاصل شود بر قیدی بان مفهوم قسیمی و تقسیم کل جزو است
عبارت ازین معنی است و تم قبو و متغایره تقسیم قسیمی گویند چنانکه
حیوان با حیوان ناطق است یا حیوان ناطق و تم قبو و متغایره تقسیم اعتباری
گویند چنانکه گوئی حیوان با حیوان ضاحک یا حیوان کاتب ناچار است در
تقسیم اعتباری را بر اعتبار حیثیت و در مضمرات آسانا ۱۹ اش که ترتیب
در لغت گردانیدن شیئی است یعنی کبر جزو از اجزای آن و داعی
که لائق باوست واقع شود و اصطلاح گویند اینر اشیا معقود
بر وجهی که اطلاق توأکر و جمعی هم واحد را بعضی از اشیا و نسبتی
باشد یعنی در تقسیم تم قبو و متغایره واجب است کل ترتیب درین تمام
بر معنی نسبی اگر تقسیم خاص بر اعم در نظر تصوری را تقسیم کبری و نسبی
مثلا در نظر تصدیق جائز باشد در نظر ناطق حیوان نظر تصوری باشد

محکوم علیه و تصور محکوم به تصور نسبت حکمیة لیکن هیچکدام از این تصورات
ثلاثة نزد اهل تحقیق جزء تصدیق نیست فصل بدانکه تصور بر دو قسم است
یکی آنکه در حصول و احتیاج بنظری و فکری نباشد چون تصورات بیروت
و سیاهی و سفیدی و مانند آن و این قسم را تصور ضروری خوانند دوم آنکه
در حصول و احتیاج باشد بنظری و فکری چون تصور روح و ملکه جن و
مانندان و این قسم را تصور نظری خوانند و بر همین قیاس تصدیق نیز بر دو
قسم است یکی تصدیق ضروری که محتاج نباشد بنظری و فکری چون تصدیق
بآنکه آفتاب روشن است و آتش گرم است و دوم تصدیق نظری که محتاج باشد
بنظری و فکری چون تصدیق بآنکه صالح عالم موجود است و عالم حادث است
و غیر آن فصل تصور نظری را از تصور ضروری و تصدیق نظری را از تصدیق
ضروری حاصل میتوان که بطریق نظر و فکر و آن عبارت است از ترتیب تصورات
یا تصدیقات حاصله بر وجهی که ادان حصول تصوری یا تصدیقی که حاصل نبوده
باشد چنانکه تصور حیوان را یا تصور ناطق جمیع کبی و گوئی حیوان از حیوان
تصور انسان که حاصل نبوده باشد حاصل شود و چنانکه تصدیق بآنکه عالم متغیر
است

و کل من غیر حادث و عالم متغیر نظر تصدیقی باشد چنانچه مشهور است و الا لازم آید عدم البعیت تعریف واجب محل ترتیب بر مضمون اصطلاح اگر تقسیم نفس بر اعم در نظر تصوری حکما
مثلا در نظر تصدیق جائز باشد در نظر ناطق حیوان نظر تصوری باشد چنانکه تصدیق بآنکه عالم متغیر نظر تصدیقی جائز باشد چنانچه مشهور است و الا لازم آید عدم البعیت تعریف واجب محل ترتیب بر مضمون اصطلاح اگر تقسیم نفس بر اعم در نظر تصوری حکما
تربیه تحقیق مست الا لازم آید عدم البعیت تعریف واجب محل ترتیب بر مضمون اصطلاح اگر تقسیم نفس بر اعم در نظر تصوری حکما
و در بعضی حیوان ناطق و قیاس بر طر و برین قیاس مست بر وجهی که در تعریفات مینماید واقع شود ۱۱ صحتی بر مانند آن تصورات و تصدیقات مرتبه است و هم مانع مشل
بجست داننا محیط شخص و محیط جمیع اشیا پس مرتب از وجهی که معلوم بر ترتیب مذکور حصول مست دان و در جمعی نبوده باشد تا تحصیل حاصل لازم نیاید و حاصل بود و باشد شخص دان و در
طلب حصول مطلق لازم نیاید ۱۲ اش که مخفی نماند که این کلام بدین معنی حاصل نظر با ترتیب باشد بدین معنی که تصور هر یکی مذکور یعنی قول اول و نظری را تصور ضروری ۱۳ اش که بعضی باین وجه حاصل

علم مجرد ذاتی و آن عبارت از احیای موجود است در وجودی بر اوست که علم بر وجود از سبقت کرده باشد یا نه متقابل اوست قدم ذاتی یا مجرد ذاتی و آن عبارت از سبقت علم است زانما بر وجود و متقابل اوست قدم ذاتی ۱۲ اش که عبارت از نفوس است ظاهره و باکیزه از که ولت جسمانی که متعلق اند با یکدیگر عاید یعنی فرموده اند نفس قدسی نفسی است که ترقی و مزاج کرده باشد از مرتبه تعلیم و ذکر جمیع اشیاء و قدسی شده باشد ۱۳ اش که واقتیاز ایشان از معلومات بلکه از سزا افراد انسان بنفس قدسی باشد و ادراک اشیاء بطریق حدس و حدس مرعفت انتقال ذهن است از مبادی بمطالب تحصیل مجهولات از معلومات منظر و ایشان را اصلاح و فساد نظر کاری نماند ۱۴ اش که

باعتدلیق بآنکه هر چه متغیر است حادث است جمیع کتی و چنین گوی که عالم متغیر است و هر چه متغیر است حادث است از اینجا تصدیق بآنکه عالم حادث است حاصل شود فصل
 امتیاز آدمی از دیگر حیوانات بآن است که در مجهولات از معلومات بطریق نظر حاصل میتوان کرد بخلاف سایر حیوانات پس بهم کس لازم است که طریق نظر و صحت
 و فساد آنرا بشناسد تا چون خواست که هر مجول تصویری یا تصدیقی را از معلومات
 تصویری یا تصدیقی بر وجه صواب حاصل کنند توانند کرد و کس اینکه من عند الله
 متوید باشند نفوس قدسیه ایشان در دستن چیزها محتاج بنظر نباشند فصل
 بدانکه در عرف علمای این فن آن تصورات مرتبه را که حاصل شوند تصدیق معرفت
 و قول شایسته خوانند و آن تصدیقات مرتبه را که حاصل شوند تصدیق دیگر
 حجت و دلیل خوانند پس مقصود درین فن دستن معرفت و حجت است و شکی نیست
 که معرفت حجت فی الحقیقت معانی است الفاظ مثلاً معرفت انسان معنی حیوان
 ناطق است نه لفظ آن و حجت حدوث عالم معنی قضایای مذکوره است
 نه الفاظ آن پس حجت این فن بالذات اجتناب بالفاظ نیست لیکن چون
 تفهم و تفهیم معانی بالفاظ و عبارات است ازین جهت بپایدی که نظر کند در
 اشتقاق این معنی ها در این فن ازین معنی ها « الفاظ اولی »

در معرفت خواندن آنست که معرفت در لغت شناسا اگر مانده است و تصورات مرتبه مذکوره شناسا میگردد هر کسی بلبر مابیت معرفت و سبب قول گفتن آنکه قول مراد مرکب است بحسب اصطلاح این فن و تصورات مرتبه مذکوره نیز مرکب اند ۱۵ اش که اما حجت خواندن بحجت آن که حجت یا مصدر است یعنی نظیر کردن یا فاعله است که اشتقاق از برای ما پنج است یعنی چیزی که با و نظیر کرده شود پس و کس که تمک می کند تصدیقات مرتبه مذکوره غلبه میکند بر خیر خود علم او غلبه میکند بر حیل او بر تقدیر اول تسمیه از قبیل تسمیه سبب است با هم سبب بنا بر جمله نسبت که از نفس سبب است و اما دلیل خواندن بنا بر آنکه دلیل در لغت راه مانده اوست و تصدیقات مرتبه مذکوره نیز راه مانده است طالب را بمطلوب که نتیجه است ۱۶ اش که و تقصیر دلیل آنکه تصور بالمعنی تصویرین فن ترصل تصور و موصل تصدیق است و هر موصل تصور معرفت در هر موصل تصدیق است نسبت به نسبت فیهذا شکل اول که مقصود بالمعنی درین فن معرفت و حجت است ۱۷ اش که اگر چه ظاهر چنان نماید که الفاظ را در ایصال محل است چرا که الفاظ الحاصل و تعقل معانی حاصل فی تحصیل الفاظ ما و مقصود بلکه متعذر است ۱۸ اش که و ازین سخن ظاهر میشود که قیاس رسوم بحقیقت قیاس نیست بلکه اطلاق قیاس بر سبب مجاز است از قبیل تسمیه اول با هم مدلول ۱۹ اش که یعنی هر دو محل آدمی بر آرد بحجت آن است که قول او در ما بعد که پس بر همه کس لازم است آنچه بر این مقدمه متفرع توان شد که حاصل نموده باشد ۲۰ اش که نظایر از معلومات هر دو بر مابیت یعنی هر دو بر ۱۷ اش مع چون بیان حاجت متضمن بیان موضوع و تصدیقی

بموضوعیت موضوع نبود از برای بیان موضوع منقول فصل علیّه ایراد نموده فرمود ۱۲ اش بلکه یعنی تصورات زیرا که معرفت و حجت فی الحقیقت معانی است نه علوم چنانکه عنقریب بیاید ش معنی یعنی مصدق با امر او فوق و احد است تا شکل نشود و القیاس سبب ۱۲ اش معنی که سخنان است مجوزان ناطق درین تقدیر مراد بحیوان ناطق لفظ حیوان ناطق است ۱۲ اش معنی یعنی اذنان حقیقت که صاحب این فن یعنی تعقل بیان موصل تصور که و تصدیقی است ۱۲ اش

اے یاد افادہ و استفادہ و تحت یا و استفادہ مجملات از معلومات کتیب یاد افادہ استفادہ مطلق معانی طالب راقتوری عارض نشود که بسبب آن از فهم منی باشد
 ۱۱ اے چنانکه حاصل میشود از علم مستوعات علم بعضی حکیم یا از علم آید علم آن شئی دیگر چنانکه حاصل میشود از علم بیرون ازین علم بیرون از آن علم دیگر یا از علم مخصوص
 شئی بشئی تبیین شئی بمقابل شئی است بجهت شئی که چون فیضه شود اول غبیه شود ثانی نه صحر که بقا دست جانی فهم از لفظ تخصیص پس وارد شود شد استخاص بوضع شئی
 در اول چنانکه پیش و نسبت ۱۲ محمد که یا از علم است نکلند شود که صحر دالت درین اقسام شش خیر صحر است جهت بودن دالت اسباب عادی بر مبیات آنها چون دالت

دالت متاب بر کثرت باران خارج ازین اقسام برای اینکه
 خواهیم گفت که اسباب عادی خالی نیستند ازینکه صادر
 شوند از عینان شویانه پس در صورت اول باشد دالت
 و ضمیمه و صورت دوم باشد طبیعی پس اگر گفته شود که خاص
 گشتی از شکاتی که وارد میشود وجود دالت منحصر در
 اقسام شش باشد اعتبار صادر بودن آن از وی شود و غیر
 آن کن بر خواهی گفت در نیکه منزه میشود بقا اعتبار
 کردن تو این امر را اینکه باشد دالت احوال بر مدینه
 دالت وضعیه است مدد آن از شاعره آنگاه تو قائل هستی
 بودن آن دالت طبیعی گیم که مدد آن از شاعره غیر
 جهت جواز مدد آن از عظیم اشود بر تقدیر تقسیم خواهیم
 گفت که اعدادی شود از شاعره با عدم شعورش بدالت
 بکذا فی بعضی شرح مسلم العلوم ۱۱ اے اگر باشد میان
 دال و مدلول ملاک ذاتی و آن عبارت است از علاقه یا اثری
 چون دالت اثر بر اثر و دالت یکد اثر بر اثر محمد که یا
 در علم است و اعتبار این قید برای این است تا ظاهر شود
 دالت لفظ و نیز وجود لفظ بنا بر آنکه مسموع از مشاوه
 دالت میشود و جملا لفظ آن بمغایه من بدالت لفظ بر آن
 عقلا و لکن مسموع از وی جدا پس نمی دانیم وجود لفظ
 آنرا که دالت لفظ همان عقلا کنانی و شئی علی شرح شریه
 که این دالت اثر بر اثر است دالت اثر بر اثر چون دالت
 آتش بر دود دالت که اثر بر دیگر چون دالت دود بر ارات
 اثر بر گرمی که دالت بودن لفظ است این حیثیت که بر گاه
 لفظی که شد و یا محسوس از غیر می شود از آن لفظ معنی آن
 بنا بر علم بودن آن لفظ ۱۱ اے سخن علمی برای این که دالت
 لفظی وضع یا اینکه باشد بر لفظ معنی موضوع ظاهر بود آن یا
 بر خارج آن ۱۲ اے بدانند علمایان نام نمانده میشود

حال الفاظ باعتبار دالت و بر معنی فصل دالت بودن شئی است بجهت شئی که
 از علم بوی لازم آید علم بشئی دیگر و آن شئی اول را دال گویند ثانی را مدلول
 وضع تخصیص شئی است بشئی دیگر بر وجهیکه از علم بشئی اول حاصل نشود علم بشئی
 ثانی پس وضع سببی است از اسباب دالت و اقسام دالت بحکم استیقرار بر وجهیکه
 اول دالت وضعیه که وضع را در مدخل است و آن الفاظ باشد چون دالت
 لفظ زید بذات وی و در غیر الفاظ باشد چون دالت خطوط و عقود و اشارات
 و نصیب بر معانی که از ایشان مفهوم گردد و دوم دالت عقلیه که مقتضای عقل
 و این نیز دال الفاظ باشد چون دالت لفظ و نیز که مسموع باشد از درای جدا
 بر وجود لفظ و در غیر الفاظ باشد چون دالت مصنوع بر صانع سوم دالت
 طبیعی که مقتضای طبع باشد و این در الفاظ یافته شود چون دالت احوال
 بر مدد و سینه و در غیر الفاظ باشد چون دالت حجت بر خجل و صفت بر وجل
 فصل آنچه از دالت معتبر است دالت لفظیه وضعیه است زیرا که فاداه استفاد
 معانی معنای و این طریق است و این دالت معتبر است در مطابقت و تضمن و
 التزام و مطابقت دالت لفظ است بر تمام معنی موضوع لغوی و از جهت که
 دالت بر تمام وضع و وضعیه برای اینکه واضح جز این نیست که وضع کرد لفظ را برای تمام معنی نام نمانده میشود دالت بیرون
 این نیست که آن دالت از جهت حکم عقل است چه حصول کل فرد مستند حصول جزو لازم آید از جهت معانی ۱۲ اے بدان که نزد علمایان است که قرن در جسم مرکب است
 است پس هر گاه وقت حیات بحسب اقتضای طبیعت روح قسدا بر بدن کند بجا نشاء علی آید قرن که مرکب است هم جانب علی شصت میگردد پس چه اثری می شود چون وقت ترویج
 بحسب اقتضای طبیعت هلاک میشود بجا نشاء اسفل مرتفع هم در آن جانب میروند پس چه اثری می شود ۱۲ اے مروری محمد که ماجدها کلمه یاری است در میان هر دو نسبت هم خاص
 مطلق است ۱۲ اے که آن ماهیت انسانیه مع استخضر است ۱۲ اے

دالت بر تمام وضع و وضعیه برای اینکه واضح جز این نیست که وضع کرد لفظ را برای تمام معنی نام نمانده میشود دالت بیرون
 این نیست که آن دالت از جهت حکم عقل است چه حصول کل فرد مستند حصول جزو لازم آید از جهت معانی ۱۲ اے بدان که نزد علمایان است که قرن در جسم مرکب است
 است پس هر گاه وقت حیات بحسب اقتضای طبیعت روح قسدا بر بدن کند بجا نشاء علی آید قرن که مرکب است هم جانب علی شصت میگردد پس چه اثری می شود چون وقت ترویج
 بحسب اقتضای طبیعت هلاک میشود بجا نشاء اسفل مرتفع هم در آن جانب میروند پس چه اثری می شود ۱۲ اے مروری محمد که ماجدها کلمه یاری است در میان هر دو نسبت هم خاص
 مطلق است ۱۲ اے که آن ماهیت انسانیه مع استخضر است ۱۲ اے

له برای اینکه انسان دلالت نمیکند بر حیوان ناطق مگر از جهت که آن موضوع است برای حیوان ناطق و این دلالت را مطابقت از جهت گویند که لفظ مطابق است با معنی موافق است برای تمام مادیات و غیره که میگویند طابق النعل بالنعل اذ اوقا ۱۲ الفه پس دلالت انسان بر حیوان فقط یا بر ناطق فقط و دلالت لفظ است یا بر جز و معنی و موضوع و اگر آن مجموع حیوان ناطق است و تشبیه این دلالت تبصیر از جهت است که جز و معنی موضوع له داخل است و همچنان آن پس این دلالت تضمن دلالت است بر آن چیز که در ضمن معنی موضوع در است ۱۲ الفه تشبیه این دلالت با التزام از جهت است که لفظ دلالت نمیکند بر هر یک از اشیاء خارج از معنی موضوع له و خود بلکه بر خارج که لازم او است ۱۲ الفه

برای اینکه دلالت انسان بر قابل علم و صنعت کتابت بواسطه این است که انسان وضع کرده شده است برای حیوان ناطق و قابل علم و صنعت کتابت خارج از دست و لازم برای اوست بدین ترتیب مافی القطعیه ۱۲ الفه ای محتاج بکلام شرطیت زیرا که لغایت میکند و دلالت مطابق علم بوضع چه سماح و قنیتک و است که لفظ سموع موضوع است برای معنی پس ضرورت که منتقل شود ذهن او از استماع لفظ صاحب ملاحظه آن معنی و همین انتقال دلالت مطابقت است اگر گفته شود که در دلالت مطابق علم بوضع کفایت نمیکند بلکه ضرورت از شرط و آن نبودن لفظ موضوع برای معانی غیر متناهیها و قسار غیر متناهیست گویم نیست ممکن اینکه وضع کرده شود لفظ واحد برای هر یک از معانی غیر متناهیها و قسار غیر متناهیها لازم آید بودن آن دال بمطابقت بر ما لا یثنای بذات خلاصه مافی حواشی المصم علی شرح الشرحیه ۱۲ الفه پس دلالت تضمینی هم محتاج بشرطی نبود برای اینکه لفظ و قنیتک وضع کرده شود برای معنی مرکب باشد دال بر هر یک از اجزای آن مرکب بدالت تضمینی زیرا که فهم جز و لازم است فهم کل را و نیست ممکن اینکه باشد وضع موضوع برای خصوصیت معنی مرکب اجزای غیر متناهیها تا لازم آید دلالت لفظ واحد بر امور غیر متناهیها بدالت تضمینی ۱۲ الفه برای اینکه لفظ دلالت نمیکند بر هر یک از اجزای موضوع که دلالت کند بر موضوع بر هر یک امر خارج لازم آید اینکه باشد بر هر یک لفظ وضع کرده شده برای معنی دال بر معانی غیر متناهیها این ظاهر بطلان است برای اینکه لازم می آید استحضار نفس بلور غیر متناهیها این مجال است پس ضرورت برای دلالت بر خارج از شرط و آن لزوم ذهنی است بلکه ذاتی حواشی المصم علی شرح الشرحیه ۱۲ الفه ای بودن اجزای

تمام معنی موضوع له اوست چون دلالت لفظ انسان بر معنی حیوان ناطق و تضمن دلالت لفظ است بر جز و معنی موضوع له خود از جهت کسب و معنی موضوع له اوست چون دلالت لفظ انسان بر معنی حیوان تنها و یا بر معنی ناطق تنها و التزام دلالت لفظ است بر معنی خارج لازم موضوع له خود از جهت آن خارج لازم موضوع له اوست چون دلالت لفظ انسان بر معنی قابل علم و صنعت کتابت فصل پوشیده نیست که لفظ تمام موضوع له خود مجرد وضع دلالت کند بر جز و موضوع له بواسطه آنکه فهم کل فهم جز و ممکن نیست لیکن دلالت بر خارج معنی موضوع له خود محتاج بجزوم آن خارج معنی موضوع له خود را و ذهن یا بمعنی که آن خارج ببحثی باشد عقلا او غرنا ۱۲ الفه که هرگاه موضوع له در ذهن حاصل شود و آن خارج نیز حاصل شود و اگر این چنین نباشد آن لفظ را برودی دلالت کلی دائمی نباشد و پیش اصحاب این فن دلالت کلی دائمی معتبرست و آپیش علمای اصول بیان دلالت فی الجمله کافی است پس لزوم عقلی پیش ایشان شرط نباشد بلکه لزوم فی الجمله است فصل هرگاه که موضوع له لفظ بسیط باشد و او را لازم ذهنی نباشد آنجا دلالت مطابقت باشد بی تضمن و التزام لیکن دلالت تضمن و التزام بی مطابقت صورت بندد و اگر موضوع له بسیط باشد

بدین ترتیب که نباشد تصور موضوع له بدون آن بر اوست که این لزوم ذهنی عقلا باشد چون تبیین نسبت علی یا غزاف چون بود بر نسبت حاتم ۱۲ الفه ترجمانی شرح التدریب ۱۲ الفه لفظ موضوع باشد برای معنی بسیط که جز و نداشته باشد ۱۲ الفه چنانچه لفظ الله زیرا که وضع خود ثابت شده که او منزه است از ترکیف هب و عاری ۱۲ الفه و التزام بجهت اینکه لزوم ذهنی او را نیست ۱۲ الفه برای اینکه تضمن و التزام مستلزم اندوختی و اگر مستلزم است برای مطابقت پیش مستلزم خواهد بود مطابقت را یقینا بکافی حواشی المصم علی شرح الشرحیه ۱۲ الفه زیرا که دلالت بر جز و موضوع له لازم موضوع له در خارج دلالت بر موضوع له است پس اگر گویی که هرگاه لفظ در جز و معنی یا لازم معنی شهرت شده و معنی موضوع له آن ترک کرده شود پس یا نند شده تضمن یا التزام بدون مطابقت لازم گفت که دلالت بر موضوع را اگر چه در اینجا بافضل نیست اما ذاتی است تقدیرا یا این معنی برای این لفظ معنی است که اگر قصد کرده شود یا این لفظ بر این دلالت لفظ بدان معنی باشد اولی محمد بن عبد الجبار کلمه ۱۲ الفه برای اینکه دلالت معتبرترین فن آن است که کلیه باشد اعانه بنای این که دلالت اجزای نیست ۱۲

لحظا همست انا کوا هم باشد یا فعل یا حرف زیرا که فعل گاهی حقیقت باشد چون قتل و فیکه استعمال کرده شود و معنی خود گاهی مجاز بود مثل قتل یعنی ضرب باشد و یا
حرف گاهی حقیقت باشد چون فی و فیکه استعمال کرده شود بمعنی ظرفیت و گاهی مجاز بود چون فی و فیکه استعمال کرده شده بمعنی علی ۱۲ معروضه لفظ آنرا گویند که واضح
لفظ را برای آن وضع کرده باشند آنکه در حرف برف اطلاق کرده باشند و این موضوع که گاهی واحد باشد و گاهی متعدد و گاهی ذات و گاهی عرض ۱۲
چون اسم که وضع کرده شده است اولاً برای حیوان مقرر بعد آن نقل کرده شد جانها بر و شجاع جهت علامه متحققه میان منقول و منقول الیه پس استعمال آمد و اول

بطریق حقیقت است و در ثانی بطریق مجاز ۱۲ معنی حقیقت

در اصل مصدر است بمعنی فاعل از حق الشئ اذ اثبت بمعنی
مفعول احقیقه اذ اثبت بعد آن نقل کرده شد جانب کلمه که
ثابت باشد در مکان آن که اصلی است و تا حدین از جهت

نقل است از وصفیت جانب سمیت ۱۲ معنی مجاز تا خود است
از جاز الشئ بگونه اذ افعال و فیکه استعمال کرده شد لفظ

در معنی ثانی مجازی پس تمام و ذکر در مکان اول و از معروض
اصلی خود پس برین تقدیر باشد مجاز مصدر می استعمال کرده

شده بمعنی اسم فاعل بعد آن نقل کرده شد لفظ لفظ کوبه
و گاهی توجیه کرده میشود درین معنی که مستکمل تمام و ذکر در معنی لفظ

از معنی اصلی آن سبحانه معنی دیگر پس آن محل بجز است پس
باشد لفظ مجاز ظرف مکان و گفتند صاحب البصائر که مجاز

ما خود است از جاز امکان مسلک بنا بر آنکه مجاز طریق است
جانب تصور معنی که انی شرح التسمیة و تو انشیة ۱۲ معنی

ای لفظ را چون چیز معنی معروضه لای بود بدین معنی که باشد
آن لفظ چنانکه معروضه برای یک معنی باشد معروضه بولای

دیگر معانی از غیر لفظ جانب بعضی اول و برابر است و دو معنی از دو
واضح یا از واضح و احدیا و وضع هذینا و احدیا و در زبان

باشد و برابر است که در آن معنی مناسبت یافته شود یا نه پس
مرتعل و نقل در منتک بود ۱۲ معنی تکلف معنی جنودال برنی

تا که باشد در معنی تقسیم لفظ معروضه باعتبار دلالت بالمطابقت
است بخلاف دال بر معنی مطابق که آن شامل است دال بر معنی

تفصیلی و الترامی را نیز ۱۲ معنی برای اینکه رامی مقصود دلالت
است بر معنی منسوب جانب ذاتی که قائم است بدان معنی حواره

مقصود دلالت است بر معنی معین و مجموع معین معنی رامی
الحجاة است ۱۲ معنی جهت اشتراک آن معانی آن لفظ و

و اولاً لازم و معنی بود آنجا دلالت التزام باشد بی تضمن و اگر معروضه لفظ مرکب
باشد و اولاً لازم و معنی نباشد آنجا دلالت تضمن باشد بی التزام فصل لفظ را چون

در معروضه له خود استعمال کنند آنرا تحقیق ترانید و چون در معروضه له یابد
خارج وی استعمال کنند مجاز خوانند و اینجا احتیاج بقریب باشد و فصل لفظ را چون

یک معروضه له باشد آنرا معروضه خوانند و اگر زیاده باشد آنرا اشتراک خوانند و در
هر معنی محتاج بقریب باشد چون لفظ عین و اگر دو لفظ از برای یک معنی معروضه

باشد آنرا مترادفان خوانند چون انسان و بشر و اگر هر یکی را معروضه له دیگر باشد
آنرا انبیا میان خوانند چون انسان و فرس فصل لفظ دال بر معنی مطابقت

بر دو قسم است مفرد مرکب مرکبان باشد که صبر و لفظ وی دلالت کند بر جزو
مقصود وی و دلالتش مقصود باشد چون رامی الحجارة و مفرد است که اینچنین

نباشد و این بر چهار قسم باشد یکی آنکه جزو ندارد چون همزه استفهام دوم آنکه
جزو دارد ولیکن آن جزو دلالت بر جزو معنی ندارد و اصل چون زید سوم آنکه جزو

دارد و آن جزو دلالت دارد بر معنی لیکن بر جزو معنی مقصود دلالت ندارد و چون
عبداللہ در حالت علمیت چهارم آنکه جزو دارد و آن جزو دلالت دارد بر جزو

اشتراک و دلالت بمعنی مشابهت است ۱۲ معنی ما خود از تراوی که از کتب مشهوره لغت معنی آن متابع یافته می شود پس مترادفان متبايعان استعمال باشند ۱۲ معنی
برای این که همانین مفاد است پس متفاهان در استعمال باشند ۱۲ معنی زیرا که تراویا دوال اجزا ای لفظ زید اندکن جزو لفظ دلالت نمی کند بر جزو معنی ۱۲

پس جزو دال ازین که آن عید است دال بر معنویت و جزو ثانی که آن الله است دال است بر الوهیت مکن عبودیت و الوهیت نسبتند آنکه دلالت
کنند بر معنی مقصود که آن ذات شمیزه است ۱۲ معنی که یا معروضه له که معروضه برای چشم و ذات و زانو غیره ۱۲ معنی این تقسیم لفظ است بقیاس دیگر الفاظ ۱۲

معنی حقیقت است و در ثانی بطریق مجاز ۱۲ معنی حقیقت
در اصل مصدر است بمعنی فاعل از حق الشئ اذ اثبت بمعنی
مفعول احقیقه اذ اثبت بعد آن نقل کرده شد جانب کلمه که
ثابت باشد در مکان آن که اصلی است و تا حدین از جهت

نقل است از وصفیت جانب سمیت ۱۲ معنی مجاز تا خود است
از جاز الشئ بگونه اذ افعال و فیکه استعمال کرده شد لفظ
در معنی ثانی مجازی پس تمام و ذکر در مکان اول و از معروض
اصلی خود پس برین تقدیر باشد مجاز مصدر می استعمال کرده

شده بمعنی اسم فاعل بعد آن نقل کرده شد لفظ لفظ کوبه
و گاهی توجیه کرده میشود درین معنی که مستکمل تمام و ذکر در معنی لفظ
از معنی اصلی آن سبحانه معنی دیگر پس آن محل بجز است پس
باشد لفظ مجاز ظرف مکان و گفتند صاحب البصائر که مجاز

ما خود است از جاز امکان مسلک بنا بر آنکه مجاز طریق است
جانب تصور معنی که انی شرح التسمیة و تو انشیة ۱۲ معنی
ای لفظ را چون چیز معنی معروضه لای بود بدین معنی که باشد
آن لفظ چنانکه معروضه برای یک معنی باشد معروضه بولای
دیگر معانی از غیر لفظ جانب بعضی اول و برابر است و دو معنی از دو
واضح یا از واضح و احدیا و وضع هذینا و احدیا و در زبان
باشد و برابر است که در آن معنی مناسبت یافته شود یا نه پس
مرتعل و نقل در منتک بود ۱۲ معنی تکلف معنی جنودال برنی
تا که باشد در معنی تقسیم لفظ معروضه باعتبار دلالت بالمطابقت
است بخلاف دال بر معنی مطابق که آن شامل است دال بر معنی
تفصیلی و الترامی را نیز ۱۲ معنی برای اینکه رامی مقصود دلالت
است بر معنی منسوب جانب ذاتی که قائم است بدان معنی حواره
مقصود دلالت است بر معنی معین و مجموع معین معنی رامی
الحجاة است ۱۲ معنی جهت اشتراک آن معانی آن لفظ و

له پس ذات ششعلی انانیه مقصودست ازین دمفرد حیوان و ناطق اگر چه جز آن ذات است مگر دلالت مفرد آن مقصود در حالت علمیت نسبت بر آن یکله در حالت علمیت قصد کرده می شود بان ذات مشخصه قطع نظر از حقیقت آن ۱۲ سله ای لفظ مفرد منظمی که استعمال کرده شده آن پس زواید شود و قول که بعضی الحروف فی و الظر فیة المخصوصه معنی فی برای انگیزه بود بگفته درین برود مثال نفس آن برودست ز معنی آن برابریست که آن حقیقی باشد یا مجازی تا که داخل شود و دلالت لفظ مفرد زواید بر تمام که آن دلالت است و در غالباً هم منتقله اذ ان کله فی حواشی الفاضل الراهبوری علی شرح التشریح سله از جهت آنکه کما خود است از کلمه و آن جرح است گوید که آن کلمه برگاه دلالت که بر زبان و آن متحد و مفرد است جریح شد خاطر بتفریح معنی کله فی قطعی ۱۲ سله از جهت اینکاکم علی

معنی مقصود لیکن آن دلالت مقصود نیاست چون حیوان ناطق در حالتیکه علم شخص انسان باشد فصل مفرد بر سه قسم است اسم و کلمه و ادات زیرا که معنی لفظ مفرد اگر تا تمام بود یعنی صلاحیت ندارد که محکوم علیه محکوم به بشود آنزودین فن دانست خوانند و در نحو حرف و اگر معنی وی تمام است پس خالی از آن نیست که صلاحیت دادند که محکوم علیه شود یا نه اگر اندر آن کلمه که نند و در نحو فعل و اگر صلاحیت داد تا آن اسم خوانند فصل لفظ مرکب بر دو قسم است تام و غیر تام تام آنست که سکوت بروی صحیح باشد یعنی چون متکلم بر آنجا سکوت کند مخاطب انتظار می نباشد ای اسپنجان انتظاری که با محکوم علیه باشد بی محکوم به با محکوم به باشد بی محکوم علیه مرکب تام اگر فی نفسه محتمل صدق و کذب باشد آنز خبر و قضیه خوانند و این عمده است در باب تصدیقات و اگر محتمل نباشد آنز انشاء خوانند خواه دلالت کند بالذات بر طلب چون افروشی و اسفهام و خواه دلالت نکند بر طلب چون تمثی و تزجی و تعجب ندو مانند آن و این قسم یعنی انشاء و تعجب است در محاورات و غیر تام آنست که بروی سکوت صحیح نباشد و این قسم میشود ترکیب تقییدی که در وی جرودم قید اول باشد خواه با صافت چون غلام زید و خواه

مرتب است از سایر الفاظ پس مثل رسمی هم و آن معلومست کله فی قطعی ۱۰ سله چنانکه گفته شود زید پس ماند مخاطب منتظر اینک گفته شود قائم یا تا عدله ۱۱ سله چنانکه گفته شود هر چه پس میماند مخاطب منتظر اینک گفته شود زید یا عمر و شمس ۱۰ سله چنانکه مقادیر است از غیر لفظ صواب خصوصیت مذکور بودن آن مرکب تمام بل بر نظر ایهت کیه و آن بودن ثبوت شے برای قتی یا انتقاعی شئی از شئی است پس داخل خواهد شد جمیع اخبار عاده و کذا و غیره که مشا و صدق یا کذب آن امر خارج از نسبت باشد برابریست که در خصوصیت متکلم یا خصوصیت حرفین هر آخر کله فی حاشیه الفاضل الراهبوری علی شرح التشریح سله یعنی بصیغه خود ای بدلالت بصیغه بر طلب فعل پس خارج شد مثل لیت زید لیغرب و مثل اشرجهت بعد ذلک از برای اینکه ایستاد دلالت میکند بر طلب فعل بواسطه تمثی و تزجی نه بالذات ای بصیغه خود یا و نیز خارج شد کتب علیک الصلوة و اطلب منک الفعل و تفکیک استعمال کرده شود و در طلب فعل بطریق انشاء کلیل مجاز پس باشد داخل در ذات از جهت این که الفاظ اینها در اصل اخبار است اگر چه باشد معانی اینها در استعمال طلب ۱۲ سله قره می و آن طلب کف از فعل استعمال و در جماعتی از متکلمین برین طرف رفته اند که مطلقاً معنی عدم فعل نیست چنانکه آن متبادر است جانب فهم از بودن کلمه لا برای سلب جهت اینکه عدم فعل مستمر ازلی است پس نباشد مقدر مدبره و نه حاصل شود بتحصیل آن بکه مطلوب حتی با زیادتون نفس از فعل است و جماعتی دیگر از متکلمین بدین طرف رفته اند که مطلوب نبی عدم فعل است و آن مقدر مدبره است با مقادیر استمرار آن در استقبالی برای اینکه بنده است اینکه فعل را گفته پس نازل شود استمرار

عدم فعل و اینکه نه گفته فعل را پس استمرار مدبره مانع حواشی هم حاشیه الفاضل الراهبوری علی شرح التشریح سله لفظ مفرد منوع برای تمثی نیست و شرط آنکه بنده شده است امکان تمثی بخلاف ترکیب گوئی نیست انشای بود نه گوئی لعل و لکن و تفکیک باشد تمثی ممکن واجب است اینکه نباشد برای تمثی و توقع و طایفست در وقوع آن و الا بر این باشد ترکیبی از ترجماتی فی شرح المتعرج لغت الفصح ۱۲ سله و غیره لیدات آنست که این آداب است در ترکیب بعضی الفاظ بتصرف ۱۱ سله و گاهی این طوری گویند که نام که محتمل صدق و کذب است بحسب احتمال آن بر علم تقضیه است بحسب استعمال صدق و کذب خبر و کذب بلانش بزود دلیل مقدره و بحسب آنکه طلب کرده شده اند و بی طلب بحسب آنکه حاصل شده دلیل نتیجه بحیث آنکه واقع شود و علم و سوال کرده شود ازین مسأله پس ذات یک است و اختان و بذات با اختلاف ۱۵ سله که آن طلب فعل از غیر باشد چون انتظار

له بدانی موصوف و صفت گاهی متبادی باشد چنانکه قول ما لجم المتدی الیجات اللت و از صفت کاشفی نامند گاهی میان هر دو علم و خصوص مطلق باشد چون حیوان ناطق پس چون
 که موصوف است عام است از ناطق که صفت است و در قول ما حق انرا العلم موصوف است از صفت و گاهی میان موصوف و صفت علم و خصوص من و هر بیشتر و چنانکه قول ما النفاش
 هر الطائر اولد پس میان عام و موصوف و خصوص من و در جرات هذا ما لعله الا ساد و المصحق و التوریر امد حق الحاج المولدی تراب علی طایف اشتر شاه فی التمثل الفعی الا زان الدلی ۱۱
 بدانکه کاربرد و وضع الفاظ برای معانی فیما بین اختلاف و اندکسند نیز ششیم و تا بعین الشیان آنست که الفاظ برای موصوف و موصوفین از جهت بودن موصوف آن شئی که معلوم بالذات
 بود و معلوم بالذات صفت و موصوف است نه خارجیه برای اینکه

صورت خارجیه اگر باشد معلوم بالذات پس بانها که از علم
 باقی نماند زیرا آنچه علم صفت ذات اضافت است تعلق در میان
 عالم معلوم پس هر گاه موصوف باقی نباشد چگونه یافته شود
 صفت و حال اینست که علم باقی می ماند بقای صورت
 و نه بدین معنی انتقای صورت خارجیه پس ثابت شد که صورت
 و نه بدین معلوم بود جهت بودن آن باقی پس وقت انتقای صورت
 خارجیه علم باقی باشد بسبب بقای صورت و نه بدین معنی
 و البته میشود و ثابت معلومیت صورت و نه بدین معنی و بعض
 متاخرین قائل موصوف بودن الفاظ را که صورت خارجیه
 شده اند بنا بر اینکه صفت الیه بالذات بودن و مانا استعمال
 واقع شدن انزال موصوف را است و صورت خارجیه همچنین
 هستند پس الفاظ موصوف بمقابل آن باشد چه نسبتا و غیرا
 اعتقاد اینست که الفاظ موصوف برای معنی من حیث هی الی است
 برای اینکه تعلیم و تعلم که انسان است همان است همانند
 جز این نیست که آن حالتی است مطلقا و خصوصیت فهو من حیث
 ۱۲ محمد زکریا سه ازین حیثیت که آن تصور است و قید نفس
 تصور برای آن است تا تعریف جزئی مانع باشد برای دخول کلیات
 و هر چه چون ناشی و لا امکان و لا وجود که بالنظر الی الحاج محتج
 است هادق آمدن آنها که بدین معنی است یعنی غیر موصوف و تصور آنها
 ۱۳ که ازین حیثیت که تصور و قید نفس تصور برای این است
 تا تعریف کلی جامع باشد آن کلیات مانع میکند شرکت بالنظر
 خارج چنان واجب شود که غیر کلیات پس محتج است و این اصل
 جانب معلوم آن صفت آن که گزین متنوع نبود و چه تصور آن که
 مانع باشد از شرکت احتیاج نیفتد با ثبات و وحدانیت احتمالی
 یعنی آنچه بدانکه تفسیر کلی یکی جزئی دیگری ازین جهت است که کلی
 قانیا بر برای جزئی میباشد چنانچه انسان کلی است و جزو برای

بوصف چون حیوان ناطق و این عمده است و در باب تصورات و ترکیب غیر تقییدی
 چون فی الیهار و خمسة عشر فصل ادراک معانی الفاظ مفروده و ادراک
 معانی مرکبات غیر تامه و ادراک معانی مرکبات تامه التامیه و ادراک
 معانی مرکبات موهومه و ادراک معانی مرکبات مشکوکه مجموع تصورات
 باشد و ادراک معنی خبر و قضیه تصدیق باشد این است مباحث
 الفاظ چنانکه مناسب این مقام است چون تصدیق موقوف بود بمصویر ازین
 جهت بیان احوال تصورات را مقدم داشتیم بر بیان احوال تصدیقات فصل
 هر چه در ذهن متصور شود اگر نفس تصوری مانع از وقوع شرکت بود بین کثیرین
 آنرا جزئی حقیقی خوانند چون زید و اگر نفس تصوری مانع وقوع شرکت نباشد
 بین کثیرین آنرا کلی خوانند چون انسان و هر یک از آن کثیرین را افراد آن کلی و
 جزئی اضافی وی خوانند و جزئی اضافی شاید که جزئی حقیقی باشد چون زید
 قیاس انسان و شاید که کلی باشد فی نفس لیکن جزئی اضافی کلی دیگر باشد
 چون انسان بقیاس حیوان فصل کلی را چون قیاس کنیم با حقیقت افراد خود
 با تمام حقیقت افراد خود باشد یا جزو حقیقت افراد خود باشد یا خاج
 یعنی مانع حقیقت ۱۱

زید است زیرا که بجهت ادراک آن مع تشخص است و همچنین حیوان کلی است جزو است برای انسان که جزئی اضافی است
 پس جزئی کلی و کلی جزو باشد برای آن کل و پوشیده نماند که کلیت شئی میباشد مگر با تصرف الی الجزئی و اکنون ظاهر شده که جزئی کلی است پس آن شئی منسوب بسوی کلی است و منسوب بجانب
 کلی است و همچنین جزو است شئی باشد مگر با نسبت الی المکل و اکنون موصوف جزو است که کلی جزو است پس آن شئی منسوب بجانب جزو باشد و منسوب بجانب جزو جزئی است و هم پوشیده
 نماند که این علت و در تفسیر کلی جزئی اضافی است اما حقیقتی با حسب اطلاق اسم عام که جزئی اضافی است بر کلی که جزئی حقیقی است می گویند و اما لانا محمد در علم اولی که نسبت میان جزئی
 حقیقی و جزئی اضافی عموم و خصوص مطلق باشد برای اینکه هر جزئی حقیقی جزئی اضافی باشد و بعضی جزئی اضافی جزئی حقیقی باشد و هر جزئی حقیقی که کلی است و هر جزئی حقیقی که جزئی است

در این باب

لے یعنی افراد انسان شامل نیستند مگر بر انسانیت و عوارض مشخصه موجب منع اند از قبول فرض اشتراک او و دماهیت آن افراد عوارض معتبر نیستند مگر در بودن آن افراد اشخاص معین متمایز بعضی آن از بعضی پس انسانیت تمام ماهیت هر یک فرد اذان افراد باشد ۱۲ لے این قید خارج میکند مطلق جنس را خواه قریب باشد خواه بعید و خارج میکند عرض عام را نیز خواه عرض عام جنس مفادق باشد یا لازم و هم چنین خارج میکند فصول بعیده را چون حساس و نامی و قابل العباد و طاری می کند و خاص اجناس را نیز چون ماشینی که آن عرض عام است بقیاس انسان و خاصه است بقیاس حیوان ۱۳ لے این قید خارج می کند مطلق را خواه قریب باشد خواه بعید جهت بودنش

از حقیقت افراد خود باشد لکه تمام حقیقت افراد خود باشد نوع حقیقی خوانند چون انسان که تمام ماهیت زید و عمر و بکر و خالد است و ایشانرا از یک دیگر تفیاضی نیست لایعوارض مشخصه معینه که در حقیقت و ماهیت انسان مدخل ندارد و چون نوع حقیقی تمام ماهیت افراد خود است افرادی متفقه الحقیقه باشند پس هر گاه که از فردی یا افرادی سوال کنند آن نوع در جواب مقول شود پس نوع کلی باشد که مقول شود بر امور متفقه الحقیقه در جواب ماهو مثلاً هر گاه که گویند زید و عمر و بکر جوابی انسان باشد و آنکه جزو حقیقت افراد خود باشد آنرا ذاتی گویند و آن منحصر است در جنس و فصل زیرا که آن جزو حقیقت افراد خود اگر تمام مشترک باشد میان این حقیقت حقیقت دیگر آنرا جنس خوانند مرد تمام مشترک آن است که میان آن دو حقیقت هیچ جزو مشترک خارج ازان بنائند چون حیوان که تمام مشترک است میان حقیقت انسان و حقیقت فرس زیرا که انسان و فرس با یکدیگر مشترک اند در ذاتیات بسیار چون جوهر و قابل العبادت و نامی و حساس و متحرک بالا راده و حیوان عبارت ازین مجموع است و جنس چون تمام مشترک است میان امور مختلفه الخفاتی پس

مقول در جواب ای شئی هوئی ذاته و خارج میکند مطلق خواص را اعم است از اینکه خواص انواع یا خواص اجناس باشد پس بر لے پریشان نشدن ذهن مبتدی بهتر است که فصول و خواص را از همین قید خارج کرده شود چه فصول بعیده و خواص اجناس از قید سابق خارج می شوند و لکن از خارج عرض عام را پس بعضی مستحق فهمی اند از قید اول بعضی استادان جانب فی جواب ماهو نمایند جهت شریک بودنش با خاصه در قبول عمومیت بد اخلاصه کلام المقدمه الفاضل المهوری علی شرح الشیخ ۱۴ لے یوانکه که ذاتی بدین معنی صدق نمی آید بر نوع چرا که آن جزو حقیقت افراد خود نیست بلکه تمام حقیقت افراد خود است حالانکه نزد مستحسین هر سه را ذاتیات می گویند پس حتی آن است که ذاتی آن را می گویند که خارج از ذات نباشد عام است که عین ذات باشد یا جزو ذات پس شامل خواهد شد نوع و جنس و فصل ۱۲ مولوی عبدالعاجل سلمه ۱۵ لے بکه بر جزو مشترک میان هر دو یا این که باشد نفس آن جزو یا جزو اذان جزو ۱۲ لے برای اینکه نیست کدام جزو مشترک میان انسان و فرس مگر آنکه نفس حیوان باشد یا جزو اذان چون جوهر و جسم نامی و حساس و متحرک بالا راده و هر یک از اینها اگر چه مشترک است میان انسان و فرس اما نسبت تمام مشترک میان آن بلکه بعضی مشترک است و تمام مشترک حیوان است که مشتمل است بر کل ۱۲ لے برای اینکه نوعیت این نوع نسبت اضافت است میان نوع و افراد آن پس درین نوعیت اعتبار نکرده

شد مگر حقیقت و افراد آن نوع و منتای آن اتحاد حقیقت آن نوع است درین افراد ۱۲ لے سوال ماهو باشد نام ماهیت و آن اعم است که موجود در خارج باشد یا نه ۱۳ لے یعنی طول و عرض و عمق و کثرت و غیره و نسبت قد است و سیاه نام و همچنین مثلاً زید ماهو است مثلاً زید و بکر و عمر و دماهم ۱۴ لے پس کلی جنس است ۱۵ لے ای انسان و فرس ۱۱

له اگر گویی که ما هر مصلحت از حقیقت و حقیقت نیست اما برای موجودات خارجی پس لازم شد تخصیص جواب ما به نوع خارجی خواهیم گفت ما به سوال از ماهیت است و ماهیت عام است از آنکه در خارج باشد یا نباشد و چگونه جایز خواهد شد تخصیص جنس خارجی با وجود اختصاص کلی در کلمات خمس ۱۱ اولی عهد ما بعد سلمه الله
 ۱۲هـ جزو تمام ماهیت محققه نباشد برای اینکه جزو آن چیز است که مرکب میشود یعنی ازان و از غیر آن پس این جزو مقول نباشد و جواب ما به هر دو که محب شرکت
 فقط ۱۲هـ از قید و در خارج شد جزئی برای اینکه از مقول بود احد است پس گفته میشود هذا زید و این بحسب ظاهر است و پس بحسب حقیقت پس جزئی حقیقی
 باشد مقول و محمول هر کدام شیء اصلا بلکه هر دو مقول

و محمول شوند معنیات کلی پس جزئی حقیقی مقول
 علیه بود مقول بچرا که محل جزئی حقیقی بر نفس خود
 متصور بود چه در صورت در محل آن که نسبت
 است از دو امر متفاخر و محل جزئی حقیقی بود جزو
 نیز جواب با قطع است و اما در هذا نیز پس مفهوم
 چه هذا اشاره است طرف شخص جنین بسیار رده
 کرده شود بزید آن شخص و الا سبب المعنی
 محل نبرد محل اراده کرده شود مفهوم مسلم بنفوی یا
 صاحب اسم زید در این مفهوم کلی است اگر چه فرض
 کرده شود اختصاص آن در شخص واحد پس مقول
 علی غیره نبود مگر کلی بذات او شایسته المصنف علی
 شرح الشیخ رحمه الله از قید مختلفه السحائق خارج
 شد مطلق نوع جهت آن که مقولیت او بر کثیرین
 بنا بر متفق بودن کثیرین است در حقیقت و نیز
 خارج شدند فصول اقوال و خواص آنها چه
 مقولیت آنها مساوات انواع است فالان اتفاق
 و اختلاف ۱۲هـ و این قید خارج میکند
 فصول و خواص را مطلق بر درست که برای انواع
 باشد برای اجناس و نیز عرض عام را ۱۱هـ
 چون تا سابق را استی که جنس را واجب است
 اینکه باشد تمام مشترک میان این حقیقت و
 حقیقت دیگر پس جنس یا اینکه باشد تمام مشترک
 بقیاس تمام آن چیز که شریک باشد ماهیت
 را در آن یا نباشد پس اول ضرورت است اینکه
 باشد جواب ماهیت از جمیع مشارکات آن ماهیت
 بر آن جنس و این جنس را قریب نامند جهت

هر گاه که ازان امور مختلفه السحائق با هم سوال کنند جنس جواب مقول شود
 مثلا هر گاه که از انسان و فرس با هم سوال کنند جواب حیوان باشد زیرا که
 سوال این هنگام از تمام حقیقت مشترک است و آن حیوان است و اگر از
 انسان تنها با هم سوال کنند سوال تمام حقیقت محققه او باشد و حیوان در جواب
 نشاید گفت بلکه در جواب حیوان ناطق باید گفت و از نتیجه معلوم شد که
 جنس کلی است که مقول شود بر امور مختلفه السحائق در جواب ما به و شاید
 که یک حقیقت را اجناس متعدده باشد بعضی فوق بعضی تحت
 چون حیوان که جنس انسان است فوق و جسم نامی است فوق جسم نامی جسم
 مطلق است و فوق جسم مطلق جوهر است و آن جنس که در جواب از جمیع مشارکات
 در آن جنس واقع شود آنرا جنس قریب خوانند چون حیوان که هر چه با انسان
 در حیوانیت شریک است چون او را با انسان در سوال جمع کنی جواب حیوان
 باشد و آن جنس که در جواب از جمیع مشارکات واقع نشود آنرا
 جنس بعید خوانند چون جسم نامی که مشترک است میان انسان و حیوانات
 و نباتات لیکن در جواب سوال از انسان با نباتات مقول میشود و در
 چون ۱۲

عدم توسعه جنس از حیوانی آنکه نباشد تمام مشترک مگر بقیاس بعض مشارکات ماهیت و آن جنس واقع شود جواب از ماهیت و از بعض مشارکات آن ماهیت
 در جنس سوالی بعضی دیگر پس باشد جواب از ماهیت و بعضی جنس آن چیز که هر یک است آن ماهیت را در جنس نیز جواب از ماهیت و بعضی افراد را پس ماهیت خوانند
 جهت توسعه جنس دیگر بقا افاده المقصود فی الماشیه علی شرح الشیخ که بعد از آنکه نش بسبب بدهد در ری اوست از انواع خود عده آن همان است ۱۱هـ علی فرس و غیره

له که یکی حیوان است و آن تمام ماهیت مشترک است میان انسان و فرس و دیگر همین جسم نامی که این تمام جزو مشترک است میان انسان و فرس
 و غیر ۱۲ له و نباتات که یکی حیوان است و دیگر جسم نامی و سوم همین جسم مطلق که این تمام جزو مشترک است میان انسان و حجر ۱۲ له
 چون جوهر که جواب چهار مرتبه است پس بعد از مرتبه بود ۱۲ له برای انسان تمیز و در انسان را از مشارکات او در جنس قریب که آن حیوان
 است ۱۲ له ای اگر باشد آن جزو بعضی تمام مشترک مساوی تمام مشترک را بود و فصل تمام مشترک را بصحت اختصاص بعضی آن تمام
 مشترک و تمام مشترک جنس است پس باشد

فصل جنس پس باشد فصل ماهیت ما
 بنا بر آن که هر گاه که تمیز او در جنس را
 از جمیع اخیار آن و جمیع اخیار جنس
 بعضی اخیار ماهیت است پس باشد
 میز ماهیت را از بعضی اخیار آن و میز
 ماهیت فی الجمله را در اینها از فصل بذا
 خلاصتانی القطبی ۱۲ له قیدائی شیئی
 هو خارج سے کتذ نوع و جنس و عرض
 عام را برای این که نوع و جنس هر دو محمول
 سے شوند در جواب ما چون در جواب ای
 شے هو و عرض عام نه در جواب ما چون در
 جواب ای شے هو محمول سے شود در جواب
 کتذ هو محمول سے شود چنان که گفته که گفته
 شود کتذ زید جواب داده آید میجر در بعضی
 بذا اخصاصه مانی شرح التسمیة و الحاشیة لخالص
 اللامهوری ۱۲ له فی موضع الحال من هو
 اما عن التادیل او بدو نه و صلا ای شے
 هو کائناتی ذات ای مع قطع التزمین و احوال
 عه برای انسان که تمیز و در انسان لذات
 آن در جنس بعد فقط آن جسم نامی است
 ۱۲ له بدانکه کلمه ای موضوع است برای
 آن که طلب کرده شود از آن چیزیکه تمیز
 و جدا از مشارکات جمیع معانی الیه این
 کلمه مثلا از دور چیزی دیدی و یقین
 نمودی که حیوان است لیکن نزد کردی که
 آیا انسان است یا قرصت یا فرس گشتی

جواب سوال از انسان با حیوانات و دیگر مقول نمیشود و هر جنس که جواب از
 جمیع مشارکات در وی دو مرتبه باشد بعد یک مرتبه باشد چون
 جسم نامی و اگر جواب در آن جنس سه مرتبه باشد بعد دو مرتبه باشد چون
 جسم مطلق علی هذا القیاس و البعد اجناس اجنس عالی خوانند چون جوهر
 در مثال مذکور و اقرب اجناس را جنس سافل خوانند چون حیوان
 درین مثال و آنچه میان جنس عالی و سافل باشد آنرا جنس متوسط خوانند
 چون جسم نامی و جسم مطلق درین مثال این بیان آن جزو که تمام مشترک
 هست و اگر آن جزو حقیقت افراد تمام مشترک نباشد آنرا فصل خوانند
 زیرا که آن حقیقت افراد را تمیز کند از غیر تمیز جوهری خواه آن جزو مشترک
 نباشد اصلا چون ناطق که مخصوص است بحقیقت افراد انسان پس
 این حقیقت را از همه ماهیات تمیز میکند و این را فصل قریب خوانند و خواه
 مشترک باشد اما تمام مشترک نباشد که بوی نیز تمیز حقیقت شود از
 بعضی ماهیات چون حساس و این را فصل بعید خوانند بالجمله فصل میز
 است جوهری پس و کلی باشد که در جواب ای شیئی هو فی جوهره واقع نشود
 پس که جنس است ۱۲

لثی حیوان بذا پس جواب داده خواهد شد از آن شیئی که تمیز و جدا را از مشارکات او در حیوانیت ۱۲ مولوی عبدالمجید سلمه
 مس و قیدنی جوهره خارج میکند خاصه را که او میز شے فی عرض است لافی جوهره

له اگر گفته شود که این تعریف اضافی مانع نیست از دخول اطلاق در جنس و صفت که از افراد ذریع اضافی نیستند صدق می آید و این شخص که آن نوع متعین است که شخص است چون زید مثلا صدق می آید که آن ماهیت است که جنس مقول شود بر وی و ماهیت دیگر در جواب ما بر بدین نوع و تفکیک لغتیم زید در جنس ما پس جواب میماند و او نه در حد که آن تمام مشترک است میان هر دو لکن بر صفت که آن نوع متعین بعضا صفت محض است چون رنگی که در صفای نوع اضافی است می آید بر هر دو و تفکیک لغتیم از وی و اقرس ما پس جواب میماند و او نه در حد که ماهیت چنانکه اطلاق کرده شود بر آن چیز که واقع میشود در جواب ما هر دو در تعریف مراد اند اما ماهیت همان ماهیت است یعنی ثانی است و صفت ماهیت

بلان معنی نیستند چه در جواب ما هر دو واقع میشوند که در آن بعض ماهیه غرض التذییب الیه وی ۱۱ که این ماهیه اتفاق است از طرف نوع حقیقه و اما متفاد که از طرف نوع اضافی چون عقل و نفس که نوع حقیقی است نوع اضافی نیست ۱۲ و خاصه لغتیم بدو قسم است یکی خاصه که شال باشد تمام آنچه در آن آن خاصه است شال ماهیت کتاب با فواید برای انسان دوم در شال صحیح افراد از آن که خاصه خاص است آنرا چون کتاب با نفس برای انسان که ذاتی فرخ التذییب الیه وی ۱۱ که اختصاص که بین نوع است که گویا اینک تمام حقیقت افراد فرد باشد با هر دو حقیقت افراد یا خاص از حقیقت افراد پس اگر شال تمام حقیقت افراد آن نوع است و اگر در حقیقت افراد خود باشد پس اگر شال تمام مشترک میان ماهیت و نوع دیگر آن جنس است و اگر شال آن فصل است و اگر خاص از حقیقت باشد اگر محقق بود حقیقت و خصوص آن خاص است ۱۳ پس آن عرض مام است ۱۴ و این که تعریف بر دو قسم است اول حقیقت و آن چیز است که در آن تحصیل صفت غیر حاصل باشد و دوم اضافی است و آن چیز است که در آن تحصیل صفت نباشد بل اتفاق جانب صفت حاصل است بین ثانی و اولی که تعریف مختصرا بر این است که صفت اول در وی انگره تفکیک طرد کرده شده تعریف مختصرا صفت شایع جانب او ثانیاً و حقیقی بر دو قسم است یکی تعریف بحسب حقیقت اگر باشد تحصیل صفت غیر حاصل بر این نوع که دانسته شود وجود آن در آن چون حیوان خلق در تعریف انسان در آن گامی مانده باشد گامی بجز در آن انهماسم اگر باشد تحصیل صفت غیر حاصل که دانسته شود و در آن نوعی برابر است که در ضایع یافته شود یا چون تعریف احتیاطاً مخصوص که محقق و حدیعی نوعی میان علی نبیاد

فصل بدانکه نوع را معنی بگیریم که از انواع اضافی خوانند و او ماهیتی است که جنس مقول شود بر وی و بر ماهیت دیگر در جواب ما هر دو چون انسان که مقول می شود بر وی و بر فرس حیوان در جواب ما هر دو نوع اضافی شاید که نوع حقیقی باشد چنانکه لغتیم و شاید که نباشد چون حیوان که نوع اضافی جسم نامی است و جسم نامی که نوع اضافی جسم است و جسم که نوع اضافی جوهر است و اما آن کلی که از حقیقت افراد خاص است اگر مخصوص یک حقیقت باشد از آن خاصه خواهد بود و حقیقت متمیز کننده غیر متمیز معنی پس او کلی باشد که مقول شود در جواب ای شیء موهومی معنی چون هنا حک نسبت با انسان و اگر مشترک باشد میان دو حقیقت یا بیشتر از آن عرض مام خواهد بود چون ماشی که مشترک است میان انسان و حیوانات پس کلیات منحصر شده در پنج نوع و جنس و فصل و خاصه و عرض مام فصل معرفت بر چهار قسم است اول حد نام و آن مرکب باشد از جنس قریب و فصل قریب چون حیوان ناطق در تعریف انسان دوم حد ناقص و آن مرکب باشد از جنس بعید و فصل قریب چون جسم نامی ناطق یا جسم

علاصحة و اسم هم شامل است باکنند با وجود این هر یک از این هر دو صفت هم باشد تا که ناقص بود پس اقسام تعریف تمامه میسرند چهار برای تعریف حقیقی بحسب حقیقت آن و در قسم است نام باشد یا ناقص و چهار برای تعریف بحسب اسم و آن حد نام است نام باشد یا ناقص و قسم هم فاعلی است که لفظی از شروع است و آن وصل که محدود می باشد یا بر آنکه حقیقت محدود نیست مگر حال پس مناط حدیث مشکل بودن بر جنس قریب است پس از معرفت بر چیز که باشد مثل بر جنس قریب نام بود و برابر است که محدود بود یا نام که لفظی مراد از شروع ۱۱ معنی قید ای شیء موهومی است و جنس و عرض مام را چنان که بالا گذشت ۱۲

لحمه برابرست که مختص باشد کلام شئی از هر یک از عرضیات یاد آمد مختص بود ۱۲ که مجموع به معنی التمامه و کل من الاوصاف الالهیه
تجدیدی غیر الانسان نه افعال صفاک الطبیخ خروج غیرو لایروما قبل من ان فی بعضنا غدیته عن بعض فان ذلک هم اکثر من در آخرش تمثیل ۱۳
یک روزی که بدان که استعمال الفاظ مجازی وقت نبودن قرینه بسیار بدون است جهت سبقت کردن ذهن از آنها جایز است معانی

مقتضیه و در الفاظ
مشترک وقت فقدان
قریب جناس و قریب
میان مقصود آن چیزی
مقصود نباشد چرا که
متعل مت این که عمل
کوه شود فقط بی مقصود
پس در اثبات استعمال
الفاظ غریبه که در آن
مطلق شئی بی مقصود
پس عمل در آن از
احتیاج استغناء است
چون در مسافت لازم
نمی آید بکنانی حواشی
بمقتضی شرح الشریع
که بنا بر این که لفظ
وقت که وضع کرده شود
در لغت و اصطلاح
برای مفهوم مرکب
پس آنچه داخل باشد
در آن بود ذاتی آن
و آنچه خارج باشد
از آن بود عرضی آن
۱۲ عه و این اقوی
باشد از خاصه تنها ۱۲
عهه یخرج بله شئی
علی الاقدام الالهیه

ناطق یا جوهر ناطق در تعریف انسان رسوم رسم نام و آن مرکب باشد از
جنس قریب خاصه چون حیوان ضاحک در تعریف انسان چسارم
رسم ناقص و آن مرکب باشد از جنس بعید و خاصه چون جسم نامی ضاحک
یا جسم ضاحک یا جوهر ضاحک در تعریف انسان و شاید که رسم ناقص
مرکب باشد از عرض عام و خاصه چون موجود ضاحک در تعریف انسان
و شاید که مرکب باشد از عرضیات فقط که مختص باشد جمله عرضیات به حقیقت
واحد چون ما شئی علی قدیمه عرض الاطلاق با هی البشره مستقیم القامه
ضحاک بالطح در تعریف انسان و پیش از اصول و عبریت معرف را یا
جمع اقسامش حد خوانند فصل در تعریفات استعمال الفاظ مجازی
و مشترک جایز نباشد بگو و قتیکه قرینه و اضمه بوده باشد فصل بدانکه
و السنن حقائق موجودات چون انسان فرس مانند آن و تمیز کردن
میان اجناس و فصول آن حقائق و میان اعراض عامه و خواص اینها
در نهایت اشکال است و اما و السنن مفهومات اصطلاحیه و تمیز کردن میان
اجناس و اعراض عامه و میان فصول خواص اینها آسان است چون

۱۲ عه یخرج بطویل الاطلاق بطیوره ۱۲ اللعه یخرج به المستوره البشره بالشره ۱۲ یعنی اهل نحو و معانی و بیان ۱۲ عه
بلاخصص بجموع ناقص و غیر ۱۲ عه نادالنت کند در مجاز مراد که مفرع مراد نیست چون گویی در بشر است معلوم شد که حیوان
در ندمه و نیست و در مشترک متعین کنی که از مجموع او چون گویی و درش آدم معلوم شد که در گذشته مراد است به مضمون معروف

لحج تصدیق است و آن اطلاق کرده میشود در لغت بر معنی اول ماخوذ است تصدیق یعنی وصفا قضیای تصدیق باینکه معنی قضیه مطابقت واقع را
تعبیر کرده میشود از آن در فاسی بر است داشتن و هادق و النعت و دم ماخوذ است و نعت از معنی اول و آن عبارت است از اذعان معنی قضیه ای تصدیق باینکه
محول ثابت است بر منوع را در واقع مثلاً و تعبیر کرده میشود از آن در فاسی بگردیدن و یاد کردن و تصدیق منطقی در محوت عن از منطقی همین معنی است
سوم ماخوذ است از صدق یعنی وصف قائل بمنکر و آن اذعان باشد باخبار و انتساب است و این در جرح میکند باذعان اینکه منکر خریدار و کلامیکه مطابق

است واقع را و انتساب و حکم واقع شد از آن
بر آن چیز که آن انتساب بر آنست و تعبیر
گوده میشود ازین معنی در فاسی بر است
گودا شدن و عن گودا شدن بگودا فی مرآة
الشرح ۱۳ لای اطلاق قول در بین فن بر
مرکب می آید و آن اعم است از آنیکه معقول باشد
یا معقول پس این جنس است که شامل است
اقوال تمامه و ناقصه را ۱۳ لای این فصل است
که خارج می کند احوال ناقصه و انتقاعات
را از اعم و نمی و استقام و غیر آن ۱۲ لای
این نزدیک است تا درین منطقیین است که قائل
تبریح اجزای قضیه اند و اما قدما قضیه را سه
جزء میگویند منوع و محمول و نسبت نامه
خبریه حاکم را که واقع است و بحسب آن احتمال
دارند و کذب را نسبت تکلا و اول بین
نگراده علی ضرورت که مفهوم از زید قائم آن
نسبت واحد است که بفاسی تعبیر کرده میشود
به نسبت نیست که مذکور فی المرأة الشرح ۱۲
لای که آن از اقسام تصدیق و عبارت است
از تصدیق طرفین بدون ترجیح یک طرف بر دیگر
۱۱ لای ای نسبت تقییدیه که با نسبت سبب
آن یک دو طرف قید دیگری را از دیگر هر آن
و همین نسبت تقییدیه در دو حکم است که آن
دو نوع و لا و نوع است ۱۲ لای یعنی دو نوع
ولا و نوع ای نسبت تام را با بی و علیه و غیر
تصدیق متعلق بدین حکم نباشد پس شک تصدیق
متعلق باشد به قضیه متعلق این هر دو صورت

مفهوم کلمه و اسم و فعل و حرف و محرب و منفرد و مانند آن فصل چون فایغ
شدیم از مباحث تصورات شروع کردیم در تصدیقات همچنانکه
در تحصیل تصورات نظریه محتاج بودیم بدو چیز یکی بیان موصل بقصود
دیگر که آن قول شایع است باقسام خود که آن معزات و العیست و دیگر
بیان کلیات خمس که قول شایع از آن مرکب شود همچنان در تحصیل تصدیقات
نظریه محتاج ایم بدو چیز یکی بیان موصل بتصدیق دیگر که آن حجت است
باقسام خود و دیگری بیان قضایا که حجت از آن مرکب شود ناچار است
که بیان مباحث قضایا مقدم باشد بر مباحث حجت پس میگویم که
قضیه قوی است که صحیح باشد تصدیق و تکذیب قائل وی و قضیه به حسب
معنی مرکب باشد از چهار چیز محکوم علیه و محکوم به و نسبت حکمیه و حکم با مجاب
یا بسبب فرق میان نسبت حکمیه و صورت شک ظاهری شود که
در اینجا نسبت حکمیه است و حکم نیست زیرا که شک در وی است و حکم
نیست و قضیه بر آنکه قسم است حکمیه و شرطیه متصله و شرطیه منقصله زیرا که
محکوم علیه و محکوم به در قضیه اگر مفرد باشد یا در حکم مفرد باشد آن قضیه اجلیه
ای مفرد با فعل

که ظاهر باشد پس در قضیه ضرورت از و نسبت که متعلق شود یکی شک و دیگری تصدیق پس اجزای قضیه چهار باشد چون متاخرین منطقیین اعم کرده اند که تصور و تصدیق هر دو
متاخر باشد باعتبار متعلق و نسبت بدین صورت که متعلق نشود تصدیق نسبتی که متعلق شده است بدان شک پس برای تعلق تصدیق نسبت دیگر باشد که آن دو نوع
ولا و نوع است قائل شده به ترجیح اجزای قضیه و قائل از متاخر تصور و تصدیق بحسب ذات فقط در حسب متعلق شک تصدیق نزدشان واحد خواهد بود که مذکور فی مرآة
الشرح ۱۱ لای که در کتب خود نیز در فاسی ۱۲ لای و آن قیاس و مقارن جمیع است ۱۱ لای هر چه مرکب می شود از آن ۱۲ لای ای نسبت تقییدیه که آن را نسبت
بین بین گویند ۱۱ لای نسبت تام را با بی با علیه ۱۲ لای ای مفرد با قوه ممکن باشد تعبیر آن بلفظ مفرد چون نید عالم بصارده زینس با عالم ۱۲ لای معنی نابراشتن است

سه بعد از مذبح منطبقین آن است که حکم در شرطی متصل میان مقدم و تابعی بالتحال است و مذبح اهل عوبیت آن است که حکم در خبر است که از منطبقین
تالی گویند و شرط که آن مقدم است نیز آن چیز باشد که اسناد کرده شده است در ادوات قیدیه در حال یا ظرف بود پس دین قول که اگر آفتاب برآمده باشد روز
موجود است مذبح منطبقین تحقق حکم میان آفتاب برآمده باشد و روز موجود است هستی میان هر دو ملازم است و مذبح اهل عوبیت معنی این است که روز
موجود است حال طلوع آفتاب یا دقت

طلوع آن بگذاری مرآة الشرح ۱۲
کذا ای بقای هر دو نسبت که در
قضیه شرطیه موجود است حد صدق و
کذب که هر دو صادق آیند و نه هر دو
کاذب الله یعنی منقسم شدن این
عدد بمساویین جدا نیست از نسبت
بزوجیت با دو در عالم تحقق انتفاء
بلکه تحقق نسبت زوجیت با مستلزم
تحقق نسبت انقسام بمساویین با دو
و انتفای نسبت انقسام بمساویین
با مستلزم انتفای نسبت زوجیت
با دو است ۱۲ محدود کردیم که تحقق یافت
که هر یک از محل و اتصال و انفصال
نسبت حکمیه بیروت در قضیه معقوله
موضوعی سابقا پیش در هر دو حکم وقوع
اینهاست و در سابق حکم با وقوع است
و در نسبت کل بجزو انتفاء نیست پس
متوجه نشود که موالب را محل و اتصال
و انفصالی گفتن ظاهر نیست چه
سوالی شتمل بر این محل و اتصال
و انفصال است و احتیاج نشود
بان که مصدق سره گفته که
اطلاق حملیه و متصله و منفصله
بر موالب بواسطه مشابهت آنها
است با موجبات در اطراف ۱۲
هـ تقدم فی الذکر فی الموقوفه

توانند خواه موجب باشد چون زید قائم است خواه سالبه چون زید قائم نیست
و اگر محکوم علیه محکوم به مفروض یا در حکم مفروض نباشد آن قضیه را شرطیه
خوانند پس اگر حکم یا اتصال است شرطیه متصله خوانند خواه موجب بخانه گویی
اگر آفتاب برآمده باشد روز موجود است خواه سالبه چنانکه گویی نیست
اگر آفتاب برآمده باشد شب موجود باشد و اگر حکم با انفصال است آن
قضیه را شرطیه منفصله خوانند خواه موجب چنانکه گویی که این عدد زوج
باشد یا فرد و خواه سالبه چنانکه گویی نیست چنانکه این عدد زوج باشد
یا منقسم بمساویین اطلاق حملیه و متصله و منفصله بر موجبات ظاهر است
و بر موالب بواسطه آنکه مناسب است با موجبات در اطراف فصل
محکوم علیه را در قضیه حملیه موضوع خوانند و محکوم به را محمول و آن نه
که دلالت کند بر نسبت حکمیه حکم معاً از رابطه خوانند چون لفظ هودر
زید هو قائم و لفظ است که در زید قائم است و حرکت کسره که در زید
و سیر بالجملة هر چه دلالت کند بر رابطه میان موضوع و محمول آن را
رابطه گویند و در قضیه شرطیه محکوم علیه را مقدم و محکوم به را تالی

و از نسبت فی المعقوله مرآة الشرح عه بکسر و اسهل و هم چنین سکون حرف آخر کلمه رابطه قضیه در فارسی می باشد چون خوش و نیک
یعنی خوش است و نیک است ۱۲ برهان ۱۲

له مدارک چون شیخ ابوالحسن بن محمد اشرفی سنیا در شنا قسم قضیه علیه باعتبار موضوع بر شکیست نورد و مقام قریب مبروم و در نیا آجیت او اختیار نموده سه قسم بیان کرده و آنچه متاخرین
بر شیخ جرح عدم انحصار قسمت جنت خارج شدن قضیه طبعی که در آن حکم کرده میشود بشرط وحدت و همی ای بلاخط آن مطلق بی آنکه اگر و اینده شود وحدت ذمینی و اطلاق قید آن
بدین نفع که اعتبار کرده شود و مفهوم عنوان در محزون مینماید و این است که کلام در قضیه معتبر در علم است و طبیعت را در علوم اعتبار نیست هر چه در قضایا بر افراد است که آن با صدق
عید موضوع باشد و طبیعت از افراد نیست پس در قضیه فصل انحصار بر وجهی است که باید دانست که این معلوماخرین است و فرق میان معلوم مستقیم و متاخرین این است که معلوم متاخرین

ملازم میشود جزئید انجنان معلوم مستقیم زیرا که حکم بر طبیعت
صادق است و وقت صدق حکم بر طبیعت بشرط وحدت است
چنانکه در طبیعت بر معلوم مستقیم صادق شد بنا بر صدق قضیه
طبیعه و معلوم متاخرین صادق نشد از فرق در میان قضیه طبعی
معلوم و آنست که در قضیه طبعی معلوم ملازم اطلاق است بخلاف
معلوم که در موضوع نفس طبیعت است غیر اعتبار از زمان است
که اطلاق را هم لحاظ کند پس فرود آمد که در موضوع طبیعت
احکام معلوم جاری شود و در وسط قوا و احکام معلوم و مخصوص هر دو
نافع ماند و دقیق و انال حقیق مولانا عبدالمجید سلمه اشرف
سه سوره نیز مانند جنت استعمال آن هر دو برین کیمت افراد
بدان چیز که کیمت بیان کرده شود از آن سوره خوانند خود از
سوره است ای شهر پناه که محیط باشد شهر ۱۳ یعنی
هر دو ملازم اندای هرگاه معلوم صدق آید جزئیه صادق آید
حکم در معلوم برافرازه موضوع است و هرگاه که صادق حکم بر افراد
موضوع پس صادق آید این حکم بر جمیع افراد یا بر بعضی آن هر دو
تقدیر صادق آید حکم باشد بر طبق افراد آن و آن معلوم است
بگذران قطعی ۱۳ و همچنین اگر جزو موضوع شود از آن معلوم
الموضوع گویند چون الامای مجاد و اگر جزو هر دو موضوع و محمول
واقع شود از آن معلوم از طریق نامند چون الامای معلوم
سه برای تحصیل هر دو طرف اگر چه مفهوم هر دو یکی از آن معلوم
باشد اگر گوی که با وجود عدم جزو در سلب و در قضیه نیز اعمی و در
قضیه محدود گویند خواهیم گفت که این قضیه محدود معقول است
و محصله مفظوظه از نیا معلوم شد تقسیم معقول باین نفع که اگر معنی
سلب جزو باشد پس معلوم است و الا محصله و مثال معلوم معقول
و محصله مفظوظه سابق گذشت زیرا که اعمی معنی آن عدم عقیدیه است
و در لفظ حرف سلب نیز نیست و مثال معلوم مفظوظه و محصله
معقول الامای معلوم است و قید که لامی اسم شخصی باشد موردی بر ملازم

خوانند فصل موضوع اگر در قضیه کلیه جزئی مستقیقی باشد آن قضیه شخصی
خوانند چون زید نویسنده است و زید نویسنده نیست و اگر کلی باشد
پس اگر میان کیمت افراد نکرده اند آن قضیه را محصله خوانند چون انسان
نویسنده است و انسان نویسنده نیست و اگر میان کیمت افراد
کرده اند آنرا قضیه محصوره خوانند و این چهار قسم است موجب کلیه
سالیه کلیه موجب جزئیه سالیه جزئیه فصل قضایای شخصی در علوم
معتبر نیست و قضیه معلوم در قوت محصوره جزئیه است پس قضایای معتبره
در علوم حکمیة محصورات اربعه است فصل حرف سلب قضیه چون جزو
محمول شود آن قضیه را معدوله خوانند چون زید نا نویسنده است
و اگر جزو نشود آنرا محصله خوانند چون زید نیست نویسنده فصل نسبت
بر سه طرف از اطراف قضیه ۱
محمول یا موضوع خواه یا یجاب خواه بسبب شاید که ضروری باشد یعنی
مستحیل الانفکاک باشد آن را قضیه ضروری مطلقه خوانند چون کل
انسان حیوان بالضرورة و لاشی من الانسان کسبح بالضرورة و شاید
معنی این نیست دیگر ایجاب جواب است بر سه طرف
که سلب ضرورت از هر دو طرف باشد آن را ممکنه خاصه خوانند

سلاطین که درین فصل هم قریب مویان قضایای موجب معنی نماید در قضیه که مستحیل باشد بر جهت آنرا بر جهت خوانند جهت اشتمال آن بر جهت و با یو گویند جهت اشتمال آن چهار وجهی است
جزو چهارم آن جهت است و تلذذ و نامند جهت اشتمال بر وجه جهت نوعی از کیفیت است ۱۲ به این لازم است که هر آنرا حکم کرده شود قضیه بلام استعمال طرفین ای
نسبت ایجابیه و سلبیه باین طوری که حکم کرده شود در آن که آن هر دو محال نیستند ۱۲ عه گفت معظم باشد تا مثال شود اما مستحکم و در عالم ۱۳ عه جهت صحر افراد
موضوع همین کیمت آن عه ای محال باشد زیرا که نباشد این نسبت میان موضوع و محمول برابر است که ایجابی بود یا سلبی ۱۲ لاه خصوصاً مابن العاده ۱۲

عکس بر عکس باشد اخص صادق بر جمیع افراد ام یا بر جمیع تقادیر آن و این را هم نسبت دور بعض مواد چون کل سان ناطق و بالعکس صدق کیو جهت خصوصیت ماده است
 دور عکس ضروری است از لزوم و عدم تخلف از اصل در جمیع مواد بجز آنی که آن را شرح ۱۰ است جهت جواز عموم موضوع دو سالیه جزیه علی چنانکه مثالش در متن مذکور است
 در عموم مقدم در شرطی چون تقدیر لا یكون اذا كان الشیء حیوانا کان انسانا پس اگر سالیه جزیه منسکس شود پس نیست خالی از اینکه عکس آن یا سالیه جزیه بود یا سالیه کلیه
 و در اصل سلب هم از بعض اخص یا بر بعض تقادیر آن لازم آید ماین با کز نیست کلا یعنی در بر ثانی عکس صادق نباشد چرا که وقتیکه جزیه صادق نیاید کلیه صادق نخواهد
 چنانکه ظاهر است پس اصلا سالیه جزیه منسکس نشود بذا
 خلاصه مانی مرآة الشرح ۱۲ است درین فصل هم درین
 امره به بیان تناقض که از احکام تقضیایست می پردازد
 آن عبارتست از دو امر اعم است از اینکه مفرد باشد یا قضیه
 که یکی از آن دو در رفع لغو دیگر باشد پس آن هر دو در لغو نقض
 باشد برین پنج که هر یک از آن دو نقض دیگر بود چه مفرد
 نقض رفع است و در رفع نقض مفرد است ۱۳ است اولی حصول
 مخالفت با ایجاب سبب بدین پنج باشد که یکی از دو نقض
 بود و دیگر سبب با مطلق سبب بل وقتیکه سلب رفع عین
 ایجاب باشد ای سلب بر عین آن ایجاب دارد و شود نه بر امر
 دیگر سوای آن پس مطلق اختلاف با ایجاب سلب موجب تناقض
 نیست تا وقتیکه دارد و شود سلب بر آن چیز که در گذشته است
 بر آن ایجاب بذا خلاصه مانی مرآة الشرح ۱۲ است برای اینکه
 آن آن مرد و قضیه کلیه باشند یا جزیه تناقض واقع نخواهد شد
 جهت مجاز کذب و کلیه و صدق و در جزیه در ماده که موضوع
 در آن اعم از محمول باشد چون کل حیوان انسان و لا شئ
 من الحيوان بانسان کواين هر دو کاذب اند و چون بعضی
 حیوان انسان و بعضی حیوان نیست بانسان کواين هر دو
 صادق اند بجز آن مرتبه فی القبطی ۱۲ است هر گاه دو قضیه هر چه
 باشد اختلاف جهت ضرورت چه از قضیین متحد و جهت
 باشد تناقض نخواهد بود باینکه کذب مفرد نه موجب ضرورت
 سالیه در ماده امکان خاص چون کل انسان کاتب بالضرورة
 و نیست کل انسان کاتب بالضرورة که این هر دو کاذب اند برای
 اینکه سبب کاتب برای فردی از افراد انسان ضروری
 نیست و سلب کاتب از آن افراد و صدق نکته عامه هر چه
 ممکن مانده سالیه در آن هر یک کاتب سلب را دفع ممکن ایجاب
 نباشد مگر کل انسان کاتب اما امکان و نیست کل انسان کاتب

سان صادق شود بعضی انسان حیوان نیز صادق شود زیرا که **مفرد**
 و محمول با هم متلاقی شده اند در ذات موضوع و شاید که محمول
 اعم باشد پس در عکس کلیه صادق نباشد و سالیه کلیه کنفسها
 منعکس شود چون ضروریه باشد مثلا هر گاه که لاشی من الانسان
 محجرا بالضرورة صادق باشد لاشی من الحجر بانسان بالضرورة صادق
 باشد و سالیه جزیه عکس ندارد زیرا که لیس بعضی الحيوان بانسان
 صادق است و در عکس وی لیس بعضی الانسان حیوان صادق
 نیست فصل نقض قضیه قضیه دیگر باشد که با وی در سلب
 و ایجاب و در کلیت و جزئیت و جهت مخالف باشد بجهتیکه صدق
 هر یک لذاته متلزم کذب دیگری باشد و کذب هر یک لذاته
 متلزم صدق دیگری باشد پس نقض موجب کلیه سالیه جزیه باشد
 و نقض سالیه جزیه موجب کلیه باشد فصل قضیه شرطیه متصله
 لزومیه باشد اگر اتصال یا سلب اتصال ضروری باشد چنانکه گذشت
 و اتفاقیه باشد اگر اتصال با سبب وی ضروری نباشد چنانکه اگر

اما امکان پس ظاهر شد بدین که صدق جهت در وجهات ضرورت نیز محدود است فی القبطی ۱۲ است و در ما سوای این مورد ظاهر مذکور آن نیست و کم جهت اتحاد قضیین در
 تناقض نه است و این متحد در جهت مضاعف کرده اند چنانکه مطلق نظر کرده است و در تناقض جهت و جهت نه را در آن به وحدت موضوع و محمول و امکان وحدت
 شرطه را نه است جز لوکل به فوت فصل است در آن زمان ۱۲ است هر گاه در دو قضیه محسوسات و جهات جهت بودن آنها در تفاوت جزئیات در حقیقت از محمولات ۱۲
 عکس این نفس در اقسام شرطیه و اوقات است که جهت و سلب حکم در آن ۱۲ است و در حکم است ۱۲

بر منقسمه حقیقه مستوم چهار متعلق است و از آن بدین شرح که در آن متعلق میان یک چیز و منفصله ذاتی آن نقیض میگردود و از آن جهت که در آن
 آن نقیض یکدیگر ذاتی آن مینویسند پس درین مثال کلان مدیازوج باشد از اول آن که جمله باشد این مدیازوج باشد و فرو باشد و با هم در آن
 که هر که باشد مدیازوج باشد فرو است و هر که باشد مدیازوج باشد فرو باشد و هر که باشد مدیازوج باشد فرو باشد و هر که باشد مدیازوج باشد فرو باشد
 انقضائی میان نسبتین و صدق و کذب معنی است که در آن نقیض است و در آن نقیض است و در آن نقیض است و در آن نقیض است و در آن نقیض است
 می شود برابر است که مثال کذب باشد این طور که آن هر دو

نیت نشوند و کذب یا نه هم چنین اعتبار کرده میشود و البته
 مثال و کذب یعنی اینکه آن هر دو مجموع نمیشوند و
 کذب برابر است که باشد تانی و صدق بدین شرح که آن
 هر دو جمع نشوند در صدق نیز باید و این محتمل و در هر
 است که آن کذب باشد حکم و مانع از الجمع تانی در صدق
 در حکم کرده شود در مانع تانی و کذب برابر است که
 حکم کرده شود و حکم تانی در کذب یا حکم کرده شود
 از تانی و حکم آن و اینک باشد حکم و مانع از جمع تانی
 و کذب حکم کرده شود تانی و صدق برابر است که حکم
 کرده شود و حکم تانی یا حکم کرده شود و نیز از تانی
 و حکم آن دوم آنکه حکم کرده شود و مانع از الجمع
 تانی در صدق برابر است که حکم کرده شود تانی و کذب

انسان ناطق است همانزایا حق است و قضیه منفصله یا حقیقیه باشد اگر
 انفصال در وجود عدم باشد چون این مدیازوج باشد یعنی
 هر دو جمع نشوند و رفع تشبیه یا نعت الجمع باشد اگر انفصال
 در وجود باشد چنانکه گویی این چیز یا شجر باشد یا حجر یعنی هر دو جمع نشوند
 لیکن ارتفاع شاید و یا مانع نعتی باشد اگر انفصال در عدم باشد
 چنانکه گویی زید یا در دریا است یا غرق نشود یعنی هر دو جمع نشوند
 لیکن اجتماع شاید فصل تناقض و عکس در شرایطات برقیاس
 حکمیات معلوم شود فصل حجت بر سه قسم است یکی قیاس که
 آن استدلال است بحال کلی بر حال جزئی چنانکه گویی کل انسان
 حیوان و کل حیوان جسم فکل انسان جسم پس استدلال کردی بحال
 حیوان که کلی است بر حال جزئی وی که انسان است دوم استقرا
 که آن استدلال است بحال جزئیات بر حال کلی چنانکه گویی هر یک
 از انسان و طیور و بهائم فکل استقلی را می جنبانند در حال مضغ پس جمیع
 حیوان چنین باشند پس استدلال کردی بحال جزئیات حیوان

به عدم تسانی یا نه حکم کرده شود و نیز از آن
 مانع از جمع تانی و کذب برابر است که حکم کرده شود تانی
 در صدق یا حکم آن یا حکم کرده شود و نیز از آن
 هر دو کذب تانی و مانع از جمع تانی
 یا شرطی نقیض هر سه بعد از آن است ایجاب و سلب کلیت
 و جزئیت واجب است ای اتحاد و نزاع ای در نزد
 عباد و اتفاق در جنس است و انفصال و انفصال پس
 نقیض شرطی هر چه کلیه متصل از دیر سالیه جزئیه متصل
 و نزدیک بود و تعیین شرطی هر چه کلیه متصل عبادیه یا
 جزئیه منفصله عبادیه بود ۱۲ امراه ۱۲ شرح ۱۲
 مان که شرطی متصل هر چه خواه کلیه باشد خواه جزئیه عکس
 هر چه جزئیه آید و سالیه کلیه و اتفاقیه اگر خواه باشد
 عکس مانع از جمع تانی و عکس نشود و منفصل
 عکس متصوره نشود و حافظ ۱۱ ملوی محمد کربانه

انتهای حج بیهر چار باید که چیزی باشد یا ذی حیات که تمیز عقل نداشته باشد ۱۱ عه جت لفصل حقیقی درین قضیه نا میوه شد منفصله حقیقی
 عکس که انسان بود ۱۲ عه که بیدریشکی بود و غرق شود ۱۱ عه جت شادری او ۱۰ عه مرصل الی التصدیق برابری ظنی بود یا قطعی ۲

لحمت مشترک میان هر دو جزئی یعنی استدلال کرده شود درین پنج حکم برای امری ثابت است و نمی و منتقل میشود چنانچه اگر خرنابر
 یا نه شد آن است برتر بر آن مکه در آن وقتا تمثیل را قیاس و مقیاس علیه اصل و مقیاس را فرغ و امره و اگر مشترک باشی میان هر دو علت
 باشد که استدلال تمثیل را استدلال باشد بر غایتی گویند پس فرغ غایت است و اصل شایسته اخلاصه مانی مرآة الشرح ۱۲ که یعنی شراب
 خردا در آن است که از هر دو جزئی آن گیرند ۱۲ که شراب انگوری یا مطلق شراب مست کننده و اول مختار حقیقت است و ثانی مختار شایسته و صاحب

تا برس گوید اصح آن است که مطلق باشد

چون زمانی که آیت تحریم غیر مینه نازل شد
 شراب انگوری در مینه نبود بلکه شراب خردا بود
 بدانکه مرآة الشرح ۱۱ که مابعد از تمثیل
 مفید ظن از جهت این خصوصیت اصل شراب
 علیت باشد خصوصیت فرغ مانع بود ۱۲
 همه از قید لزوم خارج شد استقرای تمثیل
 زیرا که مقدمات هر دو اگر چه عادی اند
 لازم نمی آید از آنها مطلق و هم از مطلق است
 هم بطول نمی شود بر هر دو در میان بی افراد
 شایسته ناقص در میان حکم کلی چنانکه استقرای
 تخلف است برای امکان تخلف در بعضی وجه
 ملائمت میان تحقق حکم جزئی و تحقق آن
 در جزئی آن چنانکه در تمثیل است بدین احتمال
 آن خصوصیت اصل را نمی باشد در جزئی که
 از آن است در هر حکم تحقق شود ۱۲ اصولی بعد
 الماده سه در قیاس برابر است که گفته
 ساخته بود چنانکه در مطلق با قیاس چنانکه در
 قیاس منقول ۱۲ که آن ذاتی است شرطی خوانند
 اهم است ازین که از شرطیات مرضی مرکب شود
 چون کما کانت الشمس طائفة فالنهار و جردا
 کما کان النهار موجودا فالعالم منطوقا و کما کانت
 الشمس طائفة فالعالم منطوقا یا از جمله در شرطیه
 ترکیب پذیر کما کان النهار منطوقا و کما کانت
 الشمس طائفة فالعالم منطوقا کما کان النهار
 منطوقا و کما کانت الشمس طائفة فالعالم منطوقا
 انما کما کانت الشمس طائفة فالعالم منطوقا
 آن بر شرطیه ۱۰ انما کما کانت الشمس طائفة فالعالم منطوقا

که انسان و بهائم و طیور اند بر حال حیوان که کلی التیان است سوم
 تمثیل که آن استدلال است بحال جزئی بر حال جزئی و دیگر چنانکه گوئی
 بنید حرام است بنا بر آنکه خمر حرام است زیرا که هر دو جزئی مسکر اند فصل
 استقرای و تمثیل مفید ظن باشند و قیاس مفید یقین باشد
 پس عمده در باب تحصیل تصدیقات قیاس است و آن عبارت است
 از قول مولف از قضا یا که لازم آید از وی لذاته قول دیگر چنانکه گوئی
 عالم متغیر است و هر چه متغیر است حادث است پس لازم آید که عالم حادث
 باشد و قیاس بر دو قسم است یکی اقترانی که در وی نتیجه یا نقیض نتیجه
 بالفعل مذکور نباشد چنانکه مذکور شد در قسم استثنائی که در وی نتیجه
 یا نقیض نتیجه بالفعل مذکور باشد چنانکه گوئی اگر این آدمی باشد
 حیوان باشد لیکن آدمی است پس حیوان باشد این حیوان نیست
 پس آدمی نیست فصل قیاس اقترانی یا حکمی باشد یعنی مرکب از حملیات
 یا غیر حکمی باشد و قسم اول اظهر است پس بروی اقتضای کنیم و آن بر
 چهار نوع است زیرا که نسبت میان موضوع و محمول چون محمول باشد

برین دو جزئی است به اخلاصه مانی شرح التندیب للزوی و مرآة الشرح التندیب عند خوالعهم متغیر و کما کانت الشمس طائفة فالعالم منطوقا
 که این ذاتی است مکه کما کانت الشمس طائفة فالعالم منطوقا ۱۲ مستند ۱۰

لحمت پودنش مخالف برای شکل اول در هر دو مقدمه ای صغریه و کبری چه مقدمه در اصطلاح منطقیان آن قضیه را اگریند که جز و قیاس گردانید و شود
حتم تقدم این بر مطلوب پس بعد از اول به نسبت اشکال مثلثه بود پس ازین حتم نشاد شده در مرتبه رابع و ضروب آن هشت است بذا ترجمه مافی مرآة الشرح
۱۲ لکن داین شکل اول قریب ترست در بودن آن طبیعی لیبب اشتغال اثرش مقدمه و اثرش در طرف مطلوب آن موضوع است پس گویا که این
در درجه قریب است از اول و از همین جهت در مرتبه ثانیه واقع شد چه این موافق است برای اول در اثرش و مقدمه که آن صغری است و مشتمل بر اثرش

در طرف مطلوب و آن موضوع است تا اینکه در وی
کرده اند بعضی از منطقیان که شکل ثانی بین لانت
و مشابه شکل اول است در اتساع کلی و آن
اثرش است از جزئی ممال شکل ثالث نتیج
ایجاب است و آن اثرش است از سلب پس چرا
در مرتبه ثانیه بنده نشده جواب شکل ثالث نتیج
ایجاب جزئی است در سه ضرب و کلی اگر چه سلب
بود اثرش است از جزئی اگر چه موجب بود بنا بر این
که در علوم الفع و اضبط است دیگر آن که اثرش
ایجاب از یک جهت است در اثرش کلیت از چند
جهت برای اینکه شکل ثانی تحمل مزوب اوله اگر چه
بجوب مطالب اوله نه باشد خافیم که مافی مرآة
الشرح ۱۲ لکن چه صغریه اگر سالیه بود صغری تحت
اوسط مندرج نخواهد بود پس حصول اتساع صورت
نمیدد بنا بر آن که کبری طایفه می کند بر آن چیز که
بجای آن اوسط ثابت است که آن محکوم علیه بایر
ست الصغریه بتقدیر پودنش صالحه حاکم است که اوسط
مغلوب اصغر است پس اصغر در آن چیزه که ثابت
ست برای آن اوسط داخل نباشد پس حکم بر آن
چیز که ثابت است برای آن اوسط مستعدی جانب
اصغر شود پس نتیج لازم نیاید بذا ترجمه مافی
القطبی ۱۲ لکن چه اگر جزئی بود اصغر تحت اوسط
مندرج نشود برای این که این وقت که حکم بر
بعض افراد اوسط باشد و جائز است این که آن بعض
غیر بعض اصغر باشد پس لازم نیاید از حکم بر آن
بعض بیخیزه حکم بر اصغر بدان چیز چنانکه کل انسان
جوان و بعض حیوان فرس صادق نیست بذا

احتیاج اقتد متوسطی که او را با هر دو طرف نسبت باشند تا بواسطه و
نسبت میان موضوع مطلوب و محمول آن معلوم شود آنرا حد اوسط
خوانند چنانکه موضوع مطلوب را اصغر خوانند و محمول وی را اکبر
و حد اوسط اگر محمول شود اصغر را و موضوع شود اکبر را شکل اول
خوانند و اگر عکس بن باشد آنرا شکل رابع خوانند و اگر محمول شود
هر دو را آنرا شکل ثانی خوانند و اگر موضوع باشد هر دو را آنرا شکل
ثالث خوانند فصل شکل اول را شرط اتساع آن است که صغری وی
یعنی قضیه که مشتمل بر اصغر است موجب باشد تا افراد اصغر و اوسط
مندرج شود و کبری وی یعنی قضیه که مشتمل بر اکبر است کلیه باشد تا
حکم از اوسط متعدی با صغر شود و بقین پس صغری شکل اول همیشه جز
باشد و کبری وی کلیه و ضروب نتیج وی چهار است اول موجبین
کلیتین نتیجه موجب کلیه باشد دوم موجب جزئیه صغری یا موجب کلیه
کبری نتیجیه موجب جزئیه باشد سوم موجب کلیه صغری یا سالیه کلیه کبری
نتیجیه سالیه کلیه باشد چهارم موجب جزئیه صغری یا سالیه کلیه کبری نتیجیه
لاشئ من الانسان بمخاد ۱۲ بعض النیران انسان ۱۲ ولاشئ من الانسان لبعهال ۱۲

خواسته مافی مرآة الشرح ۱۲ عه که موافق است بادل در ایجاب کبری و جهت اتساع آن بولے جزیه پس اول به نسبت ثانی بعد باشد
نشاد شده در مرتبه ثالث و ضروب آن شش است بذا مافی مرآة الشرح ۱۲ عه درین فصل شرائط مصنف در حد بیان اتساع شک
اول دوم سوم که چنانچه در ضروب و نتیجه درین هرست فرود و اهم ذکرى اسازد محمد زکریا ۱۲

ت و این دورست و آن محال بود و چیزی که مستزم محال بود باطل باشد و ظاهر الانساج نمودن یکدیگر بدین لاشعاع باشد و تنبیه شکل اول باطل باشد منطبق بهما باطل گوید و حاصل
شکل بدقتی صورت در ذمین باید آورد که در لازم نمی آید برای اینکه موقوف غیر موقوف میلاست چه در کلیت کبری هم اجمالی بر حین آن چیز است که مندرج تحت اوسط است ازین حیثیت
اوسط است تا ازین حیثیت که اوسط اصغر است و از حلیه اوسط است پس برانهم حکم باشد و در نتیجه هم تفصیلا بر اصغر است پس حکم نتیجه آن حکم با کبر بر ذات اصغر باشد موقوف
که اجمالی است که در کلیت کبری یافته بیشتر و آن موقوف نیست بر علم این تفصیل بیکدر نفس الامر صدق آن موقوف بر صدق نتیجه است پس موقوف علیه اجمالی بود و موقوف تفصیل باشد پس

در نیاید و حکم اندکی با کبر بر ذات اصغر با اعتبار بودن آن ذات
از افراد کبر و حکمی بر ذات اصغر با اعتبار بودن آن ذات از افراد
اوسط پس اول مطلوب مجرب و مفصل موقوف است بر ثباتی و آن
معلوم محل است بدین اجمال پس موقوف علیه غیر موقوف باشد بدین
اعتبار و درین پیچ استعمال نیست البته تسخیر توقف شی بر نفس
خود از جهت واحد است تا نافع الا شکل به داخله مانی مراد از خروج

۱۲ کله زیرا که اگر این شکل مرکب باشد از دو جز با همال اشکالات
حاصل خواهد شد یا اینکه در کله گاهی نتیجه موجه خواهد شد و گاهی سالبه
دقیاس بنا بر بودن هر دو مقدم موجه تحقیقی آن است که نتیجه نشد
مگر موجه و هم چنین که اگر مرکب شود از سالبین هر دو اختلاف در خواهد
داد و از اولی میداند که سالبه کله زیرا که اگر جزیه شود اختلافات
پوشید که حکم کل انسان ناطق و بعضی حیوان پس بنا طق نتیجه
و بعضی انسان حیوان و هر گاه بدل کبری را در مقدم بعضی
اصایل پس بنا طق نتیجه بعضی انسان پس بعضی پوشیده
نماند که در نقل ثانی با کلیت کبری دو از صغری است که بودن کبری
اذن تفصیلا که متنسب شده سوابب آنها هم شرط است مگر اگر صغری
باشد ضرورتی که کبری با کلیت طریقه عامه یا خاصه و اگر کبری
بود صغری هر دو ضروری بود و الا لازم آید اختلاف نتیجه اولی
عبدالهادی سلب است که زیرا که شرط اول یعنی اختلاف در احوالی
و سلب حاصل ششم است مذهب بنا بر اتحاد و تفصیل و از قید ثانی
یعنی کلیت کبره خارج شد چهار جهت عدم کلیت کبری پس
باقی ماند چهار ۱۲ مولوی عبدالهادی سلب است چون این شکل
بین الانساج واقع نشده و بیان انساج آن محتاج بدلیل
است پس اثبات این نتیجه سلف که در جمیع ضربات متمسک
بآن نماند شده و می آید و آن ضم نقیض نتیجه جهت ايجاب
آن جانب کبری و گرداند نش صغری پس شکل اول هویدا نشود
پس نقیض صغری را نتیجه گرد و مثلا وقتی که لاشعاعی من انسانان
و قول کل انسان حیوان و لاشعاعی من الحیو سبب انیاد نقیض آن بعضی انسانان مگر
سبب انیاد نقیض آن بعضی انسانان حیوان بود و آن نقیض صغری است که آن کل انسان حیوان باشد پس آن خلف است و از نوعی آید از صورت قیاس چون آن بدین مرتبه
ست و در آن کبری جهت بودنش موقوفه الصفا پس از صغری باشد و آن نقیض نتیجه است و آن چیز که لازم آید لاشعاعی است مختلف است باطل بود پس نقیض نتیجه باطل باشد
نسخی بود و طلب من است و ملا باقی ضرب بر همین قیاس با

سالبه جزیه باشد پس شکل اول نتیجه محصورات اربعه است و شرط
شکل ثانی آن است که مقدمین وی مختلفین باشد ايجاب سلب
یعنی یکی موجه باشد و دیگری سالبه و کبری وی کلیه باشد و ضرب
نتیجه وی نیز چهار است اول موجه کلیه صغری و سالبه کلیه کبری چنانکه

بسته است و هیچ از آب نیست پس هیچ از ج آب نیست دوم
مکس این چنانکه هیچ از ج آب نیست و همه آب است پس هیچ از ج
نیت سوم موجه جزیه صغری و سالبه کلیه کبری چنانکه بعضی ج
بسته و هیچ از آب نیست پس بعضی ج آب نیست چهارم سالبه جزیه
صغری و موجه کلیه کبری چنانکه بعضی ج آب نیست و همه آب پس
بعضی ج آب نیست پس نتیجه شکل نیست الا سالبه ماکلیه و اما جزیه و
زوط شکل ثالث آن است که صغری وی موجه باشد و یکی از مقدمین
ی کلیه باشد و ضرب وی شش است سه نتیجه ايجاب جنئی و سه نتیجه سلب

۱۲ انسان ۱۲ حیوان ۱۲
۱۲ ج ۱۲ ج ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ ج ۱۲ ج ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲

۱۲ انسان ۱۲ حیوان ۱۲
۱۲ ج ۱۲ ج ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ ج ۱۲ ج ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲

۱۲ انسان ۱۲ حیوان ۱۲
۱۲ ج ۱۲ ج ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ ج ۱۲ ج ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲

۱۲ انسان ۱۲ حیوان ۱۲
۱۲ ج ۱۲ ج ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ ج ۱۲ ج ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲
۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲ انسان ۱۲

نیاید که گزیری و آن نقیض نتیجه است پس باطل شد پس نتیجه حق باشد چون کل انسان حیوان و کل انسان ناطق که بعضی حیوان ناطق صادق است و اگر این صادق نیاید نقیض آنکه لاشی من حیوان ناطق است صادق آید و قتیکه فهم کرده شود با صغری با وجود کلمه شکر که کل انسان حیوان و لاشی من حیوان ناطق نتیجه و بعد لاشی من انسان ناطق و آن صادق است پس آن چیز که منافی و با شکر کاذب بود پس نقیض باطل شد و نتیجه من گزیری و لاشی من حیوان ناطق و آن صادق است که شکل ثانی و شکل ثالث اگر چه یکس گزیری یا صغری را صحیح حسابی شکل اول میشود اما وقتیکه موضوع خاص بموضوعیت و محمول خاص بمحمولیت باشد راجع نخواهد شد مثل انسان کاتب و لاشی

من انسان هر دو اول بودن تا لیهت بر غیر نظم طبعی لازم آید ۱۱
۱۲ تا این که شیخ ابو نصر قریابی و شیخ ابو علی بن سینا این شکل را از اعتبار کردن در علوم و محبت ساقط کرده اند و از جهت عدم اندراج مبین گشت این شکل در طبع البرود در اتساع اعظم پس بلیحا ظاهر این بعضی از تقسیم هم این را خارج کرده اند بذا اختلاصه مانی مرآة الشرح ۱۲۰ و اما افاده المتعلم علی سبیل الایجاز و الاختصار بدین شرح می پردازیم بدینکه شرط شکل در این وجه حکم و کیف با سیب مقدرستین است با کلیت صغری یعنی وقتیکه مقدرستین موجب باشد صغری کلیه بود گزیری اعم است از اینکه کلی بود یا جزئی یا اختلاف مقدرستین است با کلیت لهری المقدرستین ای وقتیکه مقدرستان مختلف با یکدیگر و سلب باشد ضرورت است که صغری یا گزیری کلی باشد پس باین اشتراط هرست ضرب از شان نزله ضرب محتمل عقلی افتاد و آن موجب جزئی صغری با موجب کلیه گزیری و سالبه جزئی صغری با سالبه کلیه گزیری و سالبه جزئی گزیری و موجب جزئی صغری با سالبه جزئی گزیری و سالبه جزئی صغری با موجب جزئی گزیری است و هشت ضرب باقی ماند و از آن یعنی اول دو دم نتیجه ایجاب جزئی است و سوم نتیجه سلب کلی و باقی پنج ضرب نتیجه سلب جزئی است و تفصیل ضرب هشتگانا نتیجه برین بنی باید دانست که اول موجب کلیه صغری و موجب کلیه گزیری چون کل انسان حیوان و کل ناطق انسان و دوم موجب کلیه صغری و موجب جزئی گزیری چون کل انسان ناطق و بعضی حیوان انسان و سوم سالبه کلیه صغری و موجب کلیه گزیری چون لاشی من انسان ناطق و موجب کلیه صغری و سالبه کلیه گزیری چون کل انسان حیوان و لاشی من حیوان انسان پنجم موجب جزئی صغری و سالبه کلیه گزیری چون بعضی حیوان کاتب و لاشی من حیوان

جزئی و آن سه که نتیجه ایجاب جزئی است اول موجبین کلیتین چنانکه همه

ب ج است و همه ب آ است دوم صغری موجبیه جزئییه و گزیری موجبیه

کلیه چنانکه بعضی ب ج است و همه ب آ است سوم صغری موجبیه

کلیه و گزیری موجبیه جزئییه چنانکه همه ب ج است و بعضی ب

است پس نتیجه این هر سه ضرب بعضی ج است و آن سه که نتیجه سلب

جزئی است اول موجبیه کلیه صغری و سالبه کلیه گزیری چنانکه همه ب ج

است و پنجم از ب آنست دوم موجبیه جزئییه صغری و سالبه کلیه گزیری

چنانکه بعضی ب ج است و پنجم از ب آنست سوم موجبیه کلیه صغری و

سالبه جزئییه گزیری چنانکه همه ب ج است و بعضی ب آ آنست و

نتیجه هر سه ضرب این است که بعضی ج آنست فی و شکل رابع علیها

است از طبع پس و در اینها و دریم اما قیاس اشتباهی برد و قسم است یکی

انصالی دوم انفصالی اتصالی آنست که مرکب باشد از متصله و نزومیه

۱۱ بلان ملک الله تعالی علما نالما که چون این شکل همه غیر بین الاتساع و الفعلا و بیان اتساع آن محتاج بدلیل است بجات پس نتیجه آنست که در وجه ضرب مستم بدان تواند شد که محال دیدن درین تمام جارت است ازینکه گزیری و نقیض جهت نتیجه بودنش و از صغری بنا بر آنکه صادق است پس ملا

بجز هشتم سالبه جزئی صغری و موجب کلیه گزیری چون بعضی انسان معلوم موجب کلیه صغری و سالبه جزئی گزیری چون کل صفاک حیوان و بعضی انسان بضعافک هشتم سالبه کلیه صغری و موجب جزئی گزیری چون لاشی من الفرس و بعضی حیوان فرس و اتساع این ضرب بخلاف ثابت است و آن عین تمامها است ازینکه فهم کرده شود نقیض نتیجه جانب یکی با و مقدره قیاس یا نتیجه شود نتیجه که منکس شود جانب آنخیز که منافی است مقدره دیگر که مقدره الصدق در قیاس است پس باشد محال و این محال پیدا شده است نقیض نتیجه در آن باطل است و کن من اشاکرین ۱۲ محمد زکریا در بعضی حیوان انسان است در ضرب اول و بعضی صفاک است در ضرب دوم و بعضی حیوان است با است در ضرب سوم ۱۲ محمد زکریا در بعضی حیوان جزئیت در ضرب اول و بعضی ناطق جماد نیست در ضرب دوم و بعضی حیوان صفاک

۱۱ بلان ملک الله تعالی علما نالما که چون این شکل همه غیر بین الاتساع و الفعلا و بیان اتساع آن محتاج بدلیل است بجات پس نتیجه آنست که در وجه ضرب مستم بدان تواند شد که محال دیدن درین تمام جارت است ازینکه گزیری و نقیض جهت نتیجه بودنش و از صغری بنا بر آنکه صادق است پس ملا

له ای قیاس شرطی استثنای از دو مقدم مرکب میشود یکی شرطیه خواه منفصله باشد خواه منقسمه و دیگر وضعیه یکی از دو جزو شرطیه اول باشد بر وضعی و آن اثبات است پس در وضعیه اثبات یکی از دو طرف شرطیه هم باشد چون قول که ان زید ان کان حیوانا مکنه ان ان ما مان کیون بذا الشی شیخ ابو جعفر و شیخ ابوالفوارس و شیخ ابوالعزیز

با وضع مقدم و آنرا نتیجه وضع تالی باشد چنانکه گوئی که اگر این جسم انسان

باشد حیوان باشد لیکن انسان است پس حیوان باشد یا مرکب از متصله

و میهن وضع تالی و آنرا نتیجه وضع مقدم است چنانکه گوئی در مثال مذکور

لیکن حیوان نیست پس انسان نباشد و اما انفصالی آنست که مرکب

باشد از منفصله حقیقیه با وضع احد الجزئین این را نتیجه وضع جزو دیگر

باشد و بار وضع احد الجزئین این را نتیجه وضع جزو دیگر باشد پس او را چهار

نتیجه باشد چنانکه گوئی این عدد یا زوج است یا فرد لیکن زوج است پس

فرد نیست لیکن فرد است پس زوج نیست لیکن زوج نیست پس فرد باشد

لیکن فرد نیست پس زوج باشد یا مرکب باشد از منفصله مانعاً المجمع با

وضع احد الجزئین او را نتیجه وضع جزو دیگر باشد پس او را دو نتیجه باشد

چنانکه گوئی این جسم یا شجر است یا حجر لیکن شجر است پس حجر نیست لیکن

حجر است پس شجر نیست یا مرکب باشد از منفصله مانعاً المخلو بار وضع احد الجزئین او را نتیجه

وضع جزو دیگر باشد پس نتیجه او را دو است چنانکه گوئی این جسم یا لا حجر است

یا لا حجر لکن حجر است پس لا شجر باشد لکن شجر است پس لا حجر باشد تمام شد

از دو جزو شرطیه اول باشد بر وضع پس در وضعیه وضع یکی طرف شرطیه بوجهی که ان زید ما مان مطلقاً مکنه لیس بناهتی ما مان کیون الشی شیخ ابو جعفر و شیخ ابوالعزیز و شیخ ابوالفوارس و شیخ ابوالعزیز مانی مرآة الشرح ۱۲ اف ای وضع تالی در متصله شیخ وضع مقدم باشد تا بر آنکه انتهای لازم که آن تالی است مستلزم انتهای لازم است ای لازم است او را انتهای لازم یعنی وقتیکه لازم منتفی شد مستلزم منتفی شد پس وضع تالی مستلزم وضع مقدم است بذا خلاصه مانی مرآة الشرح ۱۲ اف عاودیه بر منفصله القایه شیخ نیست برای اینکه صدقاً شیخ کی معلوم آن یا کذب آن پیش از استقلال معلوم نیست پس مستفاد نخواهد شد از ان بذا ترجمه مانی مرآة الشرح ۱۲ اف بیا که در مقایس شرطیه استثنای ضرورت از کلیت شرطیه ای کلیت وضعی یا وضعی اگر بود امر متخفی شود متخفی است اینکه لزوم باعتبار در بعضی اوضاع باشد استثنای دیگر پس آثار اثبات یکی جزو شرطیه یا وضعی او شرطی دیگر یا وضعی آن لازم نیاید باشد که وقت که باشد وقت اتصال یا فصلی وقت آن هر دو به هم وقت استثنای وضعی آن پس این شیخ قیاس است با لیا چون ان قدم زید فی وقت الظهر صحیح و کرمه لکن قدم عرفی ذلک الوقت فارسته نیست مراد کلیت استثناء در جمیع ازمه فقط بل با جمیع اوضاعی که مانی مقدم نباشد قائم بذا خلاصه مانی شرح الشرحیه ۱۲ ۶ ۶

حکومت المنطق. بسم الله الرحمن الرحيم. حامد ومصلياً چون در زمان سابق منیک هزار و صد و چهل و چهار مجری حسب درخواست شائقان شرعی عربی بر تن متین ایسا خوچی می
بمنزه نوشته شد اکنون بر طبق ایمای جناب میر حسن صاحب مدلوله تسهیل آن بعبارت فانی سلیس نموده مرآة المنطق نام گذاشته شد تا بعلوم مبتدیان بوجه احسن در آید و با شد
المتوفیین له قوله الحمد لله حمد و در لغت مستون و در اصطلاح شایسته بزبان گفته شد بقصد تعظیم و این تعریف اولی است از آنکه در رجالیه تمهیدیه نوشته که الحکم هو العلم
بالحیل علی وجهه تنظیم چه تحریریه و غیره داخل می ماند و التوفیر بمعنی الرفع الشیرازی ۱۲ له قوله توفیرة آه توفیر در منتخب بمعنی دست دادن و مدد کردن می باشد باری

در اصطلاح حکماست و هر گز اندین تمام اسباب و باب سبب
باینطور که عقل و غیره بسوئے معرفت اوزبان بجهت فکر و دیگر
احضای عبادت و زود متکلمین پس معنی آن خواندن بطاعت یا
دادن طاقت بدان لهذا در شرح توفیریه مستعمل نیست ۱۲ له
قوله هدایة طریقته که هدایت لفظ مشترک است مثل عین در
دوم معنی می راه نمودن دم رسانیدن مطلوب بگذارد اول سعد
المنذی بالله دین التفات زانی در معاشیه کثات و مختار معتزله
معنی دوم است و در متناثر شعریه معنی اول در تحریریه معنی آخر
نوشته و آن عدم املک هند اضلال بقرینه متقابله در
قوله تعالی بیدی کن یثا و یعیل من یثا و اضلال معنی املک
ست ۱۲ له قوله بتحقیق آه نمیر رابع بسوئے لفظ الله
ست نه بجهت حق و اکتام در کشف بینه در دل الکندن
و فیها نیدن و آنچه در دل الکندن خدای تعالی در منتخب
آنچه در دل الکندن خدا خیر باشد یا شر اکثر استعمال ادر غیر
باشد ۱۲ له قوله و نفسی آه مراد و بصلاة این باب طلب
رحمت است چه نسبت آن بعبادت و از آل اتباع بدلیل
قوله علیه السلام من سلک علی طریق فیو آلی و عزت بالکفر فی شان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ط

قال الشيخ الامام العلامة افضل العلماء المتأخرين
قدوة الحكماء السابقين اثير الدين الیهري طيب
الله ثراه وجعل الجنة مثواه نعمدا الله على توفيقه
ونسأله هداية طريقه والهام الحق بتحقيقه
ونصلي على محمد وآله وعترته اما بعد فهذه رسالة
في المنطق اوردنا فيها ما يجب استحضاره لمن يبتدأ
شيثا من العلوم مستعينا بالله انه مفيض الخبر
والجود ايساخوچی اللفظ الدال بالوضع على

۴ ست و اسطو مشائی و معلم اول و آبی نصر
فارابی معلم ثانی قوله المنطق آه المنطق یا مصدر
یکجه است و بیان طرت و در ادین جا علمی ست که
آن آله ایست با قوانین که رعایتش ذهن
لاذخاطا در فکر باز وارد مقام آیین علم علم
میرزان و علم صناعت هم ست ۱۲ دا نشر
اعلم موقوف علم منطق در مذهبی معقولات
اولی است که مقابل آن امری در خار ج

نمود چنانچه کلیت و جزئیت و در مذهبی معقولات
ثانیسه که مجاز بش در خارج نیز بود مثل حیوان
والنسان و عرض ازان حفظ ذهن از خطاست
۱۲ - ۱۲ - ۱۲ - ۱۲
اللهم اغفر لکاتبها و لمن
سعی فیها و لوالدیهما
اجمعین

حاشیه ملاجلال گویم جیرا که باشد که شانه بجهت مجر جی بود و صفات محسوسین قبیل الطلاق او مجر و ارادة السکل فانهم ولائهم ۱۲ له قوله ایسا خوچی ای بذات ایسا خوچی و جو
لفظ یونانی قدر اختلاف فی معناه بعقدهم قالوا هو الورد الذي له عسرة اوراق و البصع علی لفظ مرکب من ثلثة الفاظ ایسا خوچی معنی انت انما هو الورد اعلم بالصواب هذا اسمته عن الالاستاذین
غیر ملاحظه فی کتب المعنی و کان بذاللفظ معقولاً و ان که در قال قول نوشته سماه ایسا خوچی جید نیست بلکه اطلاق این لفظ بر کلیات فسر و شفا و اشارات و غیره آه فانهم ۱۲ له
قوله لفظ الدال آه الدلائل یا یلم من الادلک به الادلک بمعنی آخوذا لوضع تحفیس شیئی معنی اطلاق الادلک اطلاقاً صحیحاً فمناثانی الف و در نظرون علم منطق از حکمت اختلاف
اصنت و اوله شیشین و ناضین در مجیدی مذکور و محسوس هم بودند یکی اشرافیین که بر روشنی دل مانند صوفیه مسلم تلامذه بودند و هم مشائیین بجهت متکلمین و فلاطون اشرافی ۴

مرآة النطق له قوله على تمام موضع كقافية تكملة الحقل هو ما وضع له واورد فقط كما انما يتكلم ويما يتخون متباينة قولهم في جوده ١١ له قوله على ما ياراد في كتابه الشارح في سلم اوردوه
 كلفه ولات يمكن ان يخرج خارج بل انما يخرج من شرطه من ذلك التردد في معنى بل انما يخرج من شرطه من ذلك التردد في معنى بل انما يخرج من شرطه من ذلك التردد في معنى
 اير من صفات ليست في جوده است بس ان التعميم في شانه ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه في جوده است بس ان التعميم في شانه ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 ليست وكما في بقا بل جوده است بس ان التعميم في شانه ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه في جوده است بس ان التعميم في شانه ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه

ومفرد مفرد است بربك بالجمع وما اقتت ذكره طبع لازم مست
 نزد محصلين ١٢ له قوله لا ياراد بالجزء اذ دخل في جوده است بس ان التعميم في شانه ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 عدله ورايكه علم بود وكذا جوهان ناطق در حالت علميت بر
 دلالت اجزا و اينها مقصود من غير خلافه انك دلالت تابعه اراده است
 كما قال الشيخ في الشفاء ١٣ له قوله فاللفرد ما كان الانسب
 ان يقول فاللفرد ان الكليات والجزئية حقيقة جوهان لذات صفته
 المعاني ١٢ له قوله لا ياراد بالجزء اذ دخل في جوده است بس ان التعميم في شانه ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 منسوب بجزءه انما في كونه كجزء افراد خود است وكلي ما
 با فرد در خارج منتزع بود كنه يك الباري عز اسمه وياكلن بس من
 ياراد نشود چون محتفيا في شانه خود شمرده مثل سبعه سياه يا غير
 تنها هيچ بعض ناطقه يا مضمير بود در فرد و اهدا با قناع غير كما
 لاجب تعالى يا اسكان ان جوهان اذ انما في كونه شتود من
 حيث بس انما طبعي نامفديا من حيث الكليات بس منطقي بود و قد
 عارض مست دلالت محروفي و مجرد بود وكلي علمي مست دور و جود
 كلي طبعي اختلاف ناطق مست ١٢ له قوله وهو الذي الكلاز
 جزئيات و در قول او تحت حقيقة جزئيات اطلاقه مراد باشد
 بس مثال محسوس في كليات و اگر مراد جزئيات حقيقي باشد چنانچه
 از كلام اصفي خاين من جسم ميگردد پس معنی اين است كه جزئيات
 حيوان زنده بود و كذا في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه

تمام ما وضع له بالمطابقة و على جزئه بالتضمن
 ان كان له جزء و على ما تلازمه في الذهن بالالتزام
 كالانسان فان يدل على الحيوان الناطق بالمطابقة
 و على احدهما بالتضمن و قابل العلم و صنعة الكتابة
 بالالتزام ثم اللفظ اما مفرد و هو الذي لا ياراد بالجزء
 منه دلالة على جزء معناه كالانسان و اما مؤلف و هو
 الذي لا يكون كذلك كقولك رأيت الحجارة فالمفرد
 اما كلي و هو الذي لا يمنع نفس تصور مفومه عن وقوع
 المشتركة فيه كالانسان و اما جزئي و هو الذي يمنع
 نفس تصور مفومه عن وقوع الشركة فيه كزيد و الكلي
 اما ذاتي و هو الذي يدخل تحت حقيقة جزئيات
 كالحيوان بالنسبة الى الانسان و الفرس اما عرضي
 و هو الذي بخلافه كالمضاحك بالنسبة الى الانسان
 و الذاتي اما مقول في جواب ما هو بحسب الشركة المحضنة

و من كليات است افاده كذا في غير قولهم في شانه ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 بافتداه منزه طه قوله زيرك جزئيات ان زنده بود و كنهت مثلا حقيقة اينها است ان در اصل نيت بجزءها است انما است ١١ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 بيان ناسي قدير بس قريظ جامع و ان كذا في ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 انما في انما في شانه ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 و هو الذي بخلافه كالمضاحك بالنسبة الى الانسان
 و الذاتي اما مقول في جواب ما هو بحسب الشركة المحضنة

و من كليات است افاده كذا في غير قولهم في شانه ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 بافتداه منزه طه قوله زيرك جزئيات ان زنده بود و كنهت مثلا حقيقة اينها است ان در اصل نيت بجزءها است انما است ١١ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 بيان ناسي قدير بس قريظ جامع و ان كذا في ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 انما في انما في شانه ١٢ له قوله في اللفظ المفرد مفرد هو ما يتكلم به من كلامه
 و هو الذي بخلافه كالمضاحك بالنسبة الى الانسان
 و الذاتي اما مقول في جواب ما هو بحسب الشركة المحضنة

مرا که المطلق. سله قول القول الثانی ای در اجابت القول الثانی اما تفسیر قول اول که ایضا و افلا فی شرح اشیا و کشف تائید و در حدیث هزج هفت موضع منطلق تصویر تصدیقی بود از وی رسائیش بر جمیع تصویر تصدیقی اول معرفت است و ثانی محبت و صفت و قول شارح مانند سله قوله اولم الناس الام از بیان باشد که معنی اجزای اسم نام و ان متزک است و ان نفس باشد و ای تفریق در نفس بدین نظر که شود که هم نفس است که مرکب باشد از نفس بید و خاصه یا ناقصه یا شملیم من مانک یا خفا نامک در تفریق ان در رسید شرح است و اول از ان است که مرکب از نفس و خاصه است و اولم نفس خواشی مانک مرکب از نفس خاصه اولم نفس چون نفس خاشی ناقص در تفریق ان در مرکب از نفس خاصه هم در نفس کلان حق انکس است پس حق است و نفس نام نفس خاشی بود لکن است بنامها باقی

تقریباً در کتاب و خاطر افریق تصور است ۱۲ سله قوله اولم نفس مدخل
 خاشی بود هم بر این وجه بود که فلان در حدیث و سبب اجتماع هکذا یا اتحاد
 مانک ماند و شئی بالغ یعنی حقن و انظار به فتح صحیح علم است بالغض
 بسبب یعنی و با وی آغاز کند و در تفریق و اولم نفس در تفریق و تعیین ظاهر
 پوست آوی و حیوانات کذا فی منتخب المعانی ۱۲ سله قوله ایضا یعنی انما
 اولی بحث از مقدمات محبت است و مقدمات محبت شرافت محبت
 در حقیقت یا بهیشت و ذکر است و اولم نفس در کما جارت است از حکم
 ای استوار ایمانی و سلج نردانام از ای معنی مجموع تصورات شمشه
 تصور و تصور و تصور و تصور نسبت حکمیه و حکم که حکمرا بمعنی
 ادراک بگیرند در حق خیر تا خیرین بدان تمکب کرده اند و اولم نفس
 نردانام مجموع هم چهار تصور بود تصدیق بسیط است بر زبیب حکما
 و مرکب است بر زبیب اول تصور اطراف شرط است بر زبیب
 اول جزو تصدیق است بر زبیب ثانی و حکم کما هی الطلق کرده شود
 بعد وقوع النسبه و لا وقوع کن و بر حکم بود بر قضیه هر چه است الا شتم
 بر بنیاد سلب ربط و گاهی تفریح کرده شود با زمان النسبه در قبول ان
 و گاهی باقی امری بسوی دیگر یا با وسأ و بین معنی متحقق حکم
 است و گاهی غیر خود می شود بعضی نسبت تفصل تصور وقوع لا وقوع
 نسبت او این بر و تفسیر جاری باشد و ان همه یک است و نزاع
 لفظه پیش نیست بکنای شرح المصاحح ۲ عه زیرا که شامل
 است همه افراد انسان را و دیگر حیوانات ۱۳ عه در لغت
 بمعنی منع است و در اصطلاح منطق است که یکت ذاتیات
 اشئی جاما و اما نهاد مطرد او در متک او در معاصرت در
 جزو معنی است ۱۲ عه زیرا که لازم ای آید از تصور حیوان
 و ناطق تصور که انسان ۱۲ لعنه غیر رایج بسوی لفظ شئی
 بود که در تفریق در مذکور است ۱۲ عه یا بفعل تفریق
 تنها مثل ناطق لفظ در تفریق انان ۱۲ عه انما نیست

فوق واحد وهو العرض العام كالمتنفس بالقوة او بالفعل
 للانسان وغيره من الحيوانات ويرسم بانته كل يقال على ما
 تحت حقائق مختلفة قولاً عرضياً القول شارح الحد
 قول دال على ماهية الشئی وهو الذي يتركب عن جنس
 الشئی وفصله القریبین كالحيوان الناطق بالنسبه الى
 الانسان هو الحد التام والحد الناقص هو الذي يتركب
 من جنس البعید فصل القریب كالجسم الناطق بالنسبه
 الى الانسان الرسم التام وهو الذي يتركب عن الجنس
 القریب للشئی وخاصته الازمة كالحيوان الضاحك في
 تعريف الانسان الرسم الناقص ما يتركب عن عرضيات
 تخص حمله بما بحقیقة واحدة كقولنا في تعريف الانسان انه
 ماش على قدمیه عریض الظفار یأدی البشرة المستقیم
 القائم ضاحك بالطبع القضایا القضیة هی قول یصون
 یقال لقائله انه صادق فيه وكاذب وهي اما حلیة كقولنا

از هم مدعی آنستند که هر چه از امر خارج که لازم اشئی بود از آنجا که است تفریق ان امر را هم باید نمود ۱۲ عه این تفریق مساوی است و انرا در صدق و مانع از قبول غیره یا بر آنرا خارج از من میکند
 غیر از آنکه آن حد که بود هم من علامت نمی آید معصوم فقط بیان مناسب و در معنی تفریق اصطلاحی است ۱۲ عه لذا حکمت انان گفت که در نسبت و جبران هر دو از این دو معنی است و اولم
 در حقیقت ۱۲ عه بلکه این معنی را بر وجهی که در غیر انسان یافته شود ۱۲ عه هیچ تفریق ان در لغت بمعنی حکم نردانام اولم نفس است ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

مرآة المنطق ^{١٤} قولنا هذا ان يكون ^{١٥} انه تقييد بمقام قليل اجزا بسوي دو مفرد مثل كتمد و بينه بهار كريبه انرا كند و مفرد و ما تند ليك دو جمل برآيد بشرط است والا عليه دو زوجي عليه
 و جوا لوضع شرط است بملاقات ساله و بشرط با مقصود بودا كرو و در آن نسبت اعمال بودا كرو نسبت نانات باشد متعدد ناند و در تسيير است و تقييد بمقتضى كمال بر نسبت بودا نزل ايضا ندر سبب اگر ايل
 و تقييد نكر بودا ان تقييد است بمقتضى كمال ايل و جوا لوضع شرط است و اشياء غير الطرد و دو هم بود زباني و غير زباني اول از مشتقات افعال ناقصه زباني دو هم فقط هو مقرر كرده اند چرا كه در فارسي است و در يوناني اشق
 و الير است و در عربى لفظه بمقتضى ان موضوع نه شده ^{١٦} و حكما عليه زير ايد و فتح كرده شده است برآي ان كه كتم كرده شود بران بچري ^{١٧} ^{١٨} اگر باشد موضوع آن تقييد كلي بر كتم كرده شود و مان
 بر نفس طبيعت او موضوع پس تقييد عليه بود و نحو الجيران جنس ^{١٩} ^{٢٠}

زيدا كاتب اما شرطية متصله كقولنا ان كانت الشمس طالعة
 فالنهار موجودا و اما شرطية منفصلة كقولنا العددا اما ان
 يكون زوجا او فردا فالجزء الاول من الحلية يسمى موضوعا
 والثاني محمولا و الجزء الاول من لشرطية يسمى مقدا ما و
 الثاني تاليا و القضية اما موجبة كقولنا زيد كاتب اما سالية
 كقولنا زيد ليس بكاتب و كل واحد منهما اما مخصوصة كما
 ذكرنا و اما كلية مسورة كقولنا كل انسان كاتب و لاشي من
 الانسان بكاتب اما جزئية مسورة كقولنا بعض الانسا
 كاتب و اما مهمله كقولنا الانسان كاتب و المتصلة اما لزومية
 كقولنا ان كانت الشمس طالعة فالنهار موجودا و اما اتفاقية
 كقولنا اتكان الانسان ناطقا فالخمار ناهق و المنفصلة
 اما حقيقية كقولنا العددا اما زوج او فرد و هو مانعة الجمع
 و الخلو معا و اما مانعة الجمع فقط كقولنا اما ان يكون هذا
 الشجر اوشجرا و اما مانعة الخلو فقط كقولنا اما ان يكون

الشمس طالعة و بعض انرا محصورة فهو تامد و محصورة از صهر است ^{١١} ^{١٢}
 قوله و اما هملية آه بلا شك مقارح تقييد را مقسم بر كروا ندر مقصود و
 مسوره و هملية و طبعه را ذكره و ذكر ان آورده اند مثلا لا مسهر
 الدين فتنازلي و صاحب شمس عليه الله بهار و در سلم و سواى اين
 جماعت و غير حكماى فن زير فرموده اند كه تقييد منحصر و راقم اير است
 چنانكه ميرسيد شريف ^{١٣} در عايشه تحرير القواعد فرمايد كه فالحق
 انما تقييد في اللفظ لا في الوجود و انما تقييد في اللفظ شراخ كه در بحر
 توجيه دست دها بازده اند لباى مقصود ترسيده اند و
 غايت كلام الانسان كه طبعه خارج از اتحاد است و كلام
 در نفسا ياى معتبره است تخرجت بلا مرجع چه تشفيه و هبله
 معتبر نسبت و انكه بعد از شريوى نوشته كه طبايع كلية در
 فارسي موجود است پس در معرفت احوال ان كمالى شود
 مناقص كلام اوست و در وجه عدم اختلاف تقييد تشفيه كه در معرفت
 احوال جزئيات كمالى نسبت مؤلف گويد اگر در جزئيات كه موجودات
 ظاهر اند كمال نفس ناهد و نه در كلييات موجوده فى الوجود پس
 بليد شى كمال حاصل خواهد شد مگر گفته شود مولد احوال در
 هر دو مقام الات مقصود هر واحد من حيث هو قطع نظر از بيگي
 و قول سيد شريف ^{١٤} در عايشه قطع كه موجودات شاطره و فلو اند و
 طبيعت در ضمن آنها فته ميشود و بغير عدم اعتقاد تشفيه حتى تواند
 شد زيرا كه كتم در محصوره بر نفس حقيقت حاصله در ذن بن بر
 جزئيات كه معلوم بالعرفى اند پس صلاحيت حكوم عليها شدن
 نلزاند كذا قال صاحب السلم و دو سبب اليه المحقق اللوى و السلم
 للملكة العاى و بهر كتم كه برآي افراد ثابت بود ثابت است طبيعت
 واقعا علاوه ان كه كتم در تشفيه برينى است منى رسد جزئى و بجز
 مراد موضوع مشترك معلوم تصور مصلحت نه منطلق و وجه عدم اعتبار هملية بيان هر بن است عاجزة للمصطلحات و لغيره و انما العلم بالصواب ^{١٥} قوله انتم الجمع و التفرقة آه بدانكه تقييد و منقسمه بر سه علم بود
 ادلا نكودر كتم صفات در بود جز باشد مبر صدق و كرم در كذا بيانچه منافات بين نوع و فرد است و كذا نكودر باشد فرد و كذا مبر و كذا مبر و كذا مبر و كذا مبر و كذا مبر و كذا مبر
 هر دو جز را متشبهه بنميند و في هر دو ^{١٦} ^{١٧} ^{١٨} ^{١٩} ^{٢٠} ^{٢١} ^{٢٢} ^{٢٣} ^{٢٤} ^{٢٥} ^{٢٦} ^{٢٧} ^{٢٨} ^{٢٩} ^{٣٠} ^{٣١} ^{٣٢} ^{٣٣} ^{٣٤} ^{٣٥} ^{٣٦} ^{٣٧} ^{٣٨} ^{٣٩} ^{٤٠} ^{٤١} ^{٤٢} ^{٤٣} ^{٤٤} ^{٤٥} ^{٤٦} ^{٤٧} ^{٤٨} ^{٤٩} ^{٥٠} ^{٥١} ^{٥٢} ^{٥٣} ^{٥٤} ^{٥٥} ^{٥٦} ^{٥٧} ^{٥٨} ^{٥٩} ^{٦٠} ^{٦١} ^{٦٢} ^{٦٣} ^{٦٤} ^{٦٥} ^{٦٦} ^{٦٧} ^{٦٨} ^{٦٩} ^{٧٠} ^{٧١} ^{٧٢} ^{٧٣} ^{٧٤} ^{٧٥} ^{٧٦} ^{٧٧} ^{٧٨} ^{٧٩} ^{٨٠} ^{٨١} ^{٨٢} ^{٨٣} ^{٨٤} ^{٨٥} ^{٨٦} ^{٨٧} ^{٨٨} ^{٨٩} ^{٩٠} ^{٩١} ^{٩٢} ^{٩٣} ^{٩٤} ^{٩٥} ^{٩٦} ^{٩٧} ^{٩٨} ^{٩٩} ^{١٠٠}

مراد موضوع مشترك معلوم تصور مصلحت نه منطلق و وجه عدم اعتبار هملية بيان هر بن است عاجزة للمصطلحات و لغيره و انما العلم بالصواب ^{١٥} قوله انتم الجمع و التفرقة آه بدانكه تقييد و منقسمه بر سه علم بود
 ادلا نكودر كتم صفات در بود جز باشد مبر صدق و كرم در كذا بيانچه منافات بين نوع و فرد است و كذا نكودر باشد فرد و كذا مبر و كذا مبر و كذا مبر و كذا مبر و كذا مبر و كذا مبر
 هر دو جز را متشبهه بنميند و في هر دو ^{١٦} ^{١٧} ^{١٨} ^{١٩} ^{٢٠} ^{٢١} ^{٢٢} ^{٢٣} ^{٢٤} ^{٢٥} ^{٢٦} ^{٢٧} ^{٢٨} ^{٢٩} ^{٣٠} ^{٣١} ^{٣٢} ^{٣٣} ^{٣٤} ^{٣٥} ^{٣٦} ^{٣٧} ^{٣٨} ^{٣٩} ^{٤٠} ^{٤١} ^{٤٢} ^{٤٣} ^{٤٤} ^{٤٥} ^{٤٦} ^{٤٧} ^{٤٨} ^{٤٩} ^{٥٠} ^{٥١} ^{٥٢} ^{٥٣} ^{٥٤} ^{٥٥} ^{٥٦} ^{٥٧} ^{٥٨} ^{٥٩} ^{٦٠} ^{٦١} ^{٦٢} ^{٦٣} ^{٦٤} ^{٦٥} ^{٦٦} ^{٦٧} ^{٦٨} ^{٦٩} ^{٧٠} ^{٧١} ^{٧٢} ^{٧٣} ^{٧٤} ^{٧٥} ^{٧٦} ^{٧٧} ^{٧٨} ^{٧٩} ^{٨٠} ^{٨١} ^{٨٢} ^{٨٣} ^{٨٤} ^{٨٥} ^{٨٦} ^{٨٧} ^{٨٨} ^{٨٩} ^{٩٠} ^{٩١} ^{٩٢} ^{٩٣} ^{٩٤} ^{٩٥} ^{٩٦} ^{٩٧} ^{٩٨} ^{٩٩} ^{١٠٠}

مراة المنطق له زيرك انثى قريب ترست اول از باقى اشكال مير مشترک است باكل در اشرف مقدمين که صغرى است ١٢ **ع** قوله وانما ينتج ان في
 عند اختلافه اياه باين طور که بايد که با دو مقدم موجود و کبرى سالب و بالعکس تا حاصل شود تقييد واحد در مجموع اوقات بخلاف آنکه هر دو موجب باشد يا سالب
 يبردين هنگام حاصل شود اختلاف در تقييد باين طور که در بعضى اوقات موجب برکيد و در بعضى هنگام ضايعه اختلاف تقييد موجب علم شکل است مثل کل انسان حيوان و کل ناطق
 حيوان تقييد آن موجب بود و کل انسان ناطق

و بدیهي الانتاج هو الاول الذى له عقل سليب و طبع
 مستقيم لا يحتاج الى الثالث الى الاول و انما ينتج الثاني
 عند اختلاف مقدمتيه بالايجاب والسلب و كلية الكبر
 والشكل الاول هو الذى جعل معيار للعلوم فتورده
 ههنا ليجعل دستوراً وميزاناً ينتج منه المطالب كلها و
 شرط انتاجها ايجاب الصغرى و كلية الكبرى و ضرورية
 المنتجة اربعة الضرب الاول كل جسم مؤلف كل مؤلف
 محدث فكل جسم محدث والثاني كل جسم مؤلف ولا
 شئ من المؤلف بقديم فلا شئ من الجسم بقديم والثالث
 بعض الجسم مؤلف كل مؤلف محدث فبعض الجسم محدث
 والرابع بعض الجسم مؤلف ولا شئ من المؤلف بقديم
 فبعض الجسم ليس بقديم والقياس الاقتراني
 اما من حمليتين كما مر و اما من متصلتين كقولنا
 ان كانت الشمس طالعة فالنهار موجود وكلها كان الزمان

و كل انسان حيوان و كل قرن حيوان تقييد آن
 سالبه باشد اى لاشئ من الانسان ليس
 بالعضوية و برين قياس در سالبه
ع قوله و كذا الكبرى الكبرى كبرى
 تقييد مختلف بر ايد و ان موجب تقييد بود شئ
 است ١٢ **ع** باسرى با نذر و انداره چاشنه
 گرفتن زر و سيم و آنکه است گرفتن ترازو
ه با علم تسو اجات كل حساب كسماي
 ديگر از ان بر دارند معرب و دستور بالفتح
 ١٢ **ع** صفت دستور از ميزان واقع
 شده و اگر براد عطف بود عطف بر كحل
 بافرد و آخرش منسوب بود ١٢ **ع**
 قوله شرط انتاجها اياه باين تقييد نقدان
 شرط مذکور موجب اختلاف تقييد
 بود هر گاه تقييد مختلف در شكل از
 اشكال بود و او معلوم شود شرط از
 شرط و مرسته شده ١٢ **ع**
 اگر چه قسمت حمليه مقصده آن بود که
 شازده هرب باشد از شرط ايجاب
 ناقصه شد هشت و از شرط كليت
 چهار ١٢ **ع** ضرب ثانی مؤلف
 از موجب كليه صغرى و ساليه كليه
 كبرى ١٢ **ع** مرکب از موجب
 جزئيه صغرى و موجب كليه كبرى ١٢
ع اى قياس اقترانيه با مرکب

باشد از دو تقييد حمليه و مثالش گذشت ١٢ **ع** درين صورت شئ اقترانيه شرطه خواهد بود ١٢ **ع** مرکب از موجبين كليتین ١٢
ع تقييد سالبه كبير بر ايد و ١٢ **ع** برين تقدير نام ساده شود اقترانيه ١٧ **ع**

له قوله سبب سلامه بر این برگاه گفتی را به مستقیم بود و بعد از آنکه بر سر حدیث است عدل که این تم باشد و در بود و نیز آن همین بر آید که از این است ۱۲ که در این مقدمات مشهوره آه بدانکه برای هر قوم مشهور است و این حدیث است که مشتمل بر اولیات گردند و نیز باید دانست که تعیین است بشش ذرع مست و در ترکیب این مبر نام مانده شود بر این یعنی غیر یقینات هم شش تم بود اما آن است مشهور است چنانکه در بیان و مسلمات آن قضایا بود که در هر دو قسم علم النبوة باشد بخلاف اولاد و چون در قول اولی صلو علیه ثابروند قول خصم که در دو واجب نیست و از آن است مقبولات محکومات اولیا و معجزات انبیاء پس در متواترات داخل اند و در شرح مسالغ از قسم مقدمات غیر یقینات اند مشهوره در تعجب انداخته و مظهرات و تعجیبات و حدیثات در متواترات

که بعد یقین ز سر سند از غیر یقینات اند قائم و انشور ۱۲ که
 قوله لفظا بقرآن است که بخلاف آن اعدان اند آن نفس را که ممانه
 شد پس یا خوش گرد و یا بدخبره شود وقت خواب آن کس ۱۳ هـ
 قوله منبسط منها النفس یعنی آنکه نشود خواب عادت کند
 و باوقفت بخندد که بپزدند و نفس را که در خواب نشد تخت که
 آرزو بود و کند آن نفس منقبض گردد ۱۴ هـ اما جمله که
 جانب حکیم باشد پس دانش سونفطانی است یا از طرف بدلی بود نش
 دانش شایسته باشد و تشبیه کاذب کنی با در صورت بود چنانچه گفته
 شود برای صورت نزدیک بر دیوار نقش کند که این است حیوان و پیران
 شایسته بود پس این هم شایسته است یا در صحنی عمل حکم رعایت و در دروغ
 و نهادهای طبیعت مکان کثیره بخلاف انسان ناطق ذالک شئی فصل ۱۵ هـ
 قوله و العمدای البرهان لا غیر چنانچه ترکیب یافتن برهان از یقینات
 است از برای علوم شد و در موقوعات چنانچه مذکور شد میباید که
 موقوف علیه مسائل باشد پس بالتصورات باشد و آن احوط ذاتیه
 و موضوعات جوایز بود و تصدیقات و آن علوم متواترات اصول
 بر علوم هر دو سه مثل و آن مطالبی که برهان آورده شود باین حدی
 علم حق است که از برای علوم فقط مسائل اند میباید از برای
 بود چنانچه صاحب علم گفته چنانکه تصور از خبر یا حقیقت دادن کنی
 است بر امری یا خوف و یا نیت از چیزی و یعنی از آن و میباید
 است در امور غیر محسوسه و آن چنان است که حکم در آن صورت
 و هم باشد و مرکب از همین مقدمات را سلسله نامند مثال کل
 موجود است و در آثار الهیه غرض از مخالفت انداختن خصم است و
 از این است مشهورات و آن قضایای کاذبه که مشابه اولیات
 باشند یا مشهورات باشد چنانچه لفظی یعنی مثل و غیر او
 فایده بر مکان ذمینی تا حفظ و اشکر ۱۵ هـ مولانا جوهری است که
 فرقی میان سلسله القوسه است و شش است که وجود ملاطفت و شرط

وَمَوَاتِرَاتُ كَقَوْلِنَا مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ ادعى النبوة وأظهر المعجزات على يده وقضايا
 قياساتها معها كقولنا الأربعة زوج يسبب سطا حذر
 في الذهن وهو الانقسام بمتساويين والجدل و
 هو قول مؤلف من مقدمات مشهورة والخطابة وهو
 قول مؤلف من مقدمات مقبولة من شخص معتقد به
 او مظنونة والشعر وهو قياس مؤلف من مقدمات
 ينسب منها النفس وينقبض والمغالطة وهو قياس مؤلف
 من مقدمات شبيهة بالحق او مشهورة او مقدمات
 وهمية كاذبة والحمدة هي البرهان لا غير ولكن هذا آخر
 الرسالة متلبسا بمحمد من له البداية واليه النهاية

مرآة المنطق له قوله متواترات الحسین درو
 اهل قمار در متواترات بیخ نیست و این مساخیره
 محبت بر غیر نیست زیرا که عارض است که نه حاصل شود و اولاد و
 غیره و قمار تنبیه عداد سطا اگر باشد علت نسبت اکبر
 بسوی مصغر نفس الامر پس برهان نمی باشد و لافاتی
 نخواهد استغنی الاغلاط و کل متعفن الاغلاط فهو محموم
 نبد اجوم برهان علی بود و مثل بدلا محوم و کل محوم
 استغنی الاغلاط فهذا متعفن الاغلاط برهان است ۱۶ هـ
 در متواترات برین بافت مذکور بود که نسبت که عقیدتین بود ۱۷ هـ
 که در آن است که برزم بود عقل و جزو مان چنانچه کثیره
 ممکنه در جم عقل بود و از برای بسط از حد و برین است ۱۸ هـ
 مساویه باشد با لایب التسمیه که در مدینه محو عدل حتی و انصریح و لطاقت الصفا محموده و کشف انصورت مذموم ۱۹
 غرض از خطاب مطلع گردانیدن آن کس که می داند برهان را سر تعجب و دوا و زان و در غیر چنانچه عمل و اخطان بود ۲۰ هـ

١٤ ادراك ، ساذج كنهه يزيد قائم ونسبت يدرون الحكم بما ذاقه اولاً قبل انما يقيد بلفظ التمثيل التقسيم مع ضم تحقيقه واكثر الى مشترك وطلق التصور وادب العلم حين انما تديره لما بين ان التصور التخيلى لا يوجد لان يدون التصور والحق ان يقال انما تديره ليحصل التقييم الحقيقي باعادة شرط لا شئ وبوتكلف وعدول من الظاهر والتعريف على المراد منه بين العلم وطلق التصور في حصول المقيد بقوله وهو اى التصور حصول صورة الشئ في العقل ولو اتى حصول الشئ في العقل لكان اولى ولا يجوز ان يكون في حصول صورة الشئ في العقل فقط واللام يحسن ما تعاد في قوله غيره ولا يجوز ان يكون تفسير العلم اذ لا معنى لتوسط تعريفين تمييزين بل ينبغي حينئذ ان تقدم على التعيين قيل صورة الشئ ما يؤخره عن عند صفت الشفقات ولا يخفى ان هذا التفسير لا يتناول صور الحركات من حيث هي جزئيات وصور الكليات من حيث هي مقدمات وقد قيل الا ان تفسير الصورة كيفية تحصل في العقل والتفسير الشامل على ان من حصول صورة الشئ عند الذات مجرد المراد بصورة الشئ الصورة الجامعة عند العالم لان نفس الامر يتناول تصور ما لا يطاق الواقع ايضا والعقل جوهر مجرد عن المادة فلذا من مقتضى ما في قوله في النفس الناطقة بغير الهماء كل واحد بقوله لا غير مع حصول صورة الشئ في ان يحصل اثر ذلك الشئ بحيث لو وجد في الخارج لكان اياه والمراد بالشئ المعنى الذي

ميزان المنطق ٤
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

هذه رسالة مترجمة عيزان المنطق مترتبة على فصول
فصل العلم اما تصور فقط وهو حصول صورة
الشئ في العقل او تصديقا وهو تصور مع حكم وهو
اسناد امر الى امر اخر ايجابيا او سلبي فيجب تقديم الاول
على الثاني وضا للتقدمه طبع لان كل تصديق
لا بد فيه من التصور فصل في الالفاظ دلالة اللفظ
على المعنى بتوسط الوضع له مطابقة كدلالة الانسان
على الحيوان الناطق ويتوسط الوضع لما دخل في ذلك المعنى
فيه تضمن كدلالة الانسان على الحيوان وعلى الناطق و

١٢ يدرك **ع** قوله اول تصديق وهو تصور مع حكم متقدمة تصور عام ان المعية لا تدل على خروج الحكم ليعتقد تعريفات التصديق الا في مجموع التصورات الثلث والحكم وذلك بعينه مذهب الامام ١٢ يدرك **ع** قوله وهو اى الحكم اسناد امر الى امر ايجابيا وهو المقارع النسبية وسلبا وهو مترادفها والمراد بايجاب في قوله ويجب الوجوب العرفي واللاخطا فان اى سخن كقوله صواب التصور على ما تمت التصديق وضعا اى ذكر تقديم التصور على التصديق طبع لان معنى التقديم الشئ في الشئ المقدم بحيث يتاح اليه المتأخر ولا يكون ملة كما لو اورد بالنسبة الى الاثنين التصور ليس عليه التصديق لان كل تصديق لا يدرك من التصور اى تصور المحكوم عليه به والحكم ١٢ يدرك **ع** لا كان نظر المنطقي في الالفاظ من حيث انها تدل على المعاني يجب التفرغ لتعريف الدلالة وتمعيها فنقول الدلالة هي كون الشئ بجملة يلزم من العلم به العلم بشئ اخر وهي على قسمين لفظية وغير لفظية وكل واحد منهما وضعي و طبعية وفكرية فيكون مجموع اقسام الدلالة ستة والمقصود بالبحث ههنا هي اللفظية الوضعية اذ عليها مدار الالفاظ والاستفادة وهي تنقسم الى مطابقة وتضمن والتزام ١٢ يدرك **ع** قوله مطابقة التوافق اللفظي والضمني لكونه منسوبا باثرهما وانما تديره الدلالات الثلث بتوسطها لوضع كلياته في كل منها بالآخر يرد في شئ ما انما

لمحض يدرك المعية ان **ع** قوله المنطق يسمى هذا العلم منطقا
 تأثيره في المنطق وعلم الميزان ايضا لانه قسطا من ميزان وقاس
 بالافكار الصحيحة والمنطق في الاصطلاح علم يتفصيل بالصحة
 للذين عن الخطا في الفكر عدده واسطاطا ليس الملجم اسناد
 اسكندر الرومي واعطاه الاسكندر شخص مائة دينار في الصلة و

زاد له ثمة عشرين الف دينار في كل سنة وللهذا يقال بهذا
 العلم انه ميراث ذي القرنين ويلقبه ارسطو بالعلم الاول
 من ترتيب هذا العلم ثم جاء بعده الفارابي في تذييل بلقبه بالعلم
 الثاني ولما ضاع كتيب الفارابي ففقدت هذه تذييل بلقبه بالعلم
 عند بركت الشرح عليه ١٢ **ع** اى تصور فقط اى

فرضنا ان الشمس حوض جرم والصور مجموع فلا يعلم ان دلالة **ع** على اى معنى من المعاني الثلاثة مطابقة على اى معنى تصح و على اى معنى التزام قلنا تذييل بهذا المقيد اذ تدفع
 الالاتقان ١٢ يدرك **ع** اى معرفة والمراد منها السمي ١٢ **ع** كبر الطاء مصدر من المنطق و ههنا اسم العلم وهو الالفاظ الوضعية تصمم مراعاتها الذين من الخطا في الفكر
 يدرك **ع** كونه المعنى الاول في ضمن المعنى البرهوني ١٢ يدرك -

المطابقة والمطابقة لا يتركز التقنين لانه قد يكون اللفظ مضموعا معنى لبيد كالنقطة والاشارة والانتزاع ايضا يجوز ان لا يكون المعنى لادم بين بالمعنى الخاص ومنزلة يتحقق المطابقة دون التقنين والاشارة اما التقنين والاشارة فلا تلام فيهما ١٢ بديع **له** والا فمفردا وان لم يتحقق هذه العقيدة والمعتبرة في مفرد المركب اي تحقق بزوا اللفظ وتحقق جزا المعنى تحقق اللفظ يتحقق التقنين غير مفردا التقنين في مفرد المركب يوزع وفق مفرد المفرد ومجموعه فالمركب تم واحد والمفرد انما هو اللفظ المفردة الاستقامة والثاني والا بوزع لانه لا يجوز له النظر والاشارة بالدلالة بجوز اللفظ على جزء مناهه كسر الكيف على الرابع اول جزء لفظ على جزء مناهه كمن اللفظ غير مقصود كالحجران الناطق على شخص من الالبان ١٢ بديع **له** قوله فهو معنى اي ضمن وعلى نوعين حقيقة ان دلت على عصب وزمان كفسر مثلاً وجوزية ان دلت على الايضاً فكان

بتوسط الوضع لنا خرج ذلك المعنى عنه التزام كدالة الانسان
على قابل العلم فصل والدال بالمطابقة ان قصد بجزئه
دلالة على جزء معناه فهو مركب كراحي السهم والا فهو مفرد
ان لم يصح لان يقصد بجزئه فهو اداة وان صلح له فان
دل بهيانه التصريفية على زمان معين من الازمنة الثلاثة
فهو كلمة اي فعل وان لم يبدل فهو اسم وحينئذ ان يكون معناه
واحدا او كثيرا فان كان واحدا فان تعين ذلك المعنى ولم يكن
ضميرا واسم اشارة ومعهودا كانت وهذا الرجل يسمى علما وان لو
يتعين فتناولها التكالن حصوله في كل الافراد على السواء كالانسان
والفرس ومشكلا ان كان حصوله في البعض اولى واقدم من
الآخر كما لو وجد بالنسبة الى الواجب والممكن وان كان
كثيرا فان كان وضعه لتلك المعاني على السوية فهو مشترك

له قوله التزم ان يوزعها فبها لا يشترط في الدلالة الاشتراط في اللفظ
 الخارج تحقيق الدلالة الاشتراطية بدون اللزوم الخارج كما في المعنى وقوله
 بين اللزوم الذي لا يخرج عن حيزه ولفظها في اللفظ
 الاثنين وانتم في ذلك من الخارج في البصر المعنى والخارج
 من اللفظ في خصوص المعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر
 التمازج الكثرة والنسبة بين الدلالات الثلثة بالزوم ومعه باعتبار
 متايدية كل منها الى الآخر فخر في سنته التقنين والاشارة لزمان
 المطابقة لانهما لا يشترطان الواجب وهو مشترك المطابقة فيشترط ان
 في اللفظ من جهة عديم في اللفظ بل بالتصريفه وشبهه ولا يفرض في ذلك ولا يظن بهم متشرك المعاني لانها لا تكون المعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر
 في عزمه في غير ما يتصور في اوامرها فاجازها كالمعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر
 في اللفظ من جهة عديم في اللفظ بل بالتصريفه وشبهه ولا يفرض في ذلك ولا يظن بهم متشرك المعاني لانها لا تكون المعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر
 في عزمه في غير ما يتصور في اوامرها فاجازها كالمعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر

١٢ بديع **له** قوله لم يكن ضميرا اه العلم ان الضمير عام لاشارة المعهودات التي
 فيه قال بعضهم ان معناه لا يكون متعمدا بالضمين بل مناهه على نحو مفردا على كثير
 وقال بعضهم بواحد تحقيق الضمير كات مثلاً في موضع بوضع عام لكل واحد من
 المذكورين الناطقين فان الواجب تعقل والا فكل واحد من تلك المعاني في ضمن مفرد
 على وضع اللفظ بانها واحد ومنها ثانيا وكذا اسم الاشارة فان مثلا بديع
 بوضع عام لكل مثاله في مفردا على في القياس المعهود في هذا المعنى يكون
 كل واحد منها من قبيل يكون منها كثيرا ويكون العنق جزء من المشترك بين المشترك
 مفردا على المعنى المتصفا اذ صاغ في مفردا على واحد منها موضوع على بوضع واحد
 عام فظفر به من اللفظ على قوله لم يكن ضميرا ١٢ **له** قوله شكلا لا يتوقف
 الناطق في الفك اي هو من المتطابق بما على معمول اصل المعنى في الكل او من
 المشترك تارة على التقادير وبعضهم لم يعتبره بهذا القوم عليه لان كل المعنى
 حاصل في الكل على السواء والتقادير خارج عن اصل المعنى فلا اعتبارا بذلك
 الخارج يكون هذا القوم المتوازي واجبات بعضهم منه بان التقادير وان كان
 خارجا عن اصل المعنى لا يتكاملان في وجوده على افراده وصحولة فيها تقادير
 اعتبرتها عليه ومقالا لم يس فيه في التقادير ١٢ بديع **له** فان جزوه
 الواجب اولى واقدم من وجودها الممكن لانه لذاته يخرج الى شئ اخر بوجود
 وجود الممكن لا يكون سببا لانه ١٢ بديع **له** قوله فهو مشترك اذ
 مشترك بالنسبة الى جميع المعاني وان كان مجزا بالنسبة الى كل واحد منها كالعلم
 الباقية ولا يجوز ان يكون والضمير على هذا التقسيم من غير ذكره في مقابل
 المشتركة هذا التقسيم من غير ذكره في مقابل المشتركة في بعض التقادير لا
 يفرض ١٢ بديع **له** في مصطلح القوم يسمى بكونها كذا مسطر في ترك اللفظ
 بعضها ببعض كما قاله لا يصلح للاجتماعها ومعه من غير ان يعنى اليها اشياء اخرى
 والمصلحة تتحقق مثلا ويقال ان هذا هو معنى اللفظ بل بالتصريفه وشبهه ولا يفرض في ذلك ولا يظن بهم متشرك المعاني لانها لا تكون المعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر
 والدلالة لا يكون في الخارج بل بالجزء لزم ويحتمل في قوله كما يدعي في الدلالة فان
 مخدوع المعنى كما كانتا واصلها لا يوافق المعنى في اللفظ بل بالتصريفه وشبهه ولا يفرض في ذلك ولا يظن بهم متشرك المعاني لانها لا تكون المعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر
 ليس يتركز في مقابل الجوزية كالمعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر لانها لا تكون المعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر
 في عزمه في غير ما يتصور في اوامرها فاجازها كالمعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر
 في اللفظ من جهة عديم في اللفظ بل بالتصريفه وشبهه ولا يفرض في ذلك ولا يظن بهم متشرك المعاني لانها لا تكون المعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر
 في عزمه في غير ما يتصور في اوامرها فاجازها كالمعاني التي هي كدالات التي تطلع البصر

له قوله ان ترك موضوعه الاول اى اشتغال في المعنى الاول بطريق الحقيقة بالنسبة الى ذلك الوضع والاصطلاح فلا يراد ان الصلوة قد يستعمل في من بالاول وهو الابداع ١٢ بدعي له قوله كدابة فانها في الاصل وضعت لكل ما يدرب على الارض ثم تقدمت لعرف العام الى الخيل والبغال ١٢ بدعي له قوله كصلوة فانها وضعت في الاصل للبر عام ثم تقدمت لصاحب الشرع الى المكان مخصوصة وانفعال معلومة منها ١٢ بدعي له قوله اصطلاحا وهو عبارة عما كان مقدره في العقول الطبايع السليمة بالقبول ١٢ بدعي له قوله اصطلاحا الخوى كالفضل فان في اصل اللغظة اسم للمصدر من الفاعل كالان والشراب ثم نقل الخوى الى الكثرة ولت على معنى في نفسه مقترن بالزمان ١٢ بدعي له قوله كالاسداء فان الاسود وضع اول الجوزان المفترس ثم نقل الى اربس الشجر لعلامة بينهما وهي الشجاعة فاستعمل في الاول بطريق الحقيقة وفي الثاني بطريق المجاز ١٢ بدعي له قوله الصدوق آه وهو بوجه الحقيقة الحكم الواقع والكذب هو عدمها والبراد الحكم الواقع او اللاد وتوقع فلا يراد مطابقة الشيء بنفسه لان الواقع المراد غير الواقع وقيل المراد به الايقاع والاستراخ والاولا ظهر وقيل معنى اجتماعهما ان كان انطباعا ١٢ بدعي له قوله صيغة اى هي صيغة خبرية منه على معنى زيد يعزب وعلل الله يحدث بعد ذلك امر فان قيل يدل على طلب الفعل لكن لا يصح من بل بواسطة تسمية وتسمية ١٢ بدعي له قوله فهو مع الاستعلاء وهو معد النفس العالي اسره وتسمية فيه النهي الى اشتغالها لانه اذا لم يشترط في الامر العلوي الواقع ليدخل فيه قول اللاد في الاعلى ما فعل على سبيل الاستعلاء ولهذا قيلت الى سواد الابد ان قيل يمتنع تخلف يقول فقول ما اذا كانوا فانه للاستعلاء منهم عليه قيل هو عبارة عن تشيرون ولقد ان فقول لما استشار عن قوم في امر سوسى عليه السلام ولتشار عنهم حيث ان يرشد مستشير على غير ضرورة طوله المرشد البادى على المسترشد والمبتدئ القومون لما جعلهم مستشارين انهم منزلة من لهم معرفة على لهم في الجمله لتعادونه في امر سوسى على نهجنا وهدى السلام ففعل كالامر على نفسه وادنا الى هذا صاحب الكشاف ١٢ بدعي له قوله مع الخوض وعاد وسؤال قل اللهم اعف عني ١٢ بدعي له قوله مع التماس التماس هذا صيغ اللغظة واما في الاعرف فليقل على ما يكون فيه نوع متراخي ١٢ بدعي له قوله وان لم يدل على طلب الفعل دلالة صيغة فهو تنبيه اى اعلام على ما في ضميره ١٢ بدعي له اى وان لم يكن وضعه لذلك المعنى على السوية بل وضع ذلك اللفظ المفرط والاولاد تلك المعاني ١٢ بدعي له اى استعمل في الثاني لما سبته ١٢ بدعي له وينسب الى القائل لان وضعه للفقهاء ما حصل من قبله ١٢ بدعي له اى موضوعه الاول بل استعمل فيه ايضا ١٢ بدعي له اى ليس بالنسبة الى المعاني الثاني مجازا لتجاوزه عن مكان الاصل ١٢ بدعي له اى اللفظ آخر كان لفظي راكبان على المعنى احد ما خلفت الآثر ١٢ بدعي معه

كعين وان لم يكن كذلك بل وضع لاحد ما فنقل الى الثاني فح ان ترك موضوعه الاول يسمى متقولا عرفيا ان كان ناقله عرفا ما كدابة وشرعيا ان كان ناقله شرعا كصلوة واصطلاحا ان كان ناقله عرفا خاصا كما اصطلاح الخوى وان لم يرتك ويسمى بالنسبة الى الاول حقيقة والى الثاني مجازا كالاسد بالنسبة الى الحيوان المفترس والى الرجل الشجاع وكل لفظ فهو بالنسبة الى لفظ اخر مرادف له ان توافقا في المعنى كالمطر والغيث والاسد والليث ومباين له ان لم يتوافقا فيه كالحجر والشجر واما المركب فهو اما تارة وهو الذي يصح السكوت عليه اما غيره فالاول ان احتل الصدق والكذب فهو خبر والا فان دل على طلب الفعل دلالة صيغية فهو مع الاستعلاء امر كقولنا انضرو مع الخوض دعاء وسؤال مع التساوى التماس وان لم يدل على طلب الفعل دلالة صيغية فهو تنبيه و

دلم يتبع النقل من امر ما الى امر ١٢
 اى صيغ ما نقل الى الثاني
 اى صيغته لا شرعا
 اى صيغته لا اصطلاحا
 اى المعنى الاول
 اى كبريا ١٢
 اى كبريا ١٢
 اى كبريا ١٢

فانها متروكة لان اتحادها في المفهوم ١٢ بدعي له وكل لفظ بالنسبة الى لفظ آخر مباين ١٢ بدعي له اى ان اشتق في المفهوم الذي هو الوصف المتروكي سواء كان متجويا بالذات كالانسان عالما من او متعلقين بالذات كالحجر والشجر ١٢ (١) اى صاحب شريعة من قبلي اطلاق الفعل والاداة الفاعل ١٢ (٢) اى تعد اللفظان في المعنى الذي هو الوصف اللغوي ولا يعتبر في المترادفات كقولنا بالذات ١٢ (٣) ان كان مفهوما المركب (٤) ويرد يا تقدم اى في قولها سر ودلت ١٢

له قوله زبد راج في التسمية التسمية بالذات وغيرها بالعلم والحرى والاستقبحا والتغيير والفظا المعهود في المدح والذم مطلقا ولا ماضية فيه فان قيل الزيادة لا استقام يراد على طلب الفعل
 ولا لا يميزه فان التماثل لا يوجب على طلب الاقبال والاستقبحا على طلب الاعلان فكيف يندرجان تحت التسمية الذي لا يدل على طلب الفعل ولا لا يصغيرة قلنا قد ذكرنا السيد في سائفة اللوحين طلب
 الاقبال لان من اذكاره طلب الاعلام حتى الاستقبحا فانهم **له** قوله لا يراد العقل وهو الواقع في المطالب القصور مثلا يتركيب من اسمين او اسم واحد مثل ان الحكم التقديري، شارحة على الحكم الجزئي فكذلك
 يتركيب الحكم التركيب من اسمين او اسم واحد مثل ان الحكم التقديري ١٢ بديع **له** قوله فصل في السان المفردة والادنى التي يقبل المفهومات المفردة والمعنى والمفهوم واصحاب انشاؤك والواحد هو الصورة

الى صلة في العقل دحما فان باعتبار القصد الموصول ١٢ بديع **له**
 قوله كل مفهوم وهو يحصل في العقل سواء حصل بالفعل اذ العتقة عن
 او بالواسطة فلا يزم تقسيم الشيء الى مفهوم غيره ١٢ **له** قوله
 ان لم يتح التقدير باستقراء تقديري قطع النظر عن الخارج والتقيد
 بانفس قطع النظر عن البرهان ولم تكن احدهما من الاخر فالتقيد
 بهما للملا يشقق النظران طر اواعكاسا ومعنى شركة الكثير من فيه
 انه يمكن للعقل لفرضية صادقا على كثيرين فليس في الحيات
 الفرضية والفرق بين السكلي والجزئي ان السكلي جزئي الجزئي فانما يكون
 الجزئي كذا والسكلي جزئا والجزئي والسكلي النسبة الى الاجزاء تكون مركبا
 منها والاجزاء والسكلي الى السكلي كونهما اجزاء له ما السكلي جزئي كونهما
 الى الجزئي والجزئي كما يكون منهما الى السكلي فان قيل كيف تصور كون
 السكلي الجزئي والسكلي محمول على الجزئي والجزئي على السكلي فان
 المستفاد ان على السكلي حقا ان السكلي انما استاعت اذا اعتبر ما السكلي
 محمول على السكلي لا يندرجه باعتبار الجزئية وقيل انه جزئا اعتباري
 لا حقيق وانما يتبع السكلي في الحقيقي ١٢ بديع **له** قوله كل جسم
 النامي بالنسبة الى الانسان فانه جواب عن الانسان وعن بعض
 مشاكاله كالاتات وما الحجاب عن الانسان وعن بعض الاخر كالنور
 مثلا ليس ايا ذلك الحيوان وعلى هذا نفس مراتب المبعيد **له** بديع
 هو الاجابة ١٢ بديع **له** قوله وهو كل ان قيل بالسرف في السكلي
 في تعريف الفصل دون تعريف الكليين الى اليقين قلنا هو ان
 يقال ان قوله صادق على كثير من المذكور في تعريف الكليين الى اليقين
 يعني عن السكلي بخلاف قوله الصادق على شيء فانه يعبر السكلي والجزئي
 فلا يعبر عنه ١٢ **له** قوله على الشيء قال العلامة سوادنا والدين
 انشاؤا في قدس الشريعة انما قال الشيء اشتمل الحقيقة الحقيقية كالفصل
 التعريف والحقيقة الحقيقية كالفصل البعيد ١٢ بديع **له** ان كان السكلي في
 الاول لفظا وحق نحو علم زيد وصل قلنا قد علم في الدار ١٢ بديع **له** قوله

يندج فيه القني والنداء وغيرهما واما الثاني فهو اما
 مركب تقديري كالرجل الفطن اما غير تقديري كالمركب
 من اسم واداة فصل في المعاني المفردة كل مفهوم فهو اما
 جزئي ان منع نفس تصور عن وقوع الشركة فيه كزيد
 او كلي ان لم تمنع فالسكلي الذي هو عام ماهية جزئياتة نوع
 وهو صادق على كثيرين متفدين بالحقائق في اجواب
 ما هو الداخل غير المتساوي في تلك الماهية جنس
 هو صادق على كثيرين مختلفين بالحقائق في اجواب ما هو
 قريب ان كان الجواب عن الماهية وعن بعض ما يشاركه بافيه
 هو الجواب عنها وعن كل ما يشاركه بافيه كالحيوان بالنسبة
 الى الانسان الفرس بعيد ان كان الجواب عنها وعن بعض
 ما يشاركه بافيه غير الجواب عنها وعن بعض الاخر كالجسم
 النامي والداخل المتساوي لها فصل وهو كلى صادق على
 الشيء في جواب اي شئ هو حقيقة ذو قربان ميز النوع

١٢ بديع **له** قوله كل مفهوم وهو يحصل في العقل سواء حصل بالفعل اذ العتقة عن او بالواسطة فلا يزم تقسيم الشيء الى مفهوم غيره ١٢ **له** قوله ان لم يتح التقدير باستقراء تقديري قطع النظر عن الخارج والتقيد بانفس قطع النظر عن البرهان ولم تكن احدهما من الاخر فالتقيد بهما للملا يشقق النظران طر اواعكاسا ومعنى شركة الكثير من فيه انه يمكن للعقل لفرضية صادقا على كثيرين فليس في الحيات الفرضية والفرق بين السكلي والجزئي ان السكلي جزئي الجزئي فانما يكون الجزئي كذا والسكلي جزئا والجزئي والسكلي النسبة الى الاجزاء تكون مركبا منها والاجزاء والسكلي الى السكلي كونهما اجزاء له ما السكلي جزئي كونهما الى الجزئي والجزئي كما يكون منهما الى السكلي فان قيل كيف تصور كون السكلي الجزئي والسكلي محمول على الجزئي والجزئي على السكلي فان المستفاد ان على السكلي حقا ان السكلي انما استاعت اذا اعتبر ما السكلي محمول على السكلي لا يندرجه باعتبار الجزئية وقيل انه جزئا اعتباري لا حقيق وانما يتبع السكلي في الحقيقي ١٢ بديع **له** قوله كل جسم النامي بالنسبة الى الانسان فانه جواب عن الانسان وعن بعض مشاكاله كالاتات وما الحجاب عن الانسان وعن بعض الاخر كالنور مثلا ليس ايا ذلك الحيوان وعلى هذا نفس مراتب المبعيد **له** بديع هو الاجابة ١٢ بديع **له** قوله وهو كل ان قيل بالسرف في السكلي في تعريف الفصل دون تعريف الكليين الى اليقين قلنا هو ان يقال ان قوله صادق على كثير من المذكور في تعريف الكليين الى اليقين يعني عن السكلي بخلاف قوله الصادق على شيء فانه يعبر السكلي والجزئي فلا يعبر عنه ١٢ **له** قوله على الشيء قال العلامة سوادنا والدين انشاؤا في قدس الشريعة انما قال الشيء اشتمل الحقيقة الحقيقية كالفصل التعريف والحقيقة الحقيقية كالفصل البعيد ١٢ بديع **له** ان كان السكلي في الاول لفظا وحق نحو علم زيد وصل قلنا قد علم في الدار ١٢ بديع **له** قوله

كما يصدق عليه الأقسام مطلقا ولا يفرغ من مطلقا لا الحيوان والانسان فان الحيوان يصدق على كل ما يصدق عليه الانسان من غير عكس كى ودر جوابى موجبة كلية وسالبة جزئية ١٢ بديك **له** قوله كالمجان ولا يبيض اى كى ولما فيها عام بالنظر الى انه شامل الاخر وغيره وها من جهة كون الاخر شاملا وغيره فلا بد بينهما من ثلث صور يحصل التصادق والتفارق المانية الجزئية متدرج فيه اولى التبيين ووجه الى سالبتيه جزئيتين وموجبة جزئية ١٣ بديك **له** قوله كالمجان والشجر فان الحيوان لا يصدق على شئ مما يصدق عليه الشجر وكذا العكس فيكون بينهما مانية كلية ومرجع الى سالبتيه كليتين واهم ان العبرة في مفهوم التحقق الصدق في نفس الامر والام ينضبط بذاتى المقررات ولما في القضايا فان العبرة في مفهوم النسب الوجود والتحقق لا الصدق واذا استعمل الصدق بزيادة التحقق والوجود فانها

كلما صدق كل راجح بالضرورة صدق كل راجح كان المراد كما تحقق لهما
 التعريف الالدى تحقق مفهوم القضية الثانية ١٢ بديك **له** قوله جزئيا حقيقيا لان جزئية بالنظر الى الحقيقة المانعة من المشتركة لهما بله الكلى الحقيقي وهو اصل لان يندرج فيه شئ آخر بحسب فرض العقل سواء كان
 يندرج في نفس الامر الا ١٢ بديك **له** قوله جزئيا لان جزئية بالضرورة الى شئ كالانسان بالضرورة الى الحيوان ليقا بله الجزئى الا مانع وهو ان يندرج تحت شئ آخر في نفس الامر وهو ان من الحقيقي لان كل جزئى حقيقة جزئى امانع من غير عكس ١٢ بديك **له** قوله ليس يخرج به الكلى الغير المنسج تحت جنس كالمانية السليطة التي لا يخل عليها جنس ١٢ بديك **له** قوله في جواب ما هو مرجع به الفصل الى صفة والعرض العام بالنسبة الى جنس المانية به من اجل ما هو در ان كل واحد من هذه الثلاثة ان كان له جنس كان هذه مقولا عليه على غير من جواب ما هو خلا يصح الامتزاج عنه بقدرى في جواب ما هو در ان لم يكن له جنس خرج بالقياس الى ١٢ بديك **له** قوله قول اوليا اى بلا واسطة خرج به الصنعت وهو النوع الذى يقيد بقية محضته كية كالردي والبندي مثلا لان الجنس لا يخل عليها لذات بل بواسطة على النوع السابق عليه فلا يكون نوعا اضافيا ١٢ بديك **له** قوله ليس نوعا اضافيا لان نوعية بالاضافة الى ما فوقه وبينها عموم خصوص من وجه بوجودها مضافى النوع الى كل الانسان ووجود الاضافى بدون الحقيقة كالاثناس المتوسطة والجسم الذى ووجوده الحقيقي بدون الاضافى فى البسطة كالوجودية النقطة والوحدة ١٢ بديك **له** قوله راجح لانه الجزئى لان النوع الاضافى لا يخلو ان يكون واخلالى سلسلة المادى الاضافية الى سلسلة من ترتيب بعض افراد على بعض بحسب الصدق وعندئذ ان يكون عام الانواع النوعية فى تلك السلسلة وهو ليس بالنوع الحالى بل هو المطلق اذ نوعه هو الجنس

والناطق وبينها عموم وخصوص مطلقا ان صدق
 احدها على كل ما صدق عليه الاخر من غير عكس كى
 كالحیوان والانسان وبينها عموم وخصوص من وجه
 ان صدق كل واحد منهما على بعض ما صدق عليه الاخر فقط
 كالحیوان الابيض وبينها متباين ان لم يصدق شئ منهما
 على شئ مما يصدق عليه الاخر كالحیوان الشجر فصل الجزئى
 كما يصدق على المعنى المذكور ويسمى جزئيا حقيقيا فكذا
 اى يصدق على كل اخص تحت اعم ويسمى جزئيا اضافيا فصل
 النوع كما يصدق على ما ذكرناه ويسمى نوعا حقيقيا فكذا
 يصدق على كل ماهية يقال عليها وعلى غيرها جنس في
 جواب ما هو قول اوليا ويسمى نوعا اضافيا ومراتبه اربع
 لانه اما اعظم الانواع وهو العالى كالجسم او اخصها وهو
 السافل كالانسان لیسى نوع الانواع او اعظم من السافل و

له قوله وان طق فالانسان يصدق على كل ما صدق عليه الناطق وبالعكس والمراد بالناطق العقول الموجودة في جنات الانسان التى تستعمل فيه العقل ١٢ بديك **له** قوله من غير عكس كى انما يقيد بذلك لان العكس الجزئى ثابتا بعد تعهد الصادق على

كردت جميع الانواع من النوع السابق وخص من العالى كالحیوان وخصوا لعموم النسب ليس هذا هو ما مر سدا لم يكن واخلالى تلك السلسلة وهو نوع متباين لكل اى كل اقسام الثلاثة المذكورة وهو ليس النوع المفرد لذلك طاقا يحصل السفوف من المراتب مع انه غير واقع فى المرتبة باعتبار ان الترتيب شرط وجوده كالمثل ان تلك النجوم من اى يقال عليه رضى جزئى في جواب ما هو ويكون العقول العرفية افراد لانها مطلقا تتحقق تحت فرع ١٢ بديك **له** هو كل مفهوم يتبع نفس تصور من وقوع الشئ كذا لعمده اى يطلق بالاشتراك اللفظي **له** لان نوعية بالنظر الى الحقيقة الواحدة فى افراد ١٢ لعمده من غير اشتراك المانية ١٣ اى مراتب النوع لا خمسة ١٣

له قوله مراتب الاجناس ايضا اربع لانها اعم الاجناس الراقدة في السلسلة وهو العالي كالجوهر والخصم وهو المنخفض وهو المنزلة او تباين الكمال
 وهو المنزلة ١٢ بديع له قوله فصل في التعريفات معرفة الشيء هو الذي يستلزم تصوره بطريق النظر والكتب تصور ذلك الشيء بالكتابة او بوجها سواء كان مع
 التصور او بالاختيار عن جميع ما عداه او بغيره كالتصوير بالاختيار عن جميع ما عداه وهو تعريف القدرين وهو الصواب ١٢ بديع له اي المعرفة حلا لكونها انما من دخول
 الاختيار اما لا تستلزم على جميع التعريفات ١٢ له قوله ان كان جنس ونصل قريبين مع تقدم الجنس على الفصل كما هو في تعريف الانسان بامر بمرتبة تساوين

اخص من العالي كالحوان وغيره ويسمى متوسطا او متباين
 للكل وهو المفرد كالعقل ان قلنا ان الجوهر جنس له مراتب
 الاجناس ايضا اربع ولكن العالي كالجوهر في مراتب الاجناس
 يسمى جنس الاجناس السافل كالحوان والمتوسط بينهما
 كالجسم النامي والجسم المطلق والجنس المفرد كالعقل ان قلنا
 ان الجوهر ليس بجنس له فصل في التعريفات للمعرف للشيء
 وهو الذي يستلزم تصوره تصور ذلك الشيء ويسمى حدا
 تاما ان كان جنس فصل قريبين حدا ناقصا امكن بفصل
 قريب جدا او بجنس بعيدا رساما تاما امكن بجنس قريب
 وخاصة رساما ناقصا امكن بها فقط او بها و بجنس بعيد
 ويجب الاحتراز عن تعريف الشيء بما يساويه في معرفة وجهها
 وعن استعمال لفظ غريبة غير ظاهرة الدلالة بالقياس الى
 المسائل فصل في تعريف القضايا واقسامها وما يتعلق
 بها القضية قول يقال لقائل انه صادق وكاذب وهي شرطية

او بغيره تساوية والمعرفة لم يذكره لعموم
 تخصيصه في قولنا ان كل جوهر هو امر مركب
 لا يخل على كل ما ليس من الجنس وهو ان
 فان الجنس والفصل باعتبار الجزئية فيقول
 وباعتبار الجزئية لهما بجزئيه ١٢ بديع له
 كقولنا في تعريف الانسان جسم ناطق والاول
 قوة موجودة في زمان الانسان التي تقتض
 في العالي والاشارة في الناحية في الالاء
 بديع له قوله بجنس قريبين
 جيران ضا على ارباب الجوز عام لم يذكره
 المستعمل لما من فائدة الاختيار والاطلاع
 على التعلق ١٢ بديع له قوله ويجب
 عن تعريف الشيء بما يساويه في المعرفة والجهل
 كتعريف الانسان بالانسان الا في تعريفه ان يقال
 الابن من ابي والابن من ابي فان الالاء
 حلا من قبله بان في المعرفة والمبالغة في التعريف
 في تعريفات عن استعمال اللفظ غريبة غير
 الدلالة كالمادة ١٢ بديع له قوله في تعريف
 علم الظهور قد يكون المعرفة قد يكون العلم
 من غير قرينة مستترة ظاهرة ١٢ بديع له
 في قولنا المطلوب علم غيره وانما يجب الاحتراز
 عن شبيهه لانه قد يكون من غير التصور
 من التعريف ١٢ له قوله في تعريف الاجناس
 ايضا اربع ان كان الجنس والاقسام
 بين الاجناس كالنوع والفرع في نوع الازواج
 فانه قد يقال ان ١٢ له اي في بيان

والقول فانها عالين بالنسبة الى الحيوان وسافلان بالنسبة الى الجواهر ١٢ بديع له فانه يصح ان لا يعمد الى تعريفه بكونه
 ايضا شأنا للنوع على تقدير العقول العشرة مستقلة بالنوع وهذا التقدير كاف في التعريف ١٢ بديع له بل يكون مرادها ما لا يتحقق من غير
 العشرة انما ما هي مستقلة في شخص ١٢ بديع له كقولنا في تعريف الانسان جسم ناطق ١٢ المراد بالصادق قائل القول المطابق
 للواقع ١٢ المراد بالصادق كقول الغير المطابق للواقع ١٢

له قوله العدول أه حرف السلب ليس لا ان كان جزء من الموضوع فقط كقولنا اللامحى جاد وجزء من المحمول فقط قولنا الجاد لامحى وجزء من الموضوع والمحمول معا كقولنا اللامحى جاد
 لا عالم سميت القضية الادنى معدولة الموضوع والثاني معدولة المحمول الثالث معدولة الطرفين ١٢ بدليح **١٤** قوله سميت وتسميتها بالمعدولة لان حرف السلب موضوع
 لسلب النسبية فاذا جعل مع غيره كشيء واحد ثبت له شئ كما في موجبة المعدولة ان ثبت هو الشئ كما في الموجبة المعدولة المحمول فكان معدولا عن معناه لا على قسمة لشيء في المحمول
 جزء من جزءها معدولة تسمية الكل باسم الجزء ١٢ بدليح **١٥** قوله ادسالية كقولنا ليس اللامحى جاد وقولنا ليس اللامحى جاد ١٢ **١٦** قوله ان
 كانت موجبة كقولنا زيد كاتب وسميت القضية بسيطة لان

في قوة الجزئية اذ متى صدق الانسان لفي خسر صدق
 بعض الانسان لفي خسر وبالعكس فصل في العدول و
 التخصيل حرف السلب ان كان جزءا من الموضوع كقولنا اللامحى
 جاد او من المحمول كقولنا الجاد لامحى او متما كقولنا اللامحى
 لا عالم سميت معدولة موجبة كانت او سالبة وان لم
 يكن جزءا لشيء منها سميت محصلة ان كانت موجبة و
 بسيطة ان كانت سالبة والاعتبار بالايجاب والسلب
 بالنسبة لا بطرفيهما فان كل ما ليس بحي فهو لا عالم موجبة
 مع ان طرفيهما عدميان لاشئ من المتحرك يساكن سالبة
 مع ان طرفيهما وجوديان والمفرق بين البسيطة والموجبة
 المعدلة المحمول في اللفظ اما في الثاني فبانها موجبة
 ان قدمت الرابطة على حرف السلب بسيطة ان اخرجت
 عنها واما في الثنائية فبالنية او باصطلاح على تخصيص
 لفظ غير اول الايجاب المعدول ولفظ ليس بالسلب

كانت القضية سالبة لانها بسيطة بالنسبة الى الالينية المعدولة
 كقولنا المحي ليس جاد ولعشتم ليس بها محصلة موجبة
 كانت ادسالية تحصل طرفيهما ١٢ **١٧** قوله والا اعتبار
 بالايجاب والسلب اي بالايجاب القضية وسلبها
 بالنسبة لا بطرفيهما ليعني ان كانت النسبية ثبوتية فالقضية
 موجبة وان كانت سالبة فسالبة سولو كانت الاطراف
 وجودية او عدمية فان قولنا كذا ليس بحي فهو لا عالم
 موجبة لانه محكم فيها ثبوت الالاعلمية على ما صدق عليه
 انه ليس بحي ان طرفيهما عدميان لوجود حرف السلب
 فيها وقولنا لاشئ من المتحرك لا يمكن سالبة لانه محكم
 فيها لسلب السكون عن كل ما صدق عليه المتحرك مع انها
 وجوديان لعدم حرف السلب فيها وفيه بديهي
 المثليين اشارة الى ان المراد بعدمية الاطراف كون
 حرف السلب جزء من لفظها لان يكون العدم متبوعا
 من مقبوعها فهذه الالينية قضائيا موجبة محصلة وسالبة
 محصلة وموجبة معدولة وسالبة معدولة ١٢ بدليح **١٨**
 قوله والفرق بين البسيطة اها ما في المفهوم وهو ان الحكم
 في الموجبة بالايجاب حرف السلب بالانتمزاع ولما في اللفظ
 ففي لغة العرب ظاهرا لان الرابطة الالايجاب هست
 والرابطة السلب هست وفي لغة العرب هو ما
 في القضية التثنية فبان القضية موجبة معدولة
 ان قدمت الرابطة على حرف السلب كقولنا
 زيد هو ليس بكاتب لان الرابطة يرتبط ما بعد
 بالموضوع فربط حرف السلب معناه ليكون الايجاب
 وسالبة بسيطة لان احرف الرابطة معناه عن حرف
 فيكون سلبها ١٢ **١٩** قوله في الثنائية اي الفرق
 يكون موجبة وان نوى سلب الرابطة فيكون سالبة

السلب كقولنا زيد ليس هو بكاتب لان من شان حرف السلب سلب الرابطة الذي بعده
 بينهما في القضية الثنائية وبه التي لم يذكر فيها الرابطة فبالنية يعني ان نوى سلب الرابطة فيكون سالبة
 ١١ - بدليح

قله في القضايا آه واما الحكم نسبة من الموضوع والمحل بالاجابة كانت اولية الكيفية في نفس الامر من الضرورة بالذم فما يعاينها نحو ما دس في تلك الكيفية في نفس الامر لانه القضية في غير ذلك
 اهل عليها اذ الحكم العقل ليس مجرد لوجود القضية التي ذكرت فيها المحل تسمى موضوع ومنه لا يشتملها على المحل والموضوع وربما عيبت لكونها ذات اولية اجزاء والتي لم يذكر فيها المحل لانه اسما
 والقضايا العربية كثيرة لكن التي حوت اصطلاح المنطقي بالبحث من القضايا العربية ومن كتابها من الكس والتقسيم ولا تحتاج ثلثية عشر قضية بعقده بسيطة بالنسبة الى المركبات وبعضها
 مركبة الالبانطوي التي سبقتها اي مما ايجاب فقط تكون كل ان صيغان بالقضية او سلب فقط تكون لاشئ من الاثنان بحرف الضرورة اي لا يكون فيها الا الحكم واحدا يربا وسلب ١٢ ٤

البسيط او بالعكس فصل في القضايا الموجبة التي
جرى الاصطلاح بالبحث عنها ثلث عشرة بسيطة وهوكية
اما البسائط وهي التي حقيقتها ايجاب فقط او سلب فقط
فستة الضرورية المطلقة وهي التي يحكم فيها بضرورة
ثبوت المحول للموضوع او سلبه عنه مادام ذات الموضوع
موجودة كقولنا بالضرورة كل انسان حيوان وبالضرورة
لاشئ من الانسان بمجرد الدائبة المطلقة وهي التي يحكم
فيها بديموم ثبوت المحول للموضوع او سلبه عنه مادام ذات
موجودا وقد مر مثالها ايجابا وسلبا بالمشروطة العامة و
هي التي يحكم فيها بضرورة ثبوت المحول للموضوع او سلبه
عنه بشرط وصف الموضوع كقولنا بالضرورة كل كاتب متحرك
الاصابع مادام كاتب وبالضرورة لاشئ من الكاتب يساكن
الاصابع مادام كاتبا العرفية العامة وهي التي يحكم فيها
بديموم ثبوت المحول للموضوع او سلبه عنه بشرط

قولنا في الدلي الضرورية المطلقة وهي التي يحكم فيها بالضرورة ثبوت
 المحول للموضوع في الوجود والضرور سلب المحول من الموضوع في الوجود
 واما ليصف طبع الموضوع موجودا في التاريخ او في الذين فلا يخضع
 كقولنا لاشئ من المتكبر بمرود ١٢ بدليل ٤ قولنا الضرورية
 المطلقة سميت ضرورية لاشتمالها على الضرورة المطلقة بعدد
 تقديرها بالوصف ٤ قولنا الدائبة آه اي ان الية الدائبة
 المطلقة هي التي يحكم فيها بديموم ثبوت المحول للموضوع في الوجبة او
 حكم فيها بعكس سلب المحول من الموضوع في الية آه مادام ذات الموضوع
 موجودا خارجا اذ هما وقد مر مثالها ايجابا وسلبا في الضرورية المطلقة
 وهي اعم من ضرورية المطلقة مطلقا لان الضرورة بحسب ذات
 مستلزم الدوام بحسب من غير كس كما لان معنى الضرورة آه
 انذاك لا يميز معنى للدوام ثبوت الا لازمة والادوات حتى تحقق
 الاول تحقق لاشئ من غير كس كجواز الية كذا مادام الية انذاك
 والمركب الية من الضرورية ان مستلزم الدوام غير شرطه بها حكم فلا
 يحكم الضرورة مادام سميت دائبة لاشئ لما على الدوام المطلقة لعدم تقديرها
 بالوصف ١٢ بدليل ٥ قولنا المشروطة العامة انما سميت مشروطة
 لاشتمالها على شرط الوصف وعامة لانها اعم من المشروطة العامة
 كما يبين في المركبات ١٢ ٤ قوله بالضرورة آه هذا مثال الموجبة
 فان تحرك الاصابع ضروري كذا كاتبة بشرط ان تصاحبه الوصف الكاتبة
 ١٢ بدليل ٤ قولنا العرفية العامة سميت عرفية لان العرفية فيهم هذا
 المعنى من الية كقولنا لاشئ من ان لم يسقط فانه فيهم من عرفا ان
 المستيقظ سلب من ان يكون مملوكا مادام كونه اعم من اعلمته ١٢ ٥
 قوله بشرط وصفه اي الوصف الخواني للموضوع وقد مر مثالها في الضرورية
 العامة ولا حاجة الى الامادة وهي اعم مطلقا من شرطه العامة
 لانه حتى ثبت الضرورة بحسب الوصف ثبت الدوام بحسب من غير كس
 ومن العامتين لا تسمى ثبوت الضرورة او الدوام في جميع ادقات الذات
 ثبت الدوام في جميع ادقات الوصف من غير كس ١٢ بدليل ٥ اي تخصيص لفظ غير ولا بالسلب البسيط ولفظ ليس بالايجاب المعدول ١٢ بدليل ٥ اي بالبسيط التي هي بالبسائط ١٢ ٥

نحو كل انسان حيوان مادام لا شئ من الاثنان بمجرد انما ١٢ بدليل ٤
 انصاحه بالكاتبه ١٢ بدليل ١٢

الطَّلَقُ الحَامَةُ اِنَّمَا رُحَّ الْعَصْلَانِ عَلَى تَسْمِيَةِ الْبُرْجَانِيَّةِ مطلقاً مع انهاء الاصل عبارة عن القضية التي يتعرض فيها الحكم بالايجاب والسلب فقط من غير تعبير بالفضل والحرمة باعتبار فعلية الاستعمال وتلزم العلم الى النسبة الفعلية عند الاطلاق لغة وعرفاً ولا اقتراح في تسمية التعريف باسم المطلق من غير اعتبار الاستعمال وانما هذه المطلقة في الموضوعات مجازاً كما عدل اليه في الهيات والشرطيات مجازاً لان الفعل ليس كيفية النسبة لا تتطابق التقابلية وبين الحكم وانما سميت عامة لكونها عامته من الوجوه الضرورية والادواتية وهي اعم مطلقاً من الاخرى والهاهنا لان مقتضى تحقق دوام النسبة بحسب الذات او الوصف تحقق فعليتها من غير عكس ١٢ بديع **٤٤** قوله الخاتم الحكم ليعين ان كان الحكم بالايجاب كان مناه سلب مزودة السلب وان كان الحكم بالسلب كان مناه سلب مزودة الايجاب ١٣ بديع

٤٥ قوله مثل السالبة من مناه ايجاب البرودة فان لم يكن له جزوي وهي اعم من جميع القضايا ١٤ بديع **٤٦** قوله بتركب من قضيتين اي لهما مذكورة صراحة كما هو في غير صريح المبلغ قد اخرج على اصطلاح كمال الادوار والادواتية والبرودة باعتبار كمالها في امكان الخاص فليد على الحكم ان لا يتركب ان يكون المركب من قضيتين فعليه مركبة لانه اجناسا سالب موجبات متحدة الموضوع يكون ذلك تعبير مركبة وليس كذلك ١٢ بديع **٤٧** قوله بحسب الذات دون الوصف ولا يلزم الاتقان وانما لم يقيد الادعاء الذاتي واللا ضرورية الذاتية لان البحث في القضايا المشهورة ككثرة الاستعمال الدقيقة بالتعيين المذكورين ليست فيها ١٣ بديع **٤٨** قوله اللادوام اعم من مطلق عامة موافقة للمعنى في الموضوع والحمول كما في الكيفية ١٢ بديع **٤٩** قوله المشروطة اي المشروطة المزمرة التقديرية المشروطة العامة ان كانت موجبة كقولنا بالضرورة كل كاتب متحرك الاصاب بالاداء كاتبا لاداء اي لا شيء من الكتاب بمتحرك الاصاب بالاداء ١٣ بديع **٥٠** قوله فمن موجبة اي يتركب المشروطة العامة من موجبة مشروطة عامة وهي الجزء الاول من القضية المركبة وسالبة مطلقة عامة وهي مفهوم اللادوام بحسب الذات ١٢ بديع **٥١** وان كانت اي المشروطة العامة سالبة كقولنا بالضرورة لا شيء من الكتاب لانه لا يكون الاصاب بالاداء كاتبا لاداء اي كل كاتب ساكن الاصاب بالاطلاق العام في مركبة من سالبة مشروطة عامة وهي جزء الاول من القضية المركبة وبوجوب مطلقة عامة وهي مفهوم اللادوام بحسب الذات وبوجوب

وصف ومثالها ايجابا وسلبا المطلقة العامة وهي التي يحكم فيها بثبوت المحمول للموضوع او سلبه عنه بالفعل كقولنا بالاطلاق العام كل انسان متنفس ولا شيء من الانسان بمتنفس الممكنة العامة وهي التي يحكم فيها بارتفاع الضرورة عن الجانب المخالف كقولنا بالامكان العام كل نار حارة وبك لا شيء من الحار يبارد والمركبة وهي التي حقيقتها يتركب من قضيتين مخالفتي الكيفية موافقتي الكيفية معتدلاً ايجابها وسلبها بالقضية الاولى فسيبغ المشروطة الخاصة وهي المشروطة العامة مع اللادوام بحسب الذات والادوام عبارة عن مطلقة عامة فالمشروطة الخاصة ان كانت موجبة كقولنا بالضرورة كل كاتب متحرك الاصاب مادام كاتبا لاداء لا يوافق موجبة مشروطة عامة وسالبة مطلقة عامة وان كانت سالبة كقولنا بالضرورة لا شيء من الكاتب يساكن

لذا تمسك البعض من المشروطة العامة من العوائق ١٢ بديع **٥٥** اي القضية التي مضمرة ١٢ بديع **٥٦** اي بطلب الضرورة معه احد ما مذكورة صراحة والاخرى غير صريحة **٥٧** اي الاول من المركبات ١٣ (١) اي القضية المركبة ١٢

له قول العرفية الخاصة هي العرفية العامة مع قيد اللادوام بحسب الذات وهي العرفية الخاصة ان كانت موجبة كقولنا دائما ما كتب متحرك الاصلح مادام كاتبها لا دائما فتركيب العرفية الخاصة من موجبة عرفية عامة وسالبة مطلقة عامة وهو مفهوم اللادوام كقولنا لا شيء من الكتابات بحسب الاصابع بالاطلاق العام وان كانت سالبة كقولنا لا شيء من الكتابات ليس بالاصابع مادام كاتبها لا دائما فتركيب العرفية الخاصة من سالبة عرفية عامة وهي الجزاء الاول ومن موجبة مطلقة عامة وهو مفهوم اللادوام كقولنا كل كاتب ساكن الاصابع بالاطلاق العام ومثال العرفية الخاصة ايجابا وسلبا قد تفرق في المشروطة الخاصة بعين الان الضرورة بتبدل بقولنا دائما ما يكتب متحرك الاصلح مادام كاتبها لا دائما فتركيب العرفية الخاصة لان متى ثبتت الضرورة بحسب الوصف لادائها ثبتت الدعوى بحسب الاعداد كما

الاصابع مادام كاتبها لا دائما فمن سالبة مشروطة عامة
وموجبة مطلقة عامة العرفية الخاصة وهي العرفية العامة
مع قيد اللادوام بحسب الذات وهي ان كانت موجبة
فتكريبها عن موجبة عرفية عامة وسالبة مطلقة عامة
ان كانت سالبة فتكريبها من سالبة عرفية عامة وموجبة مطلقة
عامة ومثالها قد مر الوجودية اللازورية وهي المطلقة مع
قيد اللازورية بحسب الذات واللازورية عبارة عن ممكنة عامة
فالوجودية اللازورية ان كانت موجبة كقولنا كل انسان حرك
بالفعل لا بالضرورة فمن موجبة مطلقة عامة وسالبة ممكنة عامة
وان كانت سالبة كقولنا لا شيء من الانسا بضاحك بالفعل
بالضرورة فمن سالبة مطلقة عامة وموجبة ممكنة عامة
الوجودية اللادائمة وهي المطلقة العامة مع قيد
اللاودوام بحسب الذات وهي سواء كانت موجبة او
سالبة فمن مطلقتين عامتين احدهما موجبة والاخرى

من غير عكس وسالبة للذاتين ضرورة تقييد بالادوام الثاني للادوام دائم من وجهين المشروطة الخاصة تصديق المشروطة العامة بدون العرفية الخاصة في مادة الضرورة الذاتية كقولنا بالضرورة كل انسان ياتي مادام اننا وصدق العرفية الخاصة بدون المشروطة العامة في مادة الدعوى بحسب الوصف ومدتها في مادة المشروطة الخاصة في مادة الدعوى بحسب الاصابع بالضرورة مادام كاتبها لا دائما وادخلنا العرفية العامة لان القيد يخص المطلق وكذا من الباقيتين وهي المطلقة العامة والممكنة العامة كقولنا من العرفية العامة ١٢ بديل ١٤ قوله الوجودية اللازورية وهي المطلقة العامة مع قيد اللازورية بحسب الذات وان كان تقييد المطلقة العامة باللازورية بحسب الوصف لانهم لم يميزوا الوجودية اللازورية بحسب الوصف من القضايا الشهيرة الكثيرة الاستعمال ولم يميزها بـ ١٣ ١٤ قوله عبارة اي متبصرة عن ممكنة عامة عن الفعلا جوا والاطلاق في الكيف مما افقته لها في الحكم ١٢ بديل ١٥ قوله سالبة ممكنة عامة وهي مفهوم اللازورية وهي اعم مطلقا من اللاحقين لان صدق الضرورة او الدعوى بحسب الوصف لا لا يستلزم صدق فعلية النتيجة لا بالضرورة من غير عكس وبما يتبع للضرورة التقييد باللازورية المناهية للضرورة وادعم من اللادائمة من وجهين ليدل قهرا في مادة الدعوى الحرف اي الثاني عن الضرورة وصدق اللادائمة بدونها في مادة الضرورة الذاتية وبالعكس في مادة الدعوى وكذا من المشروطة والعرفية الخاصتين ليدل قهرا في مادة الدعوى بحسب الوصف وادخلنا من المطلقة العامة لان القيد يخص المطلق ومن الممكنة العامة لانها اعم من المطلقة العامة ١٢ بديل ١٥ قوله مطلقتين اي فتركيبها من مطلقتين عامتين احدهما موجبة والاخرى سالبة ومثالها في الوجودية اللازورية فتركيبها بتبدل

قولك لا بالضرورة بقولك دائما وهي اعم من الوجودية اللازورية لان صدق المطلقتين يستلزم صدق المطلقة والممكنة من غير عكس وادعم من اللاحقين فان اللادوام مشترك والاطلاق الفعلي اعم من وجهين العامتين لصدق الجميع في مادة المشروطة الخاصة ١٢ بديل ١٥ هي القضية الثانية من المركبات ١٢ بديل ١٥ القضية الثالثة من المركبات ١٢ بديل ١٥ الوجودية اللازورية ١٢ للعلم اي كل انسان فذاك بالا اسكان العام ١٢

له قول موجبة مطلقة عامة وهي قول كل قمر منخسف بالاطلاق العام وهي نفس من الوجودتين لانه حتى صدق الضرورة بحسب الوقت المعين مع اللادوام بحسب لذات وصدق
 الاطلاق مع اللادوام والاضرورة من غير عكس من الحاصيتين من وجه الصدق الجميع في مادة الضرورة الوصفية مع اللادوام الذاتي او كان الوصف ضروريا للذات بحسب الوقت كقولنا كل منخسف مظلم
 مادام منخسف للذات مادام قمرها يدور الوقتية اذ لم يكن الوصف ضروريا لذات الموضوع في وقت ما كقولنا كل كاتب متحرك الاصابع مادام كاتباً لادائها بالعكس بحيث لا يصدق الضرورة والادوام بحسب الوصف
 كقولنا كل قمر منخسف وقت ميلولة الارض بينه وبين الشمس للذات مادام قمر

سالبة ومثالها لها ما امر الوقتية وهي التي يحكم فيها
 بضرورة ثبوت المحمول للموضوع او سلبه عنه في وقت
 معين من اوقات وجود الموضوع مقيداً بالادوام
 بحسب الذات هي ان كانت موجبة كقولنا بالضرورة
 كل قمر منخسف وقت ميلولة الارض بينه وبين الشمس
 لادائها من موجبة وقتية مطلقة وسالبة مطلقة
 عامة وان كانت سالبة كقولنا بالضرورة لا شيء من
 القمر بمنخسف وقت التربع لادائها من سالبة وقتية
 مطلقة وموجبة مطلقة عامة المنتشرة وهي التي يحكم
 فيها بضرورة ثبوت المحمول للموضوع او سلبه عنه في
 وقت غير معين من اوقات وجود الموضوع مع قيد
 اللادوام بحسب الذات وهي ان كانت موجبة كقولنا
 بالضرورة كل انسان متنفس في وقت ما لادائها من
 موجبة منتشرة مطلقة وسالبة مطلقة عامة وان كانت

الان لا تخاف مادام القدر اخص بحسب ان الشروط الخاصة
 اخص مطلقاً من الوقتية لا تتعارض صدق الشروط الخاصة بدهنها لانهما
 كما صدقت الضرورة بشرط الوصف لادوام الوقت المعين هو وقت الضورة
 بحسب الوقت المعين وهو وقت وجود الوصف لادائها فيصدق
 في قولنا كل كاتب متحرك الاصابع بالضرورة في وقت الكتابة
 ولا يخفى فانه نشأة عدم الفرق بين الضرورة الشرط الوصف
 وادوام الوصف وقد حققناه فلا تخف نعم ان شرط الشروط بالضرورة
 مادام الوصف فيكون الشروط اخص من الوقتية مطلقاً لانه
 تحققت الضرورة في جميع اوقات الوصف واذ كانت الوصف
 بعض اوقات الذات تحققت الضرورة في بعض اوقات الذات
 من غير عكس من الحاصيتين الغن من وجود وصفها في مادة الشروط
 الخاصة وصدقها بالاجتهاد في مادة كذب اللادوام بالعكس حيث
 لادوام بحسب الوصف كالانقباض المتكرر وسائر الدائرتين
 واخص من المطلقة والممكنة الطامتين وذلك ظاهر ١٢
 بدليل **له** قول فمن تركها من مصدر وقتية مطلقة
 وهي الجزاء الاول بالبيط الغير المحدودة في لبيان ١٢
 بدليل **له** قول سالبة آه وهي مفهوم اللادوام
 اعني قولنا لا شيء من القمر بمنخسف بالاطلاق العام
 ١٢ بدليل **له** قول المنتشرة اي القافية السادسة
 من المركبات ١٢ **هـ** قول غير معين آه
 يعني لانه لا يعينه التعيين لا بمعنى انه يعتبر عدم
 التبين للاحالة ١٢ ب **له** قول موجبة منتشرة
 وهي ببيط غير محدودة في البساط ١٢ بدليل
كه سالبة مطلقة عامة وهي مفهوم اللادوام
 اعني قولنا لا شيء من القمر بمنخسف ما لا يكون العام

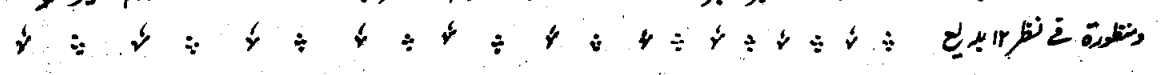
١٢ بدليل **ع** اي اعطت من مركبات ١٢ **ع** اي الوقتية ١٢ **س** اي اضرورة او سلبه ١٢

له قوله مودع سقطت عامة التي هي عموم اللفظ كما في قول كل ان تنفس باطلاق العام هي من الاختصاص حيث لم يجر فيها تخصيص الوقت وهي كالواقعية في النسبة الى البراق ١٢ بدليل قوله الكذبة
 التي هي عامة اذ كبرها من مكنتين ما تميز بعد ما هو مودع ولا يتركها ما يرد ولا فرق بين الوجود والابتن في اللفظ لان كبرها عبارة من سلب العزوة من الطرفين بل في اللفظ فقط لان اليجاب في الوجود ممدوح والافتن
 مضمون وقوله الابد بالعكس هي العام طلقا من سائر الكلمات ما تضمن من الكذبة

المقدمة وهو ان يراهم من الراء والمعين والمطلق العامة بصديق
 المصح في مادة الوجودية والاضروية ان كان في ثبوت المولد الموضع عا
 وصدق الكذبة بغيرها من حيث لا يقع الحكم والنفس والعكس في مادة
 العزوة الذاتية مما يميز للضرورة وهو لا يرد اعلم ان التعريف حسب
 اقتضاي صدقها في نفس الابدق لبسها على البعض فاسمى اعتبار
 النسب فيها اذا احرز النسب بحسب الوجود والوجبات اما اذا احرز
 بحسب الثبوت فهو في الحقيقة ما لم يملكه اليه والى الارشاد
 فاهتراس من حيث المليات واقسامها شرع في انعام الشرطيات فقال
 فصل في الشرطية الجزء الاول منها التي مقدمها مدرك الحكم كما في صورة
 تاخر الشرطية كقولنا ان الشمس موجودة ان كانت الشمس طالما والوجود
 الثاني منها ليس تاليا لا يتكوى اي تصح المقدم قال اي متقدمة
 ان كان الحكم بصديق التالي فيها على تقدير صدق المقدم انما هي
 علامته فيما يوجب ذلك كالعلية والتعاقب ١٢ بدليل قوله
 قوله الامكان هو معنى ان ثبوت الكذبة لان ليس بمنزلة سلب
 الملكة بغيره ليس بصديق ١٢ قوله ان كان آه صدق
 التالي على تقدير صدق المقدم بمجرد الاتفاق ١٢ بدليل قوله
 قوله بمجرد الاتفاق اي بمجرد توافق الطرفين على الصدق من
 غير ملاحظة علامته فصدقه ذلك ١٢ بدليل قوله في الصدق
 والكلاب مما اعلم ان لا يصدقان ولا يكذبان اعلم ما هو حقيقة
 الفعل ١٢ بدليل قوله كقولنا هذا الحدوه ويعني
 ان الحدوه الحدوه لا يجوز ان يكون زواجا وفرما معا ولا
 يجوز ان يتثنى كونه زواجا وفرما معا ١٢ بدليل قوله
 قوله وانما في المجمع ان حكم فيها بالتاليين من جزئيات
 المصدق فقط اي من غير ان يتألفا في الكذب بل يكون
 اجتماعهما في الكذب كقولنا هذا ما هو اذ غير فان المجر
 والشرا لا يجتمعان فلا يجوز ان يكون الشيء الواحد شرا او مجرا معا ١٢ اعلم ان القضية ان لينة من المركبات ١٢ اعلم فان العلامة هي غير محفوظة
 ومنظورة في نظره ١٢ بدليل

سالبة كقولنا بالضرورة لاشئ من الانسان بمتنفس في
 وقت والاداء فمن سالبة منتشرة وموجبة مطلقة عامة
 الملكة الخاصة وهي التي يحكم فيها بارتفاع الضرورة
 المطلقة عن جانبي الوجود والعدم جميعا سواء كانت
 موجبة كقولنا بالامكان الخاص كل انسان كتب وسالبة
 كقولنا بالامكان الخاص لاشئ من الانسان يكتب
 فمن مكنتين عامتين موجبة وسالبة فصل في
 الشرطية الجزء الاول فيها يسمى مقدا والثاني تاليا
 هي متصلة لازومية ان كان صدق التالي فيها على تقدير
 صدق المقدم لزوما واتفاقية ان كان ذلك بمجرد الاتفاق
 كقولنا ان كان الانسان ناطقا فالحر انا هنق ومنفصلة
 حقيقية ان حكم فيها بالتاليين جزأيا في الصدق
 والكذب معا كقولنا هذا العدد انا زوج او فرد وانعته
 المجمع ان حكم فيها بالتاليين في الصدق

والشرا لا يجتمعان فلا يجوز ان يكون الشيء الواحد شرا او مجرا معا ١٢ اعلم ان القضية ان لينة من المركبات ١٢ اعلم فان العلامة هي غير محفوظة
 ومنظورة في نظره ١٢ بدليل

له قوله المستوي هي مستوي الحصول للمادة بين القضية وعكسها الصدق والكيف ١٣ **ع** قوله سكان الآخرة عكس عبارة عن جعل احد طرفي القضية في الذكر مكان طرف الآخر لئلا يخلط بينهما فلا يكون قولنا امان ان يكون هذا الصدق واما خبرها فكلها لقولنا امان ان يكون هذا الصدق فمما ذكره في قوله الصدق ان يكون على تقدير وجوده لا يشترط الصدق مع بقائه الصدق اي لو كان لاصل صاد كما كان الاصل صاد كل

بالايجاب والسلب بحيث يقتضي لذاته ان يكون احدهما صادقة والاخرى كاذبة ولا يتحقق بين القضيتين الاتحاد النسبة الحكيمية بينهما فصل في العكس المستوي وهو عبارة عن جعل احد طرفي القضية مكان الاخر مع بقاء الصدق والكيفية فاما الكيفية فلا يبقى في الموجبات لانها لا تنعكس كلية لاحتمال كون المحصول اعم من الموضوع كقولنا كل انسان حيوان فلا تنعكس كلية لكذب قولنا كل حيوان انسان واما السالبة فتنعكس كلية كقولنا الاشئ من الانسان مجرلان يصدق لاشئ من الحجر بانسان كلية فصل في عكس النقيض وهو عبارة عند المتقدمين عن تبديل كل من طرفي القضية بنقيض الاخر مع بقاء الصدق والكيف كما يقال في كل انسان حيوان كل لا حيوان لا انسان وعند المتأخرين عبارة عن جعل نقيض الثاني الجزء الاول و

في الاصل اي لو كان لاصل صاد كما كان الاصل صاد كل ان من حجر يلزم بعض الحجر ان من كذبه او تلازم عكس القضية ولا يتغير تحتها الى صدق الطرفين في الواقع وانما اعتبر بقوله لا يتحقق صدق اللزوم مع كذب الاخر لم يغير بقاها وكذب الجزاء لزوم الصادق الكاتب ١٢ بديع **ع** قوله والكيفية اي الايجاب والسلب اي ان كان الاصل موجبا كان العكس كذلك ان كان سالبا كان كذلك لان العكس لازم من لوازم الاصل فلا يجري التخلف بينهما بخلاف الموجب والسلب فانه يجري التخلف وظاهر التبريد لا يتولد عن احتمال وقد اشترنا له دفعه تامل ١٢ بديع **ع** قوله الكيفية اي الكيفية والجزئية ١٣ بديع **ع** السالبة فانها هي السالبة تنعكس سالبة كلية ١٢ بديع **ع** قوله في عكس النقيض غير التبريد عن المتقدمين ظاهر واما عن قوله فما لفظ على الجواز ان من الاصل عكس النقيض عند المتقدمين عبارة عن تبديل كل من طرفي القضية بنقيض الاخر اي جعل نقيض الثاني في الاول ونقيض الاول في الثاني ١٢ بديع **ع** قوله مع بقاء الصدق والكيف كما ذكرنا في عكس قولنا كل ان حيوان كل حيوان لان ان وعكس النقيض عند المتأخرين عبارة عن جعل نقيض الجزئي في الثاني من اصل القضية الجزء الاول وجعل عين الجزء الاول من اصل القضية الجزء الثاني مع مخالفة الاصل في الكيف الى الايجاب والسلب وموافقه الاصل في الصدق كما يقع في عكس النقيض قولنا كل انسان حيوان لا شئ مما ليس بحيوان بانسان ١٢ **ع** لا متناع

على لفظ اي على كل استناد العام بل تنعكس جزئية ويكون كل ناطق ان ناطق ان عكس لقولنا كل انسان ناطق ممنوع ١٣

قد دخل في القياس وهو معروف بالقياسية القول العنقود لانه المقسود المطلوب وتسمية القول المبرج قياسا بما زعيم ان يكون المراد بقوله قول المؤلف القول المقبول ان المراد بقوله زعيم هو
 القياس المقبول عام من ان يكون مطلوب او مقبول ان المراد بقوله هو قياسا بما زعيم فقط وهو القياس للمعكولة والفرق بين القضيائيا ما فوق الا وهو خروج القضية الواحدة المستزادة بمسما ومكس
 يمينها ولا يتحقق التبريز بقولها بل يلطوت بالليل فهو صادق ويقولون كلما كانت الشمس طالعة فالنهار موجود لكنها طالعة فالنهار موجود لكونها طالعة على القياس
 ودره قياسا بزم بقولنا هو صادق بل لانه قولنا وكن من يكون بالليل فهو صادق ولا نسلم اليه ان قولنا كلما كانت الشمس طالعة فالنهار موجود فهو صادق لانه كقولنا كلما طلعت الشمس
 فالمستزادة سكرية من تعيين ١٢ ابدى كقولنا سكرية سكرت مشاة الى
 ان نزلت القياس وسبب ان يكون مستزادة في نزل انما هي
 التي بل معلقة القديوات وغيره وتولد عن معنى ككذلك القول في الحيرة

قوله قياسا بما زعيم هو قياسا بما زعيم فقط وهو القياس للمعكولة والفرق بين القضيائيا ما فوق الا وهو خروج القضية الواحدة المستزادة بمسما ومكس

عين الاول الثاني مع مخالفة الاصل في الكيف وموافقته
 في الصدق كما يقال في كل انسان حيوان لا شئ مما
 ليس بحيوان با انسان والفرق بينهما يعرف في المطولات
 فصل في القياس وهو قول مؤلف من قضايا متى
 سلبت لزوم عنه لذاته قول اخر وهو استثناء في ان كان
 عين النتيجة او تقيضها مذكورة فيه بالفعل كقولنا كلما
 كانت الشمس طالعة فالنهار موجود لكنها طالعة فالنهار
 موجود فالنتيجة وهي فالنهار موجود مذكورة بعينها
 فيه ولو قلت لكن ليس بموجود ينتج انها ليست بطالعة
 فنقيضها وهو انها طالعة مذكورة فيه واقتضى ان لم يكن
 كذلك كقولنا كل انسان حيوان وكل حيوان حساس
 فكل انسان حساس فليست النتيجة ولا تقيضها مذكورة
 فيه بالفعل واذا عرفت هذا فنقول ان موضوع النتيجة في
 الاقتضى ليبي اصغر ومحمولها الكبر والقضية التي فيها الاصغر
 لان في القول لاي يكون القول اداء بديع

المستزادة سكرية من تعيين ١٢ ابدى كقولنا سكرية سكرت مشاة الى
 ان نزلت القياس وسبب ان يكون مستزادة في نزل انما هي
 التي بل معلقة القديوات وغيره وتولد عن معنى ككذلك القول في الحيرة
 ما يندرج في موضوع الماكهة كقوله لا شئ من الانسان يخرج بل يخرج
 فان زيم موشاي من الانسان يخرج كسبب للمرء لاس من غير مقتضاها
 وابتدأ يخرج بالاقتران الختلتا اذ العقل فان مقتضاها ان يمشى او يمشى انما
 حتى يكونها العينين بغيره يمكن قلت مولد من انما يمشى بالعينين لا يقتضاها
 المستزادة قوله لذاته استزاد بزم قول اخر وهو استثناء في ان كان
 عينية لمرسة من في قوة المذكورة ١٢ ابدى كقولنا في الاشارة
 الى وجوب جارية البتية بكل من يقتضيه والزم ان
 يكون كل تقيضي في القياس ليس بقياس ١٢ ابدى
 كقولنا وانما اقتضاها العقل بان كل التبر في القياس الاقتضى
 حاصل القوة العا ١٢ ابدى كقولنا اقتضى ان يسمى بالمشرك
 المراد فيما بالبالحي الا الصغرى والكبرى والوسط ١٢ ابدى
 له قوله مذكورة في الفعل وان كانت مذكورة بالقوة
 الضالطة في الاستثناء في ان مقتضاه من القيم من آتالي
 واستثناء نقض التالي في تقيض المقدم بذان المتصلة
 الزومية وانما في المتصلة فان كانت حقيقة فاستثناء
 عين كل شيء تقيض الآخر وان كانت ما تقر لها استثناء
 تقيض كل شيء من الاخر والا مشله غير متبر من البيان
 ولا استثناء على لزوم متصل ان كان الشرطية لذكره
 فيه متصلة ومنفصلة والاقتضى ايضا على لو كان
 محتمل ان كان تابع من الجديات العز وشرط ان يشتمل
 على شرطية بديع كقوله اي ما ذكر في شرطية البتية ١٢ ابدى
 قوله وانه محمول الكبر لا
 محمول الفاعلة قبالحما
 ليس أكبر والموضوع
 ليس محمول الفاعلة ليس الصغرة قد توش على الاول بان اخس كزومها ان كان اقل اجزاء العلم اقل جزاء وان كان اكثر اجزاء بذا لوجوب التسمية بالنسب والجواب بان الامتيازات لا يخرج
 المناقشة في ١٢ ابدى كقولنا تقيضها التي فيها الاصغر ليس منقولها لتقيضها التي فيها الكبر ليس كبرى ١٢ ابدى كقولنا في الاستثناء في الاستثناء ١٢ ابدى كقولنا في القياس
 على قسيمين ١٢

ليس محمول الفاعلة ليس الصغرة قد توش على الاول بان اخس كزومها ان كان اقل اجزاء العلم اقل جزاء وان كان اكثر اجزاء بذا لوجوب التسمية بالنسب والجواب بان الامتيازات لا يخرج
 المناقشة في ١٢ ابدى كقولنا تقيضها التي فيها الاصغر ليس منقولها لتقيضها التي فيها الكبر ليس كبرى ١٢ ابدى كقولنا في الاستثناء في الاستثناء ١٢ ابدى كقولنا في القياس
 على قسيمين ١٢

له قوله فلا يخلو بالضرورة كونه واسطة بين ما ومن قولنا كل حدث شكل وكل شكل كذا الكل فرد من أفراد الثلث مدق عليه مفهوم الشكل فهو كذا وليس معناه ان كل فرد من أفراد الثلث هو من مفهوم الشكل بل ان بطلان كونه غير متصوره المتعقبات بان الحد الاوسط اذا وقع محمولا فالمراد به المنهوم وانما وقع موضوعا فالمراد به الفلزت فلذا يكون الحد الاوسط في الاول والرايع كمراد ١٢ بدريج **له** قوله فهو الاول وانما جعله اولاً لوروده على النظم الطبيعي اعني الانتقال من الاوسط الى الاوسط ثم من الاوسط الى الاكبر وكونه مفروض في الاتساع ١٢ بدريج **له** قوله وان كان على العكس اي ان كان الحد الاوسط موضوعا في الصغرى ومحمولا في الكبرى ١٢ بدريج **له** قوله وهو ان في وكذا جعل ثانيا المرافقة الاول في الصغرى التي هي اشرف لثقتين

صغرى والتي فيها الاكبر كبرى والمكبر بين الاصغروا الاكبر
 يسمى حداً اوسطاً والهيئة المحاصلة من كيفية وضع الحد
 الاوسط عند الحدين الاخرين يسمى شكلاً وهي اربعة لان
 الحد الاوسط ان كان محمولا في الصغرى موضوعا في الكبرى
 كقولنا كل جسم مؤلف وكل مؤلف حادث فهو الاول ان كان
 على العكس كقولنا كل انسان ناطق وكل ضاحك انسان
 فهو الرابع وان كان محمولا فيهما كقولنا كل ناطق انسان وكذا
 شئ من الحجر انسان فهو الثاني وان كان موضوعاً فيهما
 كقولنا كل انسان ناطق وكل انسان ضاحك فهو الثالث
 واما الشكل الاول فشرطه ايجاب الصغرى وكلية الكبرى
 واما الثاني فشرطه اختلاف مقدمتيه بالكيفية وكلية
 الكبرى واما الثالث فشرطه موجبية الصغرى وكلية احدهما
 واما الرابع فغير محتاج له لعدم وقوعه في الاستعمال لانه
 غير يتن فصل في الاستقراء وهو تام ان استدلال بجميع

لاشتائها على الاصحق الموضوع الذي لا بد له طلب
 المحول ١٢ بدريج **له** قوله فهو الثالث وانما جعل
 الثالث لرافقة الاول في الكبرى التي هي من المقتضى
 وذهب بعضهم الى ان في جعل موضوع المطلوب
 التي هو الاصفرو الصغرى التي تشتغل على الاصفرو
 اشرف وجعل محمولا الذي هو اكبر والكبرى التي هي
 قفل الاكبر انما يريد كما لا يخفى والظاهر ان وجه
 البعد عنه بان الاصفرو لما كان اقل افراد اشرف
 ان يكون بعض وكذا ما هو مشكل عليه والاكبر لما كان
 اكثر افراد اشرف ان يكون اشرف وكذا ما هو مشكل
 عليه فبضرورة ولهذا امر جوا بان العكس اشرف من البرهان
 اقل ان الاكبر وان كان اكثر افراد لكنه ليس مطلوباً
 لذاته بل هو انما يطلب لاجل الموضوع والموضوع
 وان كان اقل افراد لكنه يميز المطلوب لاجل المحول
 بل لذاته اذ لا يخاف على من له في يد ان اقل
 المقدم لذاته اشرف من الكبرى الغير المقدم لذاته المطلوب
 لاجل ذلك فليل ١٢ بدريج **له** قوله ان الشكل الاول
 فشرطه اي شرطه انما هو بسبب الكيفية ايجاب الصغرى
 والام مثبت اندراج الاصفرو في الاوسط فلم
 يبق حكم الكبرى اليه لقولنا لا شئ من الانسان يفرس
 وكل فرس حيوان وبسبب الكلية كلية الكبرى ان ذلك كانت
 جزئية اقل ان يكون البعض المحكوم عليه بالكلية البعض
 المحكوم به على الاصفرو فلا يحصل الاتساع كقولنا كل
 الن حيوان وبعض الحيوان فرس ١٢ بدريج **له**
 قوله واما الثاني فشرطه اي شرطه انما هو اعران احداهما
 بسبب الكيفية وهو اختلاف مقدمتيه في الايجاب
 والسلب بان كونها موجبة والافرى سالبة و

ثانياً بسبب الكلية وبكلية الكبرى اذ لو اتفقا في الايجاب والسلب كانت الكبرى جزئية بلزم الاختلاف الموجب للثقتين ١٢ بدريج **له** قوله واما الثالث فشرطه اي شرطه انما هو موجبية
 الصغرى ولا يحصل الاختلاف الموجب للثقتين بسبب الكيفية واما بسبب الكلية فشرطه انما هو كلية احداهما مقدمتيه لعدم الاختلاف الموجب للثقتين على تقدير جزئيتها ١٢ بدريج **له** وانما جعل بالها
 لانه ينفذ الاول في مقدمتين جميعاً فانما كان تميز من بسبب لثقتهم من جهة الاستقراء اي الصغرى والكبرى ١٢ **له** اي الشكل الرابع ١٢ **له** وهو عبارة عن تبين امد جزئية
 يحكم بحكمها على الشئ تلك الجزئيات ١٢ بدريج

له قوله على الكل إنما يقع كل ميم ما حيوان اوثبات اوجاد وكل منها تفردت كل ميم تنفيها بوليد اليقين ١٣ بدريج ٤٤ قوله فصل في التمثيل بقرينة
جزئي بجزئي في معنى مشترك بينهما ثبت في شبه الحكم الثابت على التقييم المثل بذلك المعنى ١٣ بدريج ٤٤ قوله قياسا لما نفي من ميم جزئي بجزئي في الحكمه به

والصورة التي هي كل الوراق
ليس اصلا والصورة التي هي كل
الخلاص فلو لمعنى الشريك بينها
عده جاسمة ١٣ بدريج ٤٤
قوله فصل في البرهان بوقياس
مركب من مقدمات يقينية لا
تتبع يقيني ١٣ بدريج ٤٤
قوله على النسبة آه اي نسبة
الكل الى الاصل في الزمن والاراء
وهو انما يقيني لا تامة لعلنا
العوية كقولنا هذا متعفن الاصل
وكل متعفن الاصل فبرحموم
فبذرحوم والاصل الاصل متعفن
الاصل طعنة لغيره التي الى تارة
الزمن والاراء ١٣ بدريج ٤٤
قوله والى آخر الاصل اي انما لانما
الاراء من مشهور في المثل وهو
الذي يكون الحد الاوسط فيه حلة
للشبه في الزمن فقط او في
الاراء معا ولا بنا كقولنا
بذرحوم وكل محوم متعفن
الاصل فبذرحوم متعفن الاصل
فالذي محوم في الحكمه
في الزمن طعنة لان تصور
المحوم حلة تصعد العلة في
الزمن وليكن هذا آخر الكلام في
شرح هذه الرسالة الرشيدية بالعين

الجزئيات وحكم على الكل وهو قليل الاستعمال وتاقص اذا
استدل بالكثير الجزئيات وحكم على الكل كقولنا كل حيوان
يمر بك فله الاسفل عند المضغ لان الانسان والبهائم و
السيامك وهو لا يقيد اليقين لاحتمال ان لا يكون
الكل بهذه الصفة كالتساح فصل في التمثيل بهوان
ليستدل بجزئي على الجزئي الاخر لشاركتها في كل مؤثر في
الحكم ويسمى في عرف الفقهاء قياسا كقولنا العالم مؤلف
فيكون حادثا كالبيت فصل في البرهان وهو اما
لح وهو الذي يكون الحد الاوسط فيه علة النسبة في
الذهن والخارج كقولنا هذا امتعفن الاصل وكل متعفن
الاصل محوم فهذا محوم واي وهو الذي يكون الحد
الايوسط فيه علة للنسبة في الذهن فقط كقولنا هذا
محوم وكل محوم متعفن الاصل فبذرحوم متعفن الاصل

تمت هذه الرسالة

والصورة واسم الاصل في قوله والاصل به عين تمام شرحه بدريج الميزان ١٣ عه بجواز وجود جزئي في تكوين الحكم في زمانه لا يستقر به بدريج عه فالتقدير
ان ذلك هو اصل قولنا عه اي البرهان ١٣ بدريج الميزان

۴ و زاده کرد یعنی بتفید یعنی لاش الولد در بیعت مایه سی بر مرد باشد بافتن دور مرد و صورت اولی باشد مرفوع باشد بجهت خبر شدن بینه اخذ وقت ای بود جمله صله باصفت باشد
 ۱ و اگر لاسیلا وقت استقنا گویند و بعد متصوب باشد مستثنی بودن دورین صورت نیز ما زانده است ۱۲ موی محمد برکت الله علیه و آله قوله الاول اراده کرده است اذ ان
 الفاظ اوله منطلق معانی چرا که هر گاه از تم اهل منطلق که در قول فی تحریر المنطق مراد باشد پس معنی چنان گویند که منطلق در منطلق است و این در مرتب نیست لهذا از رقم اول الفاظ
 و از منطلق معانی مراد باشد تا ترکیب درست شود بکنایه اشترح ۱۳ **ع** قوله مقدمه کبر و ال ماخوذة من مقدمه الجیش که پیشوای لشکر را گویند و آن دو قسم است مقدمه کتاب
 و آن چیز است که ذکر کرده شود قبل شروع کردن
 در مقام هدایای ارتباط آن مقاصد بان چیز و مقدمه
 العلم و آن چیز است که موقوف باشد بر شروع کردن
 بجهت مینا طردن در مسائل آن علم و آن چیز
 مشابهاً متقن تواریخ علم است و قایت آن علم
 ای مقصود ازان و مرفوع آن علم ای چیزیکه
 از عوارض آن چیز و ان بحث کرده شود بکنایه
 فی الشروع ۱۳ **ع** قوله ان کان اذ ان اللغیة
 اگر باشد که علم اعتقاد بر ای نسبت نامه خبر غیر بقرینه
 مانند اذ ان یا نیکه زید قائم است یا نسبت
 سلبیه یا تنه اعتقاد باین که زید قائم نیست
 ۱۴ **ع** قوله تصدیق ای نام بتبادر شود و این علم
 تصدیق پس اختیار کرده مقابله مذهب کلامی
 تصدیق نفس اذعان و حکم و اختیار کرده مذهب
 تقیاده بگردانیدن منطبق طرفین نسبت مانده و قورح
 نسبت زنده لا و قورح آن ۱۳ **ع** قوله موضوعه
 و آن چیز است که از عوارض ذاتیه آن در بحث
 کرده شود و آن معلوم تصوری است بشرط ایصال
 مطلوب تصوری و معلوم تصدیقی بشرط ایصال
 بسوی مطلوب تصدیقی پس اول نام نهاده شود معرفت
 و ثانی مرسوم کرده بجهت ملاحظه **ع** قوله دلالت

التصردی الإقهار - وتذكرة لمن اراد ان يتذکر من
ذوی الإقهار - سیم الولد الاعز الحفی المحری بالاکرام - سمی
حبیب الله علیه التحیة والسلام لزال له من التوفیق
قوام - ومن التایید عصام - و علی الله التوکل و الاعتصام
القسم الأول فی المنطق مقدمة العلم ان کان
اذعاناً للنسبة فتصدیق و الافتصور و یقتسمان بالضرورة
الضروریة و الاکتساب بالنظر و هو ملاحظة المعقول لتحصیل
الجمهور قد یقع فی الخطأ فاحیث الی قانون یعصم عنده
هو المنطق و موضوعة العلوم التصوری التصدیقی من حیث انه
یوصل الی المطلوب التصوری فیسمه معرفاً و التصدیقی فیسمی حجة
فصل دالة اللفظ علی تمام ما وضع له مطابقة

بیتابون ۱۲ تذکره ۱۲
 بجهت صاحب ۱۲
 مهراکب ۱۲
 لاتیق ۱۲
 درود و سلام ۱۲
 همیشه بود ۱۲
 کون ۱۲
 دست نکل
 اکتساب الی کتاب
 ای بیلابیه
 ای علم من المعقول ۱۲
 ای در مکر ۱۲
 نگاه دار ۱۲
 ای المنطق ۱۲
 ای قانون ۱۲

ع قوله ایجاد مامل لاسیلا است و سیم یعنی مثل مست چنانچه
 حرب گوید همان بیان ای مثلان پس لای یعنی لاش باشد و گاه
 لا اخذت کنند از لفظ و حال مجموع لاسیلا و حمله از طرف
 استقنا گرفته اند یعنی خصوصاً و درسیا سیم احتمال دارد
 موصول کجا باشد لای لای توان نهاد و سیم چنین می شود
 لاش الذي هو الولد یعنی گردانیدم من این کتاب را
 مبعبره که برای همه کس منقول آن کسیکه او ولد من است
 بلکه از برای او بروجه الملک کردم و موصوف که بجایش لفظ
 شی لای نهاد لاش شی هو الولد یعنی گردانیدم من این
 کتاب را مبعبره و در از برای همه کس در مثل شی که آن ولد من است
 ای دلالت لفظ بر تمام آن چیز که وضع
 کرده شده است آن لفظ برای آن مانند دلالت
 انسان بر حیوان ناطق نام نهاده شود مطابقت من
 مطابقت النقل بالنقل کما یقال طایف النقل بالنقل
 و دلالت لفظ بر جز آن چیز که وضع کرده شده است
 نام نهاده شود بعضی چرا که این معنی در معنی مرفوع

لا باشد و دلالت لفظ بر چیزی که تمام است از معنی مرفوع لا لازم است آن را تا این دلالت التزم باشد چرا که معنی آن لازم معنی مرفوع که بود و این هر دو
 دلالت را دلالت مطابقی لازم است چرا که این اصل است و آن هر دو مرفوع و مرفوع فرعی بی اصل
 خارج است نیست کلام در میان دلالت لفظی و تصویری زیرا که بودن و نبودن فرعی بجز اصل است بکنایه اشترح از تاریدین لاش علی ۱۳ **ع** فما ینبغی غیر آن یا لایا نینک آن خبر ۱۳ **ع** اشاد
 تذکره نظر بر مرد ۱۳ **ع** صحت در هر دو بی حیب کردن تا به آن زمان لای ۱۳ **ع** الله عز و جل که شائسته شود و آن کلام ۱۳ **ع** چیزی که بیان تمام شده شود که آن ۱۳ **ع** ای مقابله و الخاطی و خلق
 ۱۴ ای نسبت فی کینه هر دو تصور و تصدیق ۱۳ **ع** توجه نفس بسوی هر معلوم یا بکون امر مجهول

هم آفرید و لولا الاطلاق لنتفهم ۱۲ مولوی عید الما بعد سله ۳ قوله والا ای اگر قصد کرده نشود لالت جزو لفظ بر جزو معنی پس مفروض است ۱۳ ش ۳ که قوله
 ای در اصطلاح منطقیان و عقل گویند در اصطلاح نحویان چون ضرب و یضرب ۱۲ ه ه وان کثره ای اگر بسیار باشد معنی آن مفروض است اگر وضع آن
 لفظ برای بر یک انسان معانی بود وضع جدا گانه باشد از لفظ مشترک تا شد مانند لفظ معین برای باهره و در سبب لغات و چشمه و آفتاب و غیره ادا کردن آن برای

بر یک معنی جدا جدا بود بلکه منقول
 بطرف ثانی باشد تا برسانست پس
 اگر در معنی ثانی که منقول است بر یک
 آن مشهور باشد ای استعمال آن در
 اول مترک باشد نبوی که اگر آن
 لفظ گفته شود بر معنی ثانی فهمیده
 نه شود مگر بقراین پس نام آن
 منقول است منسوب باشد بسوی
 ناقل اگر تا قبل آن شروع است منقول
 شری گویند و اگر حرف عام منقول
 حرفی و اگر حرف خاص است منقول
 اصطلاحی مثل اول مانند معلوله
 که شارح از ضمنی و عاقل کرده
 بسوی ارکان مخصوص آورده و
 مثال ثانی چپ و دیگر حرف عام از
 معنی مایه بر علی الارض بطرف چهار
 پایه آورده و ثالث بر اصطلاحات
 نحویان و منطقیان و غیره تا و اگر
 ثانی مشترک باشد علی استعمال آن
 در هر دو معنی باشد پس اگر استعمال
 کرده شود در معنی اول از حقیقت
 نامند و الا محاذ کذا فی ضرب التهنید
 ۱۳ ه ه مانند اسد که استعمال آن
 در حیوان و زنده حقیقت است چرا
 که موضوع برای آنست و بر مرد شجاع
 مجاز است ۱۳ ه ه قوله والا فکلی
 آه ای شیخ کند تجویز صدق خود بر تصور

و علی جزئه تضمن و علی الخارج التزام و لا بد فيه من اللزوم
 عقلا او عرفا و تلزمها المطابقة و لو تقدير او لا مفس والموضوع
 ان قصد بجزء منه الدلالة على جزء المعنى فربك اما تام خبر او
 انشاء و اما ناقص تقيدي او غيرك و الا فهو مفروض و هو ان استقل
 مع الدلالة بجملة على احد الا زمته الثلثة كلمة و بدونها اسد و
 الافاداة و ايضا ان اتحد معناه فمع تشخص وضع اعلم و بدو
 متواط ان تساوت افراده و مشکك ان تفاوتت باولية او لولية
 وان كثر فان وضع لكل واحد فمشترك و الا فان اشتبه في
 الثاني فممنقول ينسب الى الناقل و الا فحقيقة و مجاز فصل
 المفهوم ان متبع فرض صدق على كثيرين فجزئي و الا فکلی امتنع

۱۳ ای لازم ذمینی یعنی بعد آن امر خارج و چه بیک تصور
 موضوع که بدون آن امر محال باشد ۱۳ من البزوی ۳ قوله لا
 یکس یعنی لیس الاستلزام من الطرفين اذ يجوز ان يكون اللفظ
 بحيث لا جزله و لا لازم له فثبتت المطابقة بدون التقنين و لا لازم
 و لم يدکلم عدم الاستلزام بين المطابقين و التقنين و الاستلزام
 من الطرفين كذلك لیس الاستلزام بين المتقنين و الاستلزام
 لانه اذا كان اللفظ بحيث المعنى مركبا للام و فحينئذ يكون التقنين
 بدون الاستلزام و اذا كان بحيث المعنى بسيما لا لازم له
 فحينئذ يتحقق الاستلزام بدون التقنين و اعرض الامام مشهور
 في هذا المقام و هو ان لا نسلم عدم التلازم بين المطابقة و الاستلزام
 اذ يتحقق ان يكون شي لا لازم له بحيث و كون الشيء ليس غيره
 لازم كل شيء و ايجاب بان المتبر في الاستلزام الامام البين
 بالمعنى الراجح و كون الشيء ليس غيره ليس كذلك ليداهته اذ
 كثيرا ما تصور الاشياء و لا تصورنا غيرها و قد يجاب ايضا بوجوب

پس آن مفهوم کلی است بر هر است که جمع باشد افراد آن کلی مانند هر یک که لیدی تعالی یا سخن باشد افراد آن و متبع نهاده پس شامل است واجب تمام و ممکن تمام بر و در آن افراد ممکن یا نمانند
 نشد مانند حقیقتا یا نمانند و در فقط امکان و دیگر مانند آفتاب یا امتناع و دیگر مانند واجب تعالی یا افراد آن کلی بسیار یافته شود با تا بی مانند کواکب سید که حکمت و انوار غیر
 سماجی مانند سطوات باری تعالی ۱۳ ه ه ای جز در دم قید جزو اول باشد ۱۳ ه ه ای فبجزئی مانند زید عمر و ۱۲

آنها تا بنی برزی باشد ۱۲ و گاهی بر خاص که تحت عام باشد آنرا جزئی گویند که بر مبنای اضافی نه حقیقی مانند انسان بر نسبت حیوان که جزئی اضافی باشد ۱۳ قوله علی الكثيره آه بدان که چون کلیات نزد متعلقان مضمون در وجه پس میگردند کماول جنس است اگر کلی محمول باشد بر اکثرین که حقیقت

هر یک خلاف حقیقت دیگر باشد
جواب سوال با هوای پیست
آن جزئی پس اگر آن جنس جواب
باشد از حقیقت و از جنس شرقی
آن حقیقت جواب باشد
از آن حقیقت و از هر شرقی
آن پس آن جنس قریب گویند
فاکر باشد جواب از حقیقت و از
بهر شرقی آن بلکه جواب از آن
و از بعضی شرقی باشد پس آنرا
جنس بعید گویند از آن از جنس
ای کلی باشد که از آن است که
جنس آنک که الما سیه ۱۳ برزی
قوله فانه یقتضی جوابا للمسال
من الانسان من جمیع الانواع
اشترکته فی المیراثیه من المیتر
والعزم والجار و غیر ذلک ۱۲
عبدالباسط ۱۳ قوله در المقول
علی الكثيره المتفقته آه ای
و هم نوع است که محمول باشد بر افراد
کثیره که حقیقت آنها یکی باشد و

افراة او امكنت ولم یوجد او وجد الواحد فقط مع امکان
الغیر او امتناعه او الكثير مع التامی او عدمه فصل
الکلیان ان تفرقا کلیا فمتباينان و الا فان تصادقا کلیا من
المجاوبین فمتساویان و تقيضا ههنا كذلك او من جانب فقط
قاعده و اخص مطلقا و تقيضا ههنا بالعکس و الا فمن وجه
بین تقيضیهما تباین جزئی کما لتباینین و قد يقال الجزئی
للاخص و هو اعم فصل کلیات خمس الاول الجنس
وهو المقول علی الكثيره المختلفه الحقائق فی جوابا هو فان کان
الجواب عن الماهیه و عن بعض المشاركات هو الجواب
عنها و عن الكل فقريب كالجیوان و الا فبعیدا كالجسم
النای و الثاني النوع و هو المقول علی الكثيره المتفقته

قوله کلیان آه ای وجود کلی اگر چه محمول باشد در صدق یکی
بهر جا که یکی صادق آید بر جزئی و دیگر صادق آید بر جزئی و هر
پس تباین هر دو باشد پس هر دو صادق آید بر هر دو و هر دو
هم تقیض آن هر دو یکی نیز تصادق باشد صادق آید از جانب
ای صادق آید یکی بر یکی افراد دیگر و این دیگر بر همه
افراد آن صادق نیاید که بر بعضی افراد آن صادق آید بعضی
پس صدق نسبت عموم و خصوص مطلق است تقیض این
هر دو بالعکس باشد ای عام خاص در خاص عام ۱۳ برزی
قوله ای اگر از جانبین یکی صادق نباشد و هر از
یک جانب پس آنرا اعم و اخص من وجه گویند و در تقیض

در نوع نسبت عموم و خصوص من وجه باشد بر آن صادق است آنجا که در هر دو از نوع اخصه یا نه خود حقیقی و در نظر حقیقی یا نه شونده است
۱۳ هر دو جنس الماهیه و الماهیه اکثره ام من ان کین بحسب الماهیه و اولاد من فیدل فی الماهیه المخصص فی شخص بالجنس ۱۳

ما سائل باشد از متوسط گوید چرا که متوسط سخن آئیده در وسط است پس یا جنس متوسط فقط باشد از جنس متوسط و نوع متوسط
هر دو را متوسط نامی بدان که حکما موجودات را مساوی و اصبعی تمام درده نوع سفیر یافته اند و از امتولات عشره گویند یکی جوهر و در عرض کم و کثرت و این سخن و مضافات در وضع و فعل
فعلک و انفعال بعد از انشا علی کذا فی الطرافت ۱۲ هـ

الحقیقة فی جواب ما هو وقد یقال علی الماهیة المقول علیها و
علی غیرها الجنس فی جواب ما هو و یخص باسم الاضافی
کالاول بالحقیقة و یدیه ما عیوم من وجه لتصادقها علی الانسان
و تفارقها فی الحيوان النقطه ثم الاجناس قد تترتب متصاعدا
الی العالی و یسمى جنس الاجناس و الانواع متنازلة الی السافل
و یسمى نوع الانواع و یدیه ما متوسطات الثالث الفصل و
هو المقول علی الشئی فی جواب اشیء هو فی ذاته فان میزه
عن المشاركات فی الجنس القویب فقویب و الاقبعید اذا
نسب الی ما یبیزه فبقوم و الی ما یبیز عنه فمقسم و المقوم
للعالی مقوم للسافل و لا عکس و المقسم بالعکس الرابع
الخاصة و هو الخارج المقول علی ما تحت حقیقة
واحدة فقط الخامس العرض العام و هو الخارج

ای همان کلی است بر شئی در جواب سوال ای شئی مونی
فانته ۱۲ هـ قوله فان میزه الی غیره الی غیره و بدین فصل
چیزی را از دیگر یکی آن چیز در جنس قریب آن چیز
مانند ناطق که تریزی و بدین ناطق را از جنس شرکای آن
در حیوان که جنس قریب است برای انسان پس
چنین فصل را قریب گویند یا تریز و بدان فصل را از
شرکای نوع در جنس لید یا ناطق خاص که تریز و بد
انسان را از شرکای آن در جنس نامی که جنس بعید است
برای انسان و اگر آن فصل نسبت کرده شود بسوی آن
نوع که تریز و داده است این فصل از سایرین فصل را مقوم
نامند و اگر نسبت کرده شود بطرف جنس که فصل تریز و داده
است نوع بر انسان جنس پس این فصل را مقوم گویند
و فعلی که مقوم عالیست مقوم سافل است و مقوم جنس سافل
جنس علی است و مقوم عالی مقوم سافل باشد و هر
مقوم از تقویم بعین راست کند ۱۳ هـ ای مقوم
سافل مقوم عالی نیست چیزی ناطق مقوم انسان است و
مقوم حیوان ۱۲ هـ ای مقوم خاص که مقوم جنس نامی است
و مقوم حیوان ناطق مقوم حیوان است و مقوم جنس نامی نیز ۱۱
هـ قوله الرابع الخیال منتهی ای جهاد آن خاصه که تریزگی
ست و خارج از حقیقت افراد و گفته شود بران اول و تریز
حقیقت داده و فعل باشد خواه آن حقیقت نوعی باشد
یا بسیجا لاول خاصه النوع کما منتهی الی الانسان و انسانی لاول

الجنس لاشیء خاصه الی حیوان ۱۲ هـ فلیعلم انست که مقوم برود
قسمت یک باشد اگر چه نامش چیز است افراد آن چیز را که این خاصه برده است
مانند فعلک باشد بری انسان و دیگر شئی را از جنس افراد را باشد
مانند کاتب یا فعل بری انسان ۱۳ هـ المقول علیه قوله لاول عرض
العام و یبیز از ان کلیات عرضها باشد و ان است که خاصه
قول شود ۱۴ هـ لان نوعی بالافاضة الی ما فوقه ۱۲ هـ مکرر فرق جمیع الاجناس ۱۲ هـ مکرر تحت جمیع الانواع ۱۲ هـ قوله فلیعلم انست که مقوم حیوان است
و مقوم انسان ۱۲

الان اوزیدنه انما یبیز بالنظر الحقیقة البصریة فی افرادها
از بالا بسوی زیر برای از عام بسوی خاص تا آنکه زیر آن نوع
مانند انسان و این سافل را از جنس الانواع گویند ۱۲ هـ
قوله و یدیه ما متوسطات ای آنچه در میان جنس عالی و نوع عام

۴ این است که وجود کلی طبیعی در خارج ای در ظاهر یعنی وجود اشخاص خودست یعنی افراد آن موجود اند در خارج نه خود آن کلی وجود افراد خود موجودست چنانچه این مذمب حکای عقین است چرا که اگر آن کلی یا نه شده در ضمن افراد خود تعصاف شی و اصل اصناف متضاده بدون شئ واحد در مابین آنها مستعد لازم آید ۱۲ **قوله** حرف ای حرف شئی آنست که عمل شود بر آن شئی برای

فانده دادن تصور آن شئی یا بکنند یا بوجهیکه بعد باشد از هیچ
ما سوی خود شرطست این که باشد معرفت برابر برای شئی
معرفت بالغ و در صدق یعنی هرگاه که معرفت با معرفت صادق
شود این شئی صادق آید و هرگاه که این شئی صادق
آید معرفت صادق آید پس واجبست درین تعریف
که جامع باشد افراد خود را و مانع باشد افراد غیر را
و مانع تر باشد معرفت از معرفت پس میباید تا معرفت
بچیزی که هم اطلاق شئی باشد خواه ام مطلق باشد خواه
اعم من وجهی که مقصود از تعریف یا تصور حقیقت
آن شئی است و یا اقیانان شئی از هیچ ما سوی
آن دائم فائده دهد بدان شئی را ازین برد مقصود
درین تعریف میباید نباشد مطلق چرا که خاص ضمنی
تر باشد از عام و معرفت روشن تر باشد و نیز تعریف
بماوی آن شئی در معرفت و جهالت نیز میباید نیست
تعریف بخنی نرازان شئی در معرفت باس طور که
در تعریف الفاظ غیر ظاهر الدلالة آید پس ما جنبه تکلم

المقول علیها و علی غیرها و کل منهما ان امتنع انفکاک عن الشئ
فلا یزعم بالنظر الی الماهیة او الوجود بین یلزم تصویره من تصور
الملزوم او من تصورهما الجزم باللزوم و غیر بین بخلافه و
الاقعرض مفارق یدوم و ینزل یسرعة او یطوء
خاصة مفهوما الحکی یسمی کلیا منطقییا و معروضه طبعیا و
المجهوم عقلیا و کذا الانواع الخمسة و الحق ان وجود الطبع
بمعنی وجود اشخاصه فصل معرفت الشئی ما یقال علیها فائدة
تصوره و یشترط ان یکون مساویا و اجلی فلا یصح بالاعمد
الاخص و المساوی معرفت و جهالت و الاخص و التقریف بالفصل
القرب حد و بالخاصة رسم فان کان مع الجنس القرب
قام و الافناقص و لم یعتبر و بالعرض العام و قد
اجیز فی الناقص ان یکون اعم کاللفظ و هو ما یقصد به

بطرف مخاطب ۱۱ من الملامسة ۱۲
تعریف الالبین دلالین دالین من لوالاب ۱۲
قوله و التقریف بالفصل القربیه اعم و یشترط
دال یعنی منع و نهایت شئی باشد و آن فعل مانع از
دخول غیرها باشد بدان شئی و تعریف خاصه معنی است و اگر
خاصه تر شئی باشد در رسم نیز معنی از دست لیکن اگر باین
فصل و خاصه جنس قریب هم باشد پس اول حد
تام است دوم رسم تام و اگر جنس قریب باشد
پس یا اول یا بعضی باشد یا با جنس بعید باشد
پس اول یا بعضی ناقص و ثانی را هم ناقص گویند بکنان مذمب
تهذیب ۱۲ **قوله** تعریف انسان ناطق تعریف ما یسمی ناطق

۱۳ **قوله** و تقریف لفظ سمدانه جنت ۱۲ **قوله** ما سواد و برای ۱۲ **قوله** دالین
اینست ۱۲ **قوله** مع قطع النظر عن مفروض وجوده فی الامت
ادق الفهم ما ندرند جیت برای اربعه ۱۲ **قوله** کالانقسام
بست اربعین الاربعه من تصور الانقسام و الاربعه تصور الانقسام
بست اربعین ۱۲ **قوله** و الحق ۱۲ ای مذمب من زلایا

۱۳ **قوله** تعریف نفی آنست که از آن مقصود باشد تعریفی لفظ سمدانه جنت ۱۲ **قوله** ما سواد و برای ۱۲ **قوله** دالین
اینست ۱۲ **قوله** مع قطع النظر عن مفروض وجوده فی الامت
ادق الفهم ما ندرند جیت برای اربعه ۱۲ **قوله** کالانقسام
بست اربعین الاربعه من تصور الانقسام و الاربعه تصور الانقسام
بست اربعین ۱۲ **قوله** و الحق ۱۲ ای مذمب من زلایا

ص منی حرفی است غیر مستقل برای توقف آن بر محکوم باینکه آنرا رابطه گاهی در صورت اسم باشد و آنرا رابطه غیر زمانه گویند و استعاره کرده شود یا آن رابطه غیر زمانه لفظی است
همه حاصل است و این رابطه منی حرفیست و برای آن بهر او از اعراب نباشد گاهی آن رابطه در صورت مکر باشد اما رابطه زمانه گویند و برای آن لفظ کان اضافه کرده اند
برای بودن آن فعل بحدت پنج چیز زید کان قاتا و این تغییر تعلیمی باعتبار رابطه دو قسم است یکی نشانی که رابطه محذوف باشد بنا بر اشتغال آن بر دو چیز چون زید کانت دم ثلاثیه اگر
رابطه مذکور باشد برای اشتغال آن بر سه چیز چون زید
هر دو قائم ۱۳ **قوله** قد استبررنا ظاهرا بنزالت که
دفع دخل باشد تقریرش آنکه چون اعاذة دال
به نسبت رابطه منوع است زیرا که همواره قضیه
زید قائم دال بر نسبت است و از نسبت بکه اسم
است پس جواب داد که جواب در اصل موضوع
نیست برای ادا کردن استعاره دال میشود بر معنی
نسبت که معنی حرفیست ۱۲ موی محمد عبد المهدی علیه السلام
عنه مخصوص موضوعها سهولت مزجیه بگویند زیرا که این سه
گوناگون زید بجز ۱۲ که قله مان کان آه اگر باشد منوع
تفسیر نفس تحقیق کسی پس بعید باشد که قولی اللسان
نوع و المیون نفس بچونکه نم بر معیت و نسبت و عدم
آنها نیست بر مصدق علیه السلام و المیون انما افلوه
آنها بل حکم بر طبیعت است مطابق ۱۲ من شروع
ع **قوله** و الا آه ای اگر نباشد منوع قضیه نفس
و نفس حقیقت کلی بل افراد آن موضوع واقع
شوند پس اگر بیان کرده شود چندی افراد منوع
از روی کلیت یا جزئیت پس آن قضیه محصوره
باشد و آنچه از آن چندی افراد معلوم شود آنرا سور
بالعم یعنی دیوار رابطه قله زیرا که با نقیض ط
نموده و دیوار شهر و اطراف افراد محکم علیه نماید ۱۳ من
شروع **ع** ان کان الحكم فيما على كل افراد موضوع
نحو کل انسان حیوان او علی بعضها نحو بعض الحیوان
انسان ۱۳ **ع** ای اگر بیان چندی افراد نباشد
تفسیر معلوم گویند **ع** لازم بیکند جمله جزئیه
یعنی بهر حال خالی از جزئیه نباشد **ع** **قوله**
القاریه بدان که فرق میان خارجیه و حقیقیه

تفسیر مدلول اللفظ التصديقات القضية قول **يحتمل**
الصدق والكذب فان كان الحكم فيها بثبوت شئ
لشئ او نفيه عنه فحلیة موجبة او سالبة **ويسمى المحكوم عليه**
موضوعا والمحكوم به محمولا والدال على النسبة رابطة و
قد استعير لها هو والاشراطية **ويسمى الجزء الاول مقدما**
والثاني تاليا والموضوع ان كان شخصا سميت القضية
شخصية ومخصوصة وان كان نفس الحقيقة طبيعية و
الافان بين كميتا لافراد كلا او بعضا فمصورة كلية او جزئية
ومابه البيان سور او الالفه حلة وتلازم الجزئية ولا بد
في الوجبة من وجود الموضوع محققا وهي الخارجية
او مقدارا للحقیقیة او ذهنا فالذهنية وقد يجعل
حرف السلب جزء من جزء فتسمى معدولتولا فحصلة

ع ای هر کس مقول باشد یا مقوله **ع** **قوله** **يحتمل الصدق**
و بیجا شکالی وارد میشود که السامد فرق نماید که قضیه بود محض کذب
نیست جواب از روی جهتم نبریت محض است و خصوصیت ماده
طریقت نیست و منهم خبر این است که هذا **ع** **قوله** **لحمولیت**
علی الموضوع ۱۲ **ع** **قوله** **والدال** ای لفظ دلالت گفته
بر نسبت تکمیلی مذکور در قضیه مطغوظ باشد آنرا رابطه انما
از تکمیل تفسیر دال اسم مدلول بر که رابطه در حقیقت نسبت
حکمی است و آن رابطه اعاذة باشد بنا بر دلالت او بر نسبت که
۱۳

آن است که در خارجیه هم بر موضوع موجوده خارجیه می شود و حکم بر آن ۱۲ **ع** **قوله** **لانه** و وضع و معنی لان حکم علیه ۱۳ **ع** ای اگر باشد
حکم ثبوت شئی بر شئی یا نفي شئی از شئی آن تفسیر را شرطیه گویند مانند قولها ان کانت الشمس لا تعطلها فلنوجود کذا فی الشرع ۱۳ موی هر یک بشرط **ع** ان بی ان حکم علی کلا او
بعضا ۱۳ **ع** **قوله** **ان کان علی بعضها** یعنی المیون انسان ۱۲ **ع** **قوله** **بين كميتا** ای لفظ بین بکمیته افراد الموضوع ۱۳ **ع** **قوله** **موضوعا** متوقفا بر سوره الابدی غیر بنایه ۱۳ **ع** **قوله** **ان كان** یعنی **ع** در خارجیه نفس ۱۳ **ع** **قوله** **ان كان**
کلی انسان حیوان ۱۱ (۲) ای مضاف تحت التقریر طریقت ۱۱ **ع** **قوله** **ببین** ۱۲ (۲) پس تفسیر زید باشد (۵) ای صفت نفي باشد **ع** **قوله** **لا وانا** (۲) **ع** **قوله** **اصول** ۱۲

۴ و انفاک است مطلقاً ای غیر مقید به معنی یا دخی یا نقد قول ماکل انسان حیوان بالضرورة و لا شئ من الانسان بحجر بالضرورة پس حکم دران بعوضت ثبوت حیوانیت است برای آن ن
 و نفی حریت است از ان در برهانات وجود آن عدم مشروط عامه که حکم کرده شود دران بعوضت نسبت تحول لطرف موضوع بود تنگی ذات و موضوع متعین باشد و بعوضت عنوان
 که برای آن است و عنوان در لغت بمعنی سر را باشد چون موضوع عنوان تغییر باشد لهذا است آنرا نسبت لیسان نماید و برای اشتراط صحت بعوضت مشروط نامند و بار عام بودن
 آن از مشروط خاصه عامه نامند که عنوان کلی است متحرک الاصابه بالضرورة اوام کاتباً است و تغییر مطلقه بنا بر مقید بودن آن بعوضت در وقت صحت و مقید نبودن آن لا دوام نامند

کل قریحتمف بالضرورة وقت معلولت المادین بیندین
 الشمس بجایام منتشرة مطلقه اگر حکم بعوضت نسبت
 در وقت غیر صحت باشد تحول انسان منتفص بالضرورة
 وقتاً بحکم و انما مطلقه اگر باشد حکم دران کاتب نسبت اوام
 ذات الموضوع موجوده برای اشتمال آن بودیم و عدم
 تقدیر آن بعوضت باشد کل فلک متحرک انما استقصر حرفیه
 عامه اگر حکم بلا دوام نسبت بقدر صحت باشد برای تعیین
 اهل حرف این معنی از تغییر بوقت گفتن عام بودن از
 عزیزه خاصه و فرق در عوضت معنی آنست که عوضت
 عبارت از استمال الانفاک باشد و در او عبارت از عدم
 انفاک باشد و تحقق مطلقه عامه اگر حکم بیرون نسبت
 باشد و یکی از ازمغه ششگانه برای تعیین زمین از تغییر
 زمین معنی وقت مطلق و غیر مقید بودن آن بر معنی و
 عامه بجهت عام بودن آن از لازم و در بلا دوام استم
 عامه اگر بلیغ عوضت از جانب مخالف نسبت باشد
 برای اشتمال آن بر امکان دوام چون آن از مکنه تا همه
 کونین کل تا عارضة بالامکان العام و لا شئ من الحاررة
 یا ربو بالامکان العام و بعوضت تغییر مرکب مذکور حقیقت
 آنرا از ایجاب و سلب بودن مشروطاً خاصه و حرفیه خاصه
 وقتاً لا وجوده بالضرورة و وجودیه لا امکانه مکنه خاصه
 من الشرح مکه کفون کل کاتب متحرک الاصابه
 بالضرورة اوام کاتباً و انما ای لا شئ من متحرک الاصابه
 بالفعل ۱۲ مکه ما تدرک انسان ضاکن بالفعل لا

وقد یصرح بکیفیه النسبة فوجهية والا فمطلقة وما به
 البیان حتمه فان كان الحكم فيه بضرورة النسبة ما دام
 ذات الموضوع موجوداً فضرورة مطلقه او ما دام وصف
 بشرطه عامة او فی وقت معین فوقتیه مطلقه او
 غیر معین فمنتشرة مطلقه او بدها و اما ما دام الذات
 فدائمة مطلقه او ما دام الوصف فعرفیه عامة او بفعالیتها
 فمطلقة عامة او بعدم ضرورة خلافها فممكنة عامة
 فهذا بسائط وقد یقید العامتان والوقتیان المطلقان
 بالادوام الذاتی فیسمى المشروطة الخاصة والعرفیه
 الخاصة والوقتیه والمنتشرة وقد یقید المطلقه العامة
 بالضرورة الذاتية فیسمى الوجودیه الاضرورية او بالادوام
 ویسمى الوجودیه الاداءة وقد یقید الممكنة العامة

له و غیر بیان نسبت باشد از جهت گویند ۱۲ مکه
 یا بودن نسبت در یکی از وقت حکم کرده شود ۱۳ مکه قول فیه
 بسائط مع بیطی مع غیر مرکب است ۱۴ مکه باید نسبت کفون
 موجوده نزد یک اهل فن باشد مشت انسان بسائط اوام
 که منی آن با ایجاب فقط باشد یا سلب فقط کج ضروری مطلقه که
 حکم کرده شود دران بعوضت نسبت تحول لسی موضوع تا
 و تنگی ذات موضوع موجود باشد ایجابی باشد نسبت یا سلبی
 بنا بر شش بعوضت آن به کیفیت عوضت که عبارت از اختصاص ۱۴
 و لا دوام بالامکان و الاطلاق و غیره مکه ۱۲ مکه ای اگر کیفیت نسبت بیان کرده شود تغییر مطلقه نامند ۱۳ مکه ای و معنی موضوع که آن را وصف عنوانی نیز گویند ۱۴ مکه حکم بعوضت
 نسبت در وقت صحت باشد در اوقات وجود موضوع ۱۲ مکه ای وقت غیر صحت حکم کرده شود دران تغییر بدوام نسبت ما دام الذات ۱۵ مکه پس تغییر عامه نامیده شود ۱۲
 مکه ای و معنی الموضوع ۱۲ مکه ای پس تغییر معنی عامه گفته شود ۱۳ مکه ای پس تغییر نسبت باشد ۱۴ مکه ای پس تغییر مکنه عامه باشد ۱۲
 (۵) ای مشروطاً عامه و حرفیه عامه ۱۲ مکه (۶) دقیقه مطلقه و منتشرة مطلقه ۱۲ مکه (۷) ای مکنه عامه شود ۱۲ مکه (۸) تحول انسان ضاکن بالفعل لا انما ای لا شئ من بضاک بالفعل ۱۲ مکه

۴۰ وجوبیت ۳ من الشرط لتفویض **ع** قوله الشرطية متصلة أه ای قضیه شرطیه و هم سمت کے متعلقہ ان موجب باشد اگر حکم کردہ شرط در ان ثبوت نسبت بر تقدیر تحقق نسبت دیگر
سایہ باشد اگر حکم کردہ شرط در ان پہنچی بر تقدیر ثبوت نسبت از حی و غیر ان متعلقہ لزومیہ باشد اگر باشد ان حکم بعلت قانون امری است کہ لیبب ان ہمراہ شدن میخواند مقدم تالی ط مجر
علت و علیت بیا علامت تفانیت اول ما نشان ان کانت الشمس طالعہ فالنہار موجود و ثقی شل ان کان زید یا عمرو نحو و ایہ ۱۲ **ع** باید دانست کہ ایجاب و سلب در قضیہ شرطیہ یا ذوات
شرط است اگر شرط شرط اول یا ایجاب باشد بر دیگر شرط
نسبت من شرطیہ شرطیہ خیار کف فلو طالت و سلب کند ما یلین
اگر بر وجه نسبت ایجاب باشد ۱۳ **ع** قوله والا فان تاقیت
ای اگر تاقیت حکم بعلت بل مجر اتفاق واقع شدہ
پس ان قضیہ متصلہ التاقیۃ نام نہادہ شود ۱۴ من
الیزدی **ع** قوله و متصلة ۱۵ ای اگر حکم کردہ شرط
بماعتد و نسبت یا سلب ان فاعتد یعنی مدق و
کتاب ہذا در استفادہ حقیقیہ ان یزید و یسرور فطانی ان حکم کردہ
جمع نشوند در صدق لیکن گاهی برادہ شرطیہ
را منقطعہ مانعہ الجمع نامند یا از مدی کلاب فقط این
طور کہ حکم کردہ شرطیہ این ہر دو نسبت برادہ شرطیہ
لیکن جمع نشوند در صدق پس این را منقطعہ مانعہ
المخلو کہینہ ۱۶ من الشرع **ع** مثال ایجاب دتانی
کقولنا اما ان یكون هذا العدد فاما ان یسلیتانی
کقولنا لیس اما ان یكون هذا العدد زودجا او مستحما
بتبادین ۱۷ **ع** کقولنا هذا الشی اما ان یكون شمرا
او غیرا ۱۸ **ع** نحو زید اما ان یكون فی البحر اما ان
لا یفرق ۱۹ **ع** قوله و کل منہا آہ ہے ہر دو اول حقیقیہ
و العاقبہ الجمع و مانعہ الخوف و ایہ باشد اگر تعلق لغت در ان
برای ذات مقدم و تالی باشد این طور کہ مفہوم بکی
انسان مانی برای دیگر باشد ہر جا کہ تحقق نشوند ان
ہر دو اگر تانی در ان برای تانی ذات ہر دو جز یا
ممن التاقیۃ باشد ان را التاقیۃ نامند پس اگر در
شرطیہ حکم بر جمع تقدیر مقدم باشد شرطیہ کلیہ باشد
والا جزئیہ ۲۰ من الشرع **ع** کالتفانی بین الاجزیۃ
والفریدیۃ الشجریۃ و الحجریۃ ۲۱ **ع** کقولنا
کلما ان الشی اما ان کان حیوانا **ع** کقولنا
تذکون اذا کان الشی حیوانا ان الشی اما ان کان
شمار کما مر ۱۲ للہ حیوانا کان اللسان ناطقا فالمازنا حق ۱۲ **ع** سواد کانت متصلة او منقطعہ ۱۲ **ع** ای ان علی الیوم فاکر ملک ۱۲ **ع** اگر کلیت و جز نسبت
بیان نشود ۱۲ **ع** ای مقدم و تالی ۱۲

بلا ضرورة الجنب للموافق ایضا ویسمی الممکنۃ الخاصۃ و
ہذا مرکبات لان اللادوام اشارۃ الی مطلقۃ عامتہ و
اللا ضرورة الی مکنۃ عامتہ مخالفۃ الکیفیۃ موافقۃ الکیفیۃ
ما قید بہما فصل الشرط متصلة ان حکم فیہا بثبوت
نسبتہ علی تقدیر اخری او نفیہ لزومیۃ ان کان ذلك بعلاقتہ
والا فان تاقیۃ و منفصلۃ ان حکمیتنا فی النسبتین اولاً
تتایہما صدقا و کذا یأوی الحقیقیۃ او صدقا فقط
فہا نعتہ الجمع او کذا یفقط فہا نعتہ المخلو و کل منہا عنادیۃ
ان کان التانی لذاتی الجزاین و الا فان تاقیۃ ثم الحکم فی
الشرطیۃ ان کان علی جمیع تقادیر المقدم فکلیۃ او بعضہا
مطلقا فجزئیۃ او معینا فاشخصیۃ و الا فہملاً و طرفا
الشرطیۃ فی الاصل قضیتان حملتان او متصلتان او

شرط است اگر شرط شرط اول یا ایجاب باشد بر دیگر شرط
نسبت من شرطیہ شرطیہ خیار کف فلو طالت و سلب کند ما یلین
اگر بر وجه نسبت ایجاب باشد ۱۳ **ع** قوله والا فان تاقیت
ای اگر تاقیت حکم بعلت بل مجر اتفاق واقع شدہ
پس ان قضیہ متصلہ التاقیۃ نام نہادہ شود ۱۴ من
الیزدی **ع** قوله و متصلة ۱۵ ای اگر حکم کردہ شرط
بماعتد و نسبت یا سلب ان فاعتد یعنی مدق و
کتاب ہذا در استفادہ حقیقیہ ان یزید و یسرور فطانی ان حکم کردہ
جمع نشوند در صدق لیکن گاهی برادہ شرطیہ
را منقطعہ مانعہ الجمع نامند یا از مدی کلاب فقط این
طور کہ حکم کردہ شرطیہ این ہر دو نسبت برادہ شرطیہ
لیکن جمع نشوند در صدق پس این را منقطعہ مانعہ
المخلو کہینہ ۱۶ من الشرع **ع** مثال ایجاب دتانی
کقولنا اما ان یكون هذا العدد فاما ان یسلیتانی
کقولنا لیس اما ان یكون هذا العدد زودجا او مستحما
بتبادین ۱۷ **ع** کقولنا هذا الشی اما ان یكون شمرا
او غیرا ۱۸ **ع** نحو زید اما ان یكون فی البحر اما ان
لا یفرق ۱۹ **ع** قوله و کل منہا آہ ہے ہر دو اول حقیقیہ
و العاقبہ الجمع و مانعہ الخوف و ایہ باشد اگر تعلق لغت در ان
برای ذات مقدم و تالی باشد این طور کہ مفہوم بکی
انسان مانی برای دیگر باشد ہر جا کہ تحقق نشوند ان
ہر دو اگر تانی در ان برای تانی ذات ہر دو جز یا
ممن التاقیۃ باشد ان را التاقیۃ نامند پس اگر در
شرطیہ حکم بر جمع تقدیر مقدم باشد شرطیہ کلیہ باشد
والا جزئیہ ۲۰ من الشرع **ع** کالتفانی بین الاجزیۃ
والفریدیۃ الشجریۃ و الحجریۃ ۲۱ **ع** کقولنا
کلما ان الشی اما ان کان حیوانا **ع** کقولنا
تذکون اذا کان الشی حیوانا ان الشی اما ان کان
شمار کما مر ۱۲ للہ حیوانا کان اللسان ناطقا فالمازنا حق ۱۲ **ع** سواد کانت متصلة او منقطعہ ۱۲ **ع** ای ان علی الیوم فاکر ملک ۱۲ **ع** اگر کلیت و جز نسبت
بیان نشود ۱۲ **ع** ای مقدم و تالی ۱۲

ع قوله ای مطلقۃ آہ ای اللادوام ذاتی اشارہ است بسوی مطلقہ
عامہ کہ شکل صحت بر قبولیت نسبت بر کہ سلب دو امرا جمع شود
بسوی ثبوت نسبت در یکی از ازمہ تعلق و لا ضرورۃ لذاتی اشارہ بود
بطرف کلہ ما کہ مثال بود بر اعلان نسبت کہ مراد ت لا ضرورۃ است
لیکن ان ہر دو قضیہ مخالف در ایجاب و سلب و موافق در کلیت
و جزئیۃ نخواہد بود برای ان قضیہ کہ مقید شود است بان ہر
دو ای لادوام و لا ضرورۃ چونکہ این ہر دو کلیت و جزئیت در ان
کلیت اند کہ مذکور است درین قضیہ فی تفاوت در کلیت ص

۱۲ **ع** ای ان علی الیوم فاکر ملک ۱۲ **ع** اگر کلیت و جز نسبت
بیان نشود ۱۲ **ع** ای مقدم و تالی ۱۲

۴ قنیه تمیز حال و دل پس این باطل شد و آن حق ۱۲ من الشرع ۵۱ اند صدق کل قمر مختلف بالضرورة لادانها و کل انسان بالضرورة وقت الا اذا ما دمس آن بعض
 المختلف قمر بالفعل وبعض المنفصل بان بالفعل ۱۲ ۵۲ ای منوریه مطلقه و دائره مطلقه ۱۲ ۵۳ ای مشروطه خاصه و عرفیه عامه ۱۲ ۵۴ قوله بالیقین یعنی کای یقین
 میشود که اصل صادق نمی آید پس دانسته میشود که مکن لازم نیست و در مختلف نمودی ۱۲ مولوی محمد عبداللہ جبر سلسله ۵۴ قوله تبدل لیقینی الطرفین آه این طریق که تمیز جزو اول
 از حاصل قنیه جزو ثانی کرد این تمیز جزو ثانی را ملل بالبقائه صدق و کفایت چنانچه عکس یقین کل انسان حیوان کل مالمس حیوان پس بان آن آید و این تعریف عکس یقین نزدیک
 قداست و اگر در این تمیز جزو ثانی اول و دومین جزء
 اول را ثانی یا مخالفتم ایجاب و سلب و در حالی صدق
 چنانکه بود و اصل گفتن کل انسان حیوان منکس شود
 بقولنا لاشیء مالمس حیوان بانان و این تعریف نزد
 متفرین است و در گاه که معتبر بود در علوم تعریف اول
 بیان کرده است هنگام آن را بر روش آن ۱۲ من الشرع
 ۵۵ حکم الموجبات ۵۱ ای حکم قضایای موجود مکن
 مستوی ای چنانچه سالیه لکیران با معکس شود کتفها
 و جزو مکن نشود مگر چنانچه ان موجود کیرودین با
 منکس شود مانند ذات خود چنانکه هر گاه صادق آید
 کل انسان حیوان صادق آید و در عکس یقین کل مالمس
 حیوان پس بانان ۱۲ ۵۶ من التهذیب ۵۵
 قوله بالعکس ای حکم سالیه ای حکم موجبات مست
 مدانچا پس چنانچه موجود کلیه باشد یا جزو ای یا مکن
 نه شود مگر جزو نه یا مکن یا سالیه کلیه باشد یا جزو نه
 در اینجا منکس نشود مگر جزو نه یا مکن یا سالیه ای یا مکن
 الانسان مگر او بعضه پس بجز صادق آید و درین جا
 عکس آن پس بعض مالمس بجز مالمس بانان ۱۲
 من تهذیب التهذیب ۵۶ ای حکم کل البیان
 فی العکس المستوی بان یقین العکس مع الاصل نتیج
 الممال کل ذلك جهتا و کما لان علم العکس بالنعق
 الذی هو صدق الاصل بدون العکس فی ماله کذا
 بهن ۱۲ ۵۷ لانه اذا صدق بعض الالباب مکن
 الاصلایع بالضرورة لادانها ای بعض الالباب پس
 مکن الاصلایع بالفعل صدق مکن یقینه مالمس
 مکن الاصلایع لیس کاتبه انا مادم لیس مکن
 الاصلایع لادانها ای لیس بعض مالمس

اصلا يجوز عدم الموضوع او المقدم و اما بحسب الجهة فمن
 الموجبات تنعكس الدائمات والعامتان حينية مطلقة و
 الخاصتان حينية مطلقة لادائمه والوقتیان والوجودیتان
 والمطلقة العامتة مطلقة عامة ولا عكس للممكنتين ومن
 السوالب تنعكس الدائمات دائمة والعامتان عرفية
 عامة والخاصتان عرفية لادائمه في البعض والبيان
 في الكل ان نقيض العكس مع الاصل ينتج الممال ولا عكس
 للبواق بالنقض فصل عكس النقيض تبديل نقيض
 الطرفين مع بقاء الصدق والكيف او جعل نقيض الثاني
 اول وعين الاول ثانيا مع مخالفة الكيف وحكم
 الموجبات هنا حكم السوالب في المستوي وبالعكس
 والبيان البيان والنقض التقض وقد بين العكاس

بالفعل من حیوان و بعض متحرک الاصلایع کاتب بالفعل من حیوان
 متحرک الاصلایع و اگر این مکن صادق نیاید یقین آن انفعی لا شئی
 من حیوان بانان و اما مادم جزو املا شئی من متحرک الاصلایع
 کاتب و اما مادم متحرک الاصلایع صادق آید و این اصل ۱۲

قوله ما لمحبة لجهة آه ای در قضایای موجود هر دو دائره
 و هر دو عامه مجزیه مطلقه منکس شود چنانکه هر گاه صادق آید کل انسان
 حیوان بالضرورة اودا مادم کل کاتب متحرک الاصلایع بالضرورة اودا مادم
 مادم کاتب واجب است صادق آید و عکس آن بعض حیوان انسان

متحرک الاصلایع لیس کاتب ۱۲ من الشرع ۵۵ ای مضمون مطلقه و ضروریه مطلقه ۱۲ ۵۶ ای مشروطه عامه و عرفیه عامه ۱۴ ۵۷ ای مکنه عامه
 و مکنه خاصه ۱۲ ۵۸ ای دلیل انعکاس بطریق مختلف و عدم انعکاس ۱۲

۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰

۴ مساوی فیلزم من ذلك ان مساوی لکن لا لازم بل بواسطة مقدمه خارجیة و بی ان کل امثال مساوی لکن لا لازم ۱۲ ش ۳۰
 شکل اول آه بیان کرد واسطه یا قولی است در صغری و موضوع است در کبری که بر بی الا تاج است بخلاف باقی اشکال یا قولی باشد در مورد اول
 شکل ثانی گویند زیرا

که موافق است یا اول در اشراف مقدمه من حتی صغری یا
 موضوع در هر دو پس از اشکال ثالث تا استدراکی موافقت
 اول حد خاص مقدمه من می گوی یا موضوع در صغری و قولی
 در کبری که کس دل است باشد از اشکال رابع گویند زیرا
 مخالفت اول در هر دو مقدمه ۱۲ من ش ۳۰ اشکال
 الثانی که قولی لاطن انسان ولا شئ من الخ بالان ۱۲
 ۵۵ ای شکل رابع نحو الخ انسان با لحن و کل ضامک
 انسان ۱۲ ۵۹ قولی و بشرطه اللادل آه ای
 شرط ا تاج شکل اولی موجب بودن صغری است
 خواه کلبه باشد یا جزئیة فعلیه بودن آن بر ضد مب
 شیخ و فعلیت آن باشد که صحت عنوانی بر ذات
 صغری بالفعل صلوق آید تا متعدي شود حکم از واسط
 بسوی اصغر و نیز درین شکل کلیت کبری شرط است
 بر آن تاج موجب باشد یا سالیه تا لازم آید متعدي
 بودن اصغر در واسط پس لازم آید از حکم بر واسط
 حکم بر اصغر ۱۲ ۶۰ شکل اول انسان حیوان و کل
 حیوان حاس شیخ کل انسان حاس ۱۲ ۶۰
 قولی شیخ آه ای تا تجرید صغری موجب علیه در صغری
 موجب جزئیة یا کبری موجب علیه جزئیة یا کبری سالیه
 کلیه جمیع در دو سالیه بلکه سالیه کلیه در دو سالیه کلیه
 و در سالیه جزئیة ۱۲ من تقدیم سالیه التمهید میس ۶۰
 بعضی انسان حیوان کل حیوان حاس شیخ بعضی انسان حاس
 ۱۲ ۶۰ قولی ثانی آه ای شرط است بر این تاج
 در شکل ثانی اختلافات هر دو مقدمه در کلیت و محبت کبریت
 کلیت کبری شرط است و بودن صغری ضروریه یا لازمی بودن
 کبری اختلافی است که سالیه آن منسک شرط خلافی بود
 در هر دو مقدمه و هر دو خاصه را چون گفته یا ضروریه کبری

الخاصتين من الموجبة الجزئية ههنا ومن السالبة الجزئية
 ثم الى العرفية الخاصة فصل القياس قول مؤلف من
 قضایا یلزم لذاته قول اخرفان کان مذکور فیه بادت و
 هیات فاستثنائی و الافاقترا فی حملی او شرطی و موضوع
 المطلوب من الحملی یسمى اصغر و معمول اکبر و المتکرم اوسط
 و ما فیہ الا صغر الصغری و الاکبر اکبری و الاوسط اما محمول
 الصغری و موضوع اکبری و هو الشكل الاول او محمولها
 فالثانی او موضوعها فالثالث او عکس الاول فالرابع و
 یشترط فی الاول ایجاب الصغری و فعلیة یا مع کلیة اکبری
 لینیة الموجبتان مع الموجبة الكلية الموجبتین و مع
 السالبة السالبتین بالضرورة و فی الثانی اختلا فیهما فی
 کیف و کلیة اکبری مع دوام الصغری او انعکاس

۶۰ قول القیاس آه ای قیاس در میان آن است که مرکب مؤلفه
 باشد از قضایا و مرکب عام است از مؤلفه بنا بر اعتبار ضابط
 در میان اجزای مؤلفه پس ذکر مؤلفه بعد قول از تمهید ذکر
 خاص است بعد عام که متعارف است در تعریفات ۴ من
 الیزوی ۶۰ قول لیم لذاته آه ای لازم آید بسبب
 ذات آن قول نزول بواسطه مقدمه خارجیة که قولی امسا و بسبب
 ۴

مشروطه یعنی اگر صغری کتب باشد کبری کتب باشد صغری ضروریه باشد فقط واجب بود و شرط اعتبار صحت است ۱۲ من الشر ۶۰
 از هر دو مقدمه پس اگر باشد آن قولی آخر مذکور در آن قیاس استثنائی گویند اگر مذکور باشد پس آنرا قیاس آخر قولی آخر آنکه آن را مطلوب و تمهید
 و قولی آخر آنکه گویند از تمهید کبری در آن قیاس آمد باشد واسطه مقدمه ۱۲ من الشر ۶۰ ان کان حکم من الشرطیات ۶۰ و قد را یک در آن اصغر باشد
 و کل انسان ضامک ۱۲ ۶۰ الی بالبراهته لا یتحاج الی دلیل کراهه اشکال ۱۲ (۱) لشرطه خاصه در فیه خاصه ۱۲ (۲) لشرطه کلیه متنی بالآخر اصل ۱۲

۴۰ از شکل ما بع ۱۲ من الیروی **۱۲** قولیه ملاقاتی کلیت اوسط یا بودن برائے اصغر یا بس طریق کواوسط محمول براسترا نیما یا بالفعل باشد یعنی خود مصغر یا شکل اول است یا اصغر محمول یا شد بر اوسط یا بجا یا بالفعل چنانچه خود مصغر اول و ثانی و ثالث متن و شکل را بع پس و مصغر اول از شکل را بع مندرج اند تحت هر دو شق از نزدیک ثانی در رابع و سابع در شق اول نقطه و ثالث و ثامن در شق ثانی فقط و کلمه او برای شق خلوصت و غیر ثانی از و چیز مذکور و سابع این است که قضیه که مومنوع آن اگر مستحب باشد یا شد با شکاف هر دو مقدمه در کسیت و این در هر مصغری شکل ثانی و چهار مصغری شکل را بع ثالث در رابع خاص

و سابع باشد **۱۳** من الشرع **۱۳** قولیه منافاة ای با منافی بودن نسبت وصف اوسط که لیسے وصف اگر است برائے نسبت بعضی لیسے که لیسے منافاة اصغر است **۱۴** قولیه شرطی الاقترانی که مرکب از حملیات صرف نباشد یعنی تمام است چنانچه اگر یک است از دو متصله یا از دو منفصله یا از یک حملیه و یک منفصله و یا از یک حملیه و یک منفصله یا از یک منفصله و یک منفصله **۱۵** قولیه منفصلین اللید و اما ان کیون زردا انفرجا و از راجح اما ان کیون زردج اللودج اوزودج الفزدج **۱۶** قولیه متصله خود با عدد و اما ان کیون اللودزجا اوزودج الفزدج زردا انفرجا **۱۷** قولیه مفصله درین اقامه از اشتراک و مقدمه در یک جز و دو آن حاد و سبط است پس یا آن اوسط محکوم در مصغری و محکوم علیه در گوی باشد و آن شکل اول و محکوم به در هر مقدمه آن شکل ثانی است یا محکوم علیه در هر دو آن شکل ثالث است یا عکس اول است آن شکل رابع است **۱۸** قولیه

بِعكس المقدمتين او بالرد الى الثاني بعكس الصغرى او الثالث بعكس الكبرى و صابط شرايط الاربعه ان لا يدا ما من عموم موهوعية الاوسط مع ملاقاته للاصغر بالفعل او جملة على الاكبر و اما من عموم موضوعية الاكبر مع الاختلاف في الكيف مع منافاة نسبة وصف الاوسط الى وصف الاكبر لنسبة المذات للاصغر فصل الشرطي الاقتراني اما ان يتكبد من متصلتين منفصلتين او حملية و متصلة او حملية و متصلة او منفصلة او منفصلة و منفصلة و يتعقد فيه الاشكال الاربعة و في تفصيلها بطول فصل الاستثنائي ينتج من المتصلة و وضع المقدم و رفع التالي و من الحقيقية و وضع كل كما نقتضيه الجمع و رفعه كما نقتضيه الخلو و قد يتخصص باسم القياس الخلف وهو ما يقصد به اثبات المطلوب بابطال نقيضه و مرجعه الى استثنائي و اقتضائي الاستقراء تصفح الجزئيات لاثبات حكم

ش **۱۹** الموضوع في الصغرى یعنی یا بدان کیون الشکتان اللودزجان یکبفتین بحیث تمنع اجتماعهما فی الصلح لولا اتحاد طرفاها فخرنا **۲۰** بلاکند و شیخ در شیخ نتیجہ است نحو امکان بدان انما یخلفه **۲۱** قولیه لیسے کیون نتیجہ از لیسے با آن **۲۲** قولیه نکلت آه ای گوی محمول کرده شود قیاس مرکب بنام قیاس خلعت و او آنست که تصدیق کرده شود بان اثبات مطلوب یا بل کیون نقیض بان یا شیخه

کما اگر این دلیل صادق نیست نقیض آن صادق آید یا برعکس بودن با واقع هر دو نقیض یکین بن فرقان است پس ادوات خود را بدو صیغه چنانچه سابق گذشت در صحت محکوم واقع **۲۳** قولیه الاستقراء آه یا بدیانت که جهت بر سه قسم است چنانکه استدل به از حملی بر جزئیات یا از حال جزئیات به کلی آن حال کی از دور جزئی که تحت کلی مندرج است بر حال جزئی و بر سبب اول قیاس است که مذکور باشد عدم استقراء محمول غیر استدل به با شمولان از حکم جزئیات بر کلی آن قولیه استقراء صحیح است و آنچه جهیده است صفت از کمالی و کمالی و وجه الاستدلال و اختیار کرده آنرا ممتنعی تعلیق الجزئیات بدان شق است و تفصیل آن در کتب مطول و رقم است **۲۴** ملاقاته مشکل است در شیخ و عمل **۲۵** قولیه لانت الشمس طالعته فانها موجوده لانها موجوده فانها ممتنعی **۲۶** قولیه اما ان یزید اول جزئیات آن جم **۲۷** قولیه امکان بدان گفته هر دو در اما ان کیون اللودزجا اوزودج الفزدج زردا انفرجا **۲۸** قولیه لیسے کیون نتیجہ از لیسے با آن **۲۹** قولیه نکلت آه ای گوی محمول کرده شود قیاس مرکب بنام قیاس خلعت و او آنست که تصدیق کرده شود بان اثبات مطلوب یا بل کیون نقیض بان یا شیخه

۱۳ قولیه ملاقاته الاربعه آه ای هر یک بخواهد عایت آن در هر قیاس اقترانی عمل کرده شود خود هر دو شق باشد یعنی هر شرطی که سابق مذکور شد و اما ان است که ضرورت ملاقاته قیاس یکی از دو

بهر طریق شیخ خود مان دو چیز این است که این قضیه که موضوع آن اوسط باشد که هر دو چیز در هر یک شکل اول در هر یک از دو مقدمه در شکل ثالث مانند مصغری در هر دو اول و ثانی و ثالث در رابع **۳۰**

نمست چنانکه استدل به از حملی بر جزئیات یا از حال جزئیات به کلی آن حال کی از دور جزئی که تحت کلی مندرج است بر حال جزئی و بر سبب اول قیاس است که مذکور باشد عدم استقراء محمول غیر استدل به با شمولان از حکم جزئیات بر کلی آن قولیه استقراء صحیح است و آنچه جهیده است صفت از کمالی و کمالی و وجه الاستدلال و اختیار کرده آنرا ممتنعی تعلیق الجزئیات بدان شق است و تفصیل آن در کتب مطول و رقم است **۳۱** ملاقاته مشکل است در شیخ و عمل **۳۲** قولیه لانت الشمس طالعته فانها موجوده لانها موجوده فانها ممتنعی **۳۳** قولیه امکان بدان گفته هر دو در اما ان کیون اللودزجا اوزودج الفزدج زردا انفرجا **۳۴** قولیه لیسے کیون نتیجہ از لیسے با آن **۳۵** قولیه نکلت آه ای گوی محمول کرده شود قیاس مرکب بنام قیاس خلعت و او آنست که تصدیق کرده شود بان اثبات مطلوب یا بل کیون نقیض بان یا شیخه

له قوله وقد يقال المبادی که این اشاره است بطول اصطلاح دیگر در مبادی سوائے آنکه ما بقی گفته شد و در حق کرده آن را این واجب در مختصر اصول و فرقی در هر دو اصطلاح آن است که مبادی باین معنی ثانی هم است از مبادی اولی که مبادی اولی را که مبادی یعنی اطلاق کرده شود بر سر آنچه شروع کرده شود قیل آقا در رساله علم بشر طریقه دوران مباحث باشد و باین معنی ثانی اطلاق کرده شود بر آن خواهد دخل باشد در علم یا خارج از آن ۱۲ اش **ک** قوله و المقدمات آه ای کما بی گفته شد مقررات برای چیزی که در آن مشروع در علم

موقوف باشد بحجت بینایی و کثرت رغبت بنا بر تحصیل علم مانند تعریف علم در بیان مقصود ازان علم در بیان چیزی که ازان احوال آن در علم بحث کرده شود ۱۲ **ک** قوله که ازان احوالی بودند قدری که میگردند در اول کتاب خود آنچه نام آن می نهانند و در سیم ثانیه اول فرض تا طلب عیث لازم نیاید و در سیمت گفتند که خواست کنند از آنها طبیعت سلیمه تا خوشنود شود در طلب و بارشفت بر دادند و فرقی باین فرض و منفعت آنست که فرض آن باشد که شارع لحاظ کند از اوقات شروع در منفعت آن که مرتب شود بر علم بر است که طوطی شارع باشد یا در موسم آمان نهان دان عزان علم و تعریف علم بر سر به شاید بیان خاصه از خواص آن تا نزد طالب علم اجمالی بسال آن علم باشد چه در جاهل و آن علم تا در شاگرد تسل پذیرد و بر آنکه اعتبار حال احوال به مراتب مردم است بجهت دانستن این که این علم از جنس کلام علوم است از یقینیات یا حقیقیات یا اصول یا فروع یا طلب که در آن چیزی که لایق آن علم باشد و در این میان علم در کلام مرتبه است تا سبقت کند معظم بر آنچه واجب است تقدیم آن و تاخیر کند ازان که واجب است تاخیر آن مضمون قسمت علم یا کتاب بسوئے انواع و طبایع تا طلب کند معلم در هر باب آنچه لایق است با آن به شرح طریق تعلیم و آن کی تقسیم چیزی است از بالا تا ته تقسیم بعضی تا انواع تقسیم انواع تا صفات و تقسیم صفات تا اشخاص و در تقسیم کلمات تقسیم است از اسفل یا علی مرتب باشد تحلیل اشخاص شلا بسوئے

خارجة عنها عارضة لذواتها وقد يقال المبادی لم یابدأ به قبل المقصود والمقدمات لها يتوقف عليها الشروع بوجـ البصيرة و فرط الرغبة كتعريف العلم و بیان غایت و موضوعه و كان القدماء یذکرون فی صدور الكتاب ما یسمونه الرؤس الثمانية الأول الغرض لئلا یكون النظر فی طلبه عبثاً ^{لعمره} الثاني المنفعة ای ما یتشوق الـ کل طبعاً لینشط للطلب و یتحمل للشقة الثالث التسمية و هی عنوان العلم لیكون عنده اجمال ما یفصله الرابع المؤلف لیکن قلب المتعلم الخامس من الی علم به لیلطلب فی ما یلیق به السادس القسمة مرتبة لیتقدم علی ما یجب و یؤخر عما یجب السابع القسمة ای للتبویب لیلطلب فی کل باب ما یلیق به الثامن الاتحاء التعليمية و هی التقسیم اعنی التکثیر من فوق و التحلیل عکس و التحدید ای ای فعل الحد البرهان ای الطریق الی الوقت علی النحو و العمل و به بالمقاصد اشبه فقط

و

انواع و از انواع بسوی اجناس و موسم تحدید است و بصیحت طریق دانستن حق و عمل کردن بران داین قسم و بیشتر شدید اللذات است بمقاصد علمیه ۱۱ تمام شرحی تهذیب مقول المهندس کل مقدار فله و وسط فی النسبة منبر ضلع ما یحیط الطرفان ۱۲ **هـ** ای بسیاری ۱۲ **هـ** ازان هم ۱۲ **هـ** مقصودین یعنی باری ۱۲ **هـ** باب کردن کتاب ۱۲ **هـ** مع نحو باین طریق ۱۲

منطق منظوم

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام نیرمه در حمدیای چون باغ ارم
 که در دستش بیاید بصیبت من نغمه مری او
 تمام عالم هستی ظلال نامهای او
 سپاسش گر کنم بخت طرازی هم انعامی
 فروردم بکام ترویض و در آن ستاینده
 که باری بار بار بار بار بار می بستم
 بر ستا خیز تو ابد کرد کامل سکه برود
 دهد دل در شفاعت اندلان میدان ناکندن
 کند دل را بیدار در خلاص امت عاصی
 دود دلم لبسوی او بصد آه و نزار بیما
 سوای دست حبتن برود آن سروانور
 ابا م دانهای انبیا در سبزه رخشان
 بروصلوات بیغایات باد از من مبین
 که زیشان آمده پید املت نصرت و نصرت
 چو این شکیب در شکیب این فن راه پیماید
 بحال خود زدی گمرد ششم دوی برودم
 تقرب در صوف دهر شود را نیکزان دیده

ستایم در پاس این نیایش بر خدا نامم
 بر اتم تو سن خامه لبوی شکر خلاقم
 ز تا تیرات اسمایش بود نظم و نسق هر سو
 بانگ دستمایه زنت حمد و شکر انگندم
 دهد گرد دست مقبولی باین جمله سرا ییدن
 درودی می هم عرضه بران مردار سرداران
 بر عشان شفاعت بخش او در بار ببرد
 دل و جان را یکی سازد بگاه جان و دل حبتن
 بستگامیکه دل کرده هر یک میشو ناسی
 بشوید دست از دستن بنیکهای عالمش
 چو دست چرب گریب بر کشید آن سید مرود
 که نام نایش باشد محمد اندین عالم
 که اینم توشه همین باشد ز راه فیهن آگین
 پس از محمد درود این بنده ناچیزی گوید
 ز دست حضرت توفیق باری بشیر رخ آید
 چنان از حال خود گویم چه قدر علم انگارم
 که انبای نمانبم بر تر خویش پیچیده

ترانه و یزم از وی نغمه خیزم از تنای او
 که نعمتائی او در عالم هستی بودیم
 سگالم چون صفات پاک یزم طرح الهام
 که سوی دستگاه مدح اسباب سفر بندم
 پس از حمد و سپاس بار بار بخت می چنیم
 که از جام حقیقت سیر گردانیده سر شدان
 زنده دم در سفارش اندلان هنگام دم بستن
 بدو در دل با استنشاخ نور قلب شکستن
 دود بر لب دل آمت نه راه بزه کار بیما
 نباید دست بر نخلیص از تحمین افعالش
 بسک دود مالش ناشمیت ذره تابان
 بصیبت نام احمد شتر در عالم اکرم
 بر امل بصیبت و بجهش باد و دم اتباع آنحضرت
 که این شکر یز فامه دره منطق همی پوید
 اگر چه بار شیباز از زبان حال میخویدم
 چه یاد وادیش آدم گله از نجات میدارم
 بسمند می تند پس آمده اجلاس میسانند

ن

پیر از جمله مرکب خورده بر جمله حرف نازند
 کسی هرگز ندید که او در خود بهر علم آید
 که طبع سوی ایجاز عبارت آمده مال
 برای طالبان علم این ابیات می گویم
 نوشتم بار اشتزگر چه تنگم که داد وارم
 نوشتم حاشیه بر شرح جمله در صدرا
 یکی یک روز پر اخبار هم آیات سبحانی
 نه تعلیمی یکی در بند سه تلخیصی آوردم
 برین بی فرصتی و نامساعد طبع شد قاعد
 درین دوچار لحظه خواستم تحریر در میزان
 بود این فن میزان بهر حفظ فکر در اذهان
 طریق مستقیم کسب نامعلوم و اسازد
 پس این هر دو اگر بفکر حاصل شدیدی خوان
 مؤخر شد از ابواب تصور علم تحقیقی
 پس آن پنج ضرب از کلیات الفاظ و کلماتی
 پس این بحث دلالت را بجملة سبق مؤخر است
 اگر از روی وضعی باشد آنرا وضعی خوانند
 چو از احوال بسره در پی برند و معلوم می بیند
 چو شنوی از پس دیوار لفظ دین می دانی
 طباق و هم تفصیل قسم سوم التزامیه
 طباق آنرا بنا مند و اگر بر جزوی باشد
 به فمیه از ده حیوان ناطق در همه معنی
 بخوانی التزامش همچو بینائی زنا بینا
 بقسم مفرد و قسم مرکب قسمتی یا پید

زندند از درس خود لذات گرفتار با و پیمانید
 که بهر درس و تندیس علوم مدرسه شاید
 چو این حال حوادث از زبان خویش گفتن
 برین نظم قواعد بهر حفظ سهل می یویم
 شرح پنج ایسا غوی آمد از من مسکین
 بتحقیق ست بر شرح وقایه هم هدایه را
 دو تنی هم نوشتم در فرائض هر دو شد مطبوع
 ثانی ثالث از تحریر شرحی منبسط هر دم
 علاوه این همه شد التزام اخر لایح من

شروع در مقصود کتاب
 زا غلوطات و اخلاطات و تلبیسات از شیطان
 اگر علمت بود اذعان بود تصدیق در میزان
 و اگر انکاری زید بود کسی درین میزان
 بکلیات خمس این تصور هم منوط آمد
 لهذا بحث الفاظ و تقیسات آن خوانی
 دلالت نسبتی باشد میان لفظ و معانی
 جمیع اهل میزان در پی اسباب آن مانند
 و اگر از عقل خالص باشد آنرا عقلیه نامند
 که گویند بود آنجا همین را عقلیه خوانی
 اگر باشد دلالت بر تمام معنی وضعی
 که ذمین تو بعضین فهم کل آن جزوی یابد
 و اگر باشد از موضوع له بر خارج لازم
 اگر در معنی داخل کنی انکار هست اعمی
 اگر خواهی ز بخشش لفظ بخشش معنی وضعی

سرانید از سر خود هرزه گوئی ترا نمی خابند
 نگارم تا کی حال زمانه طول بلا طائل
 برات مانتقان بر شاخ آهو گفتم می افتم
 چه پیشش در زبان تازی آمد جمله اسقام
 دو یک روزی دیک فرس دو بسط و فیض گین
 دو شرحی دو نوشتم مختصر بر تن کیدنی
 رساله عقلیه هم بر او امش آمده مطبوع
 شماره جمله بالجملة بود از شصت هم زائد
 که از ابکار افکارم نتایج آمده در فن
 که نظم فارسی باشد سلیس و اسهل و آسان
 بمعلومات تصویری و تصدیقی سپرد از د
 سوی آن همه اقسام ادراکی تصور دان
 بود مشروط با سبق تصور علم تصدیقی
 که تا ترکیب معلومات از آن جمله باشد
 مگر آنها بلا لفظ دلالت محض بیکار است
 که از رولش بمعنی میرسد اذهان ز بینایش
 و اگر از اقتضای طبع باشد طبیعی گویند
 با قسم سه گانه حصر میفرموده آمدند
 سه گونه می بود با حصر عقلی نوع وضعیه
 چو از انسان رسیدی در پی مفهوم اجامی
 تفصیل گوی آنرا همچو یک مفهوم حیوان را
 که فمیش در پی موضوع له شد واجب دائم
 پس از بحث دلالت لفظ دال زد و وضعی بود
 چو در امری است هم پس آنرا مرکب نام میخوانی

7
2

وگر تنها بود لفظی بقصدت نیست بجز ایش
 هم اجزای نیز چون میان ناطق با بولین راه
 پس این مفرد و قسم آمد یکی بجزئی دوم کلی
 بدانش جزئی کامل که شخصیت همی دارد
 چون انسان کان بود محمول برزید و بی نوعش
 چو از ماهیت افزا خارج شد بود عرضی
 وگر خارج نباشد از همان نامیده شد ذاتی
 یکی نوع و دوم جنس سوم فصلت بین محتم
 بیاسخ از سوال ماهیت این قول جدا باشد
 که در جای خصوصی اشتراک این طبع می تابد
 پس آنرا جنس مینامند و آن کلی بود صادق
 چه جزوی حرکت ذاتی میان شان نمی شاید
 بیاید در جواب ای شیء هو من الذاتی
 بحد لذات کان در جوهر طبعش بود باطن
 بگویندش برای این همه جنس قریب ترا
 تمام مشترک در بعضی نه و دیگر استخادم
 وگر باشد میز فصل از ابنا از ماهیت
 بگو فصل بعید از جسم در انواع حیوانی
 پس از عرضی بود مختص بیک ماهیت نوعی
 که کلی عرضی محمول بر یک طبع می آید
 در آن عرضی بود شامل بچند لفظ ماهیت
 امور عامه بر تمام اشیا می ذوا امکان
 بود کلی عرضی صادق آید بر طباع چند
 یکی لازم محال لانفکاک اموات ماهیت

که معنی دارد و بیا نیست بخش و جز بمعنا ایش
 مگر تحقیق این گفتم بتعلیقات یومیسه
 چو اصلا شرکت حملی نمی دارد بود جسدی
 اگر فرضش توانی که صادق بر ذوی کثرت
 بسوی این همه لاشی و واجب با همین برکتش
 چو ضاحک چونکه بیرون است از حیوان مع اناطق
 چو انسان و چو حیوان ست ذاتی بهر هر جزئی
 تمام طبع هر فردش بنام نوع می باشد
 سوال ماهیت از کلی حقیقت هر چه طولد آید
 تمام طبع مگر مختص بود با شرکت صرفه
 با هیات محدوده بظن ما هو اللائق
 وگر باشد میز نه تمام مشترک ذلتی
 که باشد معتبر در سنخ جوهر نه بود عرضی
 اگر آن جنس آید در جواب جمله او اعش
 چو حیوان بهر اسب و پیل و انس جن و اشترک
 چو جسم نامی از بهر جمال و پیل و انس و جن
 که در جنس قریب ست آن بود فصل قریب البت
 پس این سه گونه را در عرف ذاتیات میگویند
 نباشد جنس یا مختص بود با جوهر جنسی
 چو ضاحک خاصه انسان و ماشی خاصه حیوان
 مراد او در عرضش آمده با جمله تبعیت
 بخوانند شنی نام عرض عام اندوی تعمیمش
 طباع نوعی جنسی برزیر آن بود پیوند
 چو با نقوه نگارنده رونده لازم انسان

بخوانی مفردش چون همزه الله عبد الله
 که در یک وزیر گشته تحقیقات مرصیه
 چو نام زید شخصی مشتمل بر بذیت باشد
 بخوانش کلی و محصور ماندا ندران بخت
 پس این کلی بود مقسوم بر عرضی و بذاتی
 که بود ست این طباع زید و عمر و در ذاتی
 پس این مفهوم ذاتی هم بسطه قسم صورت است
 پس آن کلی ست کان بر متفق محمول می آید
 چو انسان کان تمام طبع زید و عمر و می باشد
 جواب کثرت محض همان نامی بود حرفه
 چو حیوان در جواب الفرس و الفیل می آید
 پس آن ذاتی ست در منطق فصل ماهیت نامی
 چو ماهی در جواب الحمار ماشی حیوان
 بیاید آن تمام مشترک در جمله او اعش
 وگر باشد جواب برخی آن جنس بعید آمد
 بخوانش در جواب ماهی زید دل و باطن
 چو از ابنا در جنس بعید افتاد چون نامی
 سوای این سه گونه جمله عرضیات میگویند
 بمنطق خاصه گویند و متحدیدش بدین باید
 چو با صرافه حیوان و کاتب خاصه انسان
 چو سرخ و زرد و ماشی بهر سبب اشتراک انسان
 کم تعریف و متحدیدش برای نیک تعمیمش
 پس این هر دو بود مقسوم بر دو قسم از قسمت
 چو ناجیان و جلیان بهر حیوان ست بالامکان

الحمد لله رب العالمین

چو اسود به ترکیب و مزاج خاص در جیش
 چو جستن جستن و لبتن شکستن رستن و جستن
 معرف قول تالیح آن بود معلوم تصویر
 پس آن دو قسم میباشد یکی باشد بنام حد
 بجنس خاصه یا محض عرض و خاصه دائم
 چو در تخمدیدان آن آردی حیوان ناطق را
 ز نقصانش بحد ناقص آن را نام می باید
 چو از جنس قریب و خاصه لازم موالف شد
 بحد تمام حد جنس قریب و قید اولی
 چو جسم ضاحک آید بهر علم رسمی انسان
 چو در تعریف انسان ماشی فی ضحک میثاید
 خصوص قائل و طرفین از روی نقره فتن
 بود منظونی و ایقانی و جمعی و تقلیدی
 قضیه جمله باشد گر چه اینها نیست تصدیقی
 چو خالدی ستیز و با عمر آمر شد ایمان را
 همین مصراع کان لقم برای تو مثالش دان
 بود محکوم به تالی در اخبارات شرطیه
 چو تقدیری بود حکمش در ایش انفصالیه
 بنخواندش بحکم وصل نام انفصالیه
 چو جیزح من بود داخل درین سردار یا خارج
 مثال آن همان باشد که در بیات دانستی
 چو این اشیا است یا افراس یا از جنس اشتر با
 بود بدان علاقه یا نبفیش انفصالیه
 بخصوصه بنامندش و گرافتاد کلمیش

مگر این گونه لازم را بگویم لازم صنفی
 چو پر سندات که کلیات غمسه حیثیت گوار شد

بیان معروف

مرکب از خصوصیات ذاتی محض می باشد
 و از جنس قریب و فصل القرب بؤتلف باشد
 فرا هم کرده در وی ز طبعش جمله از اجزا
 چو جسم ناطق آید در حصول طبع انسانی
 چو با حیوان ضاحک ذات انسانی موصوف شد
 چو از جنس بعید و خاصه باشد بنامندش
 چو جسم ماشی آردی بهر علم صورت حیوان

تصدیقات تعریفات قضیه و اقسام آن

خبر گویند در نحو قضیه نام در میسزان
 بحل اشتقاقی و مواطاتی و ترکیبی
 ثبوت شئی چو بهر شئی بود یا نفی آن از وی
 با مررب بعبر خود نداری بیخ شک اصلا
 بود موصوع کان حکم ست بروی حکم جمله
 بود محکوم به محمول در اخبار جمله
 اگر محکی ست بر تقدیر نسبت نسبت دیگر
 و گر حکم تنافی شد بخوانش انفصالیه
 پس این سه گونه آید زان یکی باشد حقیقیه
 با مثال دیگر هم همچنان از خود توانستی
 سوم کان در مقدم تالیش منع الخلو آید
 لزومیه بود بدان شد نبفیش القابیه
 پس از باشد بیان کسیت محصوره اش نامند

دوم عرض مفارک کان ز باهیت توان رستن
 که نوع و جنس و فصل و عرض عام و خاصه باشد
 که از فیش بزرگ بگذرد و معمول تخمیلی
 دوم رسم آن مرکب میبود از عرضی لازم
 بحد تمام نامند آن و موصوع ذات می باشد
 که از جنس بعید و فصل القرب ایستلاف آید
 نمود حس و حرکت از حصولش ماند و شد باقی
 بنامندش بنام رسم نام آنرا که شد حاکی
 بر رسم ناقص از نقصان ز نام این نام خوانندش
 از عرضیات محضه رسم ناقص نیز می آید
 مرکب را در رخ و راست عقلا گزوان گفتن
 گوی نامند تصدیقش اگر بیزد برداز مان
 قضیه گاه تخمیلی ست گبه و همی گبه شکی
 برین تقدیر جمله بود از روی حمل شئی
 نباشد گر چنین حکم آن بود شرطیه در میزان
 مقدم آنکه بروی کرده آید حکم شرطیه
 پس این شرطیه بر دو گونه آید انفصالیه
 چو در خواهی زدم از بنفیش خود خواهم نعت بر
 چو خالدی بود موجود یا معدوم در خارج
 بصدق و کذب می باشد منافات حقیقیه
 دوم کان در تنافی مانع الجمع ست در اجزا
 چو این نادان بود یا باب حجر و فخر بکشايد
 قضیه گر بود موصوع با تقدیر جز فیش
 اگر اجمال آن باشد بنام جمله خوانند

پس آن محصوره در احصاء کل کلیه میاید
 تناقض دان درین سخن اختلاف دو قضیه را
 و گردانی دروغش دیگری را راستی شاید
 اگر هر دو بود محصوره شرط مست اختلاف کم
 نقیض موجب جزئیه باشد سالبه کلی
 چه عکس مستوی خواهی کنی تبدیل طریقش
 بکس هر دو قسم موجب جزئیه می آید
 چه کاذب میشود چون گوی انسان است هر حیوان
 برای سالبه جزئیه عکسی نیست در میزان
 قیاس آن ملتم از چند اخبار و جعل آید
 باشد مثل بر عین مطلوب و نقیض آن
 که باشد اندیش عین نتیجه یا نقیض آن
 که موضوع نتیجه باشد و محمول آن اکبر
 بعد اوسط آن امر مکرری بود نامی
 که در تصحیح افکار است این اشکال میبونه
 امثالش گفتم دو شرط اتاجش بود آنرا
 چه هر ضاحک بود انسان و بر انسان بود حیوان
 چه بعضی ضاحک انسان است الی نشد صابلی
 چه محمول است در صغری و هم محمول در کبری
 هم آنرا از ضرب تنازده نتج چهار آمد
 چه بعضی از جسم حیوان است و بیج آتش نشد حیوان
 بیای شکل ثالث چون بر مبنی حد اوسط را
 دوم کلیت صغری و یا کلیت کبری
 که بر انسان بود حیوان و بر انسان بود ناطق

بیان تناقض

که در ایجاب و سلب صدق و کذب مدیدین ما
 بود مشروط در روی وحدت نسبت در آن هر دو
 چه هر انسان بود اکرم نه برخی زن بود اکرم
 چه هر انسان بود اکبر نه بعضی آن بود اکبر

بیان عکس مستوی

چه برخی از خران سر نیست بعضی سرخ خراشته
 بکس سالبه کلیه مثلش دان کیفیت و کم

بیان قیاس

که چون با در کئی آنرا از آنها جمله نراید
 چه هر کاتب بود انسان و بر انسان بود حیوان
 چه گریزی نخیزم لکن اکنون خاصی ایجان
 پس ادنی را که اصغر در وی ید نام شد صغری
 که از رفعتش بود عظمت بمطوب خودش نامی
 بیای شکل اول اسهل الاتاج و هم علی
 یکی ایجاب صغری و دیگری کلیت کبری
 چه هر ضاحک بود انسان و انسانی نشد ناطق
 نتایج بعد حذف اوسط آید ظاهر ای کامل
 برایش هم دو شرط آمد یکی کلیت کبری
 که اتاجش بصحت مسمان چهار ضرب پنج آمد
 چه بیج آتش نشد حیوان بر ضاحک بود حیوان
 که موضوع است در صغری و هم موضوع در کبری
 ضرب پنج در روی شش آمد بعد این هر دو
 چه باقی باشد آن بر نیاری میشوی ناطق

بقصر حکم بر بعضش بنام جزئیه آید
 یکی را راست گردانی دروغت میگی آید
 نه گفتم گفتم این تمثیل ما را در مثالش گو
 نقیض موجب کلیه باشد سالبه جزئی
 نه چیزی زن بود اصغر بود بعضی از آن اصغر
 بشرط فوق کیف و صدق کن تحویل جزئیش
 چه هر انسان بود حیوان و از حیوان بود انسان
 چه بیج از سرنگ نیست نه تنگ است از آدم
 چه گوی که گویم نیست برخی از مشاة انسان
 پس آن دو قسم شد اول بنام اقترانی دان
 با استثنای آید تسمیه قسم دوم ای جان
 بقسم اقترانی سه حدود آید یکی اصغر
 دوم را کلا بود حاوی با کبر نام شد کبری
 بدست حد اوسط چهار شد اشکال این گونه
 چه محمول است در صغری و هم موضوع است در کبری
 همانده از ضرب تنازده نتج چهار ایجان
 چه بعضی ضاحک انسان است بر انسان بود ناطق
 بیای شکل ثانی یعنی ایجان حد اوسط را
 دوم آمد خلافت هر دو در ایجاب سلب اصلا
 چه هر ضاحک بود انسان بیج ایسی نشد انسان
 چه بعضی از خر نشد انسان بر ضاحک بود انسان
 دو شرط آنرا بود قطعا یکی ایجاب در صغری
 آنرا بنجد برای ضربی از ضرب متالی گو
 بیای شکل رابع چون بیای حد اوسط را

که موضوع است در مغزی و عمل است در گیری
 اگر خواهی که نانی را سبک و آس بگردانی
 بر ابع عکس مغزی ساخته هم عکس گیری کن
 با استثنائی آمد و خیر زان جمله شرطیه
 اگر شرطیه باشد اتصالیه لزومیه
 که عین تالیش آید بدست در نتیجه آن
 چه استلزام انسان به حیوان نیک صحت است
 چه گوئی لیکن آن حیوان نباشد پس نشد انسان
 پس از باشد ز اقسام و از انواعش حقیقیه
 پس آن طاقت لیکن نیست طاق آن چیز پس صحت
 چو این است یا بیل است لیکن اسپ شد پیدا
 چو این تا سیر یا نازد باشد لیکن این زرد دست
 نیاس از روی هیولی به پنج اقسام آید
 ازین جمله بود برهان اشدر عمده دار شد
 و گر لفظ وقوعش نیست آن تخمیل انگاری
 نباشد عملی که طرف ثانی جزم صورت است
 که از روی فساد فکر تدبیرت مسبب شد
 و گر زائل به تشکیک مشکک هم نمی باشد
 بطور حصر استقرادین شش گونه باید
 دوام باشد تا بد حس دران شود وصله القان
 چو مجوده با استقرار صفر خوب محمود است
 چو گوئی ماهیگر و تاب و رخس از تاب خور با هر
 که سازش در میان آن محال است از ره پیهم
 ششم از راه نظریات مشهور است در میزان

چو هر انسان بود حیوان و هر ناطق بود انسان
 بسازی عکس گیری تا سری در روی با سانه
 بدگر طور کن ترتیب را معکوس و بعد آن

بیان انتاج استثنائی

چو گران بود این شی بودی بر بے شک حیوان
 چو استثنائی دروی نقیض تالی آن را
 همین دو صورت اناجش آمد و فن میزان
 کن استثنائی هر یک جزو آن خواهی نقیضش را
 مگر صفت است یا طاقت سلب هر دو صورت است
 نباشد بیل لیکن بیل تر نیست از اسپان

صناعات خمس

مرکب از یقینات و قطعیات مخا باشد
 چو هر دو جانش باشد مساوی فهم آن تکسان
 پس آن تقلید و استیقان و هم جمل مرکب است
 و گر باشد مطابق لیکن از ذمبت توان رفتن
 رشارع از یقین بر روی لبان منطق آید شد
 ازان جمله بدیهی اولی که محض تخمیلش
 چو آتش سوزد گشتی ز گرمی خشکیش عطشان
 چهارم حدسیات آید چو حدس صاحب است امر
 که از اشکال گوناگون بر روزه بود ظاهر
 چو در اباد شاهی بود او اسکندر شده سلطان
 که وسط پنج آنها نباشد غایب از ازان

شرط و هم ضرورتش را در اسفار مطول دان
 چو گردانی سوم را سری اول عکس مغزی کن
 بکن عکس نتیجه عکس را اصل نتیجه دان
 نخست آید پس استثنائی طرفی زان بحلیه
 کن استثناء مقدم را بعین آن بحلیه
 مگر آن چیز انسان است پس لا یریب حیوان است
 نقیضی از مقدم در نتیجه شود ابقا
 و گر شرطیه باشد انفصالیه عفا و یر
 چو این صفت یا طاقت لیکن نیست جفت یا ملام
 پنج الحج استثناء بسازی عین هر یک را
 و گر منع الخلو آید کن استثناء نقیض آن
 پس این نامیز باشد همچنین یا بد باقی دست
 پس آن برهان جمل مشهور شش گونه غلط باید
 چو نسبت در خبر جرح باشد و هم پنداری
 چو بدیهی نسبتش را ج بنام ظن نسبت خوان
 نباشد که بطریق واقع آن جهل مرکب شد
 بنام خاص تقلید آن عقیده و توان گفتن
 بدیهیات از تم یقین شش گونه آید
 یقینش آید و در قطع فهم دست تکمیلش
 سوم باشد مجرب تا فرنگ را مشهور است
 که از راه مبادی شد مطالب دفعه ظاهر
 بود پنجم قضایائی تا از گروه جسم
 چو در ستم از یلان بوده و نادر شاه در ایران
 چو گوئی چهار صفت است از ره تقسیم درود

چه این جمله بلفظ آمده چه این مضمون بخاطر اد
 مستم که بود که نه ناشی از انوازه مشهوره
 بود شعر آن قیاسی مؤلفات از قابض و باسط
 چو گوئی شهید تلخ و پیر گس که دیده تی آورد
 بود اغلوط معمول از تو بهما ی حسبه
 بگوید حقش بر بانی که این را نیست امکانی
 چو تصویر فرس را گوئی است و بود صابل
 خطابت مؤلف باشد ز مظلونات و مقبوله
 پس این کبری است ظنی از یقینی شد لظن فاروق
 مگر عده ترین با قیده زین جمله بر بان است
 محمد ناظم این چند اشعار آمده داعی
 سوز کن ز عیب و نقص حرمانی رود حانی
 با ایمان دار تا طبل رحیل عمر و انقاسم
 بعلم سرتابانی بکنه راز پنهانی :
 شریعت ده طریقت بخش دیرینه دلی خسته
 لعل الله بر زقنی صلاح داردش آمد پس
 خصوصاً حضرت زهرا بتول فاطمه زهرا عذرا
 سر سردار صدیقان ولی فاتح خمیر :
 از د فیض ست جاری تا قیام از خلقت آدم
 که گل روحی سالت هم عبارت نان در گل باشد
 دل و جهان را بچین بنجمن از خویش می بازم
 که بعد از انبیا باشد همان افضل ز انس و جان
 سپس آن حضرت عثمان ذی النورین پر ایمان
 که از فصل قضایا آمد و ضرب المثل پیدا

جدل
 چو گوئی درست متعه ز حیدر آمده ای شیعی
شعر
مقاله
 گوی باشد شبیه حق و گاهی شبه بدلیه
 چو گوئی هر چه موجود است وقت دقیری دارد
خطابت
 که از طرف بزرگان است آن اخبار منقوله
 مواعظا نچه واعظی کند اندر مردم را
خاتمه
 قبول سخن جنتش خوار شده در دعاسخی
 دل میکن مصفی کن تن زارم متقی کن
 بماند حسیه آل احمدی در سلتم هدم
 دلم ز نشان بگردانی قبولش کن اگر دانی
 بیاب تو نشسته در امیدری پای باشکسته
 طفیل احمد مرسل طفیل آل اطهار کنش
 جلگه گنجت رسول الله سر نسوان جنتها
 ز خاک پای او سر مرگه کن ندان اولیا الله
 منور شد با نوار ولایت از درخش عالم
 یکی حضرت حسن فرزند اکبر نور چشم او
 بر اهل خاک و خس انداخته ختم سخن سازم
 سپس آن حضرت فاروق اعظم عادل کامل
 که از جمعیست بدست اهل ایمان آمده قرآن

جدل باشد قیاسی مخبر از اخبار مذکوره
 چو بهتر معدلت آمدستم پندار گمراهی
 که باشد منقبض یا منبسط هر عادل و قاسط
 شراب از قسم شیرینی نهایت طاقتی دارد
 چو گوئی بر سر سرش معنی هست میدانی
 عقول نفسی بیهوده لاف و بهرزه انکار رد
 ترا هر که درم داند ازین گفتار تو جا بل
 چو این شخص است میگردد شب پس کن بود صدق
 ز اقاب خطابت بیبود آن کل نصیحتها
 که بر روی از نوشتن نظم این ابیات باید درست
 میرا کن خدایا از ذنوب و جرم جرمانی
 درون من مزگی ساز و میردم هرگز کن
 بنور قرب ربانی بسنوی فیض سبحانی
 بختی صاحب دل دل بخت شاه جیلانی
 احوال الصالحین گویان در آمد بنده بیگس
 طفیل محب اختیارش طفیل ولد ابرارش
 سپس آن حیدر صفدر علی مرتضی سرور
 که غوث و قطب و قطب امام وقت شد زین راه
 سپس آن در گل بشکفته نو با ذره احمد
 دوم حضرت شهید که بلا کان ذکر او بر سو
 خصوصاً از صحابه حضرت سردار صدیقان :
 که عدلش آمده بر جمله ارباب دین شامل
 سپس آن نائب چارم علی مرتضی افضلی
مشهد
 کتب امان الله کور شهباز - کتبی فیض رسول آزاد چک ۱۳۲۲

مختصر الميزان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حامد الله تعالى ومصلياً ومسلماً على جيب محمد وآله وصحبه أجمعين
 وبعد فهذا مختصر في الميزان لا يدامنه لطالب العلم للايقان ومن
 لم ينتفع من التقليل لم يستشف للعليل العلم أما تصوراً وتصديقاً
 وكل واحد منهما أما بدیهی ونظری والدلالة تكون الثبوتی بحالة يلزم
 من العلم به العلم بشئ آخر هي اما غير لفظية او لفظية وهي ان كانت
 بحسب جعل الجاعل فوضعية وان كانت بحسب اقتضاء الطبع فطبيعية
 والافعلية والارضية ان كانت على تمام معنی الموضوع له فمطابقة و
 ان كانت على جزء فتضمن وعلى لازمة الذهني فالتزام والادال
 بالمطابقة ان يراد بجزء منه دلالة على جزء معناه فمركب الافراده
 وهو ان امتنع اسناده فعرف واداة والافان دل على زمان من
 الازمنة الثلاثة فكلية وقول والاقاسم وهو ان اتحد اللفظ والمعنى
 وتصوره يمنع الشركة فعلم وجزئي والافكل والكل ان استوت افراده
 الذهنية والخارجية فتواطى والافمشك ان تكثر البايضة وان اتحد
 اللفظ وتكثر المعنى فان وضع لكل على السوية فمشترك وان لم يوضع له
 على السوية بل وضع لمعنى احد فنقل الى غيره فان اشتهر استعماله

له مثال ونحو لفظي
 دلالات انسان برحمان ناطق
 له مثال لفظ طبيعي بوزن دلالات
 اح اح برود ببنه ١٢
 مثال عقل غير لفظ بوزن دلالات
 وفان براتش ولفظي بوزن
 دلالات لفظ ويز بوزن دلالات
 بوزن دلالات انسان
 بوزن ناطق ١٣
 دلالات لفظ بلام معنى بوزن
 بوزن دلالات انسان بركات
 ١٤
 اثر باشد ان رارواف
 كويند مانند نيست واحد
 ولفظي بمعنى شير ١٤
 الميزان المنطق ١٥
 بدفع بمعنى چاره ١٥
 بوزن دلالات انسان
 بوزن اني منها للعه
 عند النماة ١٦
 عند المنطقين ١٦
 اي اگر اسناد
 تمنع نباشد ١٦
 عند المنطقين
 عند النماة ١٦
 اي يني اگر
 دلالات بوزن ميزان ١٦
 مثال عقل غير لفظي ونحو
 بوزن خطوط وخطوط وخطوات
 ولفظي ١٦

له عرفي چون دايه که موزون است براسه ما
 بديع علی الاصل و شهوره کافا شد براسه چلو
 ۱۲ که اصطلاحی اگر ناقص جماعت
 خاص باشد ۱۲ که جمع خاص بود
 که مدخل جمع کاد است در کونین مفرد مطلق
 بزبان ۱۲ که قتیة یعنی اگر متعادل و کتبا
 باشد از اکتفیه نامزد اگر نباشد از اکتفیه
 پس اگر قائمه و مدانی است طلب با مرست اگر
 از اعلی باشد و خاص است از اذیر باشد و عا
 ست اگر ذکر باشد ۱۲ که اکتفیه یعنی
 قائمه است کومت در ۱۲ که کالانسان
 فاقا مایه زید و عمر و کبریا همان افراد
 الانسان لا شین الا علی الانسان عواوض
 ششخته بوجه الفسح عن قبول فوض اشراک
 ویرتک العواوض معبره فی مایه تک الافراد
 بل فی کونها اشخاصا متعینه تمامها بعضها
 عن بعض فیکون الانسان تمام ما بهیچک فرد
 من تک الافراد ۱۲ مولانا محمد بکرت الشر
 مدظله ۱۲ که احراز عن النوع الاضافی
 و هو المایه المقول عليها و علی غیرها بجنس
 فی جوابها کما یحوزان فانه يقال علیه
 و علی غیره کما یحوز بجموعها و ناما سمی
 اضافیا لان نوعیه بالاضافه الی ما
 فوتره ۱۲ مولانا محمد بکرت الشر مدظله
 ۱۲ که امتنع یعنی اگر ممنوع باشد
 جمله اشک آن را عرض لازم گویند و اگر
 ممکن باشد عرض مفارق مستطاب
 عه ای براتی طلب فعل نباشد
 ۱۲ که عه بکار خاص باشد بوی ۱۲
 که استحققت از اذیر ۱۲
 مفعول جماعت ۱۲ که ضماحه
 و هو الکلی العرض المقول علی حقیقه
 و احده چون ضماحه ۱۲ که

فیه فنقول عرفی ان نقل العرف العام و شرعی ان نقل الشرع و اصطلاحی
 ان نقله جمیع خاص الالف لفظ بالنسبه الی المعنی الاول حقیقه و الی الثاني مجازاً
 كان بالعکس متزاد و المتکبان افا دمعی یصح السکوت علیه قتام و هو
 ان احتل الصدق و الکذب فخب و قضیه و الافشاء فان افا دیا الوضوح طلب
 الفعل فامر مع الاستعلاء و التماس مع التساوی دعاء مع الخضوع و التزک
 فمهی و الفهم فاستفهام و الافتیسب یدخل فی التمه مکن و متمنعاً و التزمی مکن فقط
 و القسم و النداء و التعجب و ان لم یفد فناقض فان کان احدهما قیداً لاخر فتقید ی
 و الافغیر و الکلی اما تمام حقیقه جزئیاتیه هو النوع الحقیقه و هو المقول
 علی متفقات الحقائق فی جوابها و جزئها و هو الذاتی فان کان تمام
 المشترك بین الازواع فجنس هو المقول علی مختلفات الحقائق فی جوابها هو
 فان کان تمام المشترك بین جمیع انواعه المندرجه تحته فقربب و الافعیذ ان
 لم یکن تمام المشترك ففصل هو المقول علی الشئی فی جواب ای شئی هو فی ذاته
 فان یمیز النوع عن مشارکاته فی الجنس القربب فقربب الافعیذ او
 خارج عما فان اختص بحقیقه واحد فخاصة و هو الکلی العرضی المقول
 علی حقیقه واحد فقط و الافعرض عام و هو الکلی العرضی المقول علی
 اکثرهما فان امتنع ان ینفک عن الماهیه فلا زفر و الاففارق و الکلیان
 متساویان کالانسان و الناطق او متباینان کالانسان و القرس او

عنه و متباین یعنی هم داخل است و آن تمام ای امر ممکن است بر اهل المال بحیصل و تمای ای امر ممکن چو لیت الثاب بحدود ۱۲

احدها اعم من الاخر مطلقا كالانسان والحيوان واحدهما من وجه
 كالانسان والابيض ونقيضا الاول متساويان والثالث بالعكس
 المتباينين والثاني متباينان تباينا معرف الشيء ما يكون معرفته
 سببا لمعرفة ذلك الشيء فيكون متساويا له في العموم والخصوص و
 يكون اجلي منه فالميز فيه ان كان ذاتيا فخذ تاما ان كان الجنس
 القريب مذكورا فيه او ناقصا ان لم يكن الجنس القريب مذكورا
 فيه وان كان خارجيا فرسم تاما ان كان الجنس القريب مذكورا و
 ناقصا ان لم يكن القضية اما حملية كزيد كاتب وطرقاه موضوع
 ومحلول وشرطية وطرقاه مقدم وتال وهي اما متصلة لزومية
 نحو ان كانت الشمس طالعة فالنهار موجود او اتفاقية نحو ان كان
 الانسان ناطقا فالجماد ناهق واما منفصلة حقيقية مثل العدد اما
 زوج واما فرد واما مانعة الجمع مثل هذا الشيء اما شجر او حرا او
 مانعة الخلو نحو زيد اما في البحر او لا يخرق وهي اما موجبة كما ذكرنا زيد
 كاتب او سالبة نحو زيد ليس بكاتب وشمسية ان كان الموضوع
 شخصا معينا كما ذكرناه ومسورة ان بين فيها كية الحكم مثل كل انسان
 كاتب وبعض الانسان كاتب ولا شيء من الانسان بكاتب وبعض
 الانسان ليس بكاتب والاقه ملة وهي في قوة الجزئية التقيضان

له وجهين شين كبر بعض انسان صادق
 ايدد بعضه انما ان لم يكون الحكم
 بشرت في شئ او في شئ ١٢٥ ان
 كان الحكم فيها بشرت نبتة على تقدير كذا
 ١٢٥ حكمه فممكن ذلك الحكم الا قبل
 بوجه اتفاق ١٢٥ حدوده فغيره خلف
 ذلك وكف وجهت برگاه صادق باشد
 يكي ازان كاذب باشد صادق باشد كروي
 وشود ان تقضي بودن صحت نبت
 لازم كنه است بر اي شئت و صحت
 چنانكه درين اشعار مذکور است
 در زمانه بشرت و صحت شرط
 وان بد صحت موضوع و محمول مكان
 و صحت شرط و اضافت جزو كذا و تفصيل
 است در آخر زمان ١٢٥ امور الواجب
 الحكيم لفظ كل الاقوى لا الجموع كدور
 اسالمة اعلمه لا شي ولا داهو و سورا لوجبة
 البرية بعض و امدو سورا اسالمة البرية
 ليس كل ليس بعض وبعض ليس هذا على سبيل
 التبيين و اعتبار الاكثر على سبيل التبيين
 فان كل ما نفهم من سبب لغة من اللغات
 ان الحكم را لكل واحد من الامم الاستراق النكاح
 في سياق لفي التوسر في انبات و نحو ذلك
 ما نفهم من الحكمة و البرية ١٢٥ سوري محمد بن
 و سوري كهنوزي عنه اي ان في موضوع شخص
 معين باشد و حكم كبريت اقراو باشد ١٢٥
 ان لا بد وضع و هي لان حكم عليه ١٢٥ ١٢٥
 اتساق و لا تساق و صحت و كذب هر دو
 باشد ١٢٥ ١٢٥ ان كنه متناقض و اتساق و
 صحت نقط باشد ١٢٥

بعض كذا في بعض مطلق باشد كذا
 تباين ١٢٥

مقول مطلق ١٢٥

تقيض برهه بيان كذا و كذا بر تقيض كذا دست ١٢

اي مذكورا ١٢

قول بيمين الصدق والكذب ١٢

متاخر عن المقدم كقدره في الذكر ١٢

انسان ذلك الحكم لعلاته ١٢

اي آخر آواز كنه و است ١٢

ان في خبره باشد ١٢

اي قضيه ١٢

كل قضيتين مختلفتين اذا صدقت احدهما كذبت الاخرى وبالعكس
 وشروطه وحدة النسبة المستلزمة لثان وحدات تفقيض الموجبة
 الكليية السالبة الجزئية وتفقيض السالبة الكليية الموجبة الجزئية
 عكس لمستوى تحويل مغزها على وجه يصدق فعكس الموجبة
 الكليية جزئيةها والموجبة الجزئية والسالبة الكليية مثلها ولا عكس
 للسالبة الجزئية عكس لتفقيض هو تبديل كل من طرفي القضية
 بتفقيض الاخر مع بقاء الصدق واليكيف فالموجبة الكليية تنعكس بها
 لاجزئيتها والسالبتين بالسالبة الجزئية الدليل ما يلزم من العلم
 بالعلم بالمدلول فان استدل بالكل على الجزئي او استدل باحدى
 الكليين المتساويين على الاخر يسمى قياسا او بعكسه يسمى استقراء
 تاما ان كان جميع جزئياته وناقصا ان لم يكن او استدل بالجزئي
 على الجزئي الاخر يسمى تمثيلا ويسمى الاول فرعا والثاني اصلا و
 المشترك جامعا القياس قول مؤلف من قضيا ان سلمت
 استلزمت بالذات قولا اخر فان ذكر مثل النتيجة او تفقيضها بالفعل
 فيه فاستثنائي والافاقتزائي والاول يستدل بوجود الملزوم على
 وجود اللازم او بعدمه على عدم الملزوم او بوجود احد
 المتعاندين على عدم الاخر او بعدمه على وجوده فيكون مشتملة

سلك انسان جملان بانه متحرك بالارادة
 دة كل متحرك بالارادة فهو حيوان كاشارة
 حيوان ١٢ سلكه اى جزئى اذ لم يرافقه غيره
 وجزئى ثانى را اصل جزئى متحرك لهما
 بواحد من الطرفين لا مقدم فرد مستحيل
 كدراصل ثابت مست ودم علت آن
 حكم فلان صفت است ودم بين بين
 مدرفه بين صفت دراصل مدرفه متحرك بالارادة
 انما اوجنا ما مستحدا ليقول حرام لان
 انحر حرام وعلته حرمته الاسما ودم جزئى
 البند ١٢ سلكه كقولنا ان كان الانسان
 حيوانا كان حيا سلكه ان يكون حيوانا
 والنتيجة ودم يكون حيا سلكه كدرة في القضية
 وكذا قولك ان كان الانسان حيا كان جزئى
 و كذا ليس بفرس مثلا يكون حيا بالانسان
 ودم لا يكون حيا بالانسان ودم ان كان
 صلا على المقدم مذكرة في القياس انما
 قال مثل النتيجة لان عين النتيجة تفقيذ
 والمذكرة في المقدم جزئيا القضية فلا يكون
 احدما عين فقط ناسى استثنائيا لا شتماله
 على كلتا الاستثناء اعني يمكن ولما لا والا
 فاقتراني كقولنا العالم صغير وكل صغير حادس
 فانه نتيجة مذكرة في المقدمين بالمسادة
 فالعالم مذكرة في المقدمتين الاولى والحادس
 مذكرة في الثانية لكن لا بالصورة
 والنصل وانما استثنائيا لان اقتران المقدمتين
 في مقدمتين ١٢ مولى محمد يركب الله من علمه
 عه اى عكس محمد جزئى ان جازى اى
 عكس سلكه جزئى كذا ايد عه لانه
 انسان وكل انسان حيوان فجزئى جزئى ١٢
 سلكه استثنائي فجزئى الكلي حيوان بالجزئى ١٢

تحويل الجزئى من الكليية الى الكليية

اى دران قول مؤلف ١٢ اى عين نتيجة ١٢ اى قول راجع كذا ١٢

على مقدمة حاكمة بالملازمة بينهما او معاندة احداهما الاخرى تدل على
 وضع الملازمة والمعادنة مطلقا او صدقا او على رفع اللازم او المعاندة
 مطلقا او كذا ويسمى استثنائية والثاني رابعة لانه لا بد فيه من امثالت
 يتناسب فيه طرفي المطلوب ويسمى حدا او وسطا والمحكوم عليه فيه اصغر و
 المحكوم به اكبر والمقدمة التي فيها الاصغر الصغرى والتي فيها الاكبر
 الكبرى فالاولى ان كان محمولا في الصغرى وموضوعا في الكبرى فهو
 الشكل الاول ان كان محمولا فيها فهو الشكل الثاني وان كان موضوعا
 فيها فهو الشكل الثالث ان كان عكس الاول فهو الشكل الرابع الشكل
 الاول شرطه ايجاب الصغرى وكنية الكبرى الضرب الاول من
 موجبتين كليتين نحو كل ج ب وكل ب آ فكل ج آ الضرب الثاني
 الصغرى موجبة كنية والكبرى سالبة كنية نحو كل ج ب ولا شئ من
 ب آ فلا شئ من ج آ الضرب الثالث الصغرى موجبة جزئية و
 الكبرى موجبة كنية نحو بعض ج ب وكل ب آ فبعض ج آ الضرب
 الرابع الصغرى موجبة جزئية والكبرى سالبة كنية كقولنا بعض ج ب
 ولا شئ من ب آ فبعض ج ليس الشك الثاني شرطه اختلاف
 مقدمتيه بالايجاب والسلب وكنية الكبرى الضرب الاول الصغرى
 موجبة كنية والكبرى سالبة كنية نحو كل ج ب ولا شئ من ب آ فلا شئ

له ينانكم باعتبار اقتران چهار محصوره
 صغرى با چهار محصوره كبرى على تنازده ضرب
 ميشوند پس ك ضربت اسكال را بيه شصت چهار
 شذند و بريت و دو و تجر بله غير ١٢ له
 هو مالان الحد الاوسط في مجموعها ١٢ له
 اولها تعقفا في الايجاب والسلب او كانت
 الكبرى جزئية بحسب الاختلاف الموجب لمهم
 الانتاج وذلك لاختلاف هو صدق القياس
 الوارد على صيغة تارة مع ايجاب نتيجة اخرى
 مع سلبها ويريد على عدم لزوم النتيجة لا
 ستمترة اختلاف تحقيق الذات اما اختلاف
 عند اتفاق المقدمتين ايجابا فكل كل
 انسان حيوان وكل ناطق حيوان او كل فرس
 حيوان عليه فكل لاشئ من الانسان
 بحر ولا شئ من الفرس بحر ولا شئ من الناطق
 بحر وما لاختلاف عند جزئية الكبرى
 ففي مجموعها كقولك لاشئ من الانسان
 لفرس وبعض الميوان فرس او بعض
 الصايل فرس وفي رابعها كقولك كل
 انسان حيوان وبعض الحم ليس حيوان
 او بعض الجليس حيوان فقط ١٢ مولوى
 محمد برکت المشرطه عليه اثبات
 ورتفير لزوم ١٢ اعنه الجمع ورتفير
 عناديه حقيقه ١٢ له ورتفير عناديه
 منفصله مائة الجمع للعه ورتفير
 عناديه مائة الخلو ١٢ له الى الصغرى
 كمنقضى الاغالب حصن من الخلو يكون اقل
 افراد ١٢ له لانه لما كان اعم من اقل
 صادر له ١٢ مع الى يسمي

اي نظري ١٢ ورتفير لزوم ١٢

له قياس اقتراني ١٢

قاي دوران ١٢ اي موضوع و محمول غير ١٢ اي آن بر تالسه

اي يسمي ١٢ اي يسمي ١٢

تاسمه ١٢ باشو كرم دوران اكبر

عكس ناطق انسان فلا شئ من البحر انسان ١٢

ما كان حدا الاوسط في الصغرى وموضوعا في الكبرى ١٢

اي شرط الانتاج بينه وصادق ١٢

من جرّ الضرب الثاني الصغرى سالبة كلية والكبرى موجبة كلية نحو
 لاشئ من جرّ ب وكل آب فلاشئ من جرّ آ الضرب الثالث الصغرى موجبة
 جزئية والكبرى سالبة كلية كقولنا بعض جرّ ب ولاشئ من آب فبعض جرّ
 ليس آ الضرب الرابع الصغرى سالبة جزئية والكبرى موجبة كلية نحو
 بعض جرّ ليس ب وكل آب فبعض جرّ ليس آ الشكل الثالث شرط
 ايجاب الصغرى كلية احدا لمقدمتين الضرب الاول الصغرى موجبة
 كلية والكبرى موجبة كلية نحو كل جرّ ب وكل جرّ آ فبعض ب آ الضرب
 الثاني الصغرى موجبة كلية والكبرى سالبة كلية نحو كل جرّ ب ولاشئ من جرّ
 آ فبعض ب ليس آ الضرب الثالث الصغرى موجبة كلية والكبرى
 موجبة جزئية نحو كل جرّ ب وبعض جرّ آ فبعض ب آ الضرب الرابع
 الصغرى موجبة جزئية والكبرى موجبة كلية كقولنا بعض جرّ ب وكل جرّ
 آ فبعض ب آ الضرب الخامس الصغرى موجبة جزئية والكبرى
 سالبة كلية نحو بعض جرّ ب ولاشئ من جرّ آ فبعض ب ليس آ الضرب
 السادس الصغرى موجبة كلية والكبرى سالبة جزئية كقولنا كل جرّ ب
 او بعض جرّ ليس آ فبعض ب ليس آ الشكل الرابع شرط عدم اجتماع
 الكلمتين فيه الا اذا كانت الصغرى موجبة جزئية فلا بد حينئذ ان
 يكون الكبرى سالبة كلية الضرب الاول الصغرى موجبة كلية والكبرى

موجبة كلية نحو كل ب ج وكل آ ب فبعض ج آ الضرب الثاني الصغرى
 موجبة كلية والكبرى موجبة جزئية نحو كل ب ج وبعض آ ب فبعض ج آ
 الضرب الثالث الصغرى سالبة كلية والكبرى موجبة كلية كقولنا الاشئ
 من ب ج وكل آ ب فلا شئ من ج آ الضرب الرابع الصغرى موجبة كلية والكبرى
 سالبة كلية كقولنا كل ب ج ولا شئ من آ ب فبعض ج ليس آ الضرب
 الخامس الصغرى موجبة جزئية والكبرى سالبة كلية كقولنا بعض ب ج
 ولا شئ من آ ب فبعض ج ليس آ الضرب السادس الصغرى سالبة
 جزئية والكبرى موجبة كلية كقولنا بعض ب ليس ج وكل آ ب فبعض ج
 ليس هو القياس اليقينية ست اوليات ومشاهدات متواترات و
 مجردات وحدسيات وقضايا قياساتهما معا والمركب برهان هو اما الى
 هو الذى يكون الحد الاوسط فيه علة للنسبة في الذهن والخارج اذ اتى و
 هو الذى يكون الحد الاوسط علة للنسبة في الذهن فقط وغيرها ست
 ايضا مشهورات ومسلمات مقبولات ومفترقات ومخيلات ووهبيات و اجزاء
 العلوم ثلاثة موضوع كل علم ما يبحث فيه عن عوارض الذاتية ومبادئها
 الموضوع واجزاء واعراض الذاتية والمقدمات ومسائل العلم وهي
 القضايا التي تطلب نسبة محمولاتها الى موضوعاتها في ذلك العلم

له دى تعنايا يحكم فيما يراى اسطر الخوض
 وسمى الظاهرة وسمى حياة كما حكم بان
 اشئ مفيدة اذا لحاس الباهية وسمى
 وجهانيات كما حكم بان لها خوض وتواترت
 دى تعنايا يحكم فيها كثرة الشبهات واهل الك
 اعلم وداووق محوم اتفاق الاشئ
 على الكذب كما حكم بوجوده وبقدره وجرى
 دى تعنايا يحكم فيها شهادات منكرة مفيدة
 المتقين كما حكم بان الشقوا ساهل وان
 الضرب بالتحجب ثموم وزيارات دى تعنايا
 يحكم فيما يحرس قوى من النصف ضد العلم
 كما حكم بان فورا القهرت فاد من نور الشمس
 محمديت الشهد فله كقولنا هذا
 محموم متقن للاظهار وكل متقن للاظهار فهو
 فهو فزيد المعلوم ١٣٥ اين برود قسم ١
 قيس من جعل كونه كقولنا الله وحده العلم
 قيس ١٣٦ كتيبهم منه اصول الفقه
 ان الامر للجواب ١٣٥ كقولنا بافل
 فلان ما خوف بالان فورا ق ١٣٦
 نحو الاشئ من الانسان كقر ١٣٥ كقولنا
 المجر وكل اعظم من الجز ١٣٥ ما نند
 احوال بلوليات لرام ١٣٦
 للعلم من واقعا شغرى كونه
 ١٣٥ كما حكم بان كل موجود غير شاذ اليه ١٣٦
 ١٣٥ اى اجزائ ان موضوع ١٣٦
 معه و اعراض ذاتية الموضوع ١٣٦
 له كقولنا علم في العلم
 الطبعيت جرم فله مثل

ل ي هـ

سأله قوله وآله اى آل محمد قبل ابناءه قيل آله الرسل ولدهم قيل قوله قيل آله الذى حرمت عليهم الصدقة وفى رواية اخرى رضى الله عنهم

سئل النبي صلى الله عليه وسلم من آل محمد قال كل من اتقى كذا فى الشفاء واصحابه وطلوه

رسالة تعريف الاشياء

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسم الذين طاعت محترم مع الرسول عليه الصلوة والسلام

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة على
رسوله محمد وآله واصحابه اجمعين افا بعد فهذه رسالة
فى جميع تعريفات الاشياء وباللغة التوفيق المقدمة ما يتوقف
عليه الشرع فى العلم العلم هو حصول صورة الشئ فى العقل
العقل هو جوهر مجرد عن المادة فى ذاته وافعاله النفس
هو جوهر مجرد فى ذاته لافى افعالها وجوهر مجرد وهو محل ادراك
الاشياء الجوهري هو ما يقوم بنفسه العرض ما يقوم بالغير الجسم ماله
ابعد ثلثة اديتكب من جوهرين فصاعدا الجسم البسيط
هو الذى لا ينقسم الى اجسام مختلفة الطبائع الجسم المركب
هو الذى ينقسم الى اجسام مختلفة الطبائع الطبيعة وهى التى
جعل عليها التصور فقط هو الادراك الذى لا يباحقه الحكم

وسلمين قيل بشرط
الرواية قوله هم صلوات
الله عليهم اجمعين
١٢ مولانا محمد بكر بن
كهنوى رحمه الله
قوله العرض المتعجبين
وان رقم است هو
كيف وضع واين
دته وفعل وانما
وامضات وملك
٢٣ قوله ثلثة وان
طول والعرض يا تقع
وقيل است
قوله الجسم البسيط ما
آية تشبهه مثالها
الجسم المركب ما
او غير
١٢

قوله التصور فقط ما تدعو زيدا وشاهما مولانا محمد بكر بن كهنوى رحمه الله تعالى القوي ١٢

له قولنا التصديق ما نخذ تصور زيد وقائم يا تصور نسبت تمام بسوی زید اسما قلنا علم ای واقع کردن نسبت با نکره بقره تمام است یا واقع کردن نکره بقره تمام نسبت ۱۲ قلنا بقره ای وان جهان است کبر گاه در جمیع کتب بدین معنی شریفی انکه فکر کنیم مانند تصور حرارت و برودت و تصدیق

باینکه اشباب روشن است
سکه قولنا العلم بکمی مانند
تصدیق ملک و جمیع که بیکدیگر
و کسب حاصل نشود مانند
تصدیق بحدوث عالم و عدم
صانع آنکه بنظر و فکر حاصل
نشود و چنانچه هر چه خواستیم که بیفتد
کم که علم حادث است یا قیام
قیامی از معلومات ترتیب
دائم و اذ ان حدوث علم
غنا ختم مانند العالم تغییر و کثرت
خاوش فالعالم حادث ۱۲
همه قولنا البقی بالکثری
فاطر و ادها شتمه بفقیر
این معنی است ۱۲
قولنا الترتیب ای تانیدن
چند چیز را با هم با لحاظ ترتیب
تقدیم و تاخیر آنها ۱۲
مانند کفری در صافی اصطلاح
لفظ ترکیب و الیغی و ترتیب
آدمت که در ترکیب هم اجزای
مصری باشد خواه در میان آنها
مناسب باشد یا در ترتیب

والتصور الذي لا معه حكم التصديق هو الادراك الذي
بلحقة الحكم والتصور الذي معه حكم بالنفي والاثبات الحكم هو
يقاع النسبة وانتزاعها او اسناد امر الى اخر ايجابا او سلبا البديهي
هو الذي لا يتوقف حصوله على نظر وكسب فكر العلم الكسبي هو
ما يتوقف حصوله على نظر وفكر الفكر هو ترتيب امور معلومة
للتأدي الى مجهول والانتقال من الامور الحاضرة في الذهن
الى امور غيب حاضرة فيه او حركة النفس في المعقولات مبتدئة
من المطلوب متعرضة المعاني الحاضرة عندها طالبة جالبة
الى ان المؤدية الى ان يجدها وتزجها الى المطلوب الذهن
قوة مهيأة لاكتساب الحدود والاثار الترتيب هو جعل
الاشياء الكثيرة بحيث يطلق عليها اسم الواحد ويكون لبعضها
نسبة الى بعض بالتقدم والتأخر في المرتبة العقلية التأليف
جعل الاشياء بحيث يطلق عليها اسم الواحد من غير
اعتبار نسبة التقدم والتأخر في مفهوم الحدس هو

منهبت میان اجزا من مرتبه و ترتیب با هم در این مناسبت لانه قدیم و تاخیر اجزا بحسب مرتبه اولی و ثانیه بخلاف اولین چه در آنها این لحاظ من مرتبه ۱۲
قولنا لیس مانند سرعت انتقال زخمی مشاهده تغییر مان تقریبی باینکه لولمان استفاد از خود شیدرت ۱۲

لأن قول اللزم الذهني كأن تقوم استبكي مقولا ما نلتزم به حيث به نسبت اثنين وهم قفا ما نلتزم به نسبت برآه ^ل قول الواجب

الشيء وحقيقة ليفيدا تهورا مجهولا المعروف للشيء هو
الذي يستلزم من معرفته معرفة ذلك الشيء الحقيقية
ما بالشيء هو الملازمة هو عبارة عن استلزام
تحقق احد الشيين تحقق الاخر اللزوم الخارجي
هو كون الامر الخارجي بحيث يلزم بتحقيق المسمى في
الخارج اللزوم الذهني هو كون الامر الذهني ^ب بحيث
يلزم تحقق المسمى في الذهن بتحقيق الواجب هو
الذي لا يفتقر في الوجود الى الغير الممكن هو الذي يفتقر
في الوجود الى الغير الكما المتصل هو الذي يمكن ان يفرض
بين اجزائه حد مشترك الكما المنفصل هو الذي لا يمكن
ان يفرض بين اجزائه حد مشترك الكيف عرضي يتوقف
في التصور على الغير ولا يقضي القسمة وذات المضاف هو
ماهية معقولة بالنسبة الى الغير على الاطلاق التي هي نسبة
الشيء الى زمان الربح هي نسبة الشيء الى مكان ملامتو منتقل

ما يرفقات حق
سماه و تعالى
كدره وجوده تجد
تحتاج ببرهنت
ويكن بر خلاف
كنت ياخذها
كدره وجوده تجد
است بكذا قوله
^ل قولكم لم التصل
ما هو من
الشيء
است بكذا قوله
كم المنفصل ما نلتزم
صداكم دنا في ١٢
^ل قول كيف
ما نلتزم ان واضوا
ظفرت و رقم ١٢
لقول الذي
ما بعبارة رتبة ك
تصل كي ازان
موقوف بر تعلق
و كرسا ك
قوله التي بر طرف

زمان نوتن نسبت اي كلام وقت رفته لمدى ١٢ ^ل قوله الاين بر طرف مكان نون نمت الى كجا خفته لمدى ١٢
٤ + ٤ + ٤ + ٤

١٤ قوله ما هو مورد التاويل ونسبته وطهيدون ١٣ قوله الجنس ما ندره حيوان كل ذي ذات مستعمل ست بكثرين كحقيقتهم
مختلف ست مدحجاب ما يرثل الانسان فالنعم والبقرا هم حيوان مدحجاب ان گفته شود ١٤ قوله النوع ما ندره انسان كل ذي ذات مستعمل

بانتقال ما هو منسوب اليه الوضخ هو هياة حاصلة
للجسم ونسبة الاجزاء بعضها الى البعض الفعل هو التاثير
الاتفعال هو التاثير الجنس هو كل ذاتي مقول على كثيرين
مختلفين بالحقائق في جواب ما هو النوع هو كل ذاتي مقول على
كثيرين مختلفين بالعدد دون الحقيقة الفصل هو كل ذاتي
مقول على كثيرين مختلفين بالعدد دون الحقيقة في جواب
اي شئ هو في ذات العرض العام كل عرضي مقول على الاشخاص
من الانواع الخاصة كل عرضي مقول على الاشخاص من نوع
واحد الانسان حيوان ناطق الحيوان جسم نام حساس
متحرك بالارادة النطق قوة متفكرة في الجنان الفرس حيوان
صاهل الحمار حيوان ناهق الاسد حيوان مقترس الرجل
ذكر بني آدم متجاوز عن حد الصغرا لموت ما بازان ذكر من
الحيوان الخبوا يمتل الصدق والكذب المفرد هو
الذي لا يقصد بجزء دلالة على جزء معناه حالة الجزئية

ست بكثرين كحقيقتهم
بعدد واحد ومتفق
اندر حقيقت ١٢
كقوله لا
نوع ما ندره ماشئ
ك گفته شود بكثرين
انسان ونعم وبقرا
وغيرهما انا نوع
حيوان ١٣
قوله الخاصة ما ندره
ضمك ك گفته
شود بكثرين
انسان فقط نه
نعم وبقرا وشل
ان ١٣
قوله الجنان بفتح
جيم هم دل ١٢
كقوله الخبوا
بما ككلاوي ك
احتمال صدق
وكذب داردان
باجزء كويند
ليكن مطلقا قطع

نظرا في مواد خاصه كما بعض مواد محض صادق يشهد بانتم السواد وقوادد بعض محض كاذب ما ندره الاثر ١٣ قوله ما ندره ناطق ١٤

له قول الدلالة الوضعية مانند دلالت لفظ انسان بر جريان نطق ١٢ له قول المركب انما مانند زيد قائم ١٣ له قول المرئي نحو زيد

مورد بجزا ١٤
قوله انشاء
ما كان بجزء
قسم مرتب
امر مانند ضرب
مدم جوی
مانند ضرب
سوم استقام
نحو زيد قائم
جهاد تمنی
مانند لیت
الشباب بحد
بجزء جوی مانند
سوال سلطان
بجزء ششم
موضوع اول منزل
بنام تقصیب
بجزء ١١ هـ
قوله القفص
بجزء ثانی
یعنی خبر مکم
١٢ له قول
الحلیه مانند

المركب هو الذي يقصد بجزئه دلالة على جزء معناه
الدلالة الوضعية هي كون اللفظ بحيث متى اطلق
فهم معناه الوضع جعل اللفظ بأزاء المعنى او لا المعنى
فهو ما يفهم من هيئة اللفظ اى حركاته وترتيب حروفه
المركب التام هو الذي يصح السكوت عليه الجزئي
هو الذي يفتح نفس تصور مفهومه عن وقوع الشركة
الانشاء هو ايجاب امر لم يكن الا مرما وضع لطلب
الفعل على طريق الاستعلاء التي ما وضع لترك الفعل
الاستفهام ما وضع لطلب الماهية القضية قول يصح
ان يقال لقائله انه صادق او كاذب الحملي هي التي
انحلت طرفيها مفردين الشرطية هي التي انحلت
بطرفيها الى عمليتين الانحلال حذف الاداة الدالة
على ارتباط احدهما بالآخر المتصلة هي التي يحكم
فيها بصدق قضية او لا صدقها على تقدير اخرى

زيد كاتب ١٢ له قول المنفرد مانند ان كانت الشمس طالعت فالنهار موجود ١٣

له قول المفصلة الحقيقية مانند بالعدد وانما عدد ١٢ و فرد ١٣ له قوله فانما الحنجرة الخ اذا كان يكون محمدا او شمسا او قنبر فانما في نيت
 مجرد مجمع شدن هر دو حق و اگر فرض شود متخ نیت چنانچه اگر آن فرض نه هر باشد نه غیر انسان باشد مگر بودن او یک شی سبک و در وقت

هر دو متخ مست^{١٢}
 له قوله فانما^{١٣}
 الخلو مانند نیت
 اما ان يكون في
 المجرى اما ان لا يتحرك
 ليس اجتماع بودن
 نیت مدور یا دوران
 شدن متخ نیت
 نیت و بزود در
 دریا و نترق شدن
 محال است ١٢
 له قوله البسطة
 حرك انسان -
 حیوان بالضرورة
 ١٣ له قوله
 القضية المركبة نحو
 كل كاتب يتحرك
 الامتياز بالضرورة
 ما دام كاتب لا عرفان
 ای لا شی من
 بتحرك الامتياز
 بالفضل پس از
 لفظ لا و اما قضیه

المفصلة الحقيقية هي التي يحكم فيها بالتنافي بين
 القضيتين في الصدق والكذب مانعة المجمع هي التي يحكم
 فيها بالتنافي بين الجزئين في الصدق مانعة الخلو هي التي
 يحكم فيها بالتنافي بين الجزئين في الكذب القضية
 البسيطة هي التي لا يشتمل على حكيم بالايجاب والسلب
 القضية المركبة هي التي اشتملت على حكيمين مختلفين ايجابا
 وسلبا اللزومية هي التي يحكم فيها بصدق التالي على تقدير
 صدق المقدم لعلاقة بينها وتوجب ذلك الاتفاقية
 هي التي يحكم فيها بصدق التالي على تقدير بصدق المقدم
 لابعلاقة موجبة لذلك بل بمجرد الاتفاق الخلف
 هو فهم نقيض العكس مع الاصل لينتج محالا الافتراض
 هو فرض ذات الموضوع شيئا معيناً وحصل صفة
 الموضوع والمحمول عليها المحمول مفهوم العكس طريق
 العكس هو ان يعكس لتحصلا ما ينافي الاصل

در چه آید ایند که در اصل هر دو بر سبب اینند که اصلاً ممتنع است و در حقیقت هر دو در سبب اینند که
 فرضیه آنها قیاسی مانند که اصلاً ممتنع است و در حقیقت هر دو در سبب اینند که
 ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲

له قولا عكس المستوى مانع عكس كل الامور الى ان الانسان هو البرهان لان كل مستوي كونه مستوي كونه عكس النقيض مانع عكس نقيض
 كل انسان حيوان باليمن بحيوان باليمن بانسان مست واذن امثال عواقب نزيه ثانيا مست واذن عكس نقيض مطابق نزيه اول اين است
 كل انسان

حيوان لان
 مما ليس حيوانا
 بانسان المست
 قولا القياس هو
 ما يدور انت ك
 قياس برود قسم
 استيكي استثنائي
 كمدان عين تجر
 يا نقيض نقيض نقيض
 مانع ان كان هذا
 جهاهته تجر ولكن
 ليس تجر تجر ليس
 بجم دوم استثنائي
 وان عليه ياشد وان
 كل جسم مؤلف وكل
 مؤلف عاودت تليم
 عاودت وشرطيه
 بانته نحو كلكا مات
 اشهر طاعة فلها
 موجود وكلها كان
 الهناز تجر
 فالعالم مضمي فكلها

العكس المستوي هو عبارة عن جعل الجزء الاول
من القضية ثانيا والثاني اول مع بقاء الصدق والكذب
والكيف عكس النقيض هو عبارة عن جعل الجزء
الاول من القضية نقيض الثاني والثاني عين الاول مع
مخالفة الاصل في الكيف موافقة في الصدق وقيل هي
عبارة عن جعل الجزء الاول من القضية نقيض الثاني و
الثاني نقيض اول القياس الاول قول مؤلف من
قضايا يلزم لذاته قول آخر البرهان اللبني هو الذي
يكون الحد الاوسط فيه علة للنسبة في الذهن والخارج
البرهان الاتي هو الذي يكون الاوسط علة للنسبة في
الذهن المصادرة جعل نفس مقدم من مقدمات
الدليل عين الدعوى او جزئ المشهورات هي القضايا يحكم
فيها باعتراف جميع الناس المسلمات هي القضايا
التي تسلم عن الخصم فيبني عليه الكلام الواقع

كانت التمر طاعة فالعالم مضمي ١٢

احقره من ليعتقد في الامور والاشياء وكما في قوله اوهيما مائة علم باي كل هو جود في حيزه وشد است ٣ قوله المظنون ان يكونا فان يطرف اهل فوسدق ١٢ قوله
المخيلات في الجاه كقته شود كه فر سرز ملك و خوش شود و فرح قلب و تقوى بدن است هر آينه خوش شود نفس در رغبت نمايد در فوشيدن

المقبولات هي القضايا التي يوخذ مهن يعتقد فيه
اما من امر ساوي او مزيد عقل او ذهن الوهيميات
هي القضايا التي يحكم بها الوهم في امور غير محسوسة
المظنونات هي القضايا التي يحكم بها با تباع
الظن المخيلات هي القضايا التي اذا وردت
على النفس اثرت فيها اثر اعجيبا من قبض او بسط
المغالطة هي القضايا التي شبيهة بالحق او بالمقدمات
المشهوره او مقدمات وهمية كاذبة المبادى هي
حدود الموضوعات واجزائها واعراضها **المسائل**
هي القضايا التي تطلب نسبة محمولاتها الى
موضوعاتها في ذلك العلم

آن ديگر
گفته شود
که عمل تلخ
حق آور
است لغت
کن نفس
انسان
قره لفظ
واين را
مسطح نيز
گویند
آن مرکب
می شود از
بیمات
چنانچه
گذشت
از شات
مانند گفته
من برائی
صورت
قرص که بر
دیواره
متعوش

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرسالة تعريف الاشياء

بود آنها فر من وکل فرس مهال قانها مهال

اصغر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اعلم ان كل ما يحصل في الذهن ان كان مجردا عن الحكم يسمى منه تصورا كالانسان مثلا وان كان مع الحكم يسمى منه تصديقا والحكم نسبة امر على وجه الايقاع وليمونه ايجابا نحو الانسان كاتب وعلى وجه الانتزاع وليمونه سلبا نحو الانسان ليس بكاتب وكل من التصور والتصديق ان حصل بلا فكر يسمى ضروريا ويدهيا كالتصور الحاراة والتصديق بان النار حارة وان حصل بالفكر يسمى نظريا وكسبيا كالتصور الروح والتصديق بان العالم حادث والفكر ان يتصرف في المعلومات بترتيب البعض مع البعض على وجه يوصل الى علم المجهول وكل ما ينظف فيه يؤدي المتصور الاخر يسمى معرفة وقولا شارحا كما تعلم معنى الحيوان الذي هو جوهر جسم نام حساس متحرك ومعنى ناطق هو مدارك العقول متفقا فجمعها وتقول حين ناطق فيحصل تصور الانسان كل ما ينظف فيه يؤدي بالتصديق ليمونه دليلا وحجة كما تقول العالم متغير وكل متغير حادث فيحصل العالم حادث فصل في مباحث المعرفة كل ما يتصور ان منه عن الشركة بين كثيرين ليمونه جزئيا حقيقيا كذات زيد وان لم يمنع ليمونه كليا مفهوم الانسان ليمونه هؤلاء الكثيرين افراد او جزئيات اضافة له كزيد وعمر ويكر وغيره واذا نسبت الكلي الى افرادها فان كان ان يكون عين حقيقة الافراد وليمونه نوعا كالانسان او يكون جزء حقيقة الافراد فان كان تمام المشترك بين حقيقة هذه الافراد وبين ماهية الاخرى كالحيوان فان تمام المشترك بين

الانسان والحيوانات الاخرى يسمون جنسا وان لم يكن كذلك يسمون فصلا سواء لم يكن مشتركا
كالناطق ويسمون فصلا قريبا او يكون مشتركا ولكن لا يكون تمام المشترك كالحساس يسمونه
فصلا بعيدا او يكون خارجا عن حقيقة الافراد فان اخص بما هيته واحدا يسمونه خاصة
كالضاحك وان لم يختص يسمون عرضا عاما كما تسمى الجنس ان كان تمام المشترك بالنسبة
الى جميع المشاركات يسمونه جنسا قريبا كالحيون ان كان تمام المشترك بالنسبة الى
بعض المشاركات فقط يسمونه جنسا بعيدا كالجوهر فانه مشترك بين الانسان و
الحيوانات والنباتات والمعادن والمجردات وليس تمام المشترك الا بالنسبة الى
المجردات ومراتب البعد تختلف اذا جمعت الجنس القريب مع الفصل القريب يسمونه
حدا تاما كالحيون الناطق للانسان ان جمعت الجنس البعيد مع الفصل القريب يسمونه
حدا ناقصا كالجسم الناطق للانسان اذا جمعت الجنس القريب مع الخاصة يسمونه
رسما تاما كالحيون الضاحك للانسان اذا جمعت الجنس البعيد مع الخاصة يسمونه
رسما ناقصا كالجسم الضاحك للانسان كذلك ان جمعت العرض العام مع الخاصة يسمونه
رسما ناقصا كالموجود الضاحك للانسان اعلم انهم يستعملون الجنس و
الفصل الحد كثيرا في الحقائق الموجودة في الخارج ويستعملونها في المفومات الاعتبارية
ايضا كاصطلاحات النحاة مثل الكلمة والاسم والفعل والحرف والمعرب والمبنى و
عند اهل العربية يكون الحد بمعنى المعروف ويحتل الاقسام الاربعة فيه فصل
في مباحث الدليل يسمون ما بالتصديق قضية والقضية على ثلاثة

اقسام احدها حملية وهي تتركب من مفردين مثل الانسان كاتب ولييمونها موجبة
والانسان ليس بكاتب ييمونها سالبة ولييمون المحكوم عليه في الحملية موضوعاً
والمحكوم به محمولاً الثاني شرطية متصلة وهي تتركب من قضيتين حكم بينهما
بالاتصال نحو كلما كانت الشمس طالعة كان النهار موجوداً ولييمونها موجبة او
حكم بسلب الاتصال نحو ليس البتة اذا كانت الشمس طالعة كان الليل موجوداً
ولييمونها سالبة الثالث شرطية منفصلة وهي تتركب من قضيتين حكم بينهما
بالانفصال ويسلب الانفصال والمنفصلة على ثلاثة اقسام الاول حقيقية
حكم فيها بالانفصال في لصدق الكذب كليهما نحو هذا العدد اما زوجو
اما فرد ولييمونها موجبة حقيقية او حكم بسلب نحو ليس البتة هذا العدد
اما زوجو اما منقسم بمساويين ولييمونها السالبة الحقيقية الثاني مانعة
المجموع التي حكم فيها بالانفصال في الصدق فقط او بسلب نحو هذا الشئ اما شجر
واما حجر وليس البتة هذا الشئ اما الاشجار واما الاجر الثالث مانعة الخلو التي حكم
فيها بالانفصال في الكذب فقط او بسلب نحو هذا الشئ اما الاجر واما الاشجار وليس
البتة هذا الشئ اما حجر او شجر والدليل اذا تتركب من الحملات الصرفة ييمونه
قياساً اقترايناً وفيه تتعدد اربعة اشكال وبيان هذه المعنى ان نسبة المحمول الى
الموضوع في القضية الحملية اذا كانت مجهولة يحتاج الى متوسط تكون نسبتها الى كل
من الموضوع والمحمول للقضية المطلوبة لتعلم بواسطة ما بين النسبتين فنسبة المحمول

الى الموضوع التي هي مطلوبة مثلا نسبة ج الذي هو محمول الى ب الذي هو موضوع
اذا كانت محمولة يكون متوسطا فهنا ثلثة اشياء الاول موضوع القضية
المطلوبة الثاني محمول القضية المطلوبة الثالث المتوسط فان كان المتوسط محمولا
لهو موضوع المطلوب يسمونه شكلا او لا نحو كل ب آ وكل آ فكل ب ج وان كان
عكسه يسمونه شكلا رابعا وهو بعيد عن الطبع نحو كل آ ب وكل ج آ فبعض ب ج
وان كان المتوسط محمولا لكليهما يسمونه شكلا ثانيا نحو كل ب آ ولا شئ من
ج آ فلا شئ من ب ج وان كان موضوعا لكليهما يسمونه شكلا ثالثا نحو كل
آ ب وكل آ ج فبعض ب ج والدليل ان تركيب من المتصلة والمنفصلة يسمونه
قياسا استثنائيا مثال المتصلة كلها كان هذا الشئ انسانا كان حيوانا لكنه
انسان فهو حيوان لكنه ليس بحيوان فليس يا انسان مثال المنفصلة هذا
العداد اما نزوج واما فرد لكنه زوج فليس بفرد لكنه فرد فليس بزواج
لكنه ليس بزواج فهو فرد لكنه ليس بفرد فهو نزوج

تمام شد كتاب الكبر در معاني واصغر بالالفاظ
تصنيف جناب مولانا مولوي ابوالهكرم محمد اكرم
(انعم الله بنعمائه الاتم الكهنوي فرنگي محلي)

الجوهرة المضيئة في شرح الدرة البهية للشيخ عبدالحق الدهلوي ٦

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله عز وجل والصلوة على خير خلقه من نطق بما قل ودل اى بلفظ قل و
 على المعاني الكثيرة دل لان الاطنا بمل الطالب وغاية الایجاز محل يفهم المطالب و
 هذا هو معنى الفصاحة والتوسط في الامور كما خيرو وترك التصريح باسمه صلى الله
 عليه وسلم تعظيما لدلالة اللفظ على ما اى معنى وضع ذلك اللفظ بازائه تسمى
 مطابقة ما خوزة من قولهم طابق النعل بالنعل اذ توافقا وانما سميت بها لان
 اللفظ يدل على تمام المعنى الموضوع له فكانها توافقا ودلالة اللفظ على ما اى معنى
 لا ينفك اى لا يفصل ذلك المعنى عن اى من ذلك اللفظ تعقلا داخل في ما اوضح
 له حال عز قاعل ينفك انا قيد بالتقل ليشمل الالتزام فان الملازمة الخارجية
 ليست بشرط فيه وعدم الانفكاك هو الملازمة تضمن لاز اللفظ يدل على ما يتضمنه
 المعنى الموضوع له هذا اللفظ اواخر جامتاى ما اوضح بازائه التزام كدالة الانسان
 على الحيوان الناطق او احدها فقط او على صفة العلم والكتابة واللفظ الدال ان
 قصد مجزئ الدلالة على جزء معناه فيركب كرامى الحجازة والاى وان لم يكن
 كذلك فيفرد كالانسان فاما ان يكون اللفظ المفرد كثيرا والمعنى واحدا
 كليث واسد وغضنقر وضرغام او بالعكس اى اللفظ المفرد واحد او المعنى
 كثيرا او كلاهما كثيرا ومثاله كثيرا وكلاهما واحدا كالانسان وافراده فالاول

ترادف والثاني ان وضع لكل بعينه على السوية فاشترك وليسمى ذلك اللفظ مشتركا
 كالعين او لاعليها اي على السوية فنقل كالصلوة فان وضع اول الداء ثم اشتبه
 في اركان المخصوصة اعني نماز ويتسب الى الناقل اي ان كان شارعا فشرعي و
 ان كان عرفا فنقول عرفي او غير ذلك ويشترط المناسبة فيه وما نقل
 بلا مناسبة يسمي مرتجلا كالاعلام او لواحد عطف على قول لكل اي وضع لمعنى
 واحد ثم استعمل في المعنى الاخر فحقيقة في الاول ومجاز في الثاني كالاسد للحيوان
 المفترس والرجل الشجاع والثالث اي ما كان اللفظ والمعنى كلاهما كثيرا
 تباين بالمعنى اللغوي لا ما يبطم في النسب والرابع اي ما كان كلاهما واحدا
 ان كان المعنى شخصا معيناً منع تصور مفهومه عن وقوع الشركة فيه فجزئي
 منسوب الى الجزء وهو الكلي كزيد والا اي وان لم يكن المعنى شخصا بل لا يمتنع وقوع
 الشركة فيه اذا تصورت فكل منسوب الى الكل وهو الجزئي متواط اسم فاعل من
 التواطؤ وهو مهبوز الهمزة بمعنى التوافق ان تساوت الافراد فيه كالانسان
 فانه يصدق على زيد وعمر ويكر على السوية بلا تفاوت ومشكك من
 تشكيك هو على نوع بالاولية والاولوية وغير ذلك ان لم تساوت كالوجود
 فانه في الواجب تعالى اقدم واترمنه في الممكن وايضا هذا التفسير ثان اللفظ
 المفرد ان لم يستقل معناه فاداة عند المنطقيين وحرف عند النحاة نحو من
 والى والا اي وان لم يكن كذلك بل كان مستقلا بالمفهومية فمع دلالة

على الزمان اى زمان كان من الائمة الثلاثة كلمة عند المنطقيين فعل عند الخاة نحو ضرب
 وبدون اى بدن الزمان اسم كزيد وقتيل ناصر والمركب ان صح السكوت عليه فتام اما خبر
 ان كان محتملا للصدق والكذب مع قطع النظر عن خصوصيات المواد نحو زيد قال وروان شاء
 ان لم يكن كذلك مثل اضرب لا تضرب ناقص ان لم يصح سكوت المخاطب عليه بل كان
 منتظرا وتقييدى ان كان احد جزئيهما قيما الاخر نحو غلام زيد ورجل فاضل غير تقييدى
 ان لم يكن كذلك نحو جلدك وخمسة عشر والكلى ان كان ذاتا اى تمام ما هيته جزئياتة فنوع
 كالانسان فانه تمام حقيقة زيد عمرو ويكرو وغير هو اود اخلا في الحقيقة دخول الجزء في
 الكل تمام المشتركة بينه وبين غيره من مشاركاتة في ذلك الكل فجنس كالحوان فانه
 ليس تمام الحقيقة للانسان بل جزؤها المشتركة بين حقيقة الغنم والبقر والفرس وغيرهم
 والاى وان لم يكن تمام المشتركة بل يكون مخصوصا للحقيقة واحدة ففصل بمعنى القاصل
 كالناطق بالنسبة الى الانسان او كان خارجا عن الحقيقة فخصاها بانها خاصة مثل الضاحك
 والكاتب والاى وان لم يكن مختصا فعرض كالماشى المعروف بالكثير ما يعرف الشئ ويميزة
 عن مشاركاتة ان كان بالاجزاء فقط كالجنس الفصل فحد وهو في اللغة المنع كانه يمنع
 دخول غير المعروف بالفتح فيه وخروج افرادة منه تام وان كان بمجموعها اى بمجموع
 الاجزاء كتعريف الانسان بانه حيوان ناطق او ناقص ان لم يكن بمجموع الاجزاء كتعريف
 الانسان بانه ناطق او جسم ناطق والاى وان لم يكن بالاجزاء فقط بل بامور خارجة او
 بجزء او امر خارج فرسم بمعنى العلاقة لان يعلم بالمعروف تام ان كان بالامر الخارج

حال كونه متضمنا مع الجزء مما او خاصا حالان عن الجزء والجزء العام الجنس الخاص
 الفصل كتعريف الانسان بالحيوان الضاحك والناطق الكاتب ناقص ان كان بالامر
 الخارج فقط كتعريف الانسان بانه ضاحك او جسم ضاحك وشرطه اى شرط المعرف
 (بالكسر) ان يكون مساويا للعرف بالفتح في الصدق يعنى متى صدق هو صدق هذا
 وبالعكس كالناطق في تعريف الانسان او ضمنه فلا يصح بالاعم من المعرف كالحيوان
 في تعريف الانسان ولا بالمساوى معرفة وجهالة كتعريف الابن بمن له الاب وبالعكس
 ولا بالاخفى كما يقال النار اسطغر فوق الاسطغسات ولا يصح اتحادها بالتعريف
 بالعرض العام غير معتبر وجوزوا في الناقص ان يكون بالاعم كالتعريف اللفظي القضية
 قول يحتل الصدق والكذب حميلة ان حكم فيه بان هذا اذا كنحوزيدا قائم والا
 اى وان لم يكن كذلك فشرطية متصلة ان كان الحكم فيه بانه ان صدق هذا
 صدق ذلك مثل اتكانت الشمس طالعت فالنهار موجود ومنفصلة ان حكم فيه بان
 اما ان يصدق هذا او ذلك نحو هذا العدد اما زوج او فرد ثم القضية اما موجبة
 ان ثبت النسبة اى كان الحكم فيه يثبت شئ لثى وسالبت ان رفعت النسبة اى
 كان الحكم فيه بنفى شئ عن شئ نحو زيد ليس بقائم ويسمى المحكوم عليه موضوعا
 المحكوم به محمولا في الحملية ومقدما وتاليا في الشرطية والقضية الحملية ان تشخص
 موضوعا اى كان موضوعا بشخصا معين او جزئيا حقيقيا فشمسية ومخصوصة نحو زيد
 عالم وان كان الحكم فيه على نفس الطبيعة فطبيعية كقولنا الانسان ليس جنس الا اى و

ان لم يكن الموضوع شخصا ولا نفسا لحقيقة فهو مصورة ومسورة ان بين فيها كمية الافراد
 اى قدرا لافراد فيها كلا او بعضها سميت مصورة لحصر افراد موضوعها والمسورة مشتقة
 من سور البلد كما ان يحيط به كذلك اللفظ الدال على كمية الافراد يحصرها فسور الموجبة
 الكلية كل ولام الاستغراق وما يفيد مقادها وسور الجزئية بعض واحد السالبة الكلية
 لا شئ ولا واحد الجزئية بعض ليس بعض ليس كل والامثلة ظاهرة ومهمة عطف
 على مصورة ان لم تبين فيها كمية الافراد مع صلاحية نحو ان الانسان لفي خيرة وايضا تقسيم
 آخر للحمالية ان كان حرف السلب جزء من الموضوع فعدالة الموضوع كقولنا اللاحى جمادى
 المحمول فيسمى معدلة المحمول نحو الجمادى للاحى ومن الطرفين فعدولة الطرفين نحو اللاحى
 للاحى وسميت معدلة مجازا لانها عدل فيها حرف السلب عن معناه الموضوع وهو سلب
 النسبة تسمية الكل باسم الجزء والاى ان لم يكن حرف السلب فمحصلة ان كانت موجبة
 كقولنا زيد كاتب بسيطة ان كانت تلك القضية سالبة نحو زيد ليس بكاتب والعبارة او الاعتبار
 للنسبة في كون القضية معدلة وبسيطة لان قولك زيد ليس بقائم ان كان فيها
 حمل عدم القيام على زيد فعدلة لان النسبة ايجابية وان كان المراد سلب القيام عند
 ببسيطة وهكذا وايضا تقسيم للقضية باعتبار الكيفيات ان بين فيها كيفية النسبة من
 الضرورة والعدم والامكان والامتناع واللا ضرورة واللا دوام فموجبة والجهة امكان
 ان كان رفعها لاجر حرف السلب عام ان سلبت الضرورة عن الايجاب او عن السلب و
 خاص ان سلبت اى الضرورة عنها جميعا اى عن الايجاب والسلب فقوله والجهة

مبتدأ أو إمكان خبر ومام وخاص صفة الإمكان قسمان منه والقضية على التقدير الأول
 يسمى ممكنة عامة وعلى الثاني ممكنة خاصة أو فعل أو دوام أو ضرورة كل هذه الثلاثة
 بالرفع عطف على قوله إمكان والقضية لیسى على الأول مطلقة عامة فتسميتها بالمطلقة
 لأن هذا هو المفهوم من القضية عند إطلاقها وعدم تقييدها بالضرورة والداوام أو
 غير ذلك من الجهات أو لأن الحكم فيها غير مقيد بزمان من الأزمنة الثلاثة وبالعامة
 لكونها أعز من الوجودية الدائمة واللاضروية وعلى الثاني أى الدوام الذى
 يدل على عدم انفكاك الجهة كما على امتناع الانفكاك دائمة مطلقة وعلى الثالث أى
 الضروية التى تدل على استحالة الانفكاك للضروية مطلقة فتسميتها بأبدائية وضرورية
 لاشتغالها بهما والمطلقة لتقييدها بالوصف ذاتا ووصفا حالان عن الدوام والضرورة
 تسميت القضية على الأول دائمة وضرورية مطلقة وعلى الثاني مشروطة عامة و
 عرفية عامة أو وقتا معينا فوقتية مطلقة أو غير ذلك أى غير معين فمنتشرة مطلقة وهذه
 الثمانية بسائط لأن حقيقتها إما إيجاب فقط أو سلب فقط مقيد بالداوام أو
 اللاضروية أو لا يكون مقيد بهما حالان عن الجهات المذكورة فيما قبل لكن
 الأول حال لما يجوز تقييدهما والثانى لما لا يجوز فالبطلة العامة حينئذ سمي
 وجودية لادائمه والداوام إشارة إلى مطلقة عامة مخالفة للأصل فى الكيف
 موافقة فى الكم ووجودية للضروية واللاضروية عبارة عن ممكنة عامة هكذا والمشروطة
 والعرفية العامتان مشروطة وعرفية خاصتين والداوام فيها هو الإطلاق

العام واما المكنة العامة فتقيده باللا ضرورة فقط من الجانب الموافق فسميت مكنة خاصة
 وهذه القضايا السبع مركبات التناقض تنا في القضيتين لامفردين كالسما والارض
 ذاتا ابواسطة وخصوصا مع الاختلاف في الكيفية والكيفية عبارة عن الايجاب و
 السلب والكمية هي الكلية والجزئية وفي الموحنتين في الجزئية والاتحاد فيما عداها ويتحقق في المخصوصتين
 بالاتحاد في الامور الثمانية هي وحدة الموضوع والمحمول والمكان والزمان والجزء والكل والاضافة و
 الشرط والقوة والفعل في المخصوصتين بالاتحاد اي الامور الثمانية مع المخالفة في الكماى الكلية
 والجزئية العكس المستوي تبديل طرفي القضية مع بقاء الصداق فالموجبة كلية كانت او
 جزئية تنعكس جزئية لان الكليتين قد تكديان الجزئيتين قد تصدق ان السالبة تنعكس كلية
 ان كانت اي السالبة اياها اي الكلية والا اي وان لم يكن كلية بل كانت جزئية فلا تنعكس اصلا
 القياس قضيتان يستلزمان بصورتيهما قضية اخرى هي المسماة بالنتيجة وهو القياس لاقترا في
 ان لم يكن النتيجة بعينها ولا نقيضها مذكورا فيه ولا يد فيه من وسط لا يصلح حكم الاكبر الى الاصغر
 ويسمى حدا اوسط فان كان الوسط المذكور محمولا في القضية الاولى وموضوعا في الثانية
 فشكل اول لكونه على نظر طبعي وهو وصول الحكم من المحمول الى الموضوع بلا تكلف او بالعكس
 اي محمولا في الثانية وموضوعا في الاول فزايح لان ابعدا غاية البعد من محمولها اي في
 القضيتين فتان اي فشكل ثان وموضوعا فيهما فثالث واطلب الامثلة من المطولات فالاول
 شرط ايجاب القضية الاولى وكلية الثانية والشكل الثاني في شرط تخالف المقدمتين مع كلية
 القضية الثانية وضروبا اي الاولى والثاني اربعة وكانت القسمة العقلية يقتضى ان يكون

ستة عشر وينتج الاول المحصورات الاربعة والثاني السالبتين للمنافاة اى بسبب اختلافات
 مقدمتيه في الكيف والشكل الثالث شرط ايجاب القضية الاولى وكلية احدهما فضروريه ستة
 ينتج جزئيتين للمنافاة اى بسبب المخالفة الواقعة بين مقدمتيه في الكو والرابع غامض اى
 خفي المعنى غير ظاهر الا نتاج بعيد عن الفهم لكونه على غير النظم الطبيعي فضروريه المنتجة ثمانية واستثنائي
 عطف على قوله اقتراي فان كانت القضية الاولى متصلة فوضع المقدم ينتج وضع التالي و
 رفع التالي رفع المقدم لا غير اى لا ينتج وضع التالي وضع المقدم ولا رفع المقدم رفع التالي
 للزوم اى لان التالي لازم للمقدم ووجود الملزوم بدون اللازم محال ولا عكس لجوانب
 عموم اللازم وان كانت منفصلة فالوضع الرفع والرفع الوضع ايها كان اى وضع احد
 الجزئين ينتج رفع الآخر وبالعكس **والبرهان** قياس يقيني اى منسوب الى اليقين
 وهو الاعتقاد الجازم المطابق الثابت واليقينيات اى القضايا اليقينية اصولها ستة
 بحسب الاستقراء اولها ايدى هيئات وهي القضايا التي يجزم العقل فيها بمجرد تصور طرفين
 وثانيها مشاهدات اما بحس ظاهر فسميت حسيات او بحس باطن فسميت وجدانيات
 وثالثها متواترات وهي التي يحكم العقل فيها بواسطة السماع من جماعة كثيرة احوال
 العقل توالموهم على الكذب ورابعها مجربات وهي التي يحتاج العقل فيها للتخصيل الجزم
 الى مشاهدة مكررة وخامسها حدسيات وهي التي لا يحتاج العقل فيها الى مشاهدة
 وسادسها فطريات وهي التي يقتصر العقل في حكمها الى واسطة لا تغيب عن الذهن
 عند تصور الطرفين ويسمى قضايا قياسا تزامعا ايضا وغير البرهان جدل وخطابة

وشعر وسفسطة فالاول اى الجدل مؤلف من المشهورات وهى التى يطابق فيها اداء الكل
 او من المسلمات التى يسلمها الخصم فى المناظرة والثانى اى الخطابة مؤلف من المقبولات
 وهى التى تؤخذ ممن يعتقد فيه او المظنونات وهى الحكم التى يحكم لها حكما راجحا
 مع تجوز نقيضه والثالث اى الشعر مؤلف من الخيلات وهى التى يخيل بها فيتاثر
 النفس منها قبضا وبسطا فتفر وترغب الرابع مؤلف من الوهسيات وهى التى
 يحكم بها الوهم والعمدة هو البرهان فانه اى لتألفها من اليقينيات :

تمام شذوهر معني تصنيف مولوى مقبول احمد صاحب دخله الله فى فرايس الجنان

ف اعلم ان الاسماء الواقعة على مسمياتها تسعة اقسام اولها الاسم الواقع على الذات
 البحث مع قطع النظر عن الصفات وغيرها من اللوازم وثانيها الاسم الواقع على الشئ
 بحسب جزء من اجزاء كالحوان الى الانسان وثالثها الواقع عليه بحسب صفة غير
 قائمة بذاته كقولنا الشئ انه معلوم ومفهوم ومالك ومملوك ورابعها الواقع عليه
 بحسب صفة سلبية كالعى بالبصير وخامسها الواقع بحسب صفة حقيقية ولها اضافة
 الى المعلومات وكذا القدرة وسادسها صفة حقيقية مع سلبية كالمفهوم من القادر
 لا يعجز عن الشئ او عالم لا يجهد شيئا وسابعها صفة اضافة مع صفة سلبية كالاول
 بان معناه سابق غير مسبوق وثامنها الواقع بحسب صفة قائمة بذاته كالعالم يقال على
 لزيد باعتبار صفة قائمة بذاته وتاسعها صفة حقيقية مع صفة اضافة بامور
 صفتية كعالم الغيب وسلبية لا يغيب عن علمه ثنى هذا والله اعلم :

رسالة مقولات عشره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

المعلوم اذا نسب وجوده اليه فلا يتجلم من ان ياتي عنه او يوجب او يتساوى كلا الجانبين
 فالاول هو الامتناع بالذات كاجتماع النقيضين والصددين والمتنافيين وشريك الباري والثاني هو
 الواجب بالذات فلا يصح للعدم ولا يقبله نظر الى ذاته لصلها والالزام اجتماع النقيضين او
 صحتها كلاهما محالان والثالث هو الممكن بالذات بالامكان الخاص به ولا يقتضى وجود انظرا
 الى ذاته والالزام الانقلاب الى العجوب الذاتي وهو ايضا محال ولا يقتضى عدم ذاته
 الالزام الانقلاب الى الامتناع الذاتي وهو ايضا محال فلما كان الممكن لا يقتضى وجوده وعدمه
 بذاته كما علمت فلا بد لوجوده من علة موجدة وكذلك لعدمه لا بد من علة عدمية اذ لو
 لم يكن لوجوده او عدمه لزم الترجيح بلا مرجح وبيان اذ هو يمكن وجوده او عدمه لذاته
 لعدم اقتضائه شيئا منها وفرضنا عدم تأثيرها بقها باقى نسبة الوجود والعدم الى تلك الماهية
 المعلومه متساوية فاذا وجد احدها دون الاخر لزم الترجيح بلا مرجح ثم العلة تعجب
 ان تكون موجبة لوجوده او عدمه حتى يتحقق احدها والا فاما ان يتساوى نسبة الوجود والعدم
 الى تلك الماهية مع تلك العلة او كانت نسبة الوجود الى تلك الماهية اولى بالقياس الى العدم
 نظرا الى تلك العلة فحينئذ اما ان يكون الوجود بلا ايجاب من العلة وبلا وجوب فيه لامها ولا
 من ذات الماهية لانا فرضناها ممكنة بالذات ولا يتحقق العدم نظرا الى اولوية جانب الوجود و
 ايجابية وجودية فعلى الاول يلزم الترجيح بلا مرجح كما مر وهو محال وعلى الثاني ايضا يلزم

جواز الترجيح بلا مرجح وامكان المحال محال ذلك لان اذا فرضنا وجود المعروض بالنظر والعلته
 المرجحة غير الموجبة اما ان يجوز عدمه مع تلك الاولوية الحاصلة من تلك العلة ام لا و
 على الاول يلزم الترجيح بلا مرجح وهو باطل على الثاني فعدم جواز العدم يجب وجوب الوجوب كان
 احدا لتقيضين اذا كان متناعا كان النقيض لا خروضا وبالعكس فيثبت الوجوب من العلة
 وهو المطلق ثم الممكن اما جوهر او عرض نه اذا وجد في الخارج فاما ان يكون في موضوع او لا والاول
 هو الثاني والثاني هو الاول فالجوهر اما ليست بمادة واما مادي فهو الجوهر المجرد كالعقول العشرة و
 النفوس الفلكية والانسانية والنوع الاول من المجردات تعلق له بالجسم اصلا والنوع الثاني له
 تعلق بالجسم وهو تعلق التدبير والتصرف والنفوس الفلكية في افلاكها والنفوس الانسانية
 في ابدانها وتدبيرها واما نفس المادة وهو الهولي التي جزء الجسم واما مادي اي قائل بمادة
 وهو الصورية الجسمية النوعية فالمادة جزء مادي ان كانت نوعية فهو جزء صوري لانواع
 الاجسام واما مركب المادة والصورة هو الجسم وهو على راي الحكماء المشائين واما الاشراقيون
 والمتكلمون فلم يفرقوا بين اجزائهم يتكرونها الهولي والصورتين فالمتكلمون ذهبوا الى الجوهر الفرد
 الكم والاشراقيون الى بساطة الجسم والمتكلمون يتكرونها الجوهر المجرد ايضا واما العرض
 فاقسامه الاولية تسعة ايضا الاول الكم وهو عرض يقبل القسمة لذاته فان كان فيه جزء
 الفعل قابلا للقسمة فان كان في جهة فهو الخط وان كان في الجهتين فهو السطح وان كان في
 الجهات الثلاثة فهو الجسم التعليم وهذا ان كان قارا وان كان غير قار فهو الزمان المنصم المدم من
 من الازل الى الابد بلا نهاية على ما زعموا والثاني الكيف وهو عرض لا يقضي القسمة

ولا النسبة لذاته وهو قد يبرن قائما بالمداديات كالكيفيات المحسوسة مثل السواد والبياض وقد
يكون قائما بالمجردات كالعلم بمعنى الصورة الحاصلة والقدرية والشجاعة وامثالها والثالث
الايين وهو عرض يحصل بسبب حصول الشئ في المكان والرابع الوضع وهو عرض يحصل بسبب
نسبة بعضها الى بعض نسبة الى الخارجيات والخامس متى وهو عرض يحصل للشئ بسبب
حصوله في الزمان والسادس الاضافة وهي عبارة عما هو نفس النسبة كالابوة والنبوة والسابع
الجدوة ويقال الملاك ايضا وهو عرض للشئ بسبب ما يشتمل بحيث ينتقل بانتقال كاهلية الحاصلة
بالنعم والتسلي والتامن الفعل هو عبارة عن التأثير التجدي الزماني كالقطع والتاسع
الانفعال هو التأثير التجدي الزماني كالاقطاع فهذا التسعة اقسام العرض وكل واحد منهما عين
حال بسيط يندرج تحت انواع كثيرة والجوهر ايضا جنس عال مقول على ما تحتله من الانواع يقال
لكل واحد منها اى الجوهر وتسعة اقسام العرض مقولات لكونها محمولة على انواع مندرجة
تحتها في الاجناس العالية المسماة بالمقولات العشرة واحدة من الجوهر وتسعة من العرض وكل نوع
موجود محصل في الخارج اذ في نفس الامر مندرج تحت واحد منها وكل واحد من المقولات
اذا قيلت الى مقولة اخرى فهي مباينة بالذات فلا يصح ان يصدق اثنان منها على شئ واحد
بالذات بمعنى ان يكون المقولتين اثنا لنوع واحد ويجوز ان يكون احدهما ذاتيا والاخر
عرضيا للشئ واحد وكلاهما عرضيين للواحد فلا يصدقان بالذات على شئ بل احدهما بالذات
والاخر بالعرض واعلم ان الجوهر بالمعنى المذكور يقابل العرض بالمعنى المذكور والجوهر نفسه مقولة
واحدة وجنس عال ذاتي للانواع المندرجة تحتها على ما هو مقتضى الجنية نفس حقيقية بسيطة

كما هو شأن الجنس العالی واما العرض فليس كذلك لان ليس بمقولة ولا جنس بل مقولات و
الاجناس العالیة هي الاقسام التسعة المذكورة فيجب ان لا يكون العرض المنقسم اليها ذاتيا لها و
الالكان هو الجنس العالی للاقسام المذكورة ثم مطلق العرض بمعنى اعم شامل للجوهر في الذهن
وهو بمعنى الموجود في الموضوع بالفعل اعم من الخارج والذهن فاذا حصلت ماهية الجوهر كالانسان
مثلا او مطلق الجوهر بالمعنى الجنسي في الذهن بناء على المذهب الصحيح من حصول الاشياء بانفسها
في الذهن يلزم كونها جوهر لان الماهية محفوظة في الوجود ولا يصح الانقلاب بالذاتيات
ويلزم كونها عرضا لانها موجودة بالفعل في الذهن الموضوع لان الصورة الذهنية تقوم في
الذهن وليس محتاج اليها لكن فاية الامر ان هذا العرض لا يبا في الجوهر كما عرفت انما
التنافي بين المقولات العشرة لكن يرد بها اشكال مشهور وهو ان اذا تصورنا الماهية الجوهرية
بناء على حصول الماهيات بانفسها واخفاها الذاتيات في الوجوديين فان العلم عندهم اخذ نفس
صورة مجردة عن الفواشي المادية والشخصا الوجودية وصارت نفس تلك الحقيقة علما من حيث القيام
بالذهن ومعلوما نظرا الى نفس الذات من حيث هي على ما هو الفرق بينهما فيكون كيف كان الحصول
من مقولة الكيف مع انها جوهر وكيف فيلزم صدق المقولتين المتباينين بالذات على شيء واحد
هو محال واجيب بارة عن بيان العلم كيف عندهم ما سحبه تشبيها بالامور الذهنية بالامور العينية وقد
اجيب عن بيان العلم كيف بالمعنى العام اما اخذ في العرض العام كما ان العرض له معينين كذلك
الكيف بالمعنى اعم ليس بمقولة متباينة فلا يلزم الفساد في الصدق على شيء واحد قد يقال العلم
الذي هو من مقولة الكيف هو العلم الحقيقي عبارة عن حالة ادراكية تحصل في الذهن عند حصول الصورة

العلمية فالعلم بمعنى الصورة ليس بعلم حقيقة حتى يكون كيفاً وانما يطلق العلم عليه بالنظر الى علاقة
 بينها وبين الحالة الادراكية المسماة بالعلم الحقيقي وهي كانتا كالتابعة للصورة فالكيف هو الحالة
 الادراكية والصورة العلمية جوهر ان كانت مأخوذة من جوهر او كواكيف او غير ذلك ان كانت
 مأخوذة من مقولة اخرى فلا يلزم صدق المقولتين المتباينين على واحد بالذات وهذا الجواب
 سقط اعتراض اخر هو اننا اذا تصورنا القضية ثم صدقناها بالتصور والتصديق تعلقا بشئ واحد
 مع انهما نوعان متباينان تسمان للعلم وجه السقوط ان العلم الحقيقي الذي يتقسم الى التصور
 والتصديق هو الحالة الادراكية وهي لا يتخذ مع المعلوم والتصور والتصديق اللذان هما تسمان
 للحالة الادراكية متباينان بالذات لا يتحدان مع معلومية فكيف يلزم اتحادها والعلم بمعنى
 الصورة العلمية علم مجازي يتحد مع المعلوم والمتباينان لا يتحدان المتحد مع المعلوم ليس متباين لانه
 ليس بعلم فليس تصور حقيقة ولا تصديق ثم اعلم ان الماهية جوهرية كانت او عرضية لا مكانها
 محتاجة الى العلة الجاعلية فالامكان كان علة الحاجة فالممكن اذ لولا كان اجبا بالذات فالحاجة
 الى العلة لان الوجود حاصل بنفسه فلا يفيد العلة البتة واما متغافلا يقبل الوجود فلا يفيد العلة
 ايضا فحينئذ ان لم يكن محتاجا الى العلة فوجوده حين ما وجد بلا علة فيلزم الترجيح بلا مرجح
 فمشى الحاجة الى العلة وهو يساوى بسبب الوجود والعدم الى الماهية الممكنة دفعا للترجيح بلا
 مرجح وهو نفس الامكان فثبت ان مناط الحاجة الى العلة الامكان حينئذ ان كان عبارة عن كيفية عارضة
 للنسبة بين الوجود والماهية فالمحتاج الى العلة بالذات هو مفاد القضية وهي ان الممكن موجود
 في الخارج ولا يخفى ان اثر الجعل متعلقا بالذات ما يكون محتاجا بالذات هو نفس الماهية الممكنة و

وآشؤون لما ذهبوا الى الاول قالوا بالجعل المؤلف معناه ان اثر الجعل اى العلة الفاعلة مفاد
 الهيئة التركيبية المحلية هي ان امكن موجودوا الاشرافيون لما ذهبوا الى الثاني قالوا
 بالجعل البسيط اى اثر الجاعل متعلق بالذات نفس ماهية الممكن والوجود يتبع
 ذلك فاذا افاض العلة نفس الممكن انتزع منه الوجود لان الوجود ومفاد الهيأة
 التركيبية اثر الجعل بل متعلقه ثانيا وبالعرض فالنزاع بين الجعل البسيط و
 المؤلف مبني على النزاع في ان الامكان نفس الممكن او كيفية النسبة .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرسالة المنتسبة الى المولى العلامة كمال اليلة والدين السهالوى رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ

هذه الرسالة في انتاج الشكل الرابع

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هـ

اعلموا ايها الاحلام ان اكثر المنطقين كالعلامة التقنازاني ومن تبعه هو الفاضل البهاري
 وغيرهما مقوف في اسفارهم شرط الشكل الرابع ايجابها مع كلية الصغرى واختلافها مع كلية
 احداهما بيان يشترط في انتاج الشكل الرابع محجب الكم والكيف احد الامرين اما ايجابها مع كون
 الصغرى كلية واختلافها في الايجاب والسلب مع كلية احداهما فالضروب المنتجة بهذا الشرط ثمانية
 الاول الصغرى موجبة كلية والكبرى موجبة كلية الثاني الصغرى موجبة كلية والكبرى موجبة جزئية
 الثالث الصغرى سالبة كلية والكبرى موجبة كلية الرابع الصغرى موجبة كلية والكبرى سالبة كلية
 الخامس الصغرى موجبة جزئية والكبرى سالبة كلية السادس الصغرى سالبة جزئية والكبرى موجبة

كلية السابعة الصغرى موجبة كلية والكبرى سالبة جزئية الثامن الصغرى سالبة
سالبة كلية والكبرى موجبة جزئية وسقطت ثمانية الأول الصغرى موجبة جزئية
والكبرى موجبة كلية الثاني الصغرى موجبة جزئية والكبرى موجبة جزئية
الثالث الصغرى سالبة كلية والكبرى سالبة كلية الرابع الصغرى سالبة جزئية
والكبرى سالبة جزئية الخامس الصغرى سالبة كلية والكبرى سالبة جزئية السادس
الصغرى سالبة جزئية والكبرى سالبة كلية السابع الصغرى موجبة جزئية والكبرى سالبة
كلية الثامن الصغرى سالبة جزئية والكبرى موجبة جزئية وبعضهم كصاحب مختصر
الميزان ما ذهب الى هذا الشرط لعل اراه حسنا لان بيان انتاج هذه الضروب المشروطة
بهذا الشرط بالخلف او بعكس لترتيب ثم النتيجة او بعكس المقدمتين او بالرد الى الثاني
بعكس الصغرى او الثالث بعكس الكبرى لا يجري في كل الضروب الثمانية على سبيل اليقين بل
يجرى في البعض على طريق القطع وهي خمسة من الثمانية المقبولة عند الأكثر في البعض على
سبيل الشرط والشك وهي ثلثة باقية بعد الخمسة لان الخلف يجري في الأول والثاني والثالث
والرابع والخامس دون البواقي والعكس يجري في الأول والثاني والثالث الثامن ايضا ان
عكست السالبة الجزئية كما اذا كانت اخدى الخاصتين ان ليس فليس وعكس المقدمتين
يجرى في الرابع والخامس لا غير والرد يجري في الثالث والرابع والخامس والسابع ايضا
ان عكست السالبة الجزئية والافلا وعكس الكبرى في الأول والثاني والرابع والخامس و
السابع ايضا ان عكست السالبة الجزئية دون البواقي كذا افاد الفاضل اليزدي وغيره فبان

بلا مزية اجزاء الدليل في هذه الثلاثة الاخيرة على سبيل الريب ونقيض القطع في الخمسة
 المتقدمة على منهاج اليقين ونقيض الريب لعله وجد في هذه الثلاثة الاخيرة الاختلاف
 الموجب للعقم من حيث المقدمات البسيطة مع وجود شرط الاكثر فان بعض الحيوان
 ليس با انسان وكل فرس وناطق حيوان ينتج في الاول صدق السلب في الثاني صدق الايجاب
 وكذا الاثنى من الانسان بفرس بعض الحيوان والناطق انسان فان الصادق في الاول
 الايجاب في الثاني السلب بل ذهب الى شرط الموجب لليقين الاجاز وعدم الاختلاف
 الموجب للعقم عدم اجتماع السلب الجزئية فرقنا ههنا بشرط الشكل الرابع عدم اجتماع
 السلب والجزئية كما في مقدمة ولا في مقدمتين الا اذا كانت الصغرى موجبة جزئية
 فلا بد ان يكون الكبرى سالبة كلية فيجتمع السلب في هذه الحالة فهذا الشرط سقط احد عشر
 من ستة عشرة ضروري بقية خمسة والقريبة الصريحة على هذا الشرط قولنا اذا كانت
 الصغرى موجبة جزئية فلا بد ان يكون الكبرى سالبة كلية انتهى لان الاستثناء ينطبق على
 هذا الشرط ولا ينطبق على الشرط الذي ذكره اكثر المنطقيين كما هو ظاهر عند ارباب العلوم
 واما شرط الشكل الرابع بعد اجتماع الكليتين فيهما ذهب اليه احدوا ايضا يخرج بهذا
 الشرط الضروري الثالث من الثمانية المنتجة المقبولة عند اكثر ومن الخمسة المقبولة عند
 صاحب المختصر فيقبح الخمس والاثنان هذا لا يخفى عند النخاريه وايضا ينافي وجود هذا الشرط
 اي عدم اجتماع الكليتين في الاستثناء المذكور كما في المستثنى بيان موجبة جزئية و
 سالبة كلية فمن باين يجمع فيه الكليتان فكيف الاستثناء فمن تبع هذا الشرط فهو لعدم

تدبره كما بعدم علمه يمكن الاختصار من السلب الجزئية بهذه العبارة شرط عدم اجتماع
 الحصتين فيه اذا اريدت بالحصتين حصه السلب حصه الجزئية وبالامر كما العهد و
 الا فلا وهكذا ابالسين مثاب الصادومع بالخاء المنقوطة مقام الخاء ولكن الذهن لا يتبادر
 الو مقصوده مايل يتشوش في المختصر الذي يتبادر الذهن الى مقصوده ولا يتشوش لعقل في
 ادراكه معنى ما ذكرناه اى عدم اجتماع السلب الجزئية فيه فمق هذا البيان بعون الله المستعان
 احقر خلافتك الله الولي محمد علي بن مفتي يار محمد الدكني المليا ابا دى مولدا والاسلام ابا دى
 مسكنا فالحمد لله الذي علمني الصبح والصلاة على محمد ن الذي نطق الفصيح فقط :

خاتمة الطبع

الحمد لله الذي شرح صدور العالمين بتصورات دقائق الحكمة وروح قلوب العارفين
 بتقديرات نوار الحقيقة والصلاة والسلام على من علم العرفار والعلماء بطرقه النقية وعلى
 آله واصحابه حماة ماثر ثلثة الخفيفية وبداة مراسم شرعية البهية اما بعد اى مجموعة بليست
 رسال منطق بعد تصحيح وازالة اغلاط ومحوز واند وافراط بال سنة ١٩٤٨ مطابقت سنة ١٣٩٨ ودر طبع

منه كاپته

بيرون بوهز گيت مکتستان

Tel # 544913

مکتبه اسلاميه